MARIANA NOREL
PETRU BUCURENCIU
MIHAELA DRAGU

LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ

VII

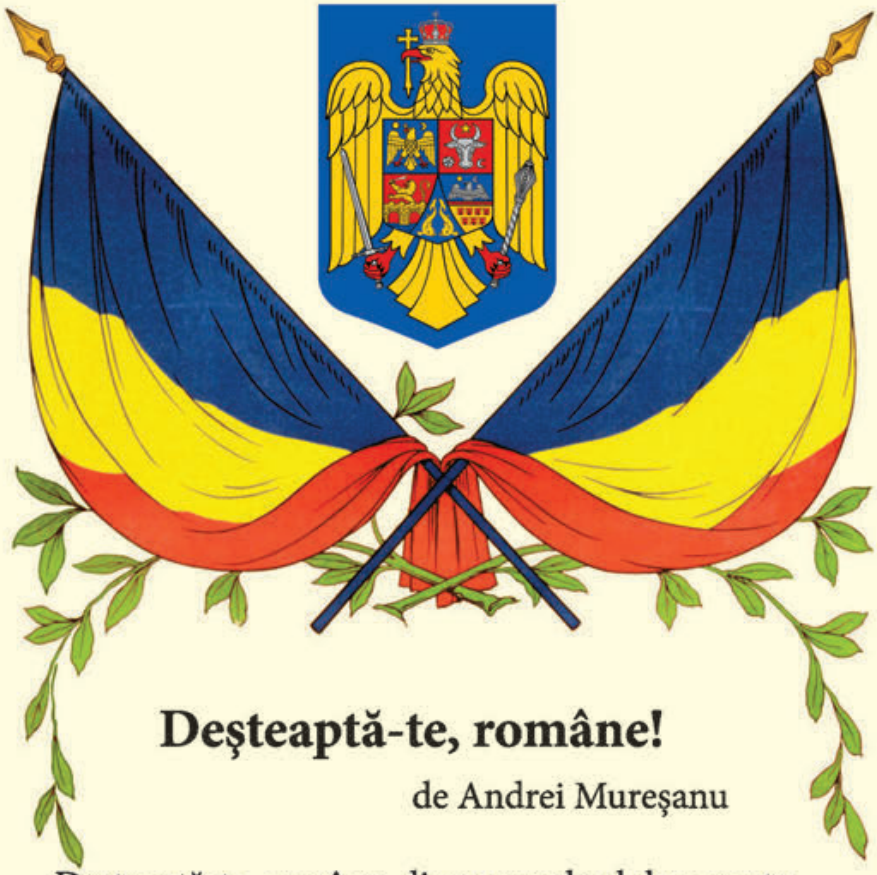

Deşteaptă-te, române!

de Andrei Mureşanu

Deşteaptă-te, române, din somnul cel de moarte,
În care te-adânciră barbarii de tirani!
Acum ori niciodată, croieşte-ţi altă soarte,
La care să se-nchine şi cruzii tăi duşmani!

Acum ori niciodată să dăm dovezi la lume
Că-n aste mâni mai curge un sânge de roman,
Şi că-n a noastre piepturi păstrăm cu fală-un nume
Triumfător în lupte, un nume de Traian!

.....

Priviţi, măreţe umbre, Mihai, Ştefan, Corvine,
Româna naţiune, ai voştri strănepoţi,
Cu braţele armate, cu focul vostru-n vine,
„Viaţă-n libertate ori moarte!“ strigă toţi.

.....

Preoţi, cu crucea-n frunte! căci oastea e creştină,
Deviza-i libertate şi scopul ei preasfânt.
Murim mai bine-n luptă, cu glorie deplină,
Decât să fim sclavi iarăşi în vechiul nost' pământ!

MINISTERUL EDUCAŢIEI NAŢIONALE

Mariana Norel • Petru Bucurenciu • Mihaela Dragu

LIMBA ŞI LITERATURA ROMÂNĂ

Manual pentru clasa a VII-a

Aramis

AROBS Transilvania Software

CUPRINS

Sinopsis 6
Prezentarea manualului 8
Recapitulare inițială 9
Evaluare inițială 11

UNITATEA 1 – ȘCOALA – PRIMUL ORIZONT AL CUNOAȘTERII

Comunicare orală
- Strategii de ascultare activă 14

Lectură
- Textul epic. Narativul literar. Personajul. Mijloace de caracterizare 15
- *Elevul Dima dintr-a șaptea*, de Mihail Drumeș 16

Redactare
- Caracterizare de personaj. Etapele scrierii (rescriere și corectare) 23

Elemente de construcție a comunicării
- Enunțul. Propoziția. Fraza 25
- Raportul de coordonare. Conjuncția 27

Lectură
- Text nonliterar. 30
- *Prima școală românească* 30

Elemente de construcție a comunicării
- Cuvântul. Categorii semantice. Confuzii paronimice. Pleonasmul 33

Lectură
- Text alternativ 37
- *Tilly și mașina timpului*, de Adrian Edmondson 37

Recapitulare 42
Evaluare 45

UNITATEA 2 – EMOȚIILE, POEZIA SUFLETULUI

Comunicare orală
- Atitudini comunicative. Inteligența emoțională 50

Lectură
- Textul liric 51
- *O, rămâi...*, de Mihai Eminescu 51

Redactare
- Comentarea unor pasaje din texte 53

Elemente de construcție a comunicării
- Derivarea 54
- Compunerea 57

Lectură
- Text alternativ 60
- *Lasă-mi, toamnă...*, de Ana Blandiana 60

Elemente de construcție a comunicării
- Elemente de fonetică 61

Recapitulare 64
Evaluare 66

UNITATEA 3 – OAMENI ȘI OBICEIURI

Comunicare orală
- Secvențe de tip dialogat. Teatru radiofonic 70

Lectură
- Textul dramatic și arta spectacolului 71
- *Steaua fără nume*, de Mihail Sebastian 71

Redactare
- Structuri textuale: secvențe de tip dialogat .. 80

Elemente de construcție a comunicării
- Verbul (actualizare) 81
- Utilizări sintactice ale formelor verbale nepersonale: infinitivul, gerunziul, participiul, supinul 84
- Alte verbe copulative *(a deveni, a ajunge, a ieși, a se face, a părea, a rămâne, a însemna)*. Posibilități combinatorii ale verbului 89

Lectură
- Text nonliterar 91
- *Când o stea se oprește o clipă din drum – cronică de teatru*, de Monica Andronescu 92

Elemente de construcție a comunicării
- Substantivul (actualizare) 93

Elemente de interculturalitate
- Elemente de mitologie românească și universală. Obiceiuri românești 96
- *Prometeu aduce oamenilor focul*, de Alexandru Mitru 96
- *Focul lui Sumedru sau Focul de Sâmedru* (text nonliterar) 98

Recapitulare 100
Evaluare 102

UNITATEA 4 – CĂLĂTORIA DE INIȚIERE

Comunicare orală
- Principii de interacțiune – negocierea semnificației; negocierea relației cu interlocutorul 106

Lectură
- Reflecții asupra limbajului și a structurii textelor de tip epic 107
- *Aventurile lui Pâlpâilă*, de Adina Popescu ... 107

Redactare
- Structuri textuale: secvențe de tip narativ, „întrebările jurnalistului" 112

Elemente de construcție a comunicării
- Pronumele personal. Pronumele reflexiv (actualizare) 113
- Pronumele și adjectivul pronominal posesiv 116
- Pronumele și adjectivul pronominal demonstrativ 119

Lectură
- Dialogul în textul nonliterar 123
- *De ce merge TibiUșeriu pentru a treia oară la Arctic Ultra: pentru mine urmează ceva măreț,* interviu realizat de Cristiana Sabău 123

Elemente de construcție a comunicării
- Alte pronume și adjective pronominale – forme corecte 126

Elemente de interculturalitate
- Contacte culturale 131

Recapitulare 134
Evaluare 136

UNITATEA 5 – TAINELE LUMII

Comunicare orală
- Strategii de concepere și de comprehensiune a textului oral 140

Lectură
- Reflecții asupra limbajului și structurii textelor de tip liric 142
- *Cămara de fructe,* de Ion Pillat 142
- Reflecții asupra limbajului și structurii textelor de tip epic 146
- *Orașul fantomelor,* de Victoria Schwab 146

Elemente de construcție a comunicării
- Variație stilistică – în limba vorbită și în limba scrisă. Termeni științifici; limbaj popular; variație regională a limbii 151

Redactare
- Structuri textuale. Secvențe de tip descriptiv. Stil: naturalețe, eufonie, varietate, originalitate, concizie 154

Elemente de construcție a comunicării
- Adjectivul (actualizare) 156
- Clasificare. Topică. Posibilități combinatorii ale adjectivului 157
- Numeralul (actualizare). Posibilități combinatorii 160

Lectură
- Text nonliterar. Recenzia. Monitorizarea propriei lecturi 165
- Recenzie *Hoțul de cărți,* de Markus Zusak .. 165

Elemente de construcție a comunicării
- Adverbul (actualizare) 167
- Interjecția. Onomatopeea. Interjecția predicativă 169

Recapitulare 172
Evaluare 174

UNITATEA 6 – VALORILE MELE, VALORILE CELORLALȚI

Comunicare orală
- Structuri textuale. Secvențe de tip explicativ 178

Lectură
- Strategii de interpretare: semnificația textelor citite (I) 179
- *Romanul adolescentului miop,* de Mircea Eliade 179

Redactare
- Tipare textuale de structurare a ideilor. Structuri textuale: secvențe de tip explicativ 184
- Prezentarea textului: elemente grafice specifice diverselor tipuri de texte – organizarea unui text în funcție de situația de comunicare. Integrarea părților 186

Elemente de construcție a comunicării
- Atributul și realizările sale (realizări prin adjectiv, substantiv, pronume, numeral, adverb) 188

Lectură
- Strategii de interpretare: semnificația textelor citite (II) 191
- Text alternativ 191
- *Păstrătorii secretului,* de Trenton Lee Stewart 192

Elemente de construcție a comunicării
- Complementul. Circumstanțialul (actualizare) 196
- Circumstanțialul de cauză. Topica în propoziție. Norme de punctuație 197
- Circumstanțialul de scop. Topica în propoziție. Norme de punctuație 199

Elemente de interculturalitate
- Valorile culturale ale spațiului/comunității .. 201
- *Personalități cu care România se mândrește oricând și oriunde* (text nonliterar) 201

Recapitulare 205
Evaluare 207
Recapitulare finală 209
Evaluare finală 212
Tehnici de învățare – studiu individual 215
Recomandări pentru lectura suplimentară 216

SINOPSIS

Unitatea de învățare	Competențele generale și specifice din programa pentru clasa a VII-a	Conținuturi ale învățării
RECAPITULARE INIȚIALĂ EVALUARE INIȚIALĂ		
1. ȘCOALA – PRIMUL ORIZONT AL CUNOAȘTERII	1.2. 1.3. 2.2 2.4 3.1 3.2. 3.3. 4.1. 4.2	**Comunicare orală** – Strategii de ascultare activă: focalizarea interesului asupra punctului de vedere al celuilalt și evitarea focalizării pe propriul punct de vedere; recapitularea ideilor exprimate de interlocutor **Lectură** – Textul epic. Narativul literar. Personajul. Mijloace de caracterizare – Strategii de comprehensiune: reflecții asupra limbajului și a structurii textelor de tip epic **Redactare** – Etapele scrierii; rescrierea textului pentru a-i da coerență și claritate, pentru a nuanța ideile; corectarea greșelilor de literă, ortografie, punctuație – Caracterizarea personajului **Elemente de construcție a comunicării** – Enunțul. Propoziția (actualizare). Fraza: coordonarea prin juxtapunere și prin joncțiune. Conjuncții coordonatoare. Norme de punctuație (virgula, punctul și virgula) – Cuvântul, categorii semnatice (sinonime, antonime, omonime, cuvinte polisemantice). Confuzii paronimice. Pleonasmul
2. EMOȚIILE, POEZIA SUFLETULUI	1.1. 1.4. 2.1. 2.4 3.1 3.2 4.3 4.4	**Comunicare orală** – Atitudini comunicative: respect, toleranță. Modificarea conturului intonațional și a mărcilor prozodice pentru a transmite emoții. Inteligența emoțională: recunoașterea emoțiilor interlocutorilor **Lectură** – Textul liric. Exprimarea emoțiilor și a sentimentelor – Strategii de interpretare: interpretarea limbajului figurat (repetiția), discuții privind semnificațiile textelor citite **Redactare** – Prezentarea textului: elemente grafice specifice diverselor tipuri de texte: comentarea unor pasaje din textele citite, descrierea unei emoții (bucurie, uimire, frică) **Elemente de construcție a comunicării** – Mijloace interne de îmbogățire a vocabularului: derivarea, compunerea; cuvânt de bază și cuvânt derivat – Valori stilistice ale diminutivelor – Îmbinări libere de cuvinte, locuțiuni, cuvinte compuse – Familia lexicală – Utilizarea corectă a accentului. Variante accentuale admise/neadmise de normă
3. OAMENI ȘI OBICEIURI	1.2. 1.3. 2.1. 2.3. 3.2. 3.4. 4.1. 4.5. 5.1. 5.2.	**Comunicare orală** – Structuri textuale: secvențe de tip dialogat. Teatru radiofonic – Tracul comunicativ. Strategii de gestionare a tracului comunicativ **Lectură** – Textul dramatic și arta spectacolului • Autor, personaj dramatic • Rolul indicațiilor scenice • Rolul dialogului • Actori, decor, costume, lumini, muzică – Dialogul în textul scris și în spectacol – Strategii de comprehensiune: reflecții asupra limbajului și a structurii textelor de tip dramatic **Redactare** – Structuri textuale: secvențe de tip dialogat **Elemente de construcție a comunicării** – Verbul – actualizare – Utilizări sintactice ale formelor verbale nepersonale: infinitivul, gerunziul, participiul, supinul. Alte verbe copulative (*a deveni, a ajunge, a ieși, a se face, a părea, a rămâne, a însemna*). Posibilități combinatorii ale verbului – Substantivul – actualizare **Elemente de interculturalitate** – Elemente de mitologie românească și universală – Obiceiuri de Crăciun și an nou (la români, la minoritățile naționale, la alte popoare)

SINOPSIS

Unitatea de învățare	Competențele generale și specifice din programa pentru clasa a VII-a	Conținuturi ale învățării
4. CĂLĂTORIA DE INIȚIERE	1.3. 1.4. 2.1. 2.2. 3.1. 3.3. 4.1. 4.4. 5.2	**Comunicare orală** – Principii de interacțiune: negocierea semnificației (cantitatea, calitatea, relevanța și maniera transmiterii informației) și negocierea relației cu interlocutorul (politețea) **Lectură** – Strategii de comprehensiune: reflecții asupra limbajului și a structurii textelor de tip epic – Dialogul în textul nonliterar (interviul) **Redactare** – Structuri textuale: secvențe de tip narativ, „întrebările jurnalistului" **Elemente de construcție a comunicării** – Pronumele personal și pronumele reflexiv (actualizare) – Pronumele posesiv și adjectivul pronominal posesiv – Pronumele demonstrativ și adjectivul pronominal demonstrativ – Folosirea corectă a pronumelor și a adjectivelor pronominale: interogativ, relativ și nehotărât, a adjectivului pronominal de întărire. Pronumele și adjectivul pronominal negativ și negația în propoziție – Posibilități combinatorii ale pronumelor și ale adjectivelor pronominale **Elemente de interculturalitate** – Contacte culturale
5. TAINELE LUMII	1.1. 1.4. 2.2. 2.4. 3.1. 3.3 3.4. 4.2. 4.3. 4.5.	**Comunicare orală:** – Strategii de concepere și de comprehensiune a textului oral: clasificare, reformulare, repetare, conectori pragmatici; distincția dintre fapt și opinie – Structuri textuale: secvențe de tip descriptiv **Lectură** – Strategii de interpretare: interpretarea limbajului figurat (metafora), discuții privind semnificațiile textelor citite – Strategii de comprehensiune: reflecții asupra limbajului și a structurii textelor de tip epic și liric – Monitorizarea propriei lecturi **Redactare** – Structuri textuale: secvențe de tip descriptiv – Stil: naturalețe, eufonie, varietate, originalitate, concizie **Elemente de construcție a comunicării** – Adjectivul – actualizare. Topica adjectivului. Adjectivul participial. Posibilități combinatorii ale adjectivului – Numeralul – actualizare. Posibilități combinatorii ale numeralului – Adverbul – actualizare – Interjecția. Onomatopeele. Interjecția predicativă
6. VALORILE MELE, VALORILE CELORLALȚI	1.1. 1.2. 1.3. 2.1. 2.3. 3.1. 3.4. 4.2. 4.4. 4.5. 5.1. 5.2.	**Comunicare orală** – Structuri textuale: secvențe de tip explicativ **Lectură** – Strategii de interpretare: semnificația textelor citite **Redactare** – Tipare textuale de structurare a ideilor: definiție, clasificare, exemplificare. Structuri textuale: secvențe de tip explicativ – Prezentarea textului: elemente grafice specifice diverselor tipuri de texte – organizarea unui text în funcție de situația de comunicare. Integrarea părților **Elemente de construcție a comunicării** – Atributul (realizări prin adjectiv, substantiv, pronume, numeral, adverb) – Complementul – actualizare – Circumstanțialul de cauză. Topica în propoziție. Norme de punctuație – Circumstanțialul de scop. Topica în propoziție. Norme de punctuație **Elemente de interculturalitate** – Valorile culturale ale spațiului/comunității – Despre limba și cultura țărilor din vecinătatea României
RECAPITULARE FINALĂ EVALUARE FINALĂ		

INSTRUCȚIUNI DE UTILIZARE A MANUALULUI

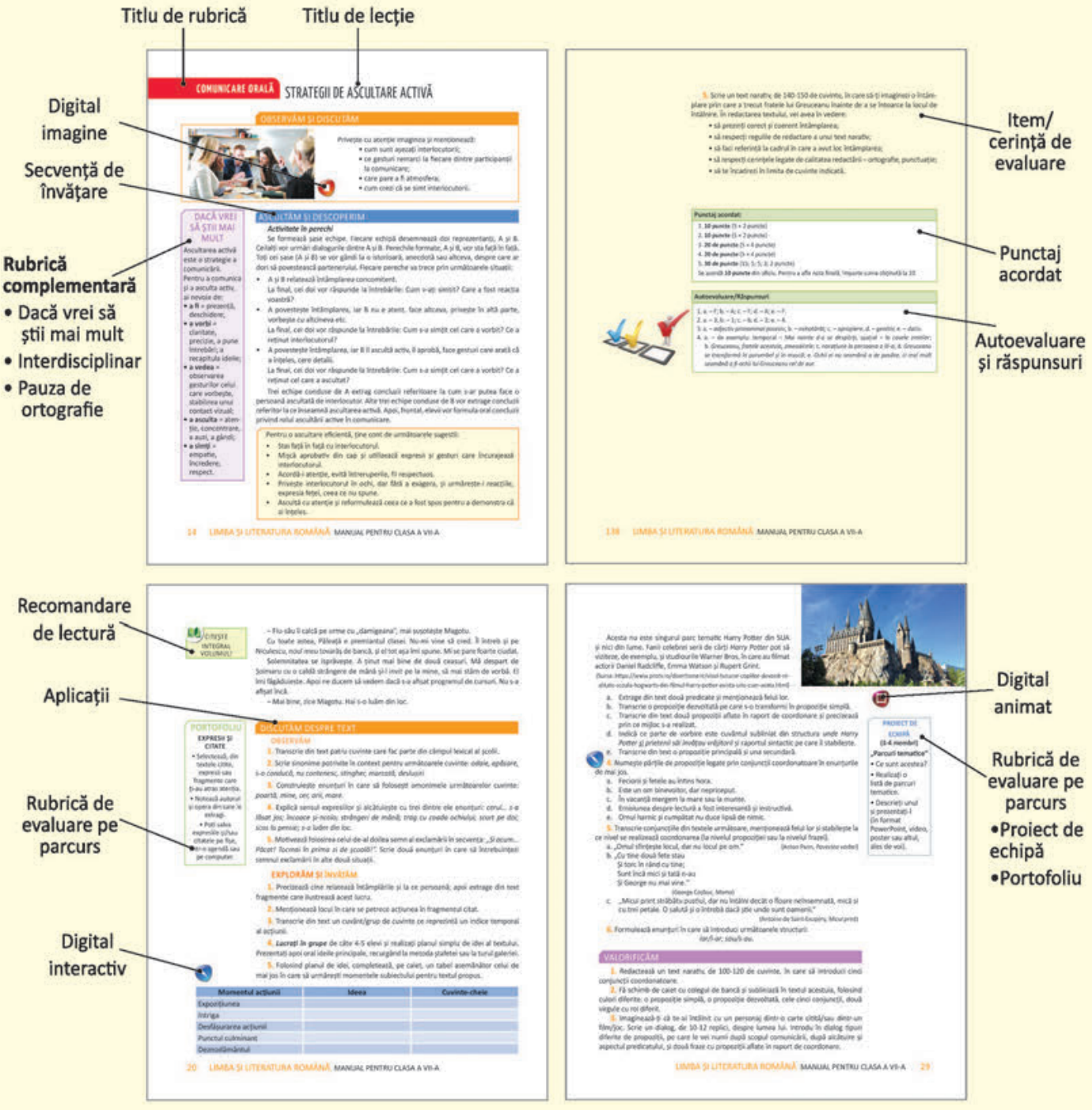

Varianta digitală a manualului:

videoclipuri | audiții | jocuri interactive | imagini statice

• **Se dau textele de mai jos.**

A. De-o săptămână se puseseră ploi necurmate. Băteau picuri grei și repezi, ca de sticlă; se cernea prin sită o burā deasă; se prelingeau aţe subţirele din văzduh. În răstimpuri, vântul – nevăzut, nesimţit pe pământ – lua pe aripi grămezi mari de neguri, ce zăceau ca niște uriași lânoși adormiţi pe muchiile pădurilor, și le târa, greoaie, de pe-o culme pe alta. Deseori se întuneca, se înseră; izvorau din patru părţi ale lumii nouri negri, vineţii; pe-alocuri se părea că se porneşte cu înec un râu de păcură de-un negru-albăstriu.

De pe câmp venea iar dăngănitul trist, singuratec al unui clopot de la turmele ce păşteau în apropiere. Prin sat îşi fierbeau necurmat apele cele patru pârâiașe. Copii strengari intrau, până la genunchi și mai sus, în apele murdare, ce răspândeau miros de mâl. De pe râsul ochilor, de pe guriţele larg deschise se putea cunoaşte că vorbeau.

Pe drum, prin ogrăzi, răsăreau din băltuţe, la fiecare picur, beşici mici, care se spărgeau în grabă.

(Ion Agârbiceanu, *Zile ploioase*)

INTERDISCIPLINAR

De obicei, prin încălzire, substanţele se dilată. Însă apa, când fierbe până la 4 grade, își micșorează volumul și, la această temperatură, are cea mai mare densitate. Fenomenul se numește ***anomalia apei***.

B. Ploaia este o formă de precipitaţie atmosferică sub formă de picături de apă provenite din condensarea vaporilor din atmosferă. Ploaia se formează când diferite picături de apă din nori cad pe suprafaţa Pământului în formă lichidă. Nu toată ploaia ajunge la sol. Unele picături de apă se evaporă în timpul căderii și nu mai ajung pe pământ. Acest fenomen este mai ales întâlnit în zonele deşertice, fiind numit virga.

Ploaia este o parte importantă a circuitului apei în natură și are loc după ce apa care s-a evaporat din râuri, lacuri, oceane etc. se condensează, ajungând picături de apă și cade pe pământ, întorcându-se în pârâuri, râuri, lacuri. Procesul formării ploii este numit și efectul Bergeron.

Popular, ploaia mai este denumită *bură,* dacă picăturile sunt fine și multe, și este descrisă ca fiind *torenţială* atunci când picăturile de apă sunt mari, multe și cad cu repeziciune.

După volumul precipitaţiilor, ploaia poate fi clasificată astfel:

- Ploaie foarte fină, când rata precipitaţiilor este sub 0,25 mm/oră;
- Ploaie fină, când rata precipitaţiilor este între 0,25 și 1 mm/oră;
- Ploaie moderată, când rata precipitaţiilor este între 1 și 4 mm/oră;
- Ploaie deasă, când rata precipitaţiilor este între 4 și 16 mm/oră;
- Ploaie foarte deasă, când rata precipitaţiilor este între 16 și 50 mm/oră;
- Ploaie torenţială, când rata precipitaţiilor este mai mare de 50 mm/oră.

Omul influenţează permanent fenomenele meteorologice, inclusiv ploaia. Ploaia poate fi indusă ca urmare a reacţiilor chimice produse de gazele din atmosferă și gazele poluante produse în timpul activităţilor umane, uneori cu efecte dramatice.

(Sursa: *www.wikipedia.org*)

Identifică:

- în textul **A:** - două cuvinte care conțin diftongi diferiți;
  - un cuvânt folosit cu sens figurat;
  - un verb la modul indicativ, timpul mai-mult-ca-perfect;
  - un substantiv în cazul acuzativ și unul în cazul genitiv;
  - un circumstanțial de loc.
- în textul **B:** - un cuvânt care conține vocale în hiat;
  - un predicat nominal;
  - un pronume reflexiv;
  - un adjectiv la gradul de comparație superlativ absolut;
  - un adverb de timp.

Compară cele două texte citite, completând, în caiet, un tabel asemenea celui de mai jos.

Criteriu	Textul A	Textul B
sursa		
tipul de text (literar, nonliterar)		
limbajul (cuvinte folosite cu sensuri noi, figurate, obișnuite; termeni științifici)		
scopul textului		

Analizează părțile de propoziție subliniate (subiecte, predicate, atribute, complemente, circumstanțiale), completând un tabel asemenea celui dat.

Cuvântul	Partea de propoziție	Partea de vorbire prin care este exprimat
(de) o săptămână	circumstanțial de timp	substantiv comun

Asociază o întâmplare, pe care ai trăit-o, cu o zi ploioasă și scrie un text narativ, de 140-150 de cuvinte, în care să relatezi ce s-a petrecut. În redactarea textului, vei avea în vedere:

- să prezinți corect și coerent întâmplarea, respectând cele 5 momente ale subiectului;
- să respecți cerințele legate de calitatea redactării – ortografie, punctuație;
- să respecți regulile de redactare a unui text narativ;
- să dai un titlu sugestiv și adecvat textului scris;
- să te încadrezi în limita de cuvinte indicată.

Aplică ce ai învățat!

1. Transcrie, din textul **A,** două epitete și două comparații.

2. Compune o scurtă poezie – alcătuită din două strofe a câte patru versuri – cu titlul „Ploaia". Spune cum rimează versurile, respectiv care este măsura acestora.

Explică-le colegilor de clasă în ce constă efectul Bergeron. Utilizează informațiile pe care le-ai aflat citind textul **B,** dar și informații pe care le-ai găsit, consultând diverse surse: internet, cărți de specialitate, atlase etc.

• **Citește textul și rezolvă cerințele.**

În fiecare după-amiază, când se întorceau de la școală, copiii mergeau să se joace în grădina Uriașului.

Era o grădină mare și îmbietoare, cu iarbă moale și verde. Ici-colo, în iarbă, se înălțau flori frumoase ca stelele și doisprezece piersici care primăvara se acopereau de flori delicate, de un roz-perlat, iar vara dădeau rod bogat. Păsărelele stăteau în copaci și ciripeau atât de dulce, încât copiii se opreau din jocurile lor să le-asculte.

– Ce fericiți suntem aici! chiuiau unul către altul.

Într-o zi, Uriașul se întoarse. Fusese în vizită la prietenul lui, Căpcăunul din Cornwall, și stătuse acolo timp de șapte ani. Când cei șapte ani se scurseseră, spusese tot ce avusese de spus, căci nu era vorbăreț din fire, hotărâse să se întoarcă la castelul lui. La sosire, îi văzu pe copii jucându-se în grădină.

– Ce faceți aici? strigă el cu glas răgușit, iar copiii o rupseră la fugă. Grădina mea e grădina mea, spuse Uriașul; oricine poate înțelege lucrul acesta, și nu voi permite nimănui să se joace în ea în afară de mine.

Așa că înălță un zid impunător de jur împrejurul ei și puse o plăcuță de avertizare:

INTRUȘII VOR FI PEDEPSIȚI.

(Oscar Wilde, *Uriașul cel egoist*)

1. Precizează dacă următoarele enunțuri sunt adevărate sau false.

a. Cuvântul *stăteau* conține un diftong.
b. Cuvântul *rod* poate avea omonim.
c. Verbul *se întoarse* este la modul conjunctiv.
d. Adjectivul *mare* are funcția sintactică de nume predicativ.
e. Substantivul *(la) castelul* are funcția sintactică de circumstanțial de loc.

2. Stabilește corespondența între elementele coloanelor date.

a. un zid	1. substantiv comun în cazul N
b. aici	2. substantiv comun în cazul Ac
c. intrușii	3. pronume personal
d. se	4. verb predicativ
e. lor	5. pronume reflexiv
	6. adverb de loc

INTERDISCIPLINAR

Există mai multe tipuri de ziduri: de despărțire (pereții), de construcție (susțin tavanele și acoperișurile), de delimitare (echivalente cu gardurile, marchează proprietatea), de apărare (zidurile defensive sau ale orașului).

3. Transcrie pe caiet, completând următoarele enunțuri.

a. Verbul *să se joace* este la modul ... .
b. Verbul *ciripeau* este la timpul ... .
c. Pronumele *mine* este în cazul ... .
d. În enunțul *Așa că înălță un zid impunător de jur împrejurul ei și puse o plăcuță de avertizare*, subiectele sunt ..., ...
e. Cuvântul *(la) sosire* are funcția sintactică de ... .

4. Formulează răspunsuri scrise pentru următoarele cerințe care vizează textul dat.

a. Identifică un reper temporal și unul spațial în textul dat.
b. Numește personajele din textul dat.
c. Menționează tipul de narațiune din acest text.
d. Precizează de ce se simțeau copiii fericiți în grădina Uriașului.
e. Transcrie un pasaj descriptiv din textul citat.

5. Scrie un text narativ, de minimum 140 de cuvinte, în care să relatezi o întâmplare imaginară petrecută în grădina Uriașului egoist, în anotimpul toamna. În redactarea textului, vei avea în vedere:

- să prezinți corect și coerent întâmplarea, respectând cele 5 momente ale subiectului;
- să respecți cerințele legate de calitatea redactării – ortografie, punctuație;
- să respecți regulile de redactare a unui text narativ;
- să dai un titlu sugestiv și adecvat textului scris;
- să te încadrezi în limita de cuvinte indicată.

Punctaj acordat:

1. **10 puncte** (5 × 2 puncte)
2. **10 puncte** (5 × 2 puncte)
3. **20 de puncte** (5 × 4 puncte)
4. **20 de puncte** (5 × 4 puncte)
5. **30 de puncte** (15, 5, 5, 3, 2 puncte)

Se acordă **10 puncte** din oficiu. Pentru a afla nota finală, împarte suma obținută la 10.

Autoevaluare/Răspunsuri

1. a. – F; b. – A; c. – F; d. – F; e. – A.
2. a. – 2; b. – 6; c. – 1; d. – 5; e. – 3.
3. a. – *conjunctiv*; b. – *imperfect*; c. – *acuzativ*; d. – *neexprimate, subînțelese*; e. – *circumstanțial de timp.*
4. a. – de exemplu: În fiecare după-amiază (temporal); *în grădina Uriașului* (spațial); b. – *copiii, Uriașul egoist*; c. – *narațiune la persoana a III-a*; d. – de exemplu: *Copiii se simțeau fericiți, deoarece grădina era un spațiu primitor, în care ei se puteau juca.* e. – oricare pasaj din al doilea paragraf.

ȘCOALA – PRIMUL ORIZONT AL CUNOAȘTERII

Unitatea 1

CONȚINUTURI

Comunicare orală

- Strategii de ascultare activă: focalizarea interesului asupra punctului de vedere al celuilalt și evitarea focalizării pe propriul punct de vedere; recapitularea ideilor exprimate de interlocutor

Lectură

- Textul epic. Narativul literar. Personajul. Mijloace de caracterizare
- Strategii de comprehensiune: reflecții asupra limbajului și a structurii textelor de tip epic

Redactare

- Caracterizarea personajului
- Etapele scrierii; rescrierea textului pentru a-i da coerență și claritate, pentru a nuanța ideile; corectarea greșelilor de literă, ortografie, punctuație

Elemente de construcție a comunicării

- Enunțul. Propoziția (actualizare). Fraza: coordonarea prin juxtapunere și prin joncțiune. Conjuncții coordonatoare. Norme de punctuație (virgula, punctul și virgula)
- Cuvântul, categorii semnatice (sinonime, antonime, omonime, cuvinte polisemantice). Confuzii paronimice. Pleonasmul

La finalul acestei unități,

A. vei ști:

- ✓ care sunt strategiile de ascultare activă;
- ✓ ce este textul epic/narativ;
- ✓ care sunt mijloacele de caracterizare a unui personaj;
- ✓ care sunt etapele redactării unui text;
- ✓ tipurile de propoziții și raporturile sintactice care se stabilesc între ele;
- ✓ categoriile semantice ale cuvântului.

B. vei fi capabil:

- ✓ să identifici structura textului epic;
- ✓ să prezinți expresivitatea textului epic;
- ✓ să rezumi, oral sau în scris, un text;
- ✓ să caracterizezi, oral sau în scris, personajul dintr-un text citit;
- ✓ să introduci adecvat în comunicare sinonime, antonime, omonime, paronime;
- ✓ să recunoști și să eviți confuziile paronimice;
- ✓ să folosești adecvat în comunicare conjuncțiile;
- ✓ să construiești enunțuri logice, fluente și corecte.

C. vei manifesta:

- ✓ interesul de a prezenta răspunsuri personale, creative și critice pe marginea textelor citite sau ascultate;
- ✓ preocuparea de a înțelege diverse tipuri de texte citite sau ascultate.

13

COMUNICARE ORALĂ STRATEGII DE ASCULTARE ACTIVĂ

OBSERVĂM ȘI DISCUTĂM

Privește cu atenție imaginea și menționează:

- cum sunt așezați interlocutorii;
- ce gesturi remarci la fiecare dintre participanții la comunicare;
- care pare a fi atmosfera;
- cum crezi că se simt interlocutorii.

DACĂ VREI SĂ ȘTII MAI MULT

Ascultarea activă este o strategie a comunicării. Pentru a comunica și a asculta activ, ai nevoie de:

- **a fi** = prezență, deschidere;
- **a vorbi** = claritate, precizie, a pune întrebări; a recapitula ideile;
- **a vedea** = observarea gesturilor celui care vorbește, stabilirea unui contact vizual;
- **a asculta** = atenție, concentrare, a auzi, a gândi;
- **a simți** = empatie, încredere, respect.

ASCULTĂM ȘI DESCOPERIM

Activitate în perechi

Se formează șase echipe. Fiecare echipă desemnează doi reprezentanți, A și B. Ceilalți vor urmări dialogurile dintre A și B. Perechile formate, A și B, vor sta față în față. Toți cei șase (A și B) se vor gândi la o istorioară, anecdotă sau altceva, despre care ar dori să povestească partenerului. Fiecare pereche va trece prin următoarele situații:

- A și B relatează întâmplarea concomitent.
  La final, cei doi vor răspunde la întrebările: Cum v-ați simțit? Care a fost reacția voastră?
- A povestește întâmplarea, iar B nu e atent, face altceva, privește în altă parte, vorbește cu altcineva etc.
  La final, cei doi vor răspunde la întrebările: Cum s-a simțit cel care a vorbit? Ce a reținut interlocutorul?
- A povestește întâmplarea, iar B îl ascultă activ, îl aprobă, face gesturi care arată că a înțeles, cere detalii.
  La final, cei doi vor răspunde la întrebările: Cum s-a simțit cel care a vorbit? Ce a reținut cel care a ascultat?

Trei echipe conduse de A extrag concluzii referitoare la cum s-ar putea face o persoană ascultată de interlocutor. Alte trei echipe conduse de B vor extrage concluzii referitor la ce înseamnă ascultarea activă. Apoi, frontal, elevii vor formula oral concluzii privind rolul ascultării active în comunicare.

Pentru o ascultare eficientă, ține cont de următoarele sugestii:

- Stai față în față cu interlocutorul.
- Mișcă aprobativ din cap și utilizează expresii și gesturi care încurajează interlocutorul.
- Acordă-i atenție, evită întreruperile, fii respectuos.
- Privește interlocutorul în ochi, dar fără a exagera, și urmărește-i reacțiile, expresia feței, ceea ce nu spune.
- Ascultă cu atenție și reformulează ceea ce a fost spus pentru a demonstra că ai înțeles.

- Adresează întrebări și oferă un feedback.
- Fii indulgent și oferă-i timp interlocutorului să se confeseze; acceptă-l pe celălalt fără a-l judeca; fii de încredere!

Ascultare activă

a auzi | **a relaționa** | **a te concentra** | **a înțelege**

CREĂM ȘI NE JUCĂM

JOC DE ROL

Se vor forma grupuri de câte trei persoane; împreună vor realiza o fișă-resursă în care vor numi elementele importante pentru o bună recepționare a mesajului și vor stabili tehnici de ascultare activă. Apoi se vor gândi la o problemă sau la o dificultate pe care ar dori să o rezolve. Prima persoană, A, își expune problema; a doua persoană, B, o ascultă punând în aplicare tehnicile de ascultare/recepționare activă. În acest timp, a treia persoană, C, observă și ia notițe; apoi rolurile se schimbă de două ori.

La finalul exercițiului, fiecare grup va face observații, având în vedere întrebările de mai jos.

- Ce a simțit persoana care transmitea mesajul?
- Cât de ușor sau dificil i-a fost celui care a receptat mesajul? De ce?
- Ce crezi că a avut succes și ce a fost un eșec pentru buna desfășurare a situației de comunicare?
- Ce crezi că ajută la recepționarea mesajului și ce crezi că împiedică transmiterea lui?

PROIECT DE ECHIPĂ
(3-4 membri)
„Tehnica pâlniei"

- Ce este?
- În ce situații o puteți folosi?
- Scurtă descriere.
- Exemplu concret (redat în scris sau înregistrat).

LECTURĂ
TEXTUL EPIC. NARATIVUL LITERAR. PERSONAJUL. MIJLOACE DE CARACTERIZARE

PĂTRUNDEM ÎN LUMEA TEXTULUI

1. Discută cu colegul de bancă și notează, în caiet, pe două coloane, trei impresii din prima zi de școală și trei lucruri care ți-au atras atenția.

2. Pe o foaie A4 scrie numele a trei colegi pe care i-ai remarcat când i-ai întâlnit, apoi menționează pentru fiecare trei-patru trăsături.

3. Citiți, în clasă, câteva dintre acestea și faceți observații privind felul în care sunt prezentați colegii. Observați, de asemenea, utilizarea corectă a categoriilor semantice, organizarea secvențelor și modalitățile de realizare a expresivității.

4. Schițează portretul unei persoane care merită admirația ta.

ELEVUL DIMA DINTR-A ȘAPTEA

Prima zi de școală

de Mihail Drumeș

Când mă trezesc e aproape întuneric în odaie. Trag perdelele și deschid larg fereastra în revărsatul zorilor. Afară plouă mărunt și cerul greu, de plumb, s-a lăsat jos de tot, încât aș putea să-l ating cu mâna.

Ce vreme frumoasă era ieri. Și acum... Păcat! Tocmai în prima zi de școală!

Sunt trist, bolnav de trist. Nu mă doare nimic, simt numai o apăsare, parcă s-ar fi îngreunat aerul și mă zdrobește. Aș vrea să plec acasă, mi-e dor de mama, de moș Ioniță, de Grivei, de toți ai mei. Aici mă simt singur, străin, părăsit. Îmi vine chiar să plâng.

Ceilalți sunt în sufragerie. Marița îmi aduce cafeaua cu lapte, dar nu m-ating de ea. Nu mi-e foame.

– Ce ai? mă întreabă Magotu.

– Nimic.

Ce pot să-i spun? Vine și Lotte. Și-a îmbrăcat uniforma de școlăriță și e schimbată mult. Poartă șorț negru și rochie cu guleraș alb, brodat. Aș vrea ca ea să mă întrebe de ce nu beau cafeaua cu lapte, dar nu mă întreabă. Asta mă întristează și mai mult.

Magotu zice să nu iau ghiozdanul cu mine, pentru că astăzi nu facem lecții. Nici mâine, nici în restul săptămânii. El știe, e elev vechi, cu experiență.

Zgârâ pleacă cel dintâi, școala lui e departe, face aproape un kilometru pe jos. După un timp, plec și eu cu Magotu. Cuviosul Gigi rămâne s-o conducă pe Lotte, fiindcă au același drum.

PORTOFOLIU

JURNAL DE CLASA A VII-A

- Notează întâmplări amuzante sau care te-au impresionat.
- Povestește-le cu lux de amănunte.
- Spune de ce ți-a atras atenția întâmplarea respectivă.
- Dacă poți, lipește și fotografii.

Pe coridoarele liceului, e o larmă asurzitoare: elevi din toate clasele forfotesc încoace și-ncolo, fără astâmpăr, ca apa răscolită. Cei mici se fugăresc unii pe alții, scoțând țipete ascuțite. Ceilalți, din clasele superioare, se strâng în grupuri și discută zgomotos. [...] Au venit și părinții, la ora nouă are loc sfeștania, la care toți trebuie să ia parte.

Trecem pe lângă un elev care stă rezemat de-o fereastră și citește o carte. Privirile mele se încrucișează cu ale lui, ca două fulgere. Are ochii mari, neasemuiți de mari și de luminoși, aduce puțin cu actorul de cinema Mosjukin, care-i slăbiciunea mea.

– Cine-i băiatul acela? Îl cunoști? îl întreb pe Magotu la ureche.

– E unu, Șoimaru... dintr-a V-a. Face pe poetul în păpuriș. Ai ceva cu el?

– Nu, nimic... Voiam numai să știu... așa, din curiozitate. Clasa noastră e în fundul coridorului, pe dreapta, lângă a VIII-a. Când deschid ușa, simt cum îmi bate inima de emoție. Ivirea lui Magotu stârnește țipete de bucurie. Băieții își părăsesc locurile, se reped buluc asupra lui. Strângerile de mână, îmbrățișările și pupăturile nu mai contenesc. La mine trag cu coada ochiului, sfioși, ca și cum s-ar întreba: „Cine-o mai fi și ăsta?" Magotu îmi face cunoștință cu o mulțime de colegi, așa încât nu-i chip să le țin minte numele tuturor. Mi-a fost de folos, dacă veneam singur, m-aș fi simțit foarte stingher. Căutăm loc într-una din băncile din fund. Dar sunt ocupate de cei care s-au grăbit să vină devreme, într-adins pentru asta. Lui Magotu nu-i convine. Ochește o bancă marcată cu două șepci.

– Cine șade aici?

– Domisol și Gălbează. Au ieșit adineauri pe sală.

– S-au fript.

Le ia șepcile și le mută într-o bancă mai în față.

– Aici e de noi. Hopa, stabilizează-te! îmi spune.

– Să nu se supere colegii, îl previn.

– Nu există... Scurt pe doi...

– De ce nu vrei să schimbăm? Uite colo, banca a treia... E liberă.

– Ce?! Mai bine mă spânzur!

Nu înțeleg de ce ține morțiș să stăm în fundul clasei. Din primele rânduri poți să auzi mai bine explicațiile profesorului. Magotu însă nu se gândește la asta. Zice că aici se poate dormi în timpul lecțiilor, iar la teze se copiază în lege, fără să fii prins.

Ce nostim e Magotu! Nu-mi închipui cum un elev poate să doarmă în timpul lecțiilor. Și de ce trebuie să copieze?

Intră în clasă un coleg înalt și deșirat, cu capul lunguieț.

– Ehe! Iacă și Păleață! se aud strigăte.

Aflu că-l cheamă Zegheanu Lascăr și că e fiul profesorului de franceză poreclit Damigeană. Dă mâna cu fiecare și ne anunță că ne-a venit un nou profesor de matematici, domnul Popovici, în locul lui moș Pentagon, scos la pensie, și că ăsta e dat dracului, urgia lui Dumnezeu.

Mulți încremenesc de spaimă și cer mereu deslușiri. Mă uit pe furiș la Stănescu Barbu, care șade alături de noi. Ține picioarele pe lângă bancă, deoarece e prea

Mihail Drumeș
(1901-1982)

Pe numele lui adevărat Mihail V. Dumitrescu, *Mihail Drumeș* a fost un dramaturg, nuvelist și romancier foarte popular în perioada interbelică. O perioadă a predat la liceu, apoi a trecut în învățământul superior.

DACĂ VREI SĂ ȘTII MAI MULT

Până în anii ´90, clasele erau mobilate cu bănci pentru două persoane. Acestea erau fixate în podea, pe trei rânduri, iar scaunele se rabatau.

strâmtă pentru el, un adevărat uriaș. Are fălcile mari, aduse în afară; nu m-aș mira dacă s-ar apuca să mănânce pietre cu ele. Aflu că știe o mulțime de arii și vocea lui e atât de puternică, încât vibrațiile ei au crăpat odată un geam. De altfel, e cel mai bătrân din clasă, în vârstă de 22 de ani.

Toți elevii îi spun Basu, chiar și unii profesori. Am aflat pentru ce: odată a venit în turneu vestitul Dimăncescu-Basu și a cântat *Borti Godunov.* După reprezentație, liceenii i-au făcut o manifestație de simpatie. Din mijlocul lor, Stănescu Barbu, cu vocea lui groasă, striga cât îl ținea gura:

– Trăiască Dimăncescu-Basu!

Cică marele cântăreț, auzindu-l, a tresărit de surprindere, l-a chemat la el și, strângându-i mâna, i-a prezis un viitor strălucit dacă va urma Conservatorul.

Din ziua aceea, băieții l-au poreclit Basu și așa i-a rămas numele.

În vremea asta, vine Domisol și-i cere socoteală lui Magotu, fiindcă i-a ocupat locul. Magotu face pe inocentul, spunând că e locul lui, că n-a găsit nicio șapcă pe pupitru și e gata să jure. Asta îl întărâtă pe Domisol, se face roșu și gâfâie, deoarece e foarte gras.

– Nu înțelegi să nu mă plictisești ? Am martori că eu am ocupat întâi banca.

Spunând asta, Magotu îi întoarce spatele.

Domisol nu se dă bătut și-l trage de mână.

– Domisol, ascultă, când ți-oi da una, iei pe si din pod, se înfurie Magotu.

– Ce-i acolo, se aude vocea lui Basu, potolește-te, Domisol, că intri în fabrica de tăbăcărie și-i vai de pielea ta. Avem nevoie de liniște.

Intervenția lui Basu curmă neînțelegerea. Domisol se retrage și mormăie îmbufnat.

Deodată, Gălbează dă buzna în clasă și anunță:

– Dom' director! Dom' director!

Toți se împrăștie ca potârnichile, sărind de-a valma peste bănci până-și găsesc locurile. Se face tăcere.

Intră directorul. Clasa zvâcnește în picioare, ca un arc declanșat.

– Bună dimineața, băieți!

Se urcă la catedră și ne măsoară cu privirea. Apoi întreabă:

– Au venit toți?

Lipsesc câțiva. Trebuie să fim 37, și nu suntem prezenți decât 31.

– Văd că v-ați aranjat în bănci, urmează el. Dima e aici? Mă ridic.

– Da, domnule director!

– De ce te-ai așezat tocmai acolo, în fund? Treci în față, în rândul întâi, cu Niculescu.

– Da, domnule director.

Mă mut în banca întâi. Magotu are o mină nenorocită. Îmi pare rău, dar ce pot face?

– Acum, continuă directorul, mergeți doi câte doi în amfiteatru unde are loc sfeștania și păstrați liniștea. Zegheanu, tu ai să supraveghezi ordinea.

După ce pleacă directorul, ne ridicăm și dăm fuga în amfiteatru.

În amfiteatrul liceului, foarte încăpător, s-au adunat toate clasele. În rândurile din față stau părinții și rudele elevilor. Așteptăm ca din clipă în clipă să vină preotul și corpul didactic.

Întâmplarea face să se așeze lângă mine Șoimaru, elevul cu ochi răscolitori ca Mosjukin. Ne pomenim vorbind împreună, de parcă ne-am cunoaște de cine știe când. Îl întreb ce carte e aceea pe care o citește. Mi-o arată: *Les Fleurs du mal*[1] de Baudelaire.

– *Alors vous conaissez à fond le français, n'est-ce pas?* [2]

– *Mais naturellement*, răspunde el, *puisque maman est française...* [3]

Sunt bucuros că am găsit un coleg cu care să mă pot întreține în limba lui Voltaire.

Ne prezentăm singuri. Când aflu că îl cheamă Cătălin Șoimaru tresar de bucurie. Cătălin! Ce nume frumos! Cât mi-ar fi plăcut să mă cheme și pe mine așa.

Magotu și alți liceeni, printre care Ploșniță, Gălbează și Corcoduș, trag cu urechea la discuția noastră și ne parodiază vorbind o franțuzească de baltă, care ne stârnește hohote de râs.

Tarzan, un coleg înalt și frumos ca un artist, îl întreabă ceva pe Magotu, încet, la ureche. Acesta îi răspunde:

– A stat 13 ani în Occident și 4 în Orient! E născut în insula Java din Oceanul Pacific.

Înțeleg că-i vorba despre mine. De ce s-o fi apucat Magotu să bată câmpii? Nu trece mult și mă întreabă:

– Nu mi-ai spus: de unde te cunoaște Michiduță? Michiduță e directorul liceului.

– E prieten cu tata. Au fost colegi de facultate.

– Daaa? face el mirat. Atunci stăm bine, la puterea a doua, cu direcția, fiindcă îl cunoaște și Dona Bianca.

Abia acum înțeleg de ce tata nu mă dăduse la internatul profesorului Pleșea, cum voia la început. Desigur, directorul i-o recomandase pe Dona Bianca.

Preotul vine urmat de Michiduță, profesori și alte personalități craiovene, care se așază pe scenă. Printre ei este și tatăl lui Tarzan, primarul orașului.

Magotu mi-i arată pe profesori, ca să-i cunosc, și-mi spune cum îi cheamă. Fiecare dintre ei are câte o poreclă, afară de Iliuță, profesorul de română.

Dă Dumnezeu și se isprăvește slujba religioasă, lungă ca o zi de post și fără noimă, pentru că n-o ascultă nimeni. În vreme ce preotul oficiază, fără glas și fără fast, oamenii vorbesc nestingheriți între ei. Directorul ține o cuvântare ocazională, adică o citește (și numai el știe ce a citit), apoi vine rândul lui Damigeană, profesorul de franceză, tatăl lui Păleață. E un bărbat voinic, bine clădit, cu ochi ageri, vulturești, mustăți țepoase, răsucite în sus, și fața roșie ca sfecla.

– E afumat rău! îmi șoptește Magotu.

L-au poreclit Damigeană din cauză că-i place să bea. Aud însă că-i unul dintre profesorii cei mai inteligenți și culți din liceul nostru. Vorbește înflăcărat, cu fraze alese, ca din carte, pe care le împodobește cu gesturi potrivite, așa încât toată lumea îl ascultă furată. Când termină, curg ropote de aplauze.

[1] *Florile răului* (lb. fr.)
[2] Așadar, știți bine franceza, nu-i așa? (lb. fr.)
[3] Desigur, pentru că mama e franțuzoaică... (lb. fr.)

DACĂ VREI SĂ ȘTII MAI MULT

Charles-Pierre Baudelaire a fost un poet francez care a revoluționat lirica franceză și europeană prin originalitatea volumului *Les Fleurs du mal.*

*

Voltaire, pe numele său adevărat François-Marie Arouet, a fost un scriitor și filosof al Iluminismului francez.

INTERDISCIPLINAR

Java este o insulă indoneziană, cea mai populată din lume. Capitala Indoneziei, Jakarta, se află pe această insulă. Este a 13-a insulă din lume ca mărime și s-a format în urma unor erupții vulcanice.

CITEȘTE INTEGRAL VOLUMUL!

– Fiu-său îi calcă pe urme cu „damigeana", mai șușotește Magotu.

Cu toate astea, Păleață e premiantul clasei. Nu-mi vine să cred. Îl întreb și pe Niculescu, noul meu tovarăș de bancă, și el tot așa îmi spune. Mi se pare foarte ciudat.

Solemnitatea se isprăvește. A ținut mai bine de două ceasuri. Mă despart de Șoimaru cu o caldă strângere de mână și-l invit pe la mine, să mai stăm de vorbă. El îmi făgăduiește. Apoi ne ducem să vedem dacă s-a afișat programul de cursuri. Nu s-a afișat încă.

– Mai bine, zice Magotu. Hai s-o luăm din loc.

PORTOFOLIU

EXPRESII ȘI CITATE

- Selectează, din textele citite, expresii sau fragmente care ți-au atras atenția.
- Notează autorul și opera din care le extragi.
- Poți salva expresiile și/sau citatele pe fișe, într-o agendă sau pe computer.

DISCUTĂM DESPRE TEXT

OBSERVĂM

1. Transcrie din text patru cuvinte care fac parte din câmpul lexical al școlii.

2. Scrie sinonime potrivite în context pentru următoarele cuvinte: *odaie, apăsare, s-o conducă, nu contenesc, stingher, marcată, deslușiri.*

3. Construiește enunțuri în care să folosești omonimele următoarelor cuvinte: *poartă, mine, cer, arii, mare.*

4. Explică sensul expresiilor și alcătuiește cu trei dintre ele enunțuri: *cerul... s-a lăsat jos; încoace și-ncolo; strângeri de mână; trag cu coada ochiului; scurt pe doi; scos la pensie; s-o luăm din loc.*

5. Motivează folosirea celui de-al doilea semn al exclamării în secvența: *„Și acum... Păcat! Tocmai în prima zi de școală!".* Scrie două enunțuri în care să întrebuințezi semnul exclamării în alte două situații.

EXPLORĂM ȘI ÎNVĂȚĂM

1. Precizează cine relatează întâmplările și la ce persoană; apoi extrage din text fragmente care ilustrează acest lucru.

2. Menționează locul în care se petrece acțiunea în fragmentul citat.

3. Transcrie din text un cuvânt/grup de cuvinte ce reprezintă un indice temporal al acțiunii.

4. ***Lucrați în grupe*** de câte 4-5 elevi și realizați planul simplu de idei al textului. Prezentați apoi oral ideile principale, recurgând la metoda ștafetei sau la turul galeriei.

5. Folosind planul de idei, completează, pe caiet, un tabel asemănător celui de mai jos în care să urmărești momentele subiectului pentru textul propus.

Momentul acțiunii	Ideea	Cuvinte-cheie
Expoziționea		
Intriga		
Desfășurarea acțiunii		
Punctul culminant		
Deznodământul		

AFLĂM

Textul în care ideile, impresiile, părerile sunt exprimate în mod indirect, prin intermediul acțiunii la care iau parte personaje, se numește **text epic**.

Într-un text epic sunt relatate o serie de evenimente, întâmplări, care constituie **acțiunea**. De cele mai multe ori, acțiunea este relatată respectându-se **cele cinci momente ale subiectului** (expoziţiunea, intriga, desfășurarea acțiunii, punctul culminant, deznodământul).

La acțiune iau parte **personaje** (principale, secundare, episodice, figuranți).

Vocea din textele epice se numește **narator**, acesta putând relata întâmplările la persoana a III-a (narator obiectiv, narațiune la persoana a III-a) sau la persoana I (narator-personaj, narațiune la persoana I).

Acțiunea este plasată în **timp** și **spațiu**, așadar, în textele epice există repere spațiale și temporale.

În textele epice se îmbină cele trei moduri de expunere: **narațiunea, dialogul și descrierea**.

INTERPRETĂM

1. ***Activitate pe grupe.*** Discutați despre felul în care este primit Dima de noii colegi în prima zi de școală. Considerați că se simte în largul lui atunci când altcineva ia decizii în locul lui? Prezentați colegilor concluziile voastre. Motivați răspunsul.

2. Care crezi că este cea mai importantă trăsătură de caracter a lui Dima? Argumentează-ți opțiunea.

3. Scrie pe o coală A4 cât mai multe trăsături de caracter ale lui Dima, așa cum reies din textul citat. Copiază apoi, în caiet, tabelul următor, pentru a identifica modalitățile de caracterizare a personajelor.

Atunci când în textul epic naratorul este obiectiv și relatează întâmplările la persoana a III-a, caracterizarea directă a personajului se realizează și de către narator.

Caracterizare	Modalitatea de caracterizare	Trăsătura	Citatul
Directă	de către alte personaje		
	autocaracterizare		
Indirectă	prin comportament		
	prin fapte		
	prin limbaj		
	prin gesturi/mimică		
	prin vestimentație		
	prin mediul în care trăiește		
	prin relația cu alte personaje		

4. Formulează o întrebare pe care ai dori să o adresezi personajului principal al fragmentului, referindu-te la ceea ce te-a nedumerit în privința acestuia.

REȚINEM

Autorul/scriitorul – este cel care creează lumea imaginară a operei.

Naratorul – este vocea delegată de autorul unei opere epice pentru a relata obiectiv/subiectiv întâmplări, fapte, evenimente.

Personajul – (din fr. *personnage*, cf. lat. *persona* – deschizătură în masca actorilor antici prin care aceștia rosteau cuvintele) este participantul la acțiunea unei opere epice și reprezintă un tip semnificativ, o individualitate cu trăsături fizice și morale distincte, pusă în lumină de un șir de întâmplări situate într-un anumit cadru temporal și social.

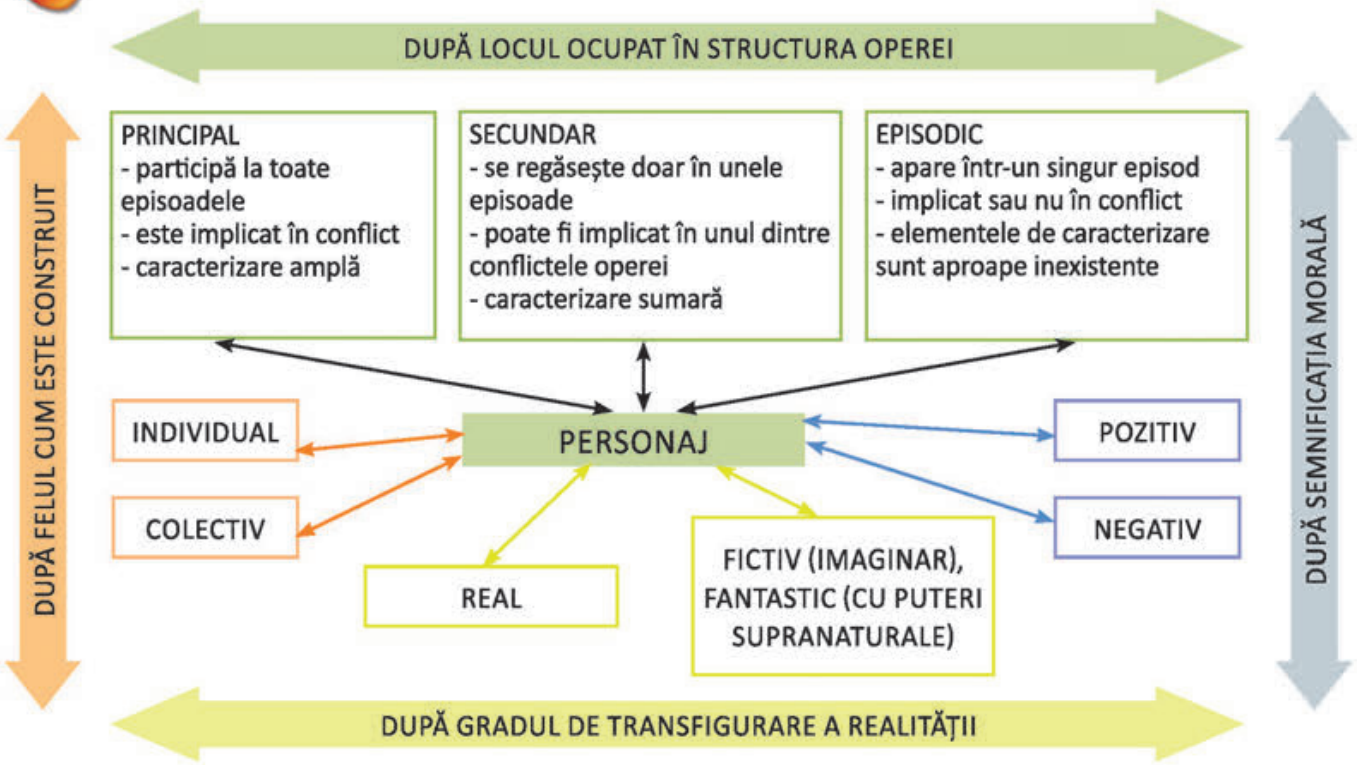

Mijloacele de caracterizare – constituie modul în care scriitorul prezintă trăsăturile fizice și morale ale personajului, integrându-l prin desfășurarea acțiunii într-o anumită epocă, într-un anumit mediu și într-o anumită categorie umană.

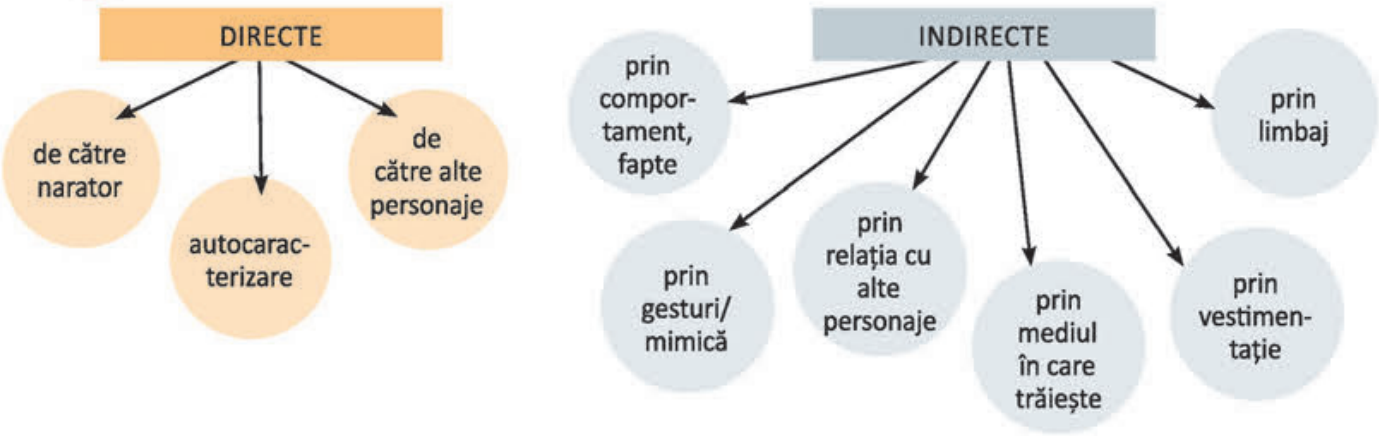

IEȘIM DIN LUMEA TEXTULUI – REFLECTĂM

1. ***Lucrați în perechi.*** Realizați un jurnal cu dublă intrare cu titlul *Școala – primul orizont al cunoașterii*. Afișați în clasă materialele obținute, apoi exprimați-vă părerea despre lucrările colegilor, atașând fiecărui produs *post-it*-uri de culori diferite.

2. Imaginează-ți că ești Dima, personajul principal din fragmentul *Prima zi de școală,* de Mihail Drumeș. Redactează un text narativ, de 150-300 de cuvinte, în care să prezinți momentul în care ți-ai reîntâlnit colegii în prima zi de școală.

3. Redactează un text narativ, de 40-70 de cuvinte, care ar putea constitui un alt punct culminant al fragmentului din romanul *Elevul Dima dintr-a șaptea,* de Mihail Drumeș.

4. Prezintă colegilor, într-un mod cât mai atractiv și creativ, un personaj dintr-o lectură parcursă de tine, argumentând alegerea.

REDACTARE

CARACTERIZARE DE PERSONAJ. ETAPELE SCRIERII (RESCRIERE ȘI CORECTARE)

1. Într-o compunere de 100-150 de cuvinte, caracterizează personajul Dima.
Vei avea în vedere:

- identificarea a patru trăsături ale personajului;
- ilustrarea acestor trăsături cu secvențe din text;
- precizarea mijloacelor de caracterizare;
- coerența și corectitudinea exprimării.

Înainte de a scrie textul propriu-zis, realizează un plan al acestuia, având în vedere schema de mai jos. Folosește o ciornă pentru planul textului și pentru forma inițială a acestuia. Rescrie textul pe o foaie A4 după ce i-ai dat coerență, claritate și ai corectat greșelile de literă, ortografie și punctuație.

INTRODUCERE

- prezentarea sumară a autorului și a operei;
- identificarea personajului: cine este, încadrare tipologică (principal/secundar, pozitiv/negativ; individual/colectiv; real/imaginar/simbolic);
- împrejurările în care este surprins personajul.

CUPRINS

- însușirile fizice și morale ale personajului, așa cum se desprind ele din:
  - ➲ prezentarea directă făcută de narator, alte personaje, personajul însuși (autocaracterizare);
  - ➲ prezentare indirectă făcută prin fapte, comportament, gesturi, relația cu celelalte personaje, aspectul vestimentar, încadrarea într-un anumit mediu, limbaj etc.

ÎNCHEIERE

- aprecieri legate de tipologia reprezentată de personaj; atitudinea scriitorului și a cititorului față de personaj.

2. Fă schimb de compuneri cu un coleg de clasă. Fiecare va citi compunerea celui-lalt și va realiza o evaluare a acesteia, utilizând o fișă asemănătoare cu cea de mai jos.

Criteriu	Respectă	Nu respectă	Respectă parțial
Compunerea are introducere, cuprins și încheiere.			
Sunt identificate patru trăsături ale personajului.			
Trăsăturile personajului sunt ilustrate cu secvențe din text.			
Sunt precizate mijloacele de caracterizare.			
Compunerea este revizuită pentru a-i da coerență și claritate.			
Compunerea este scrisă fără greșeli de ortografie și de punctuație.			

3. Realizează o compunere narativă, de 150-300 de cuvinte, în care să relatezi o întâmplare petrecută la școală. Vei ține cont de succesiunea întâmplărilor și de momentele subiectului.

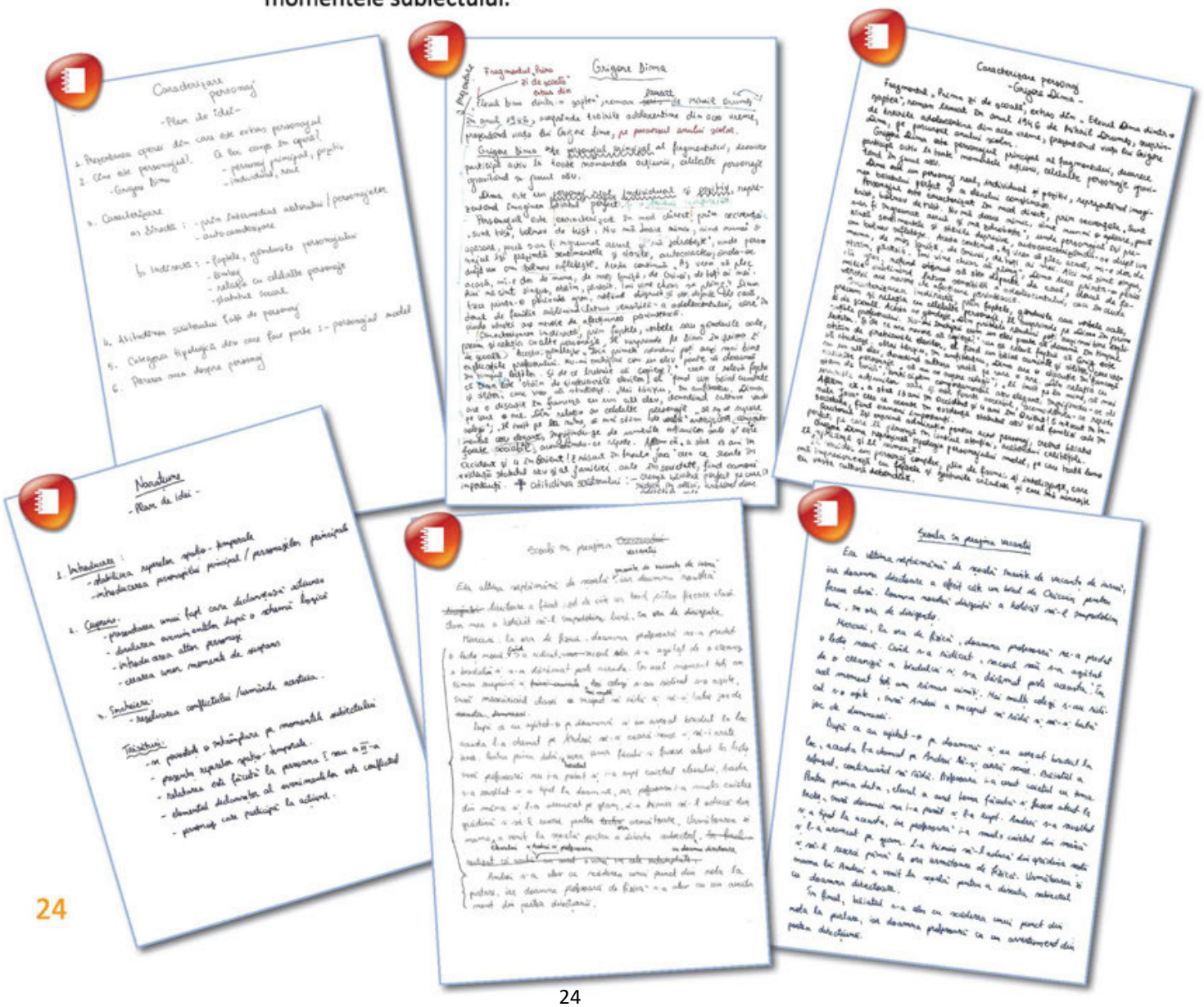

24

ELEMENTE DE CONSTRUCȚIE A COMUNICĂRII

ENUNȚUL. PROPOZIȚIA. FRAZA

CITIM

„Dascălul întinse brațul spre cuvintele scrise, cu un gest maiestuos. Gestul acesta fu ca izbucnirea unei mine. Bărbați, femei, copii, toți săriră și s-apropiară de tablă, strigând *bravo* de răsuna sala. Mumele uimite suspinau sub bonetele înhorbotate. Lacrimi de bucurie izvorau din ochii lor odată frumoși poate, dar acum stânși și împregiurați de un cerc purpuriu; aste lacrimi, strecurându-se pe lângă zbârciturile nasului ca pe niște uluce firești, ajungeau sub buza de dedesubt, unde barba întoarsă înăuntru le oprea ca o stavilă. Bunele bătrâne nu se puteau dumeri cum de sunt atât de învățați drăguții lor și, clătinând din cap, priveau pe dascăl ca pe o ființă supranaturală.

Bărbații îl felicitau, îi mulțămeau, și strigau *aferim* de se zguduiau pereții; și bătrânul socolean, doborât sub grindina laudelor şi a aferimilor, se lăsase pe un scaun, unde-l împregiuraseră copiii, ameţit, cuprins, ca acel împărat roman ce striga la moartea sa: „Je sens que je deviens dieu![1]“

Ce făceam eu în vremea aceasta? Eu rămăsesem încremenit, cu ochii holbaţi, cu gura căscată, căci nu înţelegeam nimic, eu care mă ţineam că ştiu ceva!

Dascălul acesta luă în ochii mei un chip măreț, academic, piramidal, neînțeles ca și sinonimele sale; mi se părea că văd un Platon, un Aristotel...

Cât mă umilise de tare! Cum îmi căzuse trufia! Cât mă simţeam de mic în asemănare cu băietul acel ce scria *sară* şi *vie* în trei osebite feluri!“

(Costache Negruzzi, *Cum am învăţat românește*)

text – prezintă o unitate tematică

propoziții – comunicare cu un singur predicat

cuvinte – între care există anumite relații sintactice

OBSERVĂM

1. Citește cu atenție textul, apoi rezolvă cerințele.

a. Extrage din text o propoziție interogativă și una exclamativă.

b. Indică numărul de predicate din ultimul alineat.

c. Selectează din text o propoziție dezvoltată și transform-o în propoziție simplă.

d. Subliniază predicatele din secvența următoare „Bunele bătrâne nu se puteau dumeri cum de sunt atât de învățați drăguții lor și, clătinând din cap, priveau pe dascăl ca pe o ființă supranaturală“.

e. Identifică propoziția corespunzătoare fiecărui predicat din secvența de mai sus.

DICȚIONAR

înhorbotat = împodobit cu dantelă
uluce = scorbură
stavilă = piedică, barieră
aferim = admirabil, bine, perfect, bravo

[1] Simt că devin zeu! (lb. fr.)

DACĂ VREI SĂ ȘTII MAI MULT

Platon a fost un filosof din Grecia Antică și fondatorul Academiei din Atena.

Aristotel a fost unul dintre cei mai importanți filosofi ai Greciei Antice, clasic al filosofiei universale, spirit enciclopedic și fondator al propriei școli.

NE AMINTIM

Propoziția este comunicarea cu un singur predicat.
Clasificarea propozițiilor:

1. După scopul comunicării:
   a. **enunțiative/asertive** (când se oferă informații): *I-am răspuns fără ezitare la întrebare.*
   b. **interogative** (când se solicită informații): *Care este cel mai scurt traseu?*
   c. **exclamative** (când comunicarea este însoțită de o stare afectivă): *Uite cine a venit! Cine a venit?*!
   d. **imperative**: *Vino mai repede!*
2. După alcătuire:
   a. **simple** (alcătuite numai din părți principale de propoziție: subiect și predicat; predicat): *A venit toamna. Plouă.*
   b. **dezvoltate** (alcătuite din predicat, subiect și alte părți de propoziție – atribut sau complement): *Dascălul întinse brațul spre cuvintele scrise.*
3. După aspectul predicatului:
   a. **afirmative**: *Mihai se plimbă cu canișul lui.*
   b. **negative:** *Azi nu am făcut sport.*

AFLĂM

Fraza este un enunț alcătuit din două sau mai multe propoziții.
Exemplu: *Am auzit[1]/ că i-ai făcut o farsă[2]/ cui s-a ascuns în camera ta.[3]/*

EXERSĂM

• Citește cu atenție textul pentru a răspunde la următoarele cerințe.

JOCUL CULORILOR

„NU-L ȘTIȚI?
Păcat!

Dezvoltă imaginația, spiritul de observație, simțul culorilor, și mai ales se poate juca peste tot. Acasă, în tramvai, la școală. Când unul pronunță o culoare, tu trebuie să-i arăți un obiect în care se găsește acea culoare, și asta rapid, cât numără până la cinci. Altfel, pierzi jocul. E un joc pasionant. Uiți de toate, de joc, profesori, de lecții și, fără exagerare, chiar de recreații.

– Verde!
– Uite! În panglica mea.
– Galben!
– În lănțișorul de la gât.

– Albastru!

– În dunga de la ciorap...

– Violet. Violet o dată, violet de două ori; violet de trei ori...

– În călimară! Uf! De-abia l-am găsit!

Fata răsuflă uşurată. La tablă, profesorul desenează harta Africii, iar în clasă nu se aude decât mersul mărunt al creioanelor pe maculatoare..."

(Mircea Sântimbreanu, *Recreaţia mare*)

Mircea Sântimbreanu
(1926-1999)

1. Subliniază predicatele din ultimul alineat al textului de mai sus, menţionând câte propoziţii ai descoperit.

2. Transcrie din text câte o propoziţie negativă, exclamativă, simplă, asertivă, dezvoltată.

3. Dă exemplu de o propoziţie simplă pe care să o transformi apoi într-una dezvoltată.

4. Analizează următoarea propoziţie după toate criteriile de clasificare: *Fata răsuflă uşurată.*

5. Continuă fraza următoare, adăugând încă o propoziţie dezvoltată care să exprime bucuria descoperirii: *Dezvoltă imaginaţia, spiritul de observaţie, simţul culorilor, şi mai ales se poate juca peste tot.*

RAPORTUL DE COORDONARE. CONJUNCŢIA

CITIM

„Eu, fiind ascuns în cămară, cum aud unele ca aceste, iute mă sui în pod, umflu pupăza de unde era, sar cu dânsa pe sub streaşina casei şi mă duc de-a dreptul în târgul vitelor s-o vând, căci era tocmai lunea, într-o zi de târg."

(Ion Creangă, *Amintiri din copilărie*)

OBSERVĂM

- Identificaţi propoziţiile din fragmentul de mai sus.
- Observaţi ce legături se stabilesc între propoziţii.
- Precizaţi prin ce sunt legate între ele propoziţiile.

AFLĂM

Raportul de coordonare se realizează între termeni şi construcţii sintactice de acelaşi fel sau care stau pe acelaşi plan:

- părţi de propoziţie: ***Merele şi perele*** *sunt foarte gustoase.* (leagă termenii subiectului multiplu) *Am stabilit* ***aici şi acolo*** *ce vom face mai departe.* (leagă două circumstanţiale de loc)
- propoziţii (principale ori secundare cu acelaşi termen regent): *„...umflu pupăza/ de unde era***[,]***/ sar cu dânsa pe sub streaşina casei/*[şi] *mă duc de-a dreptul în târgul vitelor..."/* (leagă două propoziţii principale)
  Eu ştiu/ ce am de citit/ [şi] *ce carte voi împrumuta de la bibliotecă./* (leagă două propoziţii secundare)

DACĂ VREI SĂ ŞTII MAI MULT

După rolul lor în frază, propoziţiile pot fi:

- **principale** – când au înţeles de sine stătător, independent;
- **secundare** – când depind de alte propoziţii din frază.

NORME DE PUNCTUAȚIE

VIRGULA:

- realizează raportul de coordonare prin juxtapunere;
- marchează prezența unui substantiv în vocativ;
- se folosește înaintea conjuncțiilor adversative.

DACĂ VREI SĂ ȘTII MAI MULT

LOCUȚIUNILE CONJUNCȚIONALE sunt grupuri unitare de cuvinte care se comportă în enunțuri ca o conjuncție: *precum și, cât și, numai că, prin urmare, ca atare, în concluzie, și... și.*

AFLĂM

Raportul de coordonare se realizează prin:

1. **juxtapunere** = alăturare (semne de punctuație: virgulă [,], punct și virgulă [;], linie de pauză [–]);
2. **joncțiune** = cu elemente de relație (conjuncții).

Conjuncția este partea de vorbire neflexibilă care exprimă raporturi sintactice la nivelul propoziției sau la nivelul frazei. Conjuncțiile prin care se realizează raportul de coordonare se numesc **conjuncții coordonatoare**.

- după formă, conjuncțiile coordonatoare pot fi:
  - a. ***simple***: *și, dar, iar* etc.
  - b. ***compuse***: *așadar, deci.*
- după rolul lor în enunț, cele care ajută la stabilirea raportului de coordonare, pot fi:
  - a. ***copulative*** – ajută la exprimarea sau la negarea ideii de asociere: *și, nici;*
  - b. ***adversative*** – leagă unități sintactice care se opun una alteia: *dar, iar, însă, ci, ba;*
  - c. ***disjunctive*** – leagă unități sintactice care se exclud una pe alta: *sau, ori, fie;*
  - d. ***concluzive*** – ajută la exprimarea unei concluzii: *deci, așadar.*

Exemple: Exercițiile vor fi lucrate pe fișe,[1]/ *iar* problemele vor fi scrise în caiete.[2]/ Vei rămâne în București[1]/ *sau* vei pleca către Brașov?[2]/

EXERSĂM

1. Menționează care dintre următoarele conjuncții sunt coordonatoare: *și, căci, fiindcă, iar, că, dacă, sau, încât, nici, fie.*

2. Alcătuiește câte un enunț prin care să demonstrezi omonimia următoarelor cuvinte: *și* (conjuncție, pronume reflexiv); *dar* (conjuncție, substantiv); *fie* (conjuncție, verb); *iar* (adverb, conjuncție).

3. Citește fragmentul următor, apoi rezolvă cerințele.

Fanii lui Harry Potter au un nou motiv de bucurie! Studiourile Universal de la Hollywood au redeschis parcul tematic din Orlando, care e „cel puțin la fel de spectaculos" precum cel din California.

Atracția principală a noului parc tematic este castelul Hogwarts, unde Harry Potter și prietenii săi învățau vrăjitorii. Conform CNN, noua atracție va aduce milioane de dolari.

La deschiderea oficială au fost prezente o mulțime de vedete, care au vizitat școala de magie și vrăjitorii, s-au plimbat cu expresul de Hogwarts, au cumpărat baghete magice și s-au delectat cu dulciurile magazinului „Honeydukes".

Acesta nu este singurul parc tematic Harry Potter din SUA și nici din lume. Fanii celebrei serii de cărți *Harry Potter* pot să viziteze, de exemplu, și studiourile Warner Bros, în care au filmat actorii Daniel Radcliffe, Emma Watson și Rupert Grint.

(Sursa: https://www.protv.ro/divertisment/visul-tuturor-copiilor-devenit-realitate-scoala-hogwarts-din-filmul-harry-potter-exista-uite-cum-arata.html)

a. Extrage din text două predicate și menționează felul lor.
b. Transcrie o propoziție dezvoltată pe care s-o transformi în propoziție simplă.
c. Transcrie din text două propoziții aflate în raport de coordonare și precizează prin ce mijloc s-a realizat.
d. Indică ce parte de vorbire este cuvântul subliniat din structura *unde Harry Potter și prietenii săi învățau vrăjitorii* și raportul sintactic pe care îl stabilește.
e. Transcrie din text o propoziție principală și una secundară.

4. Numește părțile de propoziție legate prin conjuncții coordonatoare în enunțurile de mai jos.

a. Feciorii și fetele au întins hora.
b. Este un om binevoitor, dar nepriceput.
c. În vacanță mergem la mare sau la munte.
d. Emisiunea despre lectură a fost interesantă și instructivă.
e. Omul harnic și cumpătat nu duce lipsă de nimic.

5. Transcrie conjuncțiile din textele următoare, menționează felul lor și stabilește la ce nivel se realizează coordonarea (la nivelul propoziției sau la nivelul frazei).

a. „Omul sfințește locul, dar nu locul pe om." (Anton Pann, *Povestea vorbei*)
b. „Cu tine două fete stau
Și torc în rând cu tine;
Sunt încă mici și tată n-au
Și George nu mai vine."
(George Coșbuc, *Mama*)
c. „Micul prinț străbătu pustiul, dar nu întâlni decât o floare neînsemnată, mică și cu trei petale. O salută și o întrebă dacă știe unde sunt oamenii."
(Antoine de Saint-Exupéry, *Micul prinț*)

6. Formulează enunțuri în care să introduci următoarele structuri:
iar/i-ar; sau/s-au.

PROIECT DE ECHIPĂ
(3-4 membri)
„Parcuri tematice"

- Ce sunt acestea?
- Realizați o listă de parcuri tematice.
- Descrieți unul și prezentați-l (în format PowerPoint, video, poster sau altul, ales de voi).

VALORIFICĂM

1. Redactează un text narativ, de 100-120 de cuvinte, în care să introduci cinci conjuncții coordonatoare.

2. Fă schimb de caiet cu colegul de bancă și subliniază în textul acestuia, folosind culori diferite: o propoziție simplă, o propoziție dezvoltată, cele cinci conjuncții, două virgule cu rol diferit.

3. Imaginează-ți că te-ai întâlnit cu un personaj dintr-o carte citită/sau dintr-un film/joc. Scrie un dialog, de 10-12 replici, despre lumea lui. Introdu în dialog tipuri diferite de propoziții, pe care le vei numi după scopul comunicării, după alcătuire și aspectul predicatului, și două fraze cu propoziții aflate în raport de coordonare.

REȚINEM

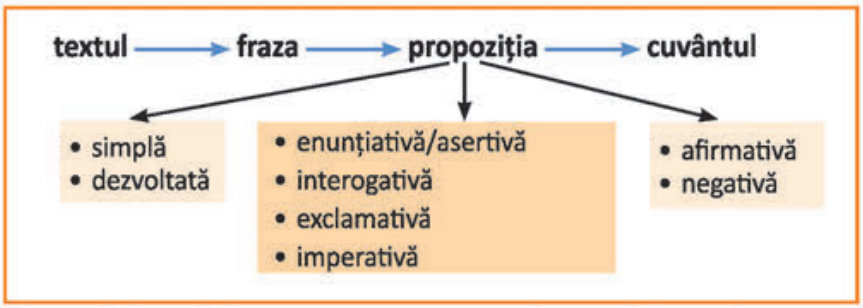

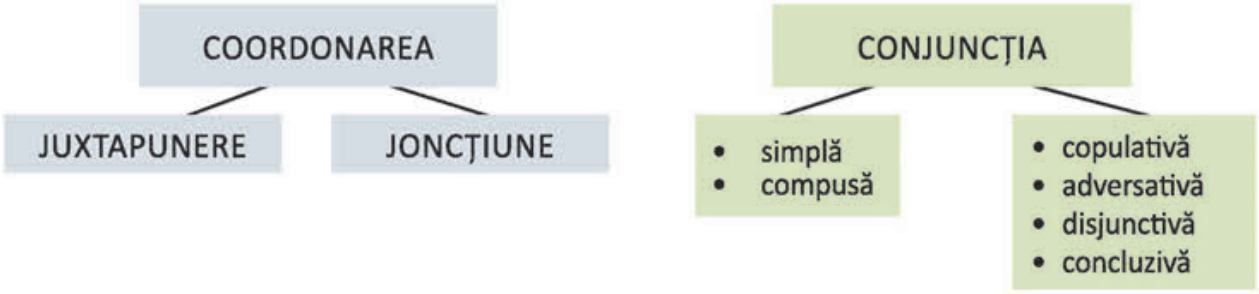

LECTURĂ TEXT NONLITERAR

PĂTRUNDEM ÎN LUMEA TEXTULUI

1. Scrie o definiție a școlii cât mai originală.

2. Realizează un cvintet sau un catren cu tema *școala* (cvintet – poezie cu cinci versuri; primul vers – un cuvânt care denumește subiectul; al doilea vers – două cuvinte, adjective, definesc caracteristici ale subiectului; al treilea vers – trei cuvinte, verbe, exprimă acțiuni; al patrulea vers – un enunț format din patru cuvinte, exprimă starea; al cincilea vers – un cuvânt, exprimă însușirea esențială a subiectului).

PRIMA ȘCOALĂ ROMÂNEASCĂ

Prima școală românească din Transilvania se află în Brașov, în interiorul curții Bisericii Sfântul Nicolae din cartierul istoric Șcheii Brașovului, care începe chiar de la porțile Ecaterina și Șchei ale Cetății Brașovului. Aici s-au ținut primele cursuri de limba română, în 1583, iar diaconul Coresi și-a putut tipări primele cărți în limba română, în Transilvania. Actuala clădire datează din anul 1760, fiind declarată monument istoric, alături de întreg ansamblul arhitectural. În prezent, edificiul adăpostește „Muzeul Prima Școală Românească".

Odată intrat în vechea clădire, afli povestea școlii, a elevilor care învățau aici și a marilor nume care au dat creștinătății ortodoxe din Transilvania un nou sens pentru a continua lupta de supraviețuire. Școala și-a deschis porțile în 1495, iar aici aveau acces doar reprezentanții satelor, ce urmau să devină dascălul, notarul sau chiar preotul satului. Viitorul elev aducea la școală o găleată de grâu, un car cu lemne și

4 florini (bani cu care cumpărai 3-4 boi), și studia gramatici, învățătură bizantină, pilde din Biblie, dar și filosofia secolul al XVI-lea, citate din Aristotel, Democrit și alții. Elevii de atunci învățau cum se redactează documente oficiale și legi comerciale. Grație diaconului Coresi, aici au văzut lumina tiparului primele cărți în limba română. El a venit aici de la Târgoviște în 1556, când în biserică se folosea limba slavonă, iar preoții din Ardeal începuseră să traducă în limba română cărțile bisericești. A recunoscut imediat că în Ardeal era nevoie de cărți în limba română și a tipărit 39 de cărți, în 150-200 de exemplare. În muzeul școlii puteți vedea tiparnița lui Coresi, alături de nouă exemplare coresiene. Tot aici se mai pot admira cărți ferecate în argint, documente de pe vremea lui Ștefan cel Mare, un hrisov din 1656, sălile Tudor Ciortea (muzică) și Ștefan Mironescu (pictură).

Odată ajunși în curtea bisericii, în fața clădirii Primei Școli Românești, veți afla că vechii șcheieni, românii din afara cetății Brașovului, care practicau negoțul cu Moldova, Muntenia și chiar cu Levantul, Balcanii ajungând până departe în Siria și Egipt, au protejat prin danii lăcașul de cultură și învățătură. Cele aproximativ 4.000 de cărți vechi și peste 30.000 de documente, precum și numeroase obiecte muzeale stau astăzi strajă la temelia istoriei, oferind tuturor posibilitatea de a cunoaște adevărul care se derula istoric pe aceste meleaguri.

Sala „Anton Pann"

Această sală amintește nu numai de popasurile repetate ale marelui povestitor Anton Pann (de la care s-au păstrat valoroase cărți și documente), dar și de școala cea veche. Atestată de cronica locală la anul 1495, când „s-au zidit școala și biserica", școala din Șchei își confirmă existența în condițiile anului 1390, când se emite Bula papală a lui Bonifaciu al IX-lea.

Sala „Diaconul Coresi" (Tiparnița lui Coresi)

„Dac-am cetit, bine am ispitit și socotit și am aflat că toate tâlcuiesc, adeverează și întăresc cu Scriptura sfântă și mie tare plăcură și am scris cu tipariul voao fraților românilor să vă fie pre învățătură!". (Diaconul Coresi)

Mânat de aceste idealuri, diaconul Coresi și colaboratorii săi (Călin, Mănăilă, Șerban Coresi, Toma, protopopii Iane și Mihai ș.a.) au realizat primele cărți de circulație în limba română, făcând posibilă biruința definitivă a scrisului în limba poporului. Au fost tipărite între anii 1556-1588 circa 40 de titluri de carte în sute de exemplare, care s-au răspândit în toate ținuturile românești, consfințind astfel unitatea spirituală a acestui popor.

Dintre exponatele acestei săli menționăm: „Cazania a II-a" („Cartea românească cu învățătură") tradusă în Șchei de protopopii Iane și Mihai; „Psaltirea", „Sbornicul", „Octoihul" ș.a. Aceste cărți au înscris în cultura română, după aprecierea lui Lucian Blaga, „întâiul mare poem al unui neam".

Sala „Cartea, factor de unitate națională"

Muzeul Prima Școală Românească găzduiește și o expoziție dedicată cărții în istoria vitregă a culturii naționale românești. Aici sunt expuse ca argument cele mai valoroase

PROIECT DE ECHIPĂ
(3-4 membri)
„Școala de ieri și de azi"

- Găsește asemănări și deosebiri, referindu-te la:
  - clase (număr de elevi, vârstă etc.);
  - materii de studiat;
  - mobilier;
  - timpul petrecut la școală;
  - profesori ș.a.

monumente de limbă română medievală: „Biblia de la București" (1688), „Cazania lui Varlaam" (1643), „Îndreptarea legii de la Târgoviște" (1652), un „Tetraevanghel" miniat pe pergament din vremea lui Alexandru Lăpușneanu, manuscrise de înțelepciune creștină din secolul al XV-lea, cărțile Școlii Ardelene.

Complementar, cele peste 80 de hrisoave domnești, înscrise pe pergament și aurite, confirmă permanentele legături între ținuturile românești.

Sala „Cartea și cărturari brașoveni"

Dascălii brașoveni au creat valori care au menținut nestinsă flacăra de cultură din Șcheii Brașovului. Copiști, traducători, creatori de limbă literară, muzică și artă, ei sunt reprezentați în această sală prin câteva dintre valorile adăpostite în arhiva istorică a muzeului. Menționăm între acestea: „Omiliarul" din secolele XI-XII, „Molitvelnicul popei Bratu", „Cronica protopopului Radu Tempea II", alături de tablourile în ulei pe pânză ale fondatorilor Liceului „Andrei Șaguna", realizate de Mișu Pop, precum și opereta „Crai nou" a lui Ciprian Porumbescu.

Sala „Cu Vatră"

Un mic colț etnografic reprezentat de vatră, icoane pe sticlă și obiecte casnice specifice Șcheiului permit vizitatorului o impresie afectivă pentru cunoașterea tradițiilor locale, alături de un costum de june și unul de juniță. Se recunoaște cu ușurință caracterul sătesc al Șcheiului în perioada medievală, comun tuturor satelor de la periferia cetăților, care își durau o biografie aparte, fiind nevoiți să reziste cu greutate vitregiilor de tot felul.

Vă invităm să vizitați muzeul, precum și să intrați în frumoasa Biserică Sfântul Nicolae data viitoare când veți ajunge în Brașov. O plimbare prin Șcheii Brașovului va întregi imaginea acestui frumos oraș transilvănean.

(Sursa: după https://www.i-tour.ro/prima-scoala-romaneasca-un-muzeu-minunat-din-brasov/)

INTERDISCIPLINAR

Ciprian Porumbescu (1853-1883) a fost un compozitor român, pe numele adevărat Golembiowski. Cele mai cunoscute opere sunt *Balada pentru vioară și orchestră,* opereta *Crai nou,* muzica de la cântecul „Pe-al nostru steag e scris Unire" (muzică folosită azi pentru imnul național al Albaniei) și muzica pentru fostul imn al României, „Trei culori cunosc pe lume".

DISCUTĂM DESPRE TEXT

OBSERVĂM

1. Scrie pentru fiecare cuvânt câte un sinonim contextual: *începe, datează, povestea, dascăl, pilde, admira, ferecate.*

2. Precizează sensul cuvintelor utilizând la nevoie *Dicționarul explicativ al limbii române*: *diaconul, edificiu, flori, tiparnița, miniat, manuscrise, pergamente.*

3. Alcătuiește enunțuri în care substantivul *școala* să aibă diferite înțelesuri.

EXPLORĂM ȘI ÎNVĂȚĂM

1. Stabilește tema textului.

2. Indică trei caracteristici prin care să încadrezi fragmentul într-un text nonliterar.

3. Precizează două motive pentru care ai vizita Muzeul Primei Școli Românești de la Brașov, folosind argumente preluate din text.

4. Descoperă în text cel puțin două cărți la care se face referire.

5. Explică, într-un text de 30-50 de cuvinte, ce reprezintă pentru localnici muzeul la care face referire textul.

INTERPRETĂM

1. Realizează pe caiet un tabel asemănător cu cel de mai jos, selectând informații din textul citit.

Știu	Vreau să știu	Am învățat
Muzeul „Prima Școală Românească" se află în Brașov.	Care au fost dascălii de la care au învățat copiii de-a lungul timpului aici.	Despre Diaconul Coresi
...	...	...

2. Textul de mai jos evidențiază rolul învățăturii și al tiparului în cultura noastră.

„Dac-am cetit, bine am ispitit și socotit și am aflat că toate tâlcuiesc, adeverează și întăresc cu Scriptura sfântă și mie tare plăcură și am scris cu tipariul voao fraților românilor să vă fie pre învățătură!" (Diaconul Coresi)

Scrie un text, de 50-70 de cuvinte, în care să-ți exprimi opinia despre rolul tiparului în cultura românească și universală.

3. Scrie numele a două personalități care apar în textul citat și caută informații despre ele pentru a le împărtăși colegilor. Vei prezenta informațiile atractiv și original, folosindu-te de mijloacele de informare moderne (afiș, blog, prezentare PowerPoint, film, expoziție de fotografie etc.).

IEȘIM DIN LUMEA TEXTULUI – REFLECTĂM

1. Realizează un afiș prin care să promovezi Muzeul Prima Școală Românească din Brașov.

2. ***Lucrați în echipe*** de cinci elevi și realizați un jurnal de călătorie în care să prezentați locuri din țara noastră sau din alte țări pe care le-ați vizitat sau v-ați dori să le vizitați. Veți apela la cunoștințele de geografie și istorie, dar și la alte sursele de informare. Veți prezenta jurnalul în fața clasei într-o formă cât mai creativă.

ELEMENTE DE CONSTRUCȚIE A COMUNICĂRII

CUVÂNTUL. CATEGORII SEMANTICE. CONFUZII PARONIMICE. PLEONASMUL

CITIM

a. „Vântul înserării aducea răsuflarea caldă a **dumbrăvii**." (M. Sadoveanu)
„Acum iată că din **codru** și Călin, mirele iese..." (M. Eminescu)
„**Zăvoiul** negru suna ca o apă mare." (M. Sadoveanu)

b. „Soarele crud în **liliac**/ Zbor subțire de gândac." (G. Topîrceanu)
„Un **liliac** trece ca un fulger negru prin roata rumână a luminii." (M. Sadoveanu)

c. Sunt amețit din cauza diferenței de fus **orar/oral.**
Colegul meu de echipă este **original/originar** din Oradea.
Azi am realizat o transcriere **literară/literală**.

d. Avansați înainte!
Basmul are un final fericit cu *happy-end*.
Rezumați pe scurt textul citit.

OBSERVĂM

1. Observă sinonimele de la punctul (a) și alcătuiește alte enunțuri cu acestea.

2. Precizează sensul cuvintelor scrise îngroșat în textele de la punctul (b), ajutându-te, la nevoie, de *Dicționarul explicativ al limbii române*. Ce observi?

3. Menționează formele adecvate enunțului pentru cuvintele subliniate de la punctul (c).

4. Rescrie corect enunțurile de la punctul (d) și explică în ce constau greșelile.

NE AMINTIM

Sinonimele sunt cuvinte cu formă diferită și cu înțeles asemănător sau identic.

Antonimele sunt cuvinte cu formă diferită și înțeles opus.

Omonimele sunt cuvinte cu formă identică și sens total diferit. Acestea se pronunță și se scriu la fel.

Exemple: Masa corpului este de 400 de grame. (greutatea)

Masa de oameni s-a adunat la o manifestare de voluntariat. (mulțimea)

Cuvintele polisemantice sunt cuvinte care au capacitatea de a exprima mai multe înțelesuri.

Atenție! Nu trebuie confundate cuvintele polisemantice cu omonimele. Sensurile unui cuvânt polisemantic diferă în funcție de context, dar au un element comun. Între sensurile omonimelor nu există nicio legătură.

Exemple: Mama a pus masa. (a așezat farfurii, tacâmuri)

Masa din bucătărie trebuie reparată. (obiect de mobilier)

Azi eu am pregătit masa de prânz. (am gătit)

Învestire (în grad de cavaler)

Investire

AFLĂM

Paronimele sunt cuvinte cu formă asemănătoare (diferă doar unu sau două sunete) și cu sens diferit.

Exemplu: temporar/temporal; orar/oral; compliment/complement; propoziție/prepoziție

Atenție la CONFUZIA PARONIMICĂ!

Una dintre cauzele utilizării greșite a neologismelor este paronimia. În limba română există cuvinte cu origini și cu sensuri diferite care sunt asemănătoare din punctul de vedere al formei. De multe ori, diferența constă într-un sunet, ceea ce creează confuzii între aceste cuvinte.

Exemplu: Fratele meu și-a **învestit** banii acolo.
Vrei să spui că și-a **investit** banii acolo?

a învesti = a acorda cuiva în mod oficial un drept, o autoritate, o demnitate, o atribuție *(DEX)*

a investi = a plasa, a aloca un fond, un capital într-o întreprindere *(DEX)*

AFLĂM

Exemplu: Când l-am văzut ieri, mi-a aruncat o privire **glaciară**.
Se spune privire **glacială**.

glacial = referitor la gheață, rece ca gheața, care îngheață *(DEX)*
glaciar = perioadă din era cuaternară în care gheţarii ocupau regiuni foarte întinse pe pământ şi în care alternau intervalele reci cu cele calde; care aparţine erei glaciare *(DEX)*

Pleonasmul este o greşeală de exprimare care constă în folosirea alăturată a unor cuvinte sau a unor construcţii cu acelaşi înţeles.

Exemple: *a coexista împreună; a conlucra împreună; a avansa înainte; averse de ploaie.*

EXERSĂM

I. Citeşte cu atenţie textul pentru a răspunde cerinţelor.

„Pe vremuri, după ce-mi terminasem studiile universitare şi aveam de acum un rost, şedeam în gazdă la o obişnuită babă care închiria camere mobilate. Baba era cumsecade, casa liniştită, iar eu prea puţin ocupat exterior, în timpul zilei. Scăpat de grijile diplomelor, citeam pentru mine, de plăcere. Pe seară, ieşeam în oraş, cutreieram librăriile şi anticăriile, iar ziua pe arşiţă (era vară) şedeam în casă şi citeam. O altă babă ar fi putut fi mulţumită. Nu făceam niciun zgomot, nicio dezordine şi nu pătam prin aducere de tinere fete în casă reputaţia imobilului la care par a ţine atât (dar se prefac) văduvele. De fapt, baba nu era nemulţumită, ci intrigată. În repetate rânduri ea căuta să mă descoasă.

Eu îi plăteam chiria nu regulat, ci anticipat, dar vedeam că baba avea bănuiala că n-am nicio ocupaţie serioasă şi că aş putea s-o păgubesc mai târziu.

– Maică – zicea ea – n-ai dumneata frate, prieten, om care să te vadă?

– Ba am, dar ce nevoie să vină aici? [...]

Altă dată însă iar mă ispitea:

– Greu e cu dumneavoastră până isprăviţi cartea. O să dai examenele şi ai să scapi de ponos. Am avut chiriaşă tot în odaia asta o studentă. Doamne, ce mai citea! Citea şi lua aspirină, lua aspirină şi citea. Da' a terminat şi s-a şi măritat, şi acum e bine, la rostul ei. Ai să termenezi şi dumneata **odată,** cu voia lui Dumnezeu.

Baba, şireată, vorbea aşa de repede că n-o puteai întrerupe.

– Da nu ţi-am spus că am terminat demult, că sunt licenţiat? Sunt chiar profesor. Altfel din ce ţi-aş plăti chiria?

– O fi, o fi, dacă zici dumneata.

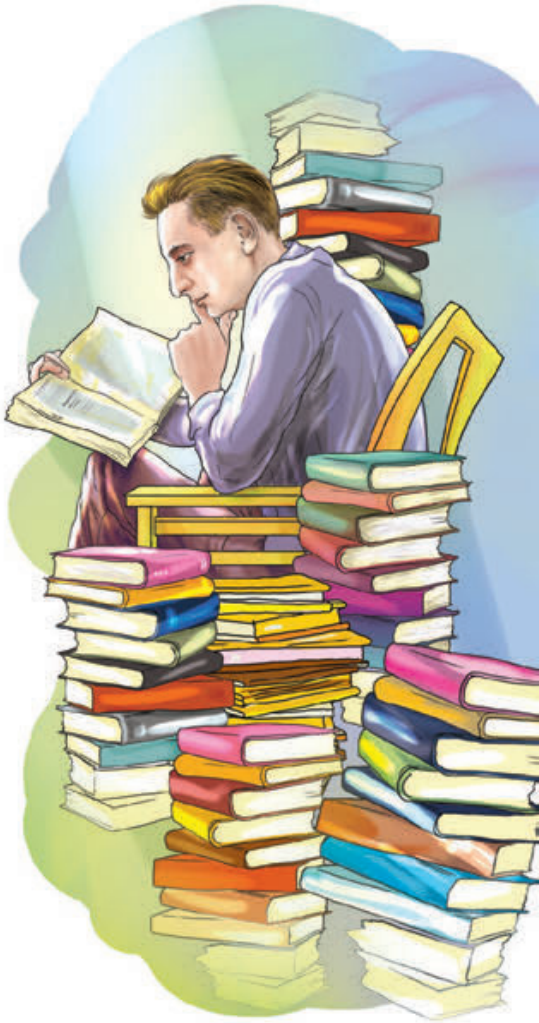

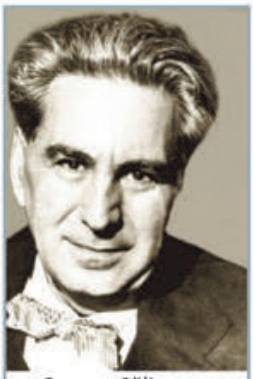

George Călinescu
(1899-1965)

George Călinescu a fost critic, istoric literar, scriitor, publicist, academician român, personalitate enciclopedică a culturii și literaturii române. Și-a semnat întotdeauna articolele cu G. *Călinescu*, după o modă destul de răspândită în perioada interbelică.
Vasta sa operă, cuprinzând romane, precum *Enigma Otiliei*, *Scrinul negru*, *Bietul Ioanide* (unele dintre ele ecranizate), monografii, publicistică, teatru și poezie, a fost încununată cu monumentala *Istorie a literaturii române de la origini până în prezent*.

Și i-am arătat babei atâtea acte, încât s-a convins. Dar apoi iar m-a sâcâit:

– Grea meserie și profesoratul ăsta dacă trebuie să citești mereu. Copiii citesc, d-ta citești!

Într-o zi însă mi-a spus vorba memorabilă:

– Tot mai înveți, maică?

– Cum asta ?

– Păi dacă zici că ai terminat, ce tot înveți mereu ? Nu ți-ajunge atâta școală? Școală primară, liceu, universitate, ți s-o fi acrit și dumitale. Acum mai pune-te și dumneata pe trai, c-a trecut vremea învățăturii.

– Dar eu nu învăț, cocoană, eu citesc.

– Ei, citești! Dacă citești nu înveți? Să stau eu toată ziua cu nasul în cărți!"

(George Călinescu, *Tot mai înveți, maică?*)

1. Scrie câte un sinonim potrivit sensului din text pentru următoarele cuvinte: *cum-secade, cutreieram, arșiță, imobil, să mă descoasă, bănuiala, isprăviți*.

2. Propune antonime pentru cuvintele subliniate în text.

3. Menționează ce parte de vorbire este cuvântul *iar* în structura *„cutreieram librăriile și anticăriile, **iar** ziua pe arșiță (era vară) ședeam în casă"*. Alcătuiește un enunț în care să fie folosit omonimul său.

4. Alcătuiește două enunțuri în care să utilizezi corect cuvintele: ***odată/o dată.***

5. Extrage din text un cuvânt care are omonim și alcătuiește un enunț pentru a demonstra omonimia acestora.

6. Demonstrează în enunțuri polisemia cuvintelor *act, a ajunge, carte*.

II. Recitește explicațiile de la rubricile „Ne amintim" și „Aflăm", pentru a exersa.

1. Formulează cinci enunțuri în care verbul *a veni* să aibă sensuri diferite, prin care să arăți polisemia acestui cuvânt, sensuri pe care le vei preciza utilizând sinonimele.

2. Explică, utilizând la nevoie *Dicționarul explicativ al limbii române*, sensul fiecăruia dintre paronime. Alcătuiește cu fiecare câte un enunț în care să integrezi corect fiecare dintre cuvinte:

solitar/solidar	captivat/captivant	jantă/geantă
ordinar/ordinal	emigra/imigra	inerva/enerva

3. Citește cu atenție fragmentele următoare și explică, în 50-60 de cuvinte, în ce constă greșeala, având în vedere că unele confuzii paronimice devin o sursă de umor în textele literare.

a. „Ei giantă latină, domnule, n-ai ce-i mai zice." (I.L. Caragiale)

b. „Și la mine, coane Fănică, să trăiți! greu de tot... Ce să zici? Famelie mare, renumerație mică, după buget, coane Fănică." (I.L. Caragiale)

c. „Nu mă așteptam ca tocmai dumneata să te pronunți cu așa iluzii în contra mea." (I.L. Caragiale)

d. „În calitate de casieră manipulați bani muneral?
– Bineînțeles că numeral și zilnic." (I. Băiești)

4. Rescrie următoarele enunțuri, corectând greșelile.

- Caligrafia frumoasă se punctează la o lucrare scrisă.
- La acest concurs au fost create cele mai optime condiții.
- Mașina s-a împotmolit în dunele de nisip.
- Ni s-a propus să realizăm caracterizarea protagonistului principal din filmul vizionat.
- Ora de plecare a trenului s-a suprapus peste ora de realizare a schimbului.

5. Alcătuiește o listă cu cinci construcții pleonastice care sunt folosite frecvent în mass-media.

6. Redactează un text, de 70-80 de cuvinte, în care să prezinți o întâmplare comică, pornind de la confuzia paronimică.

PROIECT INDIVIDUAL

„Beneficiile scrisului de mână"

- Care este legătura dintre scrisul de mână și creier?
- Comparație între solicitarea mâinii la scrisul de mână, cel la tastatura computerului și cel pe telefon.
- Utilizări actuale ale scrisului de mână.
- Opțiunea personală pentru scrisul de mână sau cel care utilizează tehnologia.

VALORIFICĂM

1. ***Lucrează în pereche*** cu colegul de bancă. Scrie cinci cuvinte care surprind trăsături pe care le-ai remarcat la colegul tău de bancă. Schimbă caietul cu acesta și notați în dreptul fiecărui cuvânt câte un antonim.

2. Imaginează-ți că ești reporter la revista școlii și îi iei interviu unui coleg. Scrie un dialog de 8-10 replici în care să accentuezi rolul exprimării corecte în rândul elevilor. Folosește și trei structuri pleonastice și trei paronime pe care să le explici.

LECTURĂ TEXT ALTERNATIV

PĂTRUNDEM ÎN LUMEA TEXTULUI

1. Prezintă oral colegilor impresiile dintr-o zi de școală.

2. Scrie un text de 50-70 de cuvinte în care să prezinți ce înseamnă pentru tine un bun prieten.

3. ***Lucrați în perechi.*** Imaginați-vă că ați avea posibilitatea să călătoriți în trecut. Discutați despre locul în care v-ați duce, cu cine ați vrea să vă întâlniți și cum v-ați petrece timpul.

4. Caută informații în diverse surse (net, enciclopedii, jurnale de călătorie) despre Big Ben, din Londra.

TILLY ȘI MAȘINA TIMPULUI

de Adrian Edmondson

CAPITOLUL 11

Tilly privi în jur, întrebându-se unde a mai ajuns de data asta. Totul în jurul ei părea ciudat de familiar și, în același timp, nefamiliar.

Stătea pe marginea trotuarului pe o stradă îngustă și foarte aglomerată. Totul era murdar. Locul aducea cu Londra din Epoca Victoriană, pe care domnișoara Scarborough o prezentase în niște picturi agățate în sala de clasă.

Adrian Edmondson (n. 1957)

Erau foarte mulți cai care trăgeau căruțe și șarete. De-a lungul trotuarelor, femeile spălau haine și așternuturi de pat în niște găleți mari de tablă.

Copii îmbrăcați în haine zdrențuite alergau în susul și josul străzii; cei mai mici dintre ei se jucau cu titirezi, dar cei mai mulți purtau pachete cu diferite lucruri sau măturau strada. [...]

Stătea în fața unei case care semăna cu a ei, de la nr. 10, de pe Railway Sidings. De fapt, întreaga stradă îi amintea de Railway Sidings, exceptând faptul că aici erau case pe ambele părți.

În susul străzii, era o fabrică asemănătoare celei de acasă, dar, în loc să fie închisă, aceasta era plină de oameni, mașini, zgomot, dar și de aburi și de fum negru ce ieșeau din coșurile mari. [...]

De fapt, totul era cam zgomotos, urât mirositor și confuz pentru Tilly, care, pentru prima dată de la moartea mamei ei, începu să plângă.

Tatălui ei nu îi plăcea să o vadă plângând.

– Plânsul nu ne ajută cu nimic, nu e așa? Mai bine ne luăm fața curajoasă și mergem mai departe, obișnuia el să spună.

Tilly credea că probabil avea dreptate, dar uneori simțea nevoia unui plâns bun, și acum era unul dintre acele momente. Nu avusese parte de un plâns zdravăn de foarte mult timp și, din clipa în care i-a venit să plângă, nu s-a mai putut opri. A izbucnit în hohote și fața i se umplu deodată cu lacrimi sărate, iar nasul începu să-i curgă.

– De ce jelești în halul ăsta? se auzi o voce. Tilly privi în jur. Era un băiat de vârsta ei, îmbrăcat în niște haine murdare și zdrențăroase și cu picioarele goale. Părți din corpul său erau acoperite cu praf și cărbune, dar avea în schimb o față prietenoasă.

– N-am văzut pe nimeni care să plângă așa. Dacă vei plânge și mai tare, vei aduna, probabil, aici în stradă, un râu de lacrimi, spuse băiatul cu un rânjet ciudat.

Tilly își dădu seama că voia să o înveselească. L-a privit și acesta i-a zâmbit ușor, punându-și ambele mâini pe umerii ei pentru a o liniști.

– Mă cheamă Jack. Te pot ajuta cu ceva? întrebă el.

Amabilitatea lui făcea ca lumea să pară un loc mai bun și curând Tilly încetă să mai plângă. Odată ce s-a oprit, și-a șters fața cu mâneca de la bluză.

– Cel mai bun prieten al meu de la școală se numește tot Jack, spuse fata.

DACĂ VREI SĂ ȘTII MAI MULT

În secolul al XIX-lea, numai copiii din familii înstărite aveau acces la educație. Copiii din familii nevoiașe erau obligați să muncească de mici, pentru a contribui la sporirea veniturilor familiei. Cei mai mulți băieți continuau meseriile tatălui.

– Mergi la școală? Bineînțeles că mergi. Eu nu am fost niciodată. Mi-ar plăcea să învăț să scriu și să citesc. Cum te cheamă?

– Mă numesc Tilly. Îmi poți spune, te rog, unde ne aflăm? întrebă fata.

– Ei bine, suntem pe strada Back Lane, dar ei spun că vor schimba toate numele străzilor de pe aici odată ce vor încheia construirea căii ferate de vizavi.

– Nu, mă refer la timp, unde ne aflăm în timp...? spuse Tilly.

– De ce? Ceasul tocmai a bătut, ca în fiecare seară, la ora șase – cel puțin așa se zice, spuse băiatul, arătând în direcția ceasului din turla bisericii din apropiere.

Lui Tilly îi păreau familiare și biserica, și ceasul. Arăta ca biserica de pe High Street, din apropierea casei ei, dar ceasul din turla acesteia funcționa.

– Nu, adică, în ce an? întrebă Tilly.

– Ei drăcie, ceasul bisericii nu îți va spune în ce an ne aflăm. Nu prea sunt sigur că știu nici eu. Nu îți pot spune decât că anul acesta se serbează Jubileul de aur al reginei.

– Regina Elisabeta? întrebă Tilly.

– Regina Elisabeta? Cine e? Nu, am vrut să spun *regina noastră*, regina noastră *britanică* – Regina Victoria.

Tilly înțelese dintr-odată că se întorsese în timp în Epoca Victoriană. Privi în jur la străzile aglomerate, cu toți oamenii și caii aceia. „Oh, domnișoarei Scarborough i-ar fi plăcut asta, gândi fetița. Deși probabil că ne-ar fi zis să scoatem caietele și să facem tot soiul de desene." [...]

Deși Tilly se temea pentru Jack, nu își putea lua privirea de la brațul domnului Wormwood care îi atârna într-o parte: la încheietură avea un ceas. Arăta exact ca acela pe care mama i-l dăruise tatălui ei. Îi auzea până și ticăitul. Până și sunetul era același! [...]

– Vă cer scuze, domnule Wormwood, dar mă uitam la ceasul pe care îl aveți.

Atitudinea bărbatului se schimbă brusc. Se îndreptă, ridurile de pe frunte îi dispărură și un zâmbet îi apăru în colțul gurii. Părea încântat de faptul că Tilly îi văzuse ceasul.

– O, da, spuse el, e unul dintre acele ceasuri de braț noi. Este o piesă frumoasă, nu?

– Ceas de braț? întrebă fata.

– Da, se numește așa pentru că poate fi purtat pe braț. Este o ultimă găselniță. L-am achiziționat în această dimineață. Vechiul ceas de buzunar e pe cale să dispară. Acesta este mai modern. Poți vedea ora doar ridicând brațul.

Domnul Wormwood era absolut încântat de ceasul lui și foarte fericit să spună tot ce știa despre el. Își lăsă brațul să atârne într-o parte, după care l-a ridicat repede pentru a se uita la ceas, doar ca să arate ce ușor era.

– Mult mai ușor decât să bâjbâi după vechiul ceas de buzunar, spuse el, mimând apoi căutarea prin buzunarele jachetei sale.

A petrecut ceva timp făcând asta, uitându-se într-un buzunar, apoi în altul și prefăcându-se că îi era greu să-l scoată afară.

– Vezi? spuse bărbatul, o pierdere inutilă de timp. În schimb, așa..., și își ridică cât putu de repede mâna, e floare la ureche. [...]

Regina Victoria a Regatului Unit
domnie: 1837-1901

INTERDISCIPLINAR

Epoca Victoriană este denumirea folosită pentru perioada domniei Reginei Victoria (1837-1901), deși unii istorici spun că a debutat odată cu Legea Reformei (1832). Scriitorul și bibliograful britanic Michael Sadleir susținea că epoca a fost împărțită în trei perioade: perioada timpurie (turbulentă din punct de vedere politic), perioada mijlocie (prosperitate, prudență internă și satisfacție) și perioada târzie (când iau amploare curentele Estetism și Imperialism).

CAPITOLUL 12

A doua zi dimineața, la ora 6, Tilly și Jack – împreună cu alți șapte băieți – așteptau la poarta din spatele Palatului Buckingham.

Jack îi spusese că, dacă tot se prefăcea că este coșar, va trebui să arate ca unul real, altfel domnul Wormwood o va recunoaște cu siguranță. Așa că, după micul dejun, i-a dat o șapcă, apoi a dus-o în curtea interioară, unde a murdărit-o din cap până în picioare cu cenușa și funinginea dintr-o găleată.

La final, Tilly arăta de parcă nu mai făcuse baie cu anii!

CITEȘTE INTEGRAL VOLUMUL!

– Cine-i ăsta? se auzi vocea morocănoasă a domnului Wormwood, în timp ce se apropia de grupul coșarilor, care se afla în fața palatului. Degetul lui era îndreptat în direcția lui Tilly.

Genunchii fetei începură să tremure.

– Este fratele meu cel mai mic, Billy, domnule Wormwood, sir. Vă cer scuze, dar e dornic să învețe să curețe coșuri, așa că l-am adus și pe el, spuse Jack.

Domnul Wormwood privi cu atenție la Tilly.

– Billy, ai? Mi se pare cunoscut, spuse el.

– Ei bine, este fratele meu, sir, spuse Jack. Trebuie să existe niște trăsături din familie.

– Nu există niciun semn care să îmi indice dacă o să fie un bun coșar, așa că nu îi voi plăti mai mult de un penny pe ziua de lucru, ai înțeles?

– Da, domnule Wormwood, sir. O să stau cu ochii pe el, sir, nu vă faceți face griji. Îl voi învăța bine meserie, spuse Jack.

DISCUTĂM DESPRE TEXT

OBSERVĂM

1. Explică, folosind *Dicționarul explicativ al limbii române,* cuvintele necunoscute din text.

2. Alcătuiește câmpul lexical al *școlii*.

3. Scrie sinonime pentru următoarele cuvinte*: familiar, zdravăn, a zâmbit, amabilitatea, inutilă.*

4. Găsește antonime cuvintelor *curajoasă, sărate, goale, sigur, plânsul, să înveselească.*

5. Desparte în silabe cuvintele indicând dacă acestea conțin diftong, triftong sau hiat: *asemănătoare, ieșeau, prietenoasă, domnișoara, trotuarelor, haine, fiecare.*

6. Alcătuiește enunțuri în care să utilizezi corect următoarele structuri: *odată/ o dată; cel/ce-l; mai/m-ai.*

EXPLORĂM ȘI ÎNVĂȚĂM

1. Completează, pe caiet, o schemă asemănătoare celei de mai jos. Scrie cât mai multe întrebări care încep cu cuvintele date, oferind răspunsuri la acestea.

Adrian Charles Edmondson este un comedian britanic, muzician și prezentator de televiziune. A jucat în mai multe seriale de televiziune, *sitcom*-uri și filme. Cântă în formația *The Bad Shepherds*. Este bucătar amator și a câștigat *Celebrity Masterchef* în 2013.

2. Realizează planul simplu de idei al textului citit.

3. Identifică pasajul în care este descris locul în care a ajuns Tilly.

4. Menționează cum se simte Tilly în Londra de altădată.

5. Explică rolul ceasului în textul citit.

6. Realizează rezumatul textului în 100-150 de cuvinte.

INTERPRETĂM

1. Menționează ce relație se stabilește între Tilly și Jack.

2. Explică atitudinea fetiței la descoperirea unui loc asemănător cu cel din care vine.

3. Realizează, utilizând metoda ciorchinelui sau a exploziei stelare, caracterizarea unuia dintre personajele textului. Argumentează alegerea.

4. Prezintă semnificația următorului fragment:

„Tilly înțelese dintr-odată că se întorsese în timp în Epoca Victoriană. Privi în jur la străzile aglomerate, cu toți oamenii și caii aceia. «Oh, domnișoarei Scarborough i-ar fi plăcut asta», gândi fetița. Deși probabil că ne-ar fi zis să scoatem caietele și să facem tot soiul de desene."

5. Notează ce și-ar dori Jack să facă și argumentează răspunsul.

6. Transcrie din text trei figuri de stil și numește-le.

IEȘIM DIN LUMEA TEXTULUI – REFLECTĂM

1. Scrie un text de minimum 150 de cuvinte, în care să povestești o întâmplare la care a luat parte un prieten adevărat.

Vei avea în vedere:

- să prezinți corect și coerent o întâmplare;
- să menționezi repere spațio-temporale;
- să dai un titlu sugestiv și adecvat textului scris;
- să respecți normele ortografice și de punctuație în vigoare.

2. Prezintă, în detaliu, un joc pe care ai dori să-l practici cu colegii în curtea școlii. Poți întreba membrii familiei (părinți, bunici) sau prieteni și despre alte jocuri din trecut. Scrie o listă cu acestea.

3. ***Activitate pe echipe.*** În echipe de câte 4-5 elevi, căutați informații despre Londra de azi și Londra din Epoca Victoriană. Realizați o prezentare folosind diagrama Venn pentru a marca asemănările și deosebirile.

RECAPITULARE

• Se dă textul de mai jos.

Într-una din zilele vacanţei de primăvară vizitasem muzeul de istorie. La ieşire, pregătindu-mă să-mi notez impresiile, răsfoiam fără grabă cartea înnegrită cu mii de semnături, când deodată, privirea îmi fu atrasă de una din file. Era o filă obişnuită, cu câteva rânduri scrise sus, urmate apoi pe două şiruri de nişte semnături. O filă ca toate celelalte. Şi cu toate acestea, repet, nu-mi puteam lua ochii de la scrisul acela prelung, cu linii apăsate, puţin înclinat, ca şi cum omul ar fi scris nu pe masă, ci pe o spinare încovoiată, sau de la distanţă, îmbulzit... Şi scrisul acela îmi era cunoscut. Îl mai văzusem undeva, cândva, de zeci, de sute de ori, mi-era la fel de cunoscut ca propriul meu scris. Întâlnirea neaşteptată cu el îmi dădea sentimentul că pe aproape, în preajmă, aşteptând să-l recunosc, cineva **familiar** şi drag mă priveşte din spate.

M-am întors. Nu era nimeni... Doar prin săli, păşind sfios, aproape pe vârfuri, zeci de copii în grupuri, şi printre ei însoţitorii, unii vârstnici, cu părul nins – învăţătorii. Atunci, deodată, fulgerător, cu o bucurie de nestăpânit, mi-am amintit... El era! Era scrisul lui! Şi la sfârşitul şirului de nume zării iscălitura cu aceleaşi litere prelungi şi apăsate: „învăţătorul Dumitru Mironescu".

Fostul meu învăţător!

Intrase în clasa noastră în toamna lui 1945. Cu o manta pe umeri, înalt, voinic, dar palid şi slăbit, cu ochii arzători sub fruntea mare, ca după o boală. S-a oprit întâi cu faţa la tablă. Scrisesem, ca de obicei, pe „răii clasei", iar scrisul, lăbărţat şi cu greşeli, umpluse toată tabla:

„Anastase şa vărsat cernla pe bănică.
Ispas face pe copii să râdă şii polecreşte.
Ge. Flore-a deschide geamul şi se face crt. (corent)..."

A citit până jos, apoi a clătinat din cap şi s-a întors spre clasă:

– Cine a scris? a întrebat cu voce blândă, dar slabă, de-abia auzită.

M-am ridicat din bancă, cu mândrie:

– Eu, vă rog! Sunt şeful clasei. Aceştia sunt răii clasei...

– Rău.

Mircea Sântimbreanu, profesor, publicist, scenarist şi producător de film, s-a remarcat ca scriitor de literatură pentru copii. La începutul carierei sale a fost profesor de istorie la o şcoală din Bucureşti care acum îi poartă numele. Atras de lumea copilăriei şi a şcolii, Mircea Sântimbreanu a lăsat moştenire o operă vastă, destinată celor mici. *Cu şi fără ghiozdan* (1956), *Lângă groapa cu furnici (1964)*, *Recreaţia mare* (1965), *Extemporale şi... alte lucrări scrise* (1963), *32 de premianţi*, *Să stăm de vorbă fără catalog.*

În clasă s-a făcut deodată hărmălaie. Cei „scrişi" ţipau, se ridicau în picioare şi ridicau degetele, ca o pădure de furculiţe.

– Are râcă pe mine! El strică! Pe Voicu de ce nu l-a scris? Spun eu! Puneţi-mă pe mine să-i scriu! Eu! Eu!

A ridicat mâna şi zarva a încetat. A repetat apoi ca pentru sine:

– Rău... S-a apropiat de mine şi, mângâindu-mă uşor, l-am auzit: Şterge, te rog, toată tabla.

A trecut apoi prin bănci, a răsfoit câteva caiete şi, pentru a treia oară în acea zi, a exclamat abia auzit:

– Rău! Apoi s-a oprit în faţa clasei şi ne-a vorbit: Până acum, de curând, a fost război, copii. Aţi învăţat pe apucate. Va trebui să muncim serios, cu râvnă, fără preget. Scoateţi caietele şi copiaţi prima temă.

Şi, în timp ce toţi copiii scotoceau prin bănci şi în ghiozdane, şi-a smuls mantaua de pe umeri şi s-a îndreptat spre tablă.

În clipa aceea – ţin minte ca acuma – parcă o mână ne-a oprit deodată răsuflarea tuturor, iar foşnetul caietelor a încetat, îl priveam înmărmuriţi, în timp ce el, la tablă, scria cu greutate, strâmb şi prelung, rând după rând. Învăţătorul nostru nu avea mâna dreaptă. O pierduse pe front, în luptă cu fasciştii. Scria cu mâna stângă...

Târziu, s-a întors spre clasă, cu fruntea brobonată de sudoare, palid, şi a vorbit şoptit şi tremurat:

– Vă făgăduiesc ca data viitoare să scriu mai frumos.

(Mircea Sântimbreanu, *Elev*, din volumul *Recreaţia mare*)

ÎNŢELEGEREA TEXTULUI

1. Scrie câte un sinonim pentru cuvintele: *impresii, apăsate, neaşteptată, a răsfoit, clipa.*

2. Transcrie din text o pereche de antonime.

3. Menţionează pentru fiecare dintre expresiile subliniate în text câte un cuvânt sinonim.

4. Alcătuieşte un enunţ cu paronimul cuvântului scris îngroşat (bold) în text.

5. Răspunde oral la întrebările de mai jos.

- Cine este autorul textului şi din ce volum a fost extras?
- Care este tema fragmentului?
- Ce îi atrage atenţia personajului-narator?

ANALIZA TEXTULUI

1. Formulează două idei principale corespunzătoare textului citat.

2. Scrie, pe caiet, răspunsul la cerinţele de mai jos.

- Naratorul relatează întâmplarea la persoana ..., fiind un narator ... .
- Locul desfăşurării acţiunii este ..., iar timpul ... .
- Naratorul îşi aminteşte de ... .
- Copiii descoperă că învăţătorul scrie greu, deoarece ... .
- Atitudinea învăţătorului la finalul textului este ... .

3. Rezumă textul în 70-80 de cuvinte.

4. Transcrie două structuri din care reiese atitudinea copiilor față de învățător.

5. Alcătuiește o compunere, de 100-120 de cuvinte, în care să caracterizezi unul dintre personajele din fragmentul propus. În realizarea compunerii vei urmări prezentarea personajului, menționarea a patru trăsături de caracter ilustrate cu exemple din text, relația dintre personaje, motivarea alegerii personajului.

VALORIFICAREA TEXTULUI

1. Extrage din text:

- o propoziție asertivă dezvoltată;
- o propoziție simplă interogativă;
- o propoziție exclamativă;
- o frază.

Vas petrolier

Zonă petroliferă

2. Transcrie din text o structură în care conjuncția coordonatoare *și* să indice raportul de coordonare la nivelul propoziției și o structură care să conțină două propoziții aflate în raport de coordonare prin juxtapunere.

3. Extrage din text un cuvânt polisemantic și alcătuiește enunțuri pentru a ilustra diferite sensuri ale acestuia.

4. Menționează ce părți de vorbire sunt cuvintele subliniate din enunțurile de mai jos, pentru a evidenția omonimia cuvintelor.

a. Pășea lin în urma grupului.

b. Am comandat la prânz un lin delicios.

c. Căruța este trasă de doi cai.

d. Mașina cumpărată de tatăl meu are 200 de cai.

5. Alcătuiește enunțuri cu următoarele perechi de paronime pentru a ilustra sensul fiecăruia. Poți folosi la nevoie *Dicționarul explicativ al limbii române*: *eminent/iminent; pronume/prenume; petrolier/petrolifer; a omite/a emite.*

DINCOLO DE TEXT

1. Scrie un text, de 150-200 de cuvinte, în care să relatezi o experiență trăită de tine într-o zi obișnuită de școală. Include în compunerea ta și trăsături de caracter ale unui coleg pe care îl apreciezi.

În redactarea textului vei avea în vedere:

- să ai un conținut adecvat cerinței;
- să respecți etapele scrierii unui text;
- să existe introducere, cuprins și încheiere;
- să respecți normele de ortografie și de punctuație;
- să acorzi atenție aspectului lucrării, așezării în pagină și felului în care scrii.

2. Exprimă-ți opinia, într-un text de 50-60 de rânduri, despre comportamentul și relația naratorului cu fostul său învățător.

• **Citește textul și rezolvă cerințele.**

Au fost odată-ntr-o școală de provincie doi buni camarazi – Niță Ghițescu și Ghiță Nițescu. Amândoi erau potriviți la-nvățătură și la purtare. Niță însă se deosibea, și nu numai de Ghiță, dar chiar de toți copiii ceilalți, prin talentul lui la scris, de care se minuna cu drept cuvânt toată lumea. În anul al patrulea de școală primară, Niță ajunsese să scrie așa de frumos, încât, adesea, puse alături, caietul lui ai fi zis că este modelul de caligrafie tipărit, iar modelul de caligrafie, scris de mână; pe câtă vreme, Ghiță scria nu se poate mai urât; pe lângă că-i era mâna dreaptă șubredă, fiindcă-i degeraseră degetele de mic, n-avea băiatul nici apucătură din ochi la lucru de piguleală. Așa, isprăvind clasele primare, s-au despărțit cei doi buni camarazi, ca să meargă fiecare după norocul lui. Ghiță s-a dus la țară pe lângă tată-său, care era negustor cu dare de mână; iar Niță, copil sărman, a apucat spre Capitală, ascultând de sfatul dascălului său [...].

Niță a ajuns în Capitală și s-a pus să-și caute de lucru. A făcut cunoștință ba cu unul, ba cu altul, recomandându-și talentul și căpătând din toate părțile complimente și dovezi de admirațiune. Dar afară de acestea, n-a reușit deocamdată să capete nimic mai mult.

Niță nu și-a pierdut speranța și bine a făcut; căci iată că-ntr-o seară o cunoștință i-a spus:

– Mâne-dimineață, la ceasurile unsprezece, să te afli la Ministerul de Interne: se ține concurs pentru trei posturi de copiști; desigur ai să capeți unul.

Ion Luca Caragiale
(1852-1912)

Ion Luca Caragiale s-a născut la 30 ianuarie 1852 în satul Haimanale, din Prahova, sat care azi îi poartă numele. A urmat şcoala primară la Ploieşti, cu institutorul Bazil Drăgoşescu. S-a înscris apoi la Conservatorul din Bucureşti. După moartea tatălui său, în 1870, s-a stabilit la Bucureşti, unde a muncit din greu pentru a-şi întreţine familia: până în 1878 a fost copist, sufleor, corector şi gazetar, apoi cronicar dramatic şi traducător. În 1878, Mihai Eminescu, marele prieten cu care soarta i-a împletit adeseori paşii, l-a atras în redacţia ziarului *Timpul* şi l-a introdus la *Junimea*.

Se-nţelege că Niţă n-a lipsit a se înfiinţa la vreme. Concurenţii, în număr de vreo treizeci, au fost introduşi într-o sală mare; aci, în faţa comisiunii, compusă din directorul ministerului ca prezident, subdirectorul ca viceprezident şi trei şefi de biurou ca membri, li s-a dictat de către unul dintre aceştia cu glas tare timp de cinci-şase minute. Apoi d. preşedinte a zis:

– Destul! acum fiecare să-şi iscălească proba.

Deşi dictarea mersese cam prea iute, Niţă s-a uitat lung pe foaia lui, înainte de a o iscăli, a zâmbit mulţumit de sine, apoi a iscălit şi a înmânat-o cu mult respect unui domn membru, care a strâns toate probele. Peste două zile, s-a dat rezultatul concursului... Numele Niţă Ghiţescu nu figura între cele trei numiri.

– Şi ce frumos scrisesem, domnule! a zis Niţă, mâhnit, cunoştinţii sale.

– Un tânăr nu trebuie să despere de la întâia încercare, i-a răspuns cunoştinţa; mai sunt încă şapte ministere; or să se mai ivească locuri. În adevăr, peste câteva luni, se ivesc două locuri la alt minister. Niţă nu lipseşte a se înfiinţa. Şi **iar** mulţime de concurenţi, iar comisiune, iar dictare, iar formalităţile obicinuite, şi a doua zi iar nu se află între cele două numiri numele Niţă Ghiţescu.

– Şi ce frumos scrisesem, domnule! zise Niţă cunoştinţii lui.

– Răbdare, tânărule! n-a intrat vremea-n sac; o să-ţi vie şi rândul dumitale; mai sunt şase ministere; or să se mai ivească locuri. [...]

Parcă a prorocit cunoştinţa lui Niţă: n-a trecut o săptămână, şi iată că s-a publicat concurs pentru un post de perfect caligraf la acel ultim minister. S-a pus d. Niţă pe brânci, în aşteptarea concursului, să-şi facă mâna, exercitându-se în fiecare zi, pe hârtie velină, la fel de fel de scriituri – engleze, italice, gotice, batarde, ronde, majuscule, minuscule, ş.cl., în fel de fel de mărimi, de la doi centimetri până la un milimetru, şi cu şi fără transparent. Era acuma gata... Dar, în ajunul concursului, se-ntâmplă, cum se-ntâmplă în orice poveste, să se-ntâlnească – cu cine? cu o veche a lui cunoştinţă, cu bunul său camarad de odinioară, cu Ghiţă Niţescu, băiatul cu degetele degerate.

– Ghiţă!

– Niţă!

(I.L. Caragiale, *Triumful talentului*)

1. Precizează dacă următoarele enunţuri care vizează textul dat sunt adevărate sau false.

a. Niţă se deosebea de ceilalţi copii prin talentul său la scris.
b. Ghiţă scria la fel de frumos ca Niţă.
c. Cei doi copii, Niţă şi Ghiţă, sunt colegi de şcoală.
d. După clasele primare, Ghiţă s-a dus spre Capitală.
e. Niţă nu reuşeşte să treacă de concurs la primele trei ministere.

2. Citește fraza următoare:

„Deși dictarea mersese cam prea iute, Niță s-a uitat lung pe foaia lui, înainte de a o iscăli, a zâmbit mulțumit de sine, apoi a iscălit și a înmânat-o cu mult respect unui domn membru, care a strâns toate probele."

Rezolvă cerințele de mai jos.

a. Menționează predicatele și stabilește felul lor.
b. Extrage din text o conjuncție coordonatoare copulativă.
c. Transcrie două propoziții aflate în raport de coordonare prin juxtapunere.
d. Precizează felul celei de-a doua propoziții din fraza citată, din toate punctele de vedere.
e. Transformă propoziția de la punctul anterior într-una simplă, interogativă.

3. Transcrie pe caiet, completând următoarele enunțuri.

a. Sinonimul cuvântului *camarazi* este ..., iar al cuvântului *pigulează* este ... .
b. Cuvântul *iar* din sintagma „Și iar mulțime de concurenți" este, ca parte de vorbire, ...; are ca omonim cuvântul ... din enunțul ... .
c. Două enunțuri care ilustrează sensuri diferite ale cuvântului *carte* sunt ... .
d. În enunțul *Mama a primit un aranjamet florar/floral*, cuvântul potrivit este ... .
e. Structurile *a suprapus peste* și *schiță sumară* sunt considerate greșite, deoarece ... .

4. Formulează răspunsuri scrise pentru următoarele cerințe care vizează textul dat.

a. Menționează două caracteristici ale fragmentului citat care demonstrează că este un text narativ.
b. Identifică un reper temporal și unul spațial în textul dat.
c. Numește personajele prezente în text.
d. Formulează două idei principale corespunzătoare textului.
e. Realizează un text de 30-50 de cuvinte, în care să caracterizezi personajul Niță din text, precizând două trăsături de caracter ale acestuia.

5. Scrie o continuare, de 150-200 de cuvinte, a fragmentului dat, în care să prezinți o întâmplare imaginară din timpul claselor primare pe care vrei să i-o amintești lui Ghiță. În redactarea textului, vei avea în vedere:

- să prezinți întâmplarea menționând repere spațio-temporale;
- să prezinți două trăsături de caracter ale unui coleg;
- să faci legătura cu textul;
- să respecți punctuația, ortografia și calitatea redactării;
- să te încadrezi în limita de cuvinte indicată.

INTERDISCIPLINAR

Înainte de apariția tiparului, toate scrierile (cărți, acte, documente etc.) erau copiate de mână. Cei care făceau asta se numeau *copiști*. Meseria s-a păstrat și după inventarea tiparului, până la apariția mașinilor de scris, ulterior a computerelor.

Punctaj acordat:

1. **10 puncte** (5 × 2 puncte)
2. **19 puncte** (a. 10 puncte; b. 2 puncte; c. 2 puncte; d. 3 puncte; e. 2 puncte)
3. **13 puncte** (a. 2 puncte; b. 3 puncte; c. 4 puncte; d. 2 puncte; e. 2 puncte)
4. **24 puncte** (a. 4 puncte; b. 2 puncte; c. 2 puncte; d. 4 puncte; e. 12 puncte)
5. **24 puncte** (10; 3; 5; 4; 2 puncte)

Se acordă **10 puncte** din oficiu. Pentru a afla nota finală, împarte suma obținută la 10.

Autoevaluare/Răspunsuri

1. a. A; b. F; c. A; d. F; e. A.
2. a. *mersese* – predicat verbal, *s-a uitat* – predicat verbal, *a zâmbit* – predicat verbal, *a iscălit* – predicat verbal; *a înmânat* – predicat verbal; *a strâns* – predicat verbal. b. și; c. *Niță s-a uitat lung pe foaia lui, înainte de a o iscăli, a zâmbit mulțumit de sine.* d. *Niță s-a uitat lung pe foaia lui, înainte de a o iscăli* – propoziție enunțiativă, dezvoltată, afirmativă, principală. e. A privit Niță?
3. a. camarazi – tovarăși; piguleală – atenție, grijă; b. adverb de mod; iar – conjuncție, „iar Niță, copil sărman, a apucat spre Capitală"; c. S-a ivit adevărul despre cele întâmplate. (a se descoperi); S-a ivit pe neașteptate. (a apărut); d. florale. sunt pleonasme.
4. a. prezintă o întâmplare, are personaje; b. temporal – „odată", „În anul al patrulea de școală primară" , spațial –„o școală de provincie"; c. Niță Ghițescu, Ghiță Nițescu, dascălul; d. Niță Ghițescu este un elev care scrie deosebit de frumos. Niță participă la concurs pentru a intra la minister.

EMOȚIILE, POEZIA SUFLETULUI

Unitatea 11

CONȚINUTURI

Comunicare orală

- Atitudini comunicative: respect, toleranţă. Modificarea conturului intonaţional şi a mărcilor prozodice pentru a transmite emoţii. Inteligenţa emoţională: recunoaşterea emoţiilor interlocutorilor

Lectură

- Textul liric. Exprimarea emoțiilor și a sentimentelor
- Strategii de interpretare: interpretarea limbajului figurat (repetiția), discuții privind semnificaţiile textelor citite

Redactare

- Prezentarea textului: elemente grafice specifice diverselor tipuri de texte: comentarea unor pasaje din textele citite, descrierea unei emoţii (bucurie, uimire, frică)

Elemente de construcţie a comunicării

- Mijloace interne de îmbogăţire a vocabularului: derivarea, compunerea; cuvânt de bază şi cuvânt derivat
- Valori stilistice ale diminutivelor
- Îmbinări libere de cuvinte, locuțiuni, cuvinte compuse
- Familia lexicală
- Utilizarea corectă a accentului. Variante accentuale admise/neadmise de normă

La finalul acestei unități,

A. vei ști:

- ✓ ce este textul liric;
- ✓ ce este repetiția;
- ✓ în ce constau mijloacele de îmbogățire a vocabularului: derivarea, compunerea;
- ✓ ce este familia lexicală.

B. vei fi capabil:

- ✓ să recunoști emoțiile interlocutorului;
- ✓ să identifici particularitățile textului liric în texte citite sau ascultate;
- ✓ să interpretezi limbajul figurat din diverse tipuri de texte;
- ✓ să comentezi pasaje din textele citite, evidențiind emoțiile transmise;
- ✓ să recunoști cuvintele derivate, diminutivele și cuvintele compuse;
- ✓ să diferențiezi cuvintele compuse de locuțiuni sau de îmbinările libere de cuvinte;
- ✓ să formezi familia lexicală a unui cuvânt;
- ✓ să sesizezi utilizarea corectă a accentului.

C. vei manifesta:

- ✓ toleranță și respect în cadrul interacțiunilor cu ceilalți;
- ✓ preocuparea de a comenta pasaje din diverse tipuri de texte citite sau ascultate;
- ✓ dorința de a sesiza emoțiile și trăirile proprii sau ale celor din jurul tău.

49

COMUNICARE ORALĂ ATITUDINI COMUNICATIVE. INTELIGENȚA EMOȚIONALĂ

OBSERVĂM ȘI DISCUTĂM

Privește cu atenție imaginea și spune:
- ce înfățișează aceasta;
- cum este locul surprins;
- ce stări/emoții ai atunci când o privești;
- cum crezi că te-ai simți dacă te-ai afla în acel loc.

DACĂ VREI SĂ ȘTII MAI MULT

Inteligența emoțională constă în abilitatea de a identifica, a înțelege și a gestiona stări și sentimente, atât ale noastre, cât și ale celor din jurul nostru.
Astfel, inteligența emoțională este formată din 5 elemente:
- cunoașterea propriilor emoții;
- gestionarea propriilor emoții;
- motivarea propriei persoane;
- recunoașterea emoțiilor celor din jur;
- gestionarea relațiilor.

ASCULTĂM ȘI DESCOPERIM

În continuare, vei asculta poezia *Ce te legeni?...* de Mihai Eminescu.

1. Formulează răspunsuri orale pentru următoarele întrebări care vizează textul ascultat.

a. De ce i se adresează poetul codrului?
b. Care este atitudinea acestuia față de codru?
c. Ce emoții și stări se pot desprinde din răspunsul codrului?
d. Ce anotimp este surprins în textul ascultat?
e. Din ce motive se poate afirma că pădurea este personificată?
f. Ce stări îți provoacă textul audiat?

2. Ascultă din nou textul și pune în ordine următoarele aspecte pe care codrul le precizează.

a. Bate un vânt aspru.
b. Zilele sunt tot mai scurte.
c. Păsările călătoare pleacă.
d. Codrul simte că îmbătrânește.
e. Acesta rămâne pustiu, singur și trist.
f. Frunzele copacilor cad.

CREĂM ȘI NE JUCĂM

a. Găsește un coleg care să joace rolul pădurii și creați, ***în perechi***, un text dialogat pornind de la versurile lui Eminescu. Vă veți referi atât la aspecte care apar în textul ascultat, cât și la alte aspecte pe care doriți să le abordați.
b. Interpretați dialogurile create în fața colegilor voștri. Aceștia vor fi atenți și vor face observații referitoare la:
   - tonul utilizat;
   - mimica/expresia feței;
   - relația dintre voi;
   - emoțiile transmise de fiecare dintre voi.

LECTURĂ TEXTUL LIRIC

PĂTRUNDEM ÎN LUMEA TEXTULUI

1. Gândește-te, împreună cu ceilalți colegi, la cât mai multe opere literare, citite sau ascultate, a căror temă este natura. Realizați, la nivelul clasei, o listă a operelor enumerate de toți, precizând în cazul fiecăreia mesajul transmis și de ce ați recomanda cuiva să o citească.

2. Scrie o definiție originală pentru noțiunea de *copilărie*, realizând un cvintet – poezie alcătuită din cinci versuri, urmând structura:

- primul vers – un cuvânt-cheie, subiectul: *copilăria*;
- al doilea vers – două adjective care descriu subiectul;
- al treilea vers – trei verbe care se referă la acțiunile subiectului;
- al patrulea vers – patru cuvinte care exprimă sentimentele față de subiect;
- ultimul vers – un cuvânt care exprimă esența subiectului.

O, RĂMÂI...

de Mihai Eminescu

„O, rămâi, rămâi la mine,
Te iubesc atât de mult!
Ale tale doruri toate
Numai eu știu să le-ascult;

În al umbrei întuneric
Te asamăn unui prinț,
Ce se uit-adânc în ape
Cu ochi negri și cuminți;

Și prin vuietul de valuri,
Prin mișcarea naltei ierbi,
Eu te fac s-auzi în taină
Mersul cârdului de cerbi;

Eu te văd răpit de farmec
Cum îngâni cu glas domol,
În a apei strălucire
Întinzând piciorul gol

Și privind în luna plină
La văpaia de pe lacuri,
Anii tăi se par ca clipe,
Clipe dulci se par ca veacuri."

Astfel zise lin pădurea,
Bolți asupră-mi clătinând;
Șuieram l-a ei chemare
Ș-am ieșit în câmp râzând.

Astăzi chiar de m-aș întoarce
A-nțelege n-o mai pot...
Unde ești, copilărie,
Cu pădurea ta cu tot?

CITEȘTE ȘI ALTE POEZII SCRISE DE MIHAI EMINESCU!

Mihai Eminescu
(1850-1889)

Mihai Eminescu a fost un poet, prozator și jurnalist român, socotit de cititorii români și de critica literară postumă drept cea mai importantă voce poetică din literatura română. Prin opera sa poetică, Eminescu a deschis literatura română spre valorile literaturii universale, realizând un pas enorm în crearea limbii române literare.

INTERDISCIPLINAR

Silvoterapia (din latinescul *silva* = pădure) este practicată încă din Antichitate, însă tehnica îmbrățișării copacilor a fost revitalizată pe la începutul secolului al XX-lea. Fiecare copac este bun pentru o afecțiune sau alta. De exemplu, mesteacănul e bun pentru stres, teiul, pentru liniștire, castanul favorizează dezvoltarea creativității ș.a.m.d.

DISCUTĂM DESPRE TEXT

OBSERVĂM

1. Citește textul cu atenție și caută în *Dicționarul explicativ al limbii române* sensurile cuvintelor pe care nu le cunoști.

2. Scrie sinonime contextuale pentru următoarele cuvinte preluate din textul citit: *adânc, farmec, domol, clipe, zise, clătinând.*

3. Scrie enunțuri în care să integrezi antonime ale următoarelor cuvinte din textul citit: *mult, întuneric, gol, dulci, astfel, am ieșit.*

EXPLORĂM ȘI ÎNVĂȚĂM

1. Transcrie, din textul citit, următoarele figuri de stil: epitet, comparație, personificare.

2. Menționează perechile de cuvinte care rimează în poezia dată, respectiv măsura versurilor.

3. Primele cinci strofe ale poeziei conțin chemarea pădurii, care îi cere copilului să rămână în ea. Precizează într-un enunț ce sentimente nutrește pădurea pentru copil, având în vedere „cuvintele" acesteia.

4. Recitește ultimele două strofe ale poeziei și menționează prin ce stări și trăiri crezi că trece omul care își dă seama că nu se mai poate întoarce în copilărie.

REȚINEM

Textul în care sunt exprimate în mod direct sentimente, stări, emoții sau trăiri se numește **text liric**. Acest tip de text dezvăluie complexitatea lumii interioare a autorului și viziunea despre lume a acestuia. (Termenul *liric* vine de la denumirea instrumentului muzical lira, care era instrumentul lui Apollo, zeul luminii, al muzicii și al poeziei la greci.)

Eul liric este persoana sau „vocea" căreia autorul îi atribuie rolul de a exprima sentimentele și stările în textele lirice.

O trăsătură importantă a textelor lirice este reprezentată de **expresivitatea sporită**, realizată cu ajutorul limbajului predominant figurat, care stă la baza diverselor **figuri de stil**: personificarea, comparația, epitetul, enumerația etc.

La nivelul formei textelor lirice, se remarcă existența **elementelor de versificație**: strofe, versuri, rimă, măsură, ritm.

INTERPRETĂM

1. În primul vers al poeziei, se remarcă repetiția cuvântului *rămâi*, fiind reluată și structura *O, rămâi* din titlu. Scrie un text, de aproximativ 70 de cuvinte, în care să comentezi versul, scoțând în evidență ideea transmisă prin intermediul repetiției.

2. Recitește textul liric dat și scrie cât mai multe cuvinte prin care poate fi descrisă relația dintre codru și copil.

3. Scrie ce înțelegi din ultimele două versuri ale poeziei. Formulează-ți răspunsul într-un text de 50-60 de cuvinte.

4. Precizează care sunt elementele cadrului natural care îl fascinau pe copil în momentele pe care acesta le petrecea în pădure. Notează-le într-un tabel asemenea celui de mai jos, completând coloana din dreapta cu stările pe care tu le ai cu privire la acestea.

Elementele cadrului natural	Stările personale
în ape	...

REȚINEM

Repetiția este figura de stil care constă în reluarea unor termeni pentru a scoate în evidență, pentru a sugera sau pentru a accentua o idee.

Exemple: *Ziua scade; iarna **vine, vine** pe crivăț călare* (V. Alecsandri)
*Și se duc pe **rând, pe rând*** (M. Eminescu)

IEȘIM DIN LUMEA TEXTULUI – REFLECTĂM

1. Alege un loc în care îți place să-ți petreci timpul și scrie un dialog de 8-10 replici, în care să surprinzi o conversație între tine și acest loc.

2. Rezolvă, la alegere, una dintre următoarele sarcini.

a. Creează un desen având drept sursă de inspirație textul lui Mihai Eminescu. Expuneți desenele în clasă.

b. Pune versurile lui Eminescu pe muzică și interpretează cântecul în fața clasei. Puteți ***lucra în perechi sau în grupe*** de câte trei elevi.

REDACTARE COMENTAREA UNOR PASAJE DIN TEXTE

• Citește textele date, alege unul dintre ele și rezolvă sarcinile de lucru formulate.

Ion Creangă
(1837-1889)

A. Nu știu alții cum sunt, dar eu, când mă gândesc la locul nașterii mele, la casa părintească din Humulești, la stâlpul hornului unde lega mama o șfară cu motocei la capăt, de crăpau mâțele jucându-se cu ei, la prichiciul vetrei cel humuit, de care mă țineam când începusem a merge copăcel, la cuptorul pe care mă ascundeam, când ne jucam noi, băieții, de-a mijoarca, și la alte jocuri și jucării pline de hazul și farmecul copilăresc, parcă-mi saltă și acum inima de bucurie! Și, Doamne, frumos era pe atunci, căci și părinții, și frații și surorile îmi erau sănătoși, și casa ne era îndestulată, și copiii și copilele megieșilor erau de-a pururea în petrecere cu noi, și toate îmi mergeau după plac, fără leac de supărare, de parcă era toată lumea a mea!

Și eu eram vesel ca vremea cea bună și șturlubatic și copilăros ca vântul în tulburarea sa.

Și mama, care era vestită pentru năzdrăvăniile sale, îmi zicea cu zâmbet uneori, când începea a se ivi soarele dintre nori după o ploaie îndelungată: „Ieși, copile cu părul bălan, afară și râde la soare, doar s-a îndrepta vremea" și vremea se îndrepta după râsul meu...

(Ion Creangă, *Amintiri din copilărie*)

Alexandru Vlahuță
(1858-1919)

B. Ne lăsăm în jos pe la schitul Tarcău, pitit într-o poieniță la gura Bolohănișului; păduri nestrăbătute atârnă pe laturile stâncoase ale văii. Un nor se oprește deasupra noastră; din creștetul cerului soarele-l săgetează și-l sparge; și alți nori se ridică, tot mai posomorâți, de prin văgăunile munților; în aer se face răcoare, frunzele încep să tremure, un pod de-ntuneric s-așterne în văzduh, și câteva minute nu se aude decât foșnetul pădurii; deodată, ca un șarpe de foc se zvârcolește în nori, ș-un tunet groaznic zguduie cuprinsul; ne uităm îngrijați în urmă, ploaia vine perdea spre noi, și toată valea se umple de ropot. Într-o clipă potopul ne-ajunge, fulger după fulger spintecă tăria, și tunetele se-ntețesc. Ne-adăpostim subt un fag – în credința poporului nostru fagul e un copac sfânt, apărat de trăsnet. Urlă Tarcăul în vale, umflat de puhoaie; din ce în ce mai tare s-aud grohotind bolovanii târâți în valurile-i posomorâte, și ploaia cade, cade vijelioasă, neostoită, răpăitoare ca o grindină, de crezi că se dărapănă munții.

(Alexandru Vlahuță, *România pitorească*)

1. Precizează ce sentimente și/sau emoții se desprind din textul ales.

2. Identifică aspectele care dau naștere sentimentelor și/sau emoțiilor precizate anterior.

3. Scrie un text, de 70-80 de cuvinte, în care să formulezi un răspuns elaborat la cerințele de mai sus.

4. Rescrie textul sub forma unui scurt text liric, respectând trăsăturile acestui tip de text.

5. Creează un text asemănător celor date, în care să evoci un moment care ți-a produs o emoție, cum ar fi: bucurie, uimire, frică.

ELEMENTE DE CONSTRUCȚIE A COMUNICĂRII

DERIVAREA

CITIM

În **copilărie** mă bucuram de orice cadou primit de la cei dragi.

Când am intrat în curte, mă simțeam **nesigur**.

L-am întâlnit pe acest **băiețel** vesel în fața școlii.

OBSERVĂM

1. Răspundeți, ***în perechi,*** la întrebările referitoare la cuvintele scrise îngroșat în enunțurile de mai sus.

Din ce cuvinte credeți că s-au format acestea?

Ce elemente li s-au adăugat acestora pentru a obține cuvintele noi?

AFLĂM

Derivarea este mijlocul de îmbogățire a vocabularului care constă în formarea de cuvinte noi cu ajutorul **prefixelor** și **al sufixelor,** pornind de la un cuvânt existent în vocabular, numit **cuvânt de bază.**

(a) citi — cuvânt de bază

(a) reciti — derivare cu prefix: sunet sau grup de sunete adăugat înaintea rădăcinii

cititor — derivare cu sufix: sunet sau grup de sunete adăugat după rădăcină

citi → rădăcina

frunză — (a) înfrunzi — frunziș

derivare cu prefix și sufix – parasintetică

- **Derivarea** este mijloc intern de îmbogățire a vocabularului, deoarece cuvintele noi se formează de la cuvinte de bază existente în limba română.
- Există anumite sufixe cu ajutorul cărora se formează cuvinte derivate al căror sens diferă de cel al cuvintelor de bază prin faptul că obiectele denumite de acestea sunt considerate mai mici. Aceste cuvinte se numesc **diminutive**, iar sufixele care ajută la formarea lor se numesc **sufixe diminutivale.**

Exemple: tren**uleț**, pui**șor**, băie**țel**, săni**uță**, copi**laș**, inimi**oară**, rămuri**că**.

EXERSĂM

1. Scrie cât mai multe cuvinte derivate de la următoarele cuvinte de bază: *bun, galben, piatră, pădure, pământ, bărbat, (a) face, (a) scrie, (a) stropi.* Subliniază, în fiecare caz, sufixele și prefixele utilizate.

2. Formează antonime cu ajutorul prefixelor „des-", „dez-" sau „de-" de la următoarele cuvinte:*(a) umfla, (a) bloca, nădejde, (a) săra, echilibru, codat, crescător, colorat, (a) prinde, (a) minți, informat.*

3. Formează verbe de la următoarele cuvinte de bază, utilizând prefixele „în-" sau „îm-": *grijă, blând, nor, nod, coloană, noapte, pereche, podoabă, prieten, negru, viu, mugur, vesel, bogat, nămol.*

4. Alege forma corectă.

gogoşărie/gogoşerie	hawaiian/hawaian
clujan/clujean	greşală/greşeală
deszăpezi/dezăpezi	dezgropa/desgropa
argeşean/argeşan	desvinovăţi/dezvinovăţi
descojit/decojit	înbelşugat/îmbelşugat
decompletat/descompletat	roşaţă/roşeaţă
dezmembrat/desmembrat	neântrebat/neîntrebat
îmbrăţişa/înbrătişa	dezgheţat/desgheţat
reîncălzit/reâncălzit	deslănţuit/dezlănţuit

PAUZA DE ORTOGRAFIE

PREFIXE

1. Utilizarea prefixelor **des-** și **dez-**
- Se utilizează prefixul **des-** atunci când cuvintele de bază încep cu consoanele **p, t, c, z, f, h**: **des**pacheta, **des**tăinui, **des**zăpezi.
- Se utilizează prefixul **dez-** atunci când cuvintele de bază încep cu consoanele **b, d, g, l, m, n, r, v** sau cu **vocale**: **dez**lega, **dez**umfla, **dez**nădejde, **dez**organizat.

2. Utilizarea prefixelor **îm-** și **în-**
- Se utilizează prefixul **îm-** atunci când cuvintele de bază încep cu consoanele **b** și **p**: **îm**bolnăvi, **îm**păduri.
- Cuvintele obținute cu ajutorul prefixului **în-** de la cuvinte de bază care încep cu consoana **n** se scriu cu **nn**: (a se) **înn**ora.

SUFIXE

După **j** și **ş** sunt utilizate următoarele sufixe: **-ărie** (gogoş**ărie**), **-ător** (înfricoş**ător**), **-eală** (greş**eală**), **-ean** (cluj**ean**, orăş**ean**), **-eaţă** (roş**eaţă**), **-ească** (vitej**ească**).

5. Identifică derivatele din următoarele texte și analizează-le, completând, în caiet, un tabel asemenea celui dat.

Cuvântul derivat	Forma de dicționar	Cuvântul de bază	Prefixul	Sufixul
argintie	*argintiu*	*argint*	-	*iu*

a. „Ziua ninge, noaptea ninge, dimineața ninge iară!
Cu o zale argintie se îmbracă mândra țară;
Soarele rotund și palid se prevede printre nori
Ca un vis de tinerețe printre anii trecători."

(Vasile Alecsandri, *Iarna*)

b. „M-am dus de Sf. Ion să fac o vizită doamnei Maria Popescu, o veche prietenă, ca s-o felicit pentru onomastica unicului său fiu, Ionel Popescu, un copilaș foarte drăguț de vreo opt anișori. N-am voit să merg cu mâna goală și i-am dus băiețelului o minge foarte mare de cauciuc și foarte elastică."

(Ion Luca Caragiale, *Vizită*)

c. „...cineva trase, parcă, în lături, perdeaua neguroasă a norilor și întunericul cel mai de deasupra al cerurilor, o poartă de senin limpede se deschise spre adâncimile umbrelor albastre și o stea cu lumina tremurătoare își cumpăni, sfioasă parcă, chipul său peste adâncuri... Numai șuvoaiele apelor, nepotolite încă, își mai trimiteau prin văi, până-n depărtare, vuietul lor nedeslușit și surd... fiorii iuți de vânturi ușoare însuflețeau în răstimpuri neclintirea frunzișului negru, și picături de apă mari cădeau grele pe pământ..."

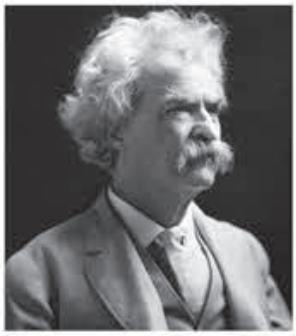

Mark Twain
(1835-1910)

(Calistrat Hogaș, *Furtuna*)

d. „Data următoare când o întâlni fu nepoliticos cu ea. Becky îi răspunse la fel de nepoliticos. Acum se dușmăneau foarte tare și Becky abia aștepta să-l vadă pe Tom pedepsit pentru cartea de citire distrusă.

Dar mai târziu, în ziua aceea, Becky făcu cea mai mare prostie rupând din greșeală o pagină din cartea profesorului ei, domnul Dobbin. Tom o văzuse când a făcut-o și a fost sigură că o va turna domnului Dobbin și că o să dea de necaz."

(Mark Twain, *Aventurile lui Tom Sawyer*)

VALORIFICĂM

• Se dă textul.

„– Unde-i Bubico?... Nu e Bubico!...
Din paner se aude un miorlăit sentimental.
– Să-i dea mama băiețelului zăhărel?... Bubico! Bubi!!
Băiețelul scoate capul cu panglicuțe... Mamița-l degajează din țoalele în cari dospește-nfășurat și-l scoate afară. Bubico se uită la mine și mârâie-n surdină."

(Ion Luca Caragiale, *Bubico*)

a. Transcrie diminutivele din textul dat, subliniind sufixele diminutivale.
b. Precizează ce exprimă diminutivele identificate.
c. Continuă textul dat, utilizând alte cinci diminutive.

REȚINEM

Mijloc intern de îmbogățire a vocabularului

cuvânt de bază = cuvânt de la care se formează derivatele

DERIVAREA

sufixele și prefixele = sunete ce ajută la formarea cuvintelor derivate

cuvântul derivat = cuvânt nou format

COMPUNEREA

CITIM

A dat dovadă de **bunăvoință** atunci când a decis să ne sprijine.
Anul trecut a primit postul de **contabil-șef**.
La concursul de anul trecut au participat **două sute** de elevi.
Bunicii noștri au locuit în **SUA** câțiva ani.

OBSERVĂM

Discutați în clasă despre cuvintele scrise îngroșat în enunțurile de mai sus.
Ce observați? Cum s-au format acestea?
Care sunt cuvintele din componența lor?

AFLĂM

- **Compunerea** este mijlocul intern de îmbogățire a vocabularului care constă în formarea de cuvinte noi cu ajutorul a două sau mai multe cuvinte existente în limbă.
- **Compunerea** se poate realiza prin:
  - **a. sudare:** *binefacere, fărădelege, cuminte, Câmpulung, douăzeci, despre, altceva;*
  - **b. alăturare** - **cu cratimă**: *Cluj-Napoca, după-amiază, viță-de-vie, floarea-soarelui;*
    - **fără cratimă**: *toți trei, Baia Mare, o mie, de la, Ștefan cel Mare;*
  - **c. abreviere** sau **prescurtare**: *CFR, RATB, UE, TAROM, ASIROM, Plafar.*

Totalitatea cuvintelor formate de la același cuvânt de bază sau de la aceeași rădăcină, prin derivare, compunere sau alte mijloace, formează o **familie lexicală.**

De exemplu, din familia lexicală a cuvântului **bun**, fac parte cuvinte ca: **(a) îmbuna, bunuț** (cuvinte derivate), **bunăstare, bun-simț** (cuvinte compuse), **îmbunat**, substantivul **bunul** (cuvinte obținute prin alte mijloace).

OBSERVAȚIE

A nu se confunda cuvintele compuse cu:
- **îmbinările libere de cuvinte:** *fată înaltă, turul orașului, pahar de plastic, băiatul cel isteț;*
- **locuțiunile (grupuri de cuvinte cu sens unitar, care se comportă ca o singură parte de vorbire):** *aducere-aminte (= aminitire), din nou (= iar), cu capul în nori (= distrat).*

EXERSĂM

1. Formează cuvinte compuse, utilizând cuvintele date. Poți consulta un dicționar pentru a decide modul corect de scriere.

bine + înțeles
bloc + notes
bloc + turn
apă + de + colonie
Caraș + Severin
drept + unghi
pe + lângă
broască + țestoasă

fără + de + lege
de + la
sub + inginer
Târgu + Jiu
trei + zeci
bine + (a) voi
de + asupra
secretar + șef

floare + de + colț
rău + făcător
ieri + dimineață
Satu + Mare
zig + zag
Polul + Nord
sergent + major
azi + noapte

2. Identifică toate cuvintele compuse din următoarele texte și analizează-le, completând, în caiet, un tabel asemenea celui dat.

Cuvântul compus	Partea de vorbire (dacă se cunoaște)	Tipul de compunere	Cuvintele din componență
odată	adverb de timp	prin sudare	*o + dată*

Oscar Wilde
(1854-1900)

a. „A fost odată ce-au fost; a fost un om și-o femeie, bărbat și muiere, oameni de treabă, el bun și ea cuminte, încât li se dusese vestea că trăiesc bine și toți se bucurau când treceau pe la casa lor. Niciodată el nu zicea ba când ea zicea da, dar nici ea nu ieșea din voile lui, și de aceea era liniște la casa lor și toate le ieșeau bine și cu spor.

Aveau însă și oamenii aceștia o mare și nesecată mâhnire-n sufletele lor: nu le făcuse Dumnezeu parte de copii, și fără de copii viața, mai ales cea bună, n-are niciun rost. Să fi avut fie măcar numai unul, ca să aibă de cine să poarte grijă și cu ce-și bate capul, căci așa numai ei amândoi își nădeau zilele în sec și nu se alegeau cu nimic din ele."

(Ioan Slavici, *Spaima zmeilor*)

b. „În fiecare după-amiază, când se întorceau de la școală, copiii mergeau să se joace în grădina Uriașului.

Era o grădină mare și îmbietoare, cu iarbă moale și verde. Ici-colo, în iarbă, se înălțau flori frumoase ca stelele și doisprezece piersici care primăvara se acopereau de flori delicate, de un roz-perlat, iar vara dădeau rod bogat. Păsărelele stăteau în copaci și ciripeau atât de dulce, încât copiii se opreau din jocurile lor să le-asculte."

(Oscar Wilde, *Uriașul cel egoist*)

3. Alege forma corectă a următoarelor cuvinte compuse:

bunăstare/bună-stare
alb-argintiu/alb argintiu
extra fin/extrafin
binecrescut/bine-crescut

Alba Iulia/Alba-Iulia
Bistrița Năsăud/Bistrița-Năsăud
fotoliu pat/fotoliu-pat
ochiul boului/ochiul-boului

radiocasetofon/radio-casetofon
scurtcircuit/scurt circuit
bunăvoinţă/bună-voinţă
cocoş de munte/cocoş-de-munte
bună-credinţă/bunăcredinţă

stră bunic/străbunic
untdelemn/unt-de-lemn
rea-credinţă/reacredinţă
dis-de-dimineaţă/dis de dimineaţă
Curtea-de-Argeş/Curteadeargeş

4. Decide dacă următoarele structuri sunt cuvinte compuse, îmbinări libere de cuvinte sau locuţiuni, notându-le pe trei coloane distincte: *într-o zi, vedere la stradă, mama-mare, cu dare de mână, mama noastră, a face cale întoarsă, trei sute, a merge la mare, cal-de-mare, ieri-dimineaţă, dimineaţă însorită, până la, din când în când, Piaţa 1 Decembrie 1918, părere de rău, galben-închis, piaţa din oraş, părere personală.* În cazul locuţiunilor, scrie câte un sinonim potrivit.

5. Trece următoarele substantive compuse la numărul plural, apoi articulează-le cu articol hotărât: *prim-ministru, subofiţer, liber-profesionist, contabil-şef, câine-lup, răufăcător, cuvânt-cheie, vagon-restaurant, clarvăzător, nou-născut, bun-platnic.*

Exemplu: prim-ministru → prim-miniştri → prim-miniştrii

VALORIFICĂM

• ***Formaţi perechi.*** Fiecare va scrie pe o foaie zece cuvinte compuse, care să fie părţi de vorbire diferite (substantive, verbe, adjective, adverbe, prepoziţii). După ce veţi face schimb de foi, veţi alege cinci cuvinte din lista colegului şi le veţi integra într-un text propriu de 70-80 de cuvinte.

În final, veţi citi textul scris de coleg şi îi veţi acorda o notă sau un calificativ. Modalitatea de evaluare o veţi stabili împreună.

PROIECT DE ECHIPĂ
(3-4 membri)
„Localitatea mea“
• Scrieţi un scurt istoric al localităţii voastre (de când există, dacă a avut înainte un alt nume, dacă s-au născut anumite personalităţi acolo ş.a.m.d.).
• Realizaţi o prezentare a localităţii (caracteristici ale regiunii, poziţia geografică, ocupaţiile oamenilor, evenimente specifice, locuri de vizitat etc.).
• Prezentaţi toate informaţiile ca şi cum ar trebui să fie cuprinse într-un ghid turistic.

REŢINEM

cuvântul compus = cuvânt nou format

COMPUNEREA

prin **sudare** *(binefacere)*

prin **abreviere** *(ONU)*

prin **alăturare** cu sau fără cratimă *(roşu-deschis, Marea Neagră)*

LECTURĂ TEXT ALTERNATIV

PĂTRUNDEM ÎN LUMEA TEXTULUI

- Gândește-te la cât mai multe cuvinte și grupuri de cuvinte prin care poate fi descris anotimpul *toamna*. Realizează, pe o coală A3 sau A4, un desen sau un colaj reprezentativ, în care să integrezi și cuvintele la care te-ai gândit.

CITEȘTE ȘI ALTE POEZII ALE ANEI BLANDIANA!

LASĂ-MI, TOAMNĂ...

de Ana Blandiana

Lasă-mi, toamnă, pomii verzi,
Uite, ochii mei ţi-i dau.
Ieri spre seară-n vântul galben
Arborii-n genunchi plângeau.

Lasă-mi, toamnă, cerul lin
Fulgeră-mi pe frunte mie.
Astă-noapte zarea-n iarbă
Încerca să se sfâşie.

Lasă, toamnă-n aer păsări,
Paşii mei alungă-mi-i.
Dimineaţa bolta scurse
Urlete de ciocârlii.

Lasă-mi, toamnă, iarba, lasă-mi
Fructele şi lasă
Urşii neadormiţi, berzele neduse,
Ora luminoasă.

Lasă-mi, toamnă, ziua, nu mai
Plânge-n soare fum.
Înserează-mă pe mine,
Mă-nserez oricum.

Ana Blandiana
(1942)

Ana Blandiana (pseudonimul literar al Otiliei Valeria Rusan) este o scriitoare și luptătoare pentru libertate civică din România. Este autoare a 26 de cărți publicate în română și a 60 de volume apărute în 26 de limbi. De-a lungul carierei a obţinut mai multe premii, cum ar fi: Premiul pentru poezie al Uniunii Scriitorilor din România (1969), Premiul pentru poezie al Academiei Române (1970), Premiul pentru literatură pentru copii (1980).

DISCUTĂM DESPRE TEXT

OBSERVĂM

1. Scrie sinonime contextuale pentru următoarele cuvinte preluate din textul dat: *uite, plângeau, zarea, urlete, neadormiți, luminoasă.*

2. Identifică termenii care fac parte din câmpul lexical al *viețuitoarelor*.

3. Explică ce rol are virgula în versul *Lasă-mi, toamnă, cerul lin.*

EXPLORĂM ȘI ÎNVĂȚĂM

1. Transcrie, din textul citit, următoarele figuri de stil: două epitete, două personificări, o enumerație.

3. Identifică, în versurile date, transformările prin care trece natura în anotimpul toamna. Completează, în acest sens, în caiet, un tabel asemenea celui de mai jos.

Elementele cadrului natural	Transformarea	Citatul din poezie
copacii	Frunzele se îngălbenesc. Vântul apleacă ramurile acestora.	*Ieri spre seară-n vântul galben/ Arborii-n genunchi plângeau.*
...		

4. Recitește poezia și menționează care sunt sentimentele și stările eului liric în momentele în care observă că toamna pune stăpânire peste natură.

INTERPRETĂM

1. Scrie un text de minimum 50 de cuvinte, în care să comentezi repetiția verbului la modul imperativ *lasă*.

2. Recitește a treia strofă a poeziei și precizează de ce crezi că ciocârliile reacționează în acel mod.

3. Scrie ce transmit versurile: *Înserează-mă pe mine,/Mă-nserez oricum.* Formulează-ți răspunsul într-un text de 50-60 de cuvinte.

PORTOFOLIU

ANOTIMPURILE ÎN VERSURI

- Realizează o selecție de poezii despre anotimpul tău preferat.
- Prezintă-le pe scurt, cu titlu, autor și un motiv pentru care ți-au atras atenția.

IEȘIM DIN LUMEA TEXTULUI – REFLECTĂM

1. Scrie o strofă, în care să-i transmiți și tu un mesaj anotimpului toamna.

2. ***Formați perechi.*** Ascultați, pe internet, versurile Anei Blandiana puse pe muzică, în interpretarea Margaretei Pâslaru. Faceți observații orale cu privire la ordinea versurilor în melodie, respectiv la stările și trăirile pe care le aveți în momentul în care ascultați melodia.

ELEMENTE DE CONSTRUCȚIE A COMUNICĂRII

ELEMENTE DE FONETICĂ

CITIM ȘI NE AMINTIM

FONETICA este știința care studiază sunetele limbii.

SUNETELE LIMBII ROMÂNE

În limba română există trei tipuri de sunete:

- **consoanele** (se pronunță cu ajutorul altor sunete): **b, c, d, f, s, t** etc.
- **vocalele** (se pronunță fără ajutorul altui sunet și pot forma singure o silabă): **a, ă, î, e, i, o, u**
- **semivocalele** (asemănătoare cu vocalele, însă, spre deosebire de acestea, sunt pronunțate mai puțin intens și nu pot alcătui singure silabe): **e̯, i̯, o̯, u̯**

SILABA reprezintă sunetul sau grupul de sunete rostit printr-un singur efort expirator, având obligatoriu în componență o vocală.

OBSERVĂM

Rostește următoarele cuvinte, ținând cont de silaba accentuată, marcată prin sublinierea vocalei din aceasta.

aripă, duminică, antic/antic, gingaș/gingaș

În funcție de numărul de silabe din componența lor, cuvintele pot fi clasificate astfel:

- **monosilabice**: *zar, val, el;*
- **plurisilabice**: *masă, pălărie, hidrocentrală.*

În cadrul cuvintelor plurisilabice, silaba care este pronunțată mai intens se numește **silabă accentuată**.

FENOMENE FONETICE:

Diftongul este grupul de două sunete, alcătuit dintr-o vocală și o semivocală, pronunțate în aceeași silabă.

Exemple: fl**oa**re (fl**oa**-re), no**uă** (no-**uă**), **ie**pure (**ie**-pu-re)

Triftongul este grupul de trei sunete, alcătuit dintr-o vocală și două semivocale, pronunțate în aceeași silabă.

Exemple: lup**oai**că (lu-p**oai**-că), vr**eau** (vr**eau**), arip**ioa**ră (a-ri-p**ioa**-ră)

Hiatul este grupul de două vocale alăturate, dar pronunțate în silabe diferite.

Exemple: alee (a-l**e-e**), poet (p**o-e**t), pălărie (pă-lă-r**i-e**)

AFLĂM

Norma actuală admite:

- **o singură** accentuare corectă, în cazul unor cuvinte cum sunt: *caracter, regizor, sever.*
- **variante accentuale libere**, la unele cuvinte ca: *trafic/trafic, intim/intim, profesor/profesor.*

EXERSĂM

1. Desparte în silabe următoarele cuvinte: *sandvici, construcție, câmpie, sculptor, reușită, covrigei, patru, parcare, african, afecțiune, obiect, penultima, biologie, specialist, vârstnic, arctic, subiect, specialitate, geolog.*

2. Subliniază silaba accentuată din cuvintele următoare, utilizând un dicționar dacă e nevoie: *fițuică, matur, caracter, fenomen, ianuarie, student, rucsac, dușman, aripă, jilav, șervet, unic, acatist, radio.*

3. Alege cuvântul/cuvintele accentuate corect.

butelie/butelie	*bolnav/bolnav*
trafic/trafic	*penurie/penurie*
plutonier/plutonier	*precaut/precaut*
pilotă/pilotă	*doctoriță/ doctoriță*

4. Menționează dacă următoarele cuvinte conțin diftong, triftong sau hiat, marcând vocalele și semivocalele.

poiană, leoaică, trei, oaie, aeroport, voiai, căutare, văile, tocmai, caisă, inimioară, voioasă, duel, iarbă, lăcrămioară, geografie, creatură, verdeață, creier, iute.

5. Citește textele date și identifică acele cuvinte care conțin diftong, triftong și hiat, completând, în caiet, un tabel asemenea celui de mai jos.

Cuvinte cu diftong	Cuvinte cu triftong	Cuvinte cu hiat
...	...	...

a. „Cam acum doi ani, mama și bunicul Knut avuseseră ideea de a face din fosta gospodărie țărănească o pensiune pentru animale. Mai bine zis, Mia îi convinsese să facă asta, deoarece cușca ei de iepurași ajunsese neîncăpătoare. Și în afară de asta mai voia o pisică și un câine. Dacă ar fi fost după ea, ar fi transformat gospodăria într-o grădină zoologică. Dar mai era și tata pe acolo, și lui nu prea-i plăceau schimbările. Așa că pensiunea de animale hotelul «Lăbuța fermecată» a fost soluția de compromis, iar Miei i se părea o idee fantastică. O pensiune de animale era, de fapt, mult mai interesantă decât o grădină zoologică, pentru că aici veneau mereu oaspeți noi."

(Feline Lang, *Hotelul „Lăbuța fermecată". Atenție, vecini răi!*)

b. „Pe măsură ce Buck se întărea, îl atrăgeau în tot felul de jocuri, la care lua parte și omul. Astfel, Buck trecu din convalescență în noua sa existență. Pentru prima dată afla ce însemna dragostea pură, pasională.

Bărbatul acela îi salvase viața, ceea ce nu era puțin. În plus, era stăpânul ideal. Alți oameni aveau grijă de câini doar dacă se dovedeau credincioși și activi. El însă îi considera copiii lui."

(Jack London, *Chemarea străbunilor*)

INTERDISCIPLINAR

Hotelurile sau pensiunile pentru animalele de companie s-au dezvoltat foarte mult în ultima perioadă. Acestea răspund unei nevoi firești, care a crescut odată cu responsabilizarea oamenilor față de animalele de companie.

RECAPITULARE

• **Se dă textul de mai jos.**

Dacă liniștea pădurii adormite
Nici o veste de-altădată nu-ți trimite
Și pe freamăte pornite de departe
Nu te-ajunge glas de dincolo de moarte,
Vin' cu mine să ne pierdem în zadar
Printre galbenele rariști de stejar,
Cu sfioase campanule și sulfine,
Pe cărări pe unde nimeni nu mai vine.

Dulce zumzet somnoros și ireal
Să ne cheme spre poienile din deal.
Taina liniștii înalte să ne fure
Prin cotite luminișuri de pădure
Și la umbră să ne-mbie mai târziu
O clopotniță de aur străveziu,
Legănând deasupra creștetelor noastre
Licuricii înălțimilor albastre...

George Topîrceanu
(1886-1937)

Fără gânduri, ca-ntr-un somn abia deschis,
Să trăim în clipe lungi același vis.
Foi uscate-n jurul tău să cadă rar,
La ureche să-ți descânte un bondar
Și cum stai cu ochii-nchiși pe jumătate,
Soare galben printre ramuri nemișcate
Să-ți învăluie-n tăcere și-n lumină
Fruntea mică de domniță bizantină.

(George Topîrceanu, *Sfârșit de vară*)

ÎNȚELEGEREA TEXTULUI

1. Caută în *Dicționarul explicativ al limbii române* sensurile cuvintelor pe care nu le cunoști.

2. Scrie sinonime potrivite în context pentru următoarele cuvinte: *freamăt, sfioase, cărări, taina, să îmbie, uscate, nemișcate.*

3. Integrează în enunțuri antonimele următoarelor cuvinte preluate din text: *departe, să cheme, deasupra, lungi, lumină.*

4. Răspunde oral la următoarele întrebări.

a. Din câte strofe este format textul dat?

b. Care este spațiul evocat în text?

c. Cum este atmosfera surprinsă în versurile date?

d. Cui i se adresează eul liric?

George Topîrceanu a fost un poet, prozator, memorialist și publicist român, cunoscut, mai ales, pentru volumele *Balade vesele și triste* și *Parodii originale*. În creația lui Topîrceanu se remarcă o evoluție de la sentimentalismul primelor poezii până la o poezie impregnată de un umor parodic, autoironie și ușoară melancolie.

ANALIZA TEXTULUI

1. Precizează emoțiile și trăirile care sunt exprimate sau care se pot desprinde din text, apoi spune-le colegilor ce ai simțit tu când ai citit versurile citate.

2. Comentează, în 40-50 de cuvinte, următoarele versuri: *Dulce zumzet somnoros și ireal/Să ne cheme spre poienile din deal.*

3. Transcrie, din textul dat, două figuri de stil diferite și numește-le.

4. Menționează măsura versurilor, respectiv cuvintele care rimează în a doua strofă.

VALORIFICAREA TEXTULUI

1. Explică modul de formare a următoarelor cuvinte derivate: *liniște, somnoros, luminiș, clopotniță, înălțime, nemișcat, domniță.*

2. Transcrie, din prima strofă, trei cuvinte obținute prin compunere, explicând pentru fiecare și modul de formare.

3. Formează familia lexicală a cuvântului *floare*, scriind cât mai multe cuvinte.

4. Transcrie, din versurile date, patru cuvinte care conțin diftongi diferiți și două cuvinte care conțin vocale în hiat.

DINCOLO DE TEXT

- ***Formați grupe*** de câte patru elevi și realizați următoarele sarcini de lucru:
  a. Creați un desen sau o machetă având drept sursă de inspirație textul dat.
  b. Puneți versurile/o parte din text pe muzică și înregistrați-vă în timp ce interpretați cântecul.
  c. Expuneți lucrările în clasă și realizați un vernisaj pentru colegii din clasa a VI-a, punând pe fundal cântecele înregistrate.

EVALUARE

• Citește textul și rezolvă cerințele.

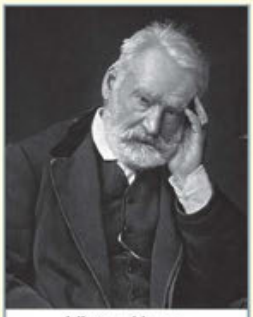

Victor Hugo
(1802-1885)

Victor Hugo a fost un poet, dramaturg și romancier francez. Printre operele sale cele mai cunoscute se numără *Mizerabilii* și *Notre-Dame de Paris*. Întreaga operă a lui Hugo se remarcă prin imaginația debordantă și prin îndrăzneala inovatoare a limbajului, fiind considerată cel mai mare fenomen din literatura franceză.

AMURG

Cutezător se-nalță
Gheţarul pân´ la cer,
Râzându-şi de când lumea
De crivăţ şi de ger...

Spre fraţii lui de-alături
Triumfător priveşte
Şi haina cea de ghiaţă
Pe umeri îi sclipeşte.

Iar soarele în lavă,
Curgând pe vârfu-i nins,
Îl schimbă, înroşindu-l
Într-un crater nestins.

NOAPTE

Târziu, în pacea nopţii
Năvalnice izvoare,
Cu spumă-amesticate,
S-azvârl tânguitoare...

Din vreme-n vreme codrii
Înăbuşit vuiesc,
Şi negrele furtune
În urlet se târesc.

În depărtări gheţarul,
În lumea nopţii pare,
În zori de ziuă vecinic
Ce luminează-n zare.

(Victor Hugo, *Gheţarul de la nord* – traducere Panait Cerna)

Formele actuale ale cuvintelor subliniate în text sunt **gheață, amestecate, furtuni, târăsc, veșnic.**

1. Precizează dacă următoarele enunțuri care vizează textul dat sunt adevărate sau false.

a. Textul dat este un text liric.
b. Textul dat este unul nonliterar.
c. În versul *De crivăț și de ger...* apare o repetiție.
d. Ghețarul este privit cu admirație.
e. În ultima strofă, cuvintele care rimează sunt *ghețarul* și *veșnic*.

2. Stabilește corespondența între elementele coloanelor date.

a. nestins	1. cuvânt derivat cu sufix
b. cutezător	2. cuvânt derivat de la cuvântul *roșu*
c. din vreme-n vreme	3. cuvânt derivat cu prefix
d. înroșind	4. îmbinare liberă de cuvinte
e. haina cea de gheață	5. cuvânt compus
	6. locuțiune/expresie

3. Transcrie pe caiet, completând următoarele enunțuri.

a. Cuvântul *ghețar* este format cu sufixul ... .
b. Cuvântul *urlet* face parte din familia lexicală a cuvântului ... .
c. Cuvântul *tânguitoare* este format prin ... .
d. În cuvântul *lumea* apare diftongul ... .
e. Cuvântul din a doua strofă care conține vocale în hiat este ... .

4. Formulează răspunsuri scrise pentru următoarele cerințe care vizează textul dat.

a. Identifică un epitet în textul dat.
b. Scrie cuvintele care rimează în prima strofă.
c. Precizează măsura ultimului vers.
d. Menționează ce stări se desprind din a cincea strofă a poeziei.
e. Transcrie versurile în care sunt descrise izvoarele.

5. Scrie un text narativ, de minimum 130 de cuvinte, în care să-ți imaginezi o întâmplare petrecută în cadrul natural descris în versurile date. În redactarea textului, vei avea în vedere:

- să prezinți corect și coerent întâmplarea;
- să respecți cerințele legate de calitatea redactării – ortografie, punctuație;
- să respecți regulile de redactare a unui text narativ;
- să te referi la cadrul natural descris;
- să te încadrezi în limita de cuvinte indicată.

INTERDISCIPLINAR

Aisbergul (din engl. iceberg) sau ghețarul plutitor este un bloc mare de gheață desprins din una dintre calotele glaciale, care plutește spre zonele calde, influențându-le clima. Aproximativ 90% dintr-un aisberg este sub apă, din cauza diferenței de densitate a apei pure din care e format ghețarul și a apei sărate a oceanelor.

Punctaj acordat:

1. **10 puncte** (5 × 2 puncte)
2. **10 puncte** (5 × 2 puncte)
3. **20 de puncte** (5 × 4 puncte)
4. **20 de puncte** (5 × 4 puncte)
5. **30 de puncte** (15; 5; 5; 3; 2 puncte)

Se acordă **10 puncte** din oficiu. Pentru a afla nota finală, împarte suma obținută la 10.

Autoevaluare/Răspunsuri

1. a. – A; b. – F; c. – F; d. – A; e. – F.
2. a. – 3; b. – 1; c. – 6; d. – 2; e. – 4.
3. a. – *ar*; b. – *(a) urla*; c. – *derivare*; d. – *ea*; e. – *triumfător*.
4. a. – de exemplu: *vârfu-i nins*; b. *cer-ger*; c. *de 7 silabe*; d. – de exemplu: *agitație, neliniște*; e. *Năvalnice izvoare,/Cu spumă-amestecate,/S-azvârl tânguitoare....*

OAMENI ȘI OBICEIURI

Unitatea III

CONȚINUTURI

Comunicare orală

- Structuri textuale: secvențe de tip dialogat. Teatru radiofonic
- Tracul comunicativ. Strategii de gestionare a tracului comunicativ

Lectură

- Textul dramatic și arta spectacolului
  - Autor, personaj dramatic
  - Rolul indicațiilor scenice
  - Rolul dialogului
  - Actori, decor, costume, lumini, muzică
- Dialogul în textul scris și în spectacol
- Strategii de comprehensiune: reflecții asupra limbajului și a structurii textelor de tip dramatic

Redactare

- Structuri textuale: secvențe de tip dialogat

Elemente de construcție a comunicării

- Verbul – actualizare
- Utilizări sintactice ale formelor verbale nepersonale: infinitivul, gerunziul, participiul, supinul. Alte verbe copulative (*a deveni, a ajunge, a ieși, a se face, a părea, a rămâne, a însemna*). Posibilități combinatorii ale verbului
- Substantivul – actualizare

Elemente de interculturalitate

- Elemente de mitologie românească și universală
- Obiceiuri de Crăciun și An Nou (la români, la minoritățile naționale, la alte popoare)

La finalul acestei unități,

A. vei ști:

- ✓ care sunt strategiile de gestionare a tracului comunicativ;
- ✓ ce este textul dramatic;
- ✓ utilizările sintactice ale verbelor la moduri nepersonale;
- ✓ rolul verbelor copulative;
- ✓ elemente de mitologie românească și universală.

B. vei fi capabil:

- ✓ să evaluezi comportamente și atitudini comunicative;
- ✓ să participi la interacțiuni verbale diverse, asumându-ți roluri diferite;
- ✓ să recunoști elementele specifice textului dramatic;
- ✓ să interpretezi elemente definitorii ale comportamentului unui personaj;
- ✓ să redactezi texte diverse, care urmează a fi prezentate în fața colegilor;
- ✓ să-ți formulezi responsabil și conștient argumentele și opiniile;
- ✓ să utilizezi corect structurile sintactice și morfologice de bază ale limbii române;
- ✓ să compari obiceiuri românești cu obiceiuri din alte culturi;
- ✓ să valorifici experiența personală și cunoștințele dobândite la alte discipline pentru a realiza proiecte despre tradiții/obiceiuri comune mai multor culturi.

C. vei manifesta:

- ✓ interesul pentru dezvoltarea gândirii logice și analogice;
- ✓ preocuparea de a înțelege diverse tipuri de texte citite sau ascultate;
- ✓ dorința de a sesiza emoțiile și trăirile proprii sau ale celor din jurul tău.

69

COMUNICARE ORALĂ

SECVENȚE DE TIP DIALOGAT. TEATRUL RADIOFONIC

OBSERVĂM ȘI DISCUTĂM

Activitate în perechi

1. Priviți cu atenție imaginea și discutați:
   - ce reprezintă;
   - ce se află în planul apropiat;
   - ce se află în planul depărtat;
   - cine credeți că sunt persoanele din imagine.
2. Împărtășiți ideile voastre cu ceilalți colegi.

ASCULTĂM ȘI DESCOPERIM

1. Ascultă, în varianta digitală a manualului, fragmentul din piesa de teatru *Steaua fără nume*, de Mihail Sebastian. Urmărește cu atenție schimburile de mesaje, completând, în caiet, rubricile cadranelor.

Locul și timpul acțiunii	Personajele
Modul de expunere	**Un aspect care provoacă râsul**

DACĂ VREI SĂ ȘTII MAI MULT

Teatrul radiofonic constă în adaptarea unei piese de teatru pentru a fi transmisă la radio.
Prin teatrul radiofonic se pot reda:
- dialogul dintre personaje;
- muzica;
- efectele speciale sonore (de exemplu: șuieratul trenului intrând în gară, zgomotul produs de deschiderea unei uși etc.).

2. a. Descoperiți, ***în grupe*** de câte patru elevi, două caracteristici ale teatrului radiofonic.
b. Stabiliți caracteristicile teatrului radiofonic prin reunirea ideilor prezentate de fiecare grup.

CREĂM ȘI NE JUCĂM

Lucrați în grupe de patru-cinci elevi.

- Adaptați fragmentul de teatru radiofonic audiat în vederea punerii lui în scenă, parcurgând etapele de mai jos.

1. Reascultați, în varianta digitală a manualului, fragmentul din piesa de teatru *Steaua fără nume*, de Mihail Sebastian.
2. Stabiliți o secvență, din cele audiate, pe care ați vrea să o interpretați în fața colegilor.
3. Creați, din materialele avute la dispoziție, vestimentația potrivită personajelor pe care le veți interpreta.
4. Interpretați, în fața colegilor, secvența aleasă.

LECTURĂ TEXTUL DRAMATIC ȘI ARTA SPECTACOLULUI

PĂTRUNDEM ÎN LUMEA TEXTULUI

1. Întocmește o listă a pieselor de teatru pe care le-ai vizionat, completând, în caiet, un tabel ca cel de jos.

Piese de teatru radiofonic	Piese de teatru vizionate la școală	Piese de teatru vizionate la televizor	Piese vizionate la teatru
...	...	...	...

2. Stabiliți, ***în grupe*** de câte patru elevi:

a. care sunt piesele de teatru care vă plac mai mult;

b. care este modalitatea de prezentare care considerați că este cea mai potrivită pentru o piesă de teatru (audio, audio-video);

c. ce rol are dialogul dintre personaje.

STEAUA FĂRĂ NUME

de Mihail Sebastian

SCENA IV
ȘEFUL – DOMNIȘOARA CUCU

Telegraful bate. Șeful urmărește panglica hârtiei. Prin fereastră se vede trecând pe peron, dinspre stânga, dra Cucu.

ȘEFUL

(*Bătând în geam*): Săru'mâna, dră Cucu.

Dra CUCU

Bună ziua, domnu' Ispas. (*Trece prin fața ușii spre dreapta, continuându-și plimbarea pe peron*).

ȘEFUL

(*Se ridică de la masă, se apropie de orologiul din perete, mută minutarul la 7 fix*): Cum trece vremea, dom'le!

(*Iese pe urmă în prag*): Cald! Cald al dracului, domnișoară Cucu.

Dra CUCU

Ba aici, la d-ta, la gară, parcă-i mai răcoare.

ȘEFUL

Aș. Ți se pare. Nici n-ai zice că suntem în mai. S-a înserat și uite ce zăpușeală. Parc-am fi în iulie.

Dra CUCU

Dar ce-am auzit, d-le Ispas? Ți-a călcat ieri rapidul un curcan?

Mihail Sebastian
(1907-1945)

Pe numele lui adevărat Iosif Hechter, *Mihail Sebastian* a fost romancier, dramaturg și critic literar din perioada interbelică. Piesele sale de teatru *Steaua fără nume*, *Ultima oră* și *Jocul de-a vacanța* au fost ecranizate.

ȘEFUL

Cum?

Dra CUCU

Așa mi-a spus azi-dimineață, la școală, în cancelarie, M-me Voinea, de Științe Naturale. Zicea c-a aflat bărbatu-său de la poștă, că-i spusese dirigintele...

ȘEFUL

Da' de unde, d-ră Cucu? Mai întâi n-a fost rapidul. A fost acceleratul. Și pe urmă nu era curcan. Era rață.

Dra CUCU

Ia te uită cum exagerează lumea!

ȘEFUL

O rață pestriță, cu ciocul sur. A făcut-o nevastă-mea pe varză, azi la prânz. O minune!

Dra CUCU

Da' parcă tot a fost o chestie cu un curcan? Sau curcă era?

ȘEFUL

Ei! Acu trei săptămâni, după Rusalii. Pe aia o călcase un tren de marfă. *(Toată această convorbire a avut loc în fundul scenei, Șeful fiind în pragul ușii, iar dra Cucu pe peron, în fața ușii).*

Dra CUCU

(*Cu o mișcare bruscă de alarmă, intră în birou*): O elevă!

ȘEFUL

O elevă?

Dra CUCU

Mi se pare că e Zamfirescu. Zamfirescu dintr-a șasea.

ȘEFUL

Treci după ușe, să nu te vadă. Să n-o sperii.

Dra CUCU

(*Se trage pe lângă perete și duce degetul la gură*): Ssst!

ȘEFUL

Lasă-mă pe mine să văd. (*Iese pe peron și se uită în dreapta și în stânga cu un aer de prefăcută indiferență. Pe urmă se întoarce*): Aș. Ți s-a părut. Nu e nimeni.

Dra CUCU

Dac-o prind, o dau afară din școală.

ȘEFUL

Prea ești aspră.

Dra CUCU

(*Ritos*): O dau afară. Am spus de o mie de ori că nu e voie să vie la gară. Am pus și afiș la cancelarie. Ce e dezmățul ăsta? Una, două, hai la gară.

ȘEFUL

Ei! Le place și lor că... e mai răcoare.

Dra CUCU

Las' că știu eu ce le place. Le place să se zgâiască la ferestrele vagoanelor și să-și facă semne cu bucureștenii. (*Sună telefonul*).

ȘEFUL

(*Ridicând receptorul*): Allo!... Da... linia întâia... Salut... (*închide telefonul*): Vine automotorul de Sinaia. I-a dat drumul de la canton. (*Ia din cuier chipiul și-l pune pe cap*).

Dra CUCU

Automotorul ăsta e un scandal. De când l-au pus în circulație, nu mai am liniște în cursul superior. Toate fetele și-au pierdut capul.

ȘEFUL

Și nici măcar nu oprește la noi. Ce-ar mai fi dac-ar opri?

Dra CUCU

(*Indignată*): Să oprească? N-avem nevoie. Nu ne trebuie.

ȘEFUL

Tren de lux, dră Cucu. Nu se uită el la noi.

Dra CUCU

Tren de pierzanie. Plin de jucători de ruletă și femei... ușoare.

ȘEFUL

Asta așa zic eu. Miroase a parfum când trece.

Dra CUCU

Nu știu a ce miroase, dar într-un oraș cumsecade n-ar trebui să se permită. Eu l-aș pune să treacă noaptea și cu perdelele trase.

ȘEFUL

Ba eu drept să spun, îmi pare rău când îl văd așa, numai cum îmi zboară prin 'naintea ochilor... Și eu stau cu mâna la chipiu.

Dra CUCU

(*Reprobatoare*): Stai cu mâna la chipiu?

ȘEFUL

Ce să fac ? Regulamentul!... (*După o secundă, vindicativ*): Nu dă Dumnezeu o iarnă cu zăpadă mare, să se împotmolească p-aici pe la noi. I-aș da pe toți jos din tren și le-aș pune lopata în mână, să curețe linia.

Dra CUCU

Așa le-ar trebui.

ȘEFUL

Ehei! Câte d-astea am văzut eu... Eram de serviciu la Deduleşti, pe linia Făurei, acum vreo 20 de ani. Linie inundabilă... Ei... și 'ntr-o toamnă, așa cam prin noemvrie... (*se aude de departe un șuierat ascuțit. Șeful se întrerupe*): I-auzi-l că vine. (*Iese pe peron. Zgomotul trenului se apropie. Dra Cucu dă să iasă și ea pe peron, dar în prag tresare – a văzut ceva... face un pas înapoi și, scoțând numai vârful nasului afară, rămâne într-o atitudine încordată de pândă. Un zgomot ritmat de roți și pistoane crește, se apropie, devine asurzitor: cu o iuțeală de fulger și cu un țipăt scurt de locomotivă, trece prin fund, trenul automotor. Prin fereastră se vede din spate, șeful, salutând smirnă. Câteva secunde după trecerea monstrului, nicio mișcare. Se aude doar zgomotul roților depărtându-se, șeful dispare din dreptul ferestrei spre stânga.*)

INTERDISCIPLINAR

Prima cale ferată din România a fost deschisă în 1854 și făcea legătura între Oravița (Banat) și Baziaș (port la Dunăre). A fost folosită inițial doar pentru transportul cărbunelui, fiind deschisă și pentru pasageri în 1856. Au urmat linia București-Giurgiu, deschisă în august 1869, apoi, în 1872, a fost deschis primul tronson din linia Vârciorova-Roman, care trecea prin Pitești-București-Galați-Roman, iar șase ani mai târziu a fost deschis și tronsonul Vârciorova-Pitești. În 1880 se înființează CFR (Căile Ferate Române).

SCENA V

Dra CUCU – ELEVA

INTERDISCIPLINAR

Până în secolul al XX-lea au funcționat, în paralel, școli de fete și școli de băieți.

Prima școală de fete în limba română a fost înființată, în 1843, de doamna Țării Românești, Elisabeta Știrbey. A fost urmată, la scurt timp, de Pensionatul Domnesc de fete (1851), devenit ulterior Școala Centrală.

Dra CUCU
(*Făcând un pas pe peron*): Zamfirescu! (*Formidabilă*): Stai pe loc, Zamfirescu... Ia vino aici domnișoară... Mai aproape! Mai aproape, n-auzi? (*Prin fereastră se vede ivindu-se din stânga o fată de școală în uniformă. Abia îndrăznește să se apropie de teribila dră Cucu, care a rămas în fața ușii și-i face semn cu degetul*): Prin urmare, de astea-mi ești d-ta? Aici îți faci d-ta veacul? La gară, ai? La gară!

ELEVA
(*Pierdută*): Domnișoară...

Dra CUCU
Taci! (*Din dreapta se ivește Ichim împingând căruciorul lui ceferist. Dra Cucu, cu un gest scurt, îi arată elevei ușa biroului*): Intră înăuntru... (*Fata ezită*): Intră înăuntru, n-auzi? (*O împinge înăuntru. Intră și ea, trage ușa*): Ce cauți aici?

ELEVA
(*Pe jumătate moartă*): Dom'șoară, vă rog.

Dra CUCU
Taci! (*Răspicat*): Ce cauți aici?

ELEVA
Dom'șoară, vă rog...

Dra CUCU
Taci! Nenorocito. Să n-aud o vorbă. Unde ți-e numărul?

ELEVA
(*Inocentă și speriată*): Numărul?

Dra CUCU
(*Apucând-o de mâneca stângă a șorțului*): Da, numărul. Te faci că nu știi? Ce număr ai?

ELEVA
218.

Dra CUCU
Și unde e?

ELEVA
A... a... a căzut.

Dra CUCU
L-ai prins în copci, Zamfirescu!

ELEVA
Dom'șoară, vă rog.

Dra CUCU
Taci! (*Caută în buzunărelul de sus al șorțului și scoate de sus un petec de stofă*): L-ai prins în copci! Și de când porți d-ta gamenul pe o ureche? Și șorțul pe talie! (*Cu fiecare cuvânt, îi corectează ținuta*): Unde te trezești? La bal?

SCENA VI
Dra CUCU – ELEVA – PROFESORUL

CITEȘTE TEXTUL INTEGRAL!

PROFESORUL
(*Deschide ușa, dă să intre, dar se oprește în prag*): Pardon. (*Vrea să plece*).
Dra CUCU
Stai, stai, domnu Miroiu. Stai să vezi cu ochii d-tale.
PROFESORUL
(*Intrând*): S-a întâmplat ceva? Ce s-a întâmplat?
Dra CUCU
Ce s-a întâmplat? Mă mai întrebi ce s-a întâmplat? (*Cu un calm zdrobitor*): Adineaori a trecut automotorul și am prins-o pe dumneaei (*gest acuzator*) pe peron.
PROFESORUL
(*Blând*): Chiar pe peron?
Dra CUCU
(*Zdrobitor*): Chiar pe peron.
PROFESORUL
Poate... poate că n-a știut...
ELEVA
(*O licărire de speranță*). Să vedeți, domnule profesor.
Dra CUCU
Taci! (*către profesor*). N-a știut? Cum n-a știut? (*Către elevă*): Cum n-ai știut, Zamfirescu? N-am pus afiș la școală, negru pe alb? Nu l-ai copiat pe caiet de 75 de ori? Nu l-ați învățat pe dinafară în ora de educație? (*Schimbare de ton. Brusc. Poruncitor*): Ce scrie în afiș, Zamfirescu?
ELEVA
(*Ca o lecție*): „E interzis elevelor din cursul inferior și mai ales din cursul superior...".
Dra CUCU
Mai ales!
ELEVA
„...să se plimbe la gară ziua sau seara, dar mai ales...
Dra CUCU
Mai ales?
ELEVA
...în orele când trece automotorul".
Dra CUCU
(*Cruntă*): Ei ?
PROFESORUL
(*Mai slab, mai neconvins*): Ei?
Dra CUCU
Ce cauți la gară, Zamfirescu?
ELEVA
Să vedeți, dom'șoară.
Dra CUCU
Taci!
PROFESORUL
Dac-o întrebi, las-o să răspundă.

DACĂ VREI SĂ ȘTII MAI MULT

Textul dramatic are o **structură** similară textului epic:
- expoziţiunea;
- intriga;
- desfășurarea acțiunii;
- punctul culminant;
- deznodământul.

Textul dramatic este împărțit în **acte** și **scene**, uneori și în **tablouri**.

Dra CUCU
Ce să răspundă? Ce să răspundă? (*Către elevă*): Poftim, răspunde.
ELEVA
(*Năucită*): Ce să răspund?
Dra CUCU
Ce cauți aici? De ce ai venit?
ELEVA
Să vedeți, dom'șoară... Mama... Vreau să spun tata... Adică o mătușă a mea... O scrisoare... Un colet... da, un colet...
PROFESORUL
(*Ca să pună capăt zbuciumului*): Nu te mai osteni. Să-ți spun eu de ce ai venit. Pentru că-ți place să vii la gară. Îți place să te uiți când trec trenurile. (*Omenește, simplu*): Nu-i așa?
ELEVA
(*Izbucnește în plâns*).
Dra CUCU
Plângi, Zamfirescu. Plângi că ai de ce plânge. Ai să vezi tu mâine după conferință. Te dau afară.
ELEVA
(*Între lacrimi și sughițuri*): Dom'șoară, vă rog.
Dra CUCU
Taci! Șterge-ți ochii. Pleacă. Du-te acasă. (*Fata plângând face un pas spre ușă*). Stai! Stai să nu te vadă cineva. Ne mai faci de râsul târgului. (*Iese pe peron și se uită atent în dreapta și 'n stânga. O ia spre stânga, pe lângă fereastră și dispare câteva secunde*).
PROFESORUL
(*Care a rămas singur cu eleva*): Dră Zamfirescu, nu e poate momentul să ți-o spun, dar teza d-tale pe al treilea, la cosmografie, este... este mizerabilă... inadmisibilă. (*Ca un dureros reproș personal*): Se poate, domnișoară, să spui d-ta, că Orion este o planetă? Că Jupiter este un satelit? Și Cometa lui Halley o stea căzătoare?
Dra CUCU
(*Întorcându-se*): Nu e nimeni. Pleacă repede. Să te duci drept acasă. Ne socotim noi mâine-dimineață, Zamfirescu Eleonora. (*Îi arată ușa cu un gest neiertător. Fata iese plângând mereu*).

DISCUTĂM DESPRE TEXT

OBSERVĂM

1. Descoperă, folosind *Dicționarul explicativ al limbii române,* sensul contextual al următoarelor cuvinte: *telegraf, orologiu, vindicativ, cosmografie.*

2. Identifică, în Scena IV, trei cuvinte folosite diferit față de forma actuală.

3. Alcătuiește enunțuri potrivite cu sinonimele contextuale ale cuvintelor: *zăpușeală, a muta, cumsecade, chipiu.*

4. Formulează enunțuri pentru a demonstra omonimia cuvintelor: *mută, noi, porți.*

5. Explică rolul cuvintelor: *tren, locomotivă, roți, pistoane, peron, automotor* în textul dat.

Termenii științifici sunt cuvinte care au doar sens de bază și aparțin domeniului științei sau tehnicii. De exemplu: *asamblare, binoclu, macara* etc.

NE AMINTIM

Textul literar este rodul imaginației scriitorului, în care realitatea este transfigurată, creându-se un univers imaginar nou, cu scopul de a-l sensibiliza/impresiona pe cititor.

Autorul este persoana, cu existență reală, care creează și scrie un text.

EXPLORĂM ȘI ÎNVĂȚĂM

1. Stabilește timpul și locul acțiunii.

2. Completează tabelul, în caiet, continuând modelul dat.

Scena	Personajele	Ideile principale
IV	Șeful, Domnișoara Cucu	- Domnișoara Cucu este salutată de șeful gării. - ... - ...

3. Realizează rezumatul celor trei scene, pe baza ideilor principale stabilite.

4. Explică rolul textului dintre paranteze din fragmentul următor.

„ȘEFUL
(*Bătând în geam*): Săru'mâna, dră Cucu.
Dra CUCU
Bună ziua, domnu' Ispas. (*Trece prin fața ușii spre dreapta, continuându-și plimbarea pe peron*).
ȘEFUL
(*Se ridică de la masă, se apropie de orologiul din perete, mută minutarul la 7 fix*): Cum trece vremea, dom'le!"

5. Transcrie, din text, un dialog care provoacă râsul. Explică, în trei-patru rânduri, motivul pentru care ai ales acel fragment.

Actul este o diviziune a textului dramatic, corespunde capitolului în textul epic, cuprinde mai multe scene. Sfârșitul unui act se marchează în spectacol prin coborârea cortinei.
Scena este subdiviziune a unui act dintr-un text dramatic, marchează fie intrarea sau ieșirea unui personaj, fie schimbarea locului sau timpului acțiunii.
Tabloul este o diviziune a textului dramatic, marcată de schimbarea decorului.

REȚINEM

Textul literar în care, prin intermediul dialogului dintre personaje, sunt relatate/înfățișate acțiuni care pot fi reprezentate pe scenă se numește **text dramatic**.

Modurile de expunere specifice textelor dramatice sunt **dialogul** și **monologul**.

Personajul dramatic este persoana care, prin intermediul dialogului sau al monologului, contribuie la derularea subiectului textului dramatic.

Indicațiile scenice (didascaliile) sunt instrucțiuni date de autori pentru reprezentarea pe scenă a piesei. Prin acestea sunt oferite informații referitoare la decor, la atitudinea și reacțiile personajelor, la mișcarea în scenă etc.

Monologul este modul de expunere prin care se redă fluxul gândirii unui personaj. În structura unui text dramatic, monologul reprezintă o scenă sau o secvență în care un personaj își exprimă gândurile cu voce tare.

INTERPRETĂM

1. Realizează, într-un text de 120-150 de cuvinte, caracterizarea unuia dintre personajele din scenele date. Vei avea în vedere:

- să evidențiezi trăsăturile fizice și morale;
- să folosești toate informațiile oferite de indicațiile scenice și dialogul dintre personaje;
- să utilizezi indicațiile primite la Unitatea de învățare 1, referitoare la mijloacele de caracterizare a personajelor.

Dialogul scris din piesele de teatru devine **dialog din spectacol** (completat cu aspecte ale comunicării nonverbale și paraverbale), în momentul în care este reprezentat pe scenă, de către actori.

2. ***Lucrați în perechi***. Vizionați pe YouTube primele 20 de minute din piesa de teatru *Steaua fără nume*, de Mihail Sebastian, unde veți regăsi și fragmentele din manual.

a. Descoperiți modul în care sunt valorificate indicațiile scenice din scenele IV – VI pentru realizarea decorului.
b. Urmăriți jocul actorilor. Identificați gesturi, acțiuni pe care le fac, respectând indicațiile scenice din textul scris. Faceți referire la personajele: Șeful de gară, Profesorul, Dra Cucu, Eleva.
c. Comparați dialogul scris (din scena VI) cu dialogul din spectacol, dintre cele trei personaje (Dra Cucu, Eleva, Profesorul). Descoperiți cel puțin câte o asemănare și o deosebire.

3. ***Activitate în perechi***

Discutați despre aspectele semnalate în prima coloană a tabelului de mai jos.

Elementele spectacolului	Descriere
Interpretarea – jocul actorilor	
Rolul indicațiilor scenice	
Rolul dialogului	
Rolul decorului	
Costumele	
Muzica	
Rolul luminii	

4. ***Activitate pe grupe***

a. Formați grupe din două perechi și completați, pe o foaie A3, rubricile din a doua coloană a tabelului de mai sus, valorificând discuțiile de la exercițiul anterior.
b. Realizați un schimb de idei între grupe, prezentând descrierile făcute și completând tabelul cu aspecte surprinse de celelalte grupe.

REȚINEM

Piesele de teatru sunt scrise pentru a fi reprezentate pe scenă.

Arta spectacolului presupune reprezentarea pe scenă într-un timp limitat.

De exemplu, spectacolul *Steaua fără nume* durează, conform https://www.youtube.com/watch?v=JgaACshyq8o&t=210s, două ore, douăzeci și două de minute și treizeci de secunde (2:22:30).

Artele spectacolului pot fi exprimate artistic în mod variat: teatru, dans, film etc.

IEȘIM DIN LUMEA TEXTULUI – REFLECTĂM

1. ***Activitate pe grupe.***

a. Selectați din scenele IV-VI o secvență formată din 8-10 replici, pe care o veți interpreta în fața colegilor. Unul dintre membrii grupului va fi observatorul și va nota cu atenție discuțiile purtate la nivel de grup pentru alegerea secvenței care va fi interpretată și pentru stabilirea elevilor care vor interpreta rolurile, apoi va urmări interpreții/„actorii" și jocul lor.

b. Interpretați secvența aleasă în fața clasei.

c. Împărtășiți cu ceilalți colegi experiența trăită. Întâi vor interveni observatorii, apoi „actorii".

2. Exprimă-ți opinia! Crezi că este firesc să ai emoții când interpretezi o secvență dintr-o piesă de teatru, când reciți o poezie sau când vorbești în public?

- Dacă răspunsul este negativ, explică motivul/motivele pentru care nu trebuie să ai emoții.
- Dacă răspunsul este afirmativ, propune două modalități care te-ar putea ajuta să-ți gestionezi emoțiile.

3. Emoția actorilor înainte de spectacol poate fi constructivă:

a. „Când ai emoții, toate simțurile capătă acuitate, ești mult mai atent și mai receptiv la ce se întâmplă cu tine și în jurul tău, pe scenă, iar experiența dobândită ajută, categoric, să-ți găsești dozajul, măsura cu care să «lucrezi» cu aceste emoții. Emoția constructivă e un instrument necesar, nu numai în teatru, ci și în film." (Medeea Marinescu, https://psychologies.ro/vedete-si-psihologie/4-confesiuni-ale-actorilor-despre-emotii-2152813)

b. „Actorul învață cu timpul să-și folosească emoțiile în avantajul lui. Orice actor are emoții, dar, odată cu experiența, fiecare își dezvoltă propriile tehnici de gestionare a acestora. Oricum, emoțiile te încarcă și, instinctiv, actorii le folosesc drept «combustibil», pentru a deveni generatori de energie pentru public. [...] Nu există formule magice. În primul rând, asta vine cu timpul, prin munca permanentă a actorului cu sine." (Dorotheea Petre, https://psychologies.ro/vedete-si-psihologie/4-confesiuni-ale-actorilor-despre-emotii-2152813)

Explică, într-un text de 120-150 de cuvinte, efectele pozitive ale emoțiilor actorilor înainte de spectacol, folosind declarațiile/confesiunile celor două actrițe.

REȚINEM

Tracul comunicativ este starea emotivă de care sunt cuprinse unele persoane (mai ales artiștii) în momentul apariției lor în fața publicului.

Cauzele apariției tracului pot fi:

- timiditatea;
- teama de a vorbi în public;
- stânjeneala (dorința de a nu te face de râs) etc.

Iată câteva **modalități/strategii de gestionare a tracului comunicativ**:

- ***Obișnuiește-te să vorbești în public.*** Poți exersa acest lucru prezentând în clasă activitatea desfășurată de grupul din care faci parte.
- ***Caută compania unor colegi care sunt sociabili, comunicativi.***
- ***Vorbește deschis cu persoanele din jurul tău.***
- ***Exersează*** rolul pe care îl ai de interpretat, poezia care urmează a fi recitată.

PROIECT DE ECHIPĂ
(4-5 membri)
„Viața ca un teatru"

- Alegeți o întâmplare hazlie din viața clasei voastre.
- Scrieți scenariul (personaje, replici, indicații de regie și decor).
- Interpretați secvența în fața clasei.

REDACTARE

STRUCTURI TEXTUALE: SECVENȚE DE TIP DIALOGAT

NE AMINTIM

Prin **dialog** se redă convorbirea dintre două sau mai multe personaje/persoane.

1. ***Lucrați în perechi.*** Citiți textele următoare, apoi răspundeți cerințelor.

A.

„PROFESORUL
...Intrasem doar să văd cât e ceasul. (*Se uită la orologiul din perete*): 3 și 12... Nu se poate. (*Se uită la ceasul lui de mână*).
ȘEFUL
De ce? Cât e la al d-tale?
PROFESORUL
7 fără 20.
ȘEFUL
Păi așa o fi. (*Se duce spre orologiu și întoarce cu degetul minutarele*): Le mai așez și cu mâna... că dacă ar fi să mă iau după ele...
PROFESORUL
Dar atunci... atunci d-ta nu știi niciodată cât e ceasul.
ȘEFUL
Ei asta-i... Cum să nu știu? Când trece 747 dinspre Câmpina, e 8. Când vine 115 dinspre Sinaia, e 8,20: când se încrucișează 63 cu 97, e 12 și 5. Când vine dra Cucu, e 7. Șapte precis.
PROFESORUL
Și dacă întârzie?
ȘEFUL
Cine? Dra Cucu? N-o cunoști.
PROFESORUL
Nu. Trenul. Cum știi d-ta când întârzie trenul?
ȘEFUL
Dar ce zor am să știu? Pe mine mă găsește totdeauna aici, la datorie."

(Mihail Sebastian, *Steaua fără nume*)

B.

„– Ce e vinovat băiatul dacă i-a zburat pălăria? zice mam' mare.
– De ce-a scos capul pe fereastră? eu i-am spus să nu scoată capul pe fereastră! zice cu pică urâtul.
– Nu-i treaba dumitale! ce te-amesteci d-ta? zice tanti Mița urâtului...
– Uite ce e, cucoană – zice conductorul – trebuie să plătiți un bilet...
– Să mai plătim? n-am plătitără o dată?
– Și pe dasupra un leu și 25 de bani.
– Și pe dasupra?...
– Vezi, dacă nu te-astâmperi? zice mamița, și-l zguduie pe Goe de mână.
– Ce faci, soro? ești nebună? nu știi ce simțitor e? zice mam' mare."

(I. L. Caragiale, *D-l Goe...*)

a. Stabiliți situația de comunicare (contextul) în care are loc schimbul de mesaje (dialogul) din textul **A**, respectiv, din textul **B**.
b. Indicați elementele grafice care introduc dialogul în ambele texte.
c. Descoperiți, în textul **A**, dialogurile comice (care provoacă râsul).
d. Indicați rolul verbului *„zice"*, folosit în textul **B**.
e. Înlocuiți verbul „a zice" din textul **B** cu alte verbe potrivite, pentru a evita repetarea aceluiași cuvânt.
f. Exprimați-vă părerea! Textul **B** ar putea fi reprezentat pe scenă? Motivați răspunsul ales.

REȚINEM

Secvențele de tip dialogat pot apărea în textele narative, în cele dramatice și uneori în cele lirice.

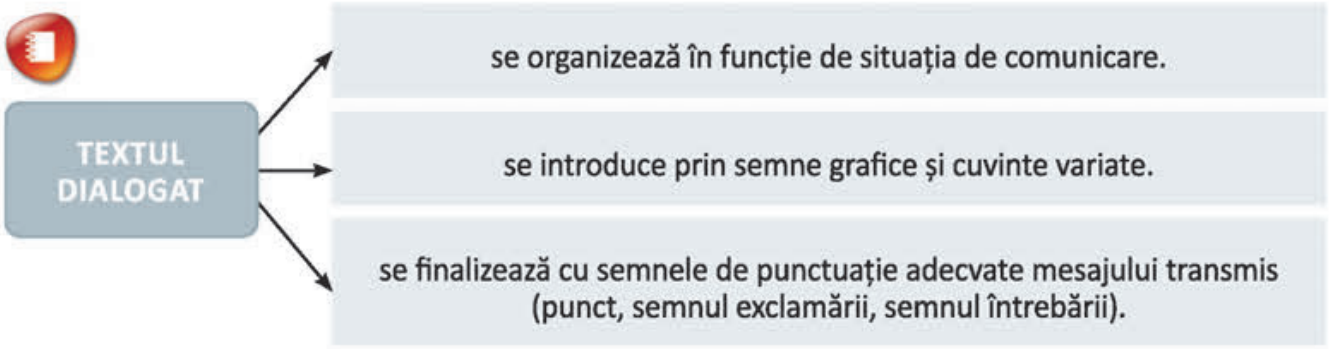

2. Redactează un text dialogat, format din 10-12 replici, în care să respecți tema unității de învățare.

În redactarea textului, vei avea în vedere:

- să organizezi textul în funcție de situația de comunicare;
- să respecți, prin replicile elaborate, tema unității de învățare;
- să respecți regulile de redactare a unui text dialogat;
- să respecți cerințele legate de calitatea redactării – ortografie, punctuație;
- să te încadrezi în limita de replici indicată.

ELEMENTE DE CONSTRUCȚIE A COMUNICĂRII

VERBUL (ACTUALIZARE)

CITIM ȘI NE AMINTIM

Verbul este partea de vorbire flexibilă care exprimă **acțiunea, starea, existența, devenirea**, considerate ca procese.

Verbul își schimbă forma în funcție de **mod, timp, persoană** și **număr**.

Modurile personale sunt: **indicativ** (acțiuni reale), **imperativ** (ordine, îndemnuri), **conjunctiv** (acțiuni posibile), **condițional-optativ** (acțiuni condiționate).

Timpurile modului indicativ (exemplu, verbul *„a ști”*)

Persoană, număr	Perfect compus	Imperfect	Perfect simplu	Mai-mult-ca-perfect	Prezent	Viitor	Viitor anterior
I, sg.	am știut	știam	știui	știusem	știu	voi ști	voi fi știut
a II-a, sg.	ai știut	știai	știuși	știuseși	știi	vei ști	vei fi știut
a III-a, sg.	a știut	știa	știu	știuse	știe	va ști	va fi știut
I, pl.	am știut	știam	știurăm	știuserăm	știm	vom ști	vom fi știut
a II-a, pl.	ați știut	știați	știurăți	știuserăți	știți	veți ști	veți fi știut
a III-a, pl.	au știut	știau	știură	știuseră	știu	vor ști	vor fi știut

ATENȚIE!

Verbele la modul imperativ apar în enunțuri imperative, al căror sfârșit este marcat prin semnul exclamării.

Forma negativă a verbelor la imperativ, persoana a II-a, singular, se compune din negația ***nu*** și infinitivul verbului de conjugat. De exemplu:

Nu alerga!
Nu merge!
Nu face!
Nu fi!

Modul imperativ (exemplu, verbul *„a ști”*)

Forme doar pentru persoana a II-a:

a. singular - afirmativ: *știi!*
- negativ: *nu ști!*

b. plural - afirmativ: *știți!*
- negativ: *nu știți!*

Timpurile modului conjunctiv (exemplu, verbul *„a ști”*)

Persoană, număr	Prezent	Perfect
I, sg.	să știu	să fi știut
a II-a, sg.	să știi	să fi știut
a III-a, sg.	să știe	să fi știut
I, pl.	să știm	să fi știut
a II-a, pl.	să știți	să fi știut
a III-a, pl.	să știe	să fi știut

Timpurile modului condițional-optativ (exemplu, verbul *„a ști”*)

Persoană, număr	Prezent	Perfect
I, sg.	aș ști	aș fi știut
a II-a, sg.	ai ști	ai fi știut
a III-a, sg.	ar ști	ar fi știut
I, pl.	am ști	am fi știut
a II-a, pl.	ați ști	ați fi știut
a III-a, pl.	ar ști	ar fi știut

EXERSĂM ȘI VALORIFICĂM

1. Identifică verbele la modurile personale din textele următoare, precizând modul, timpul, persoana și numărul fiecăruia.

a. „Dra CUCU
(*Severă*): Domnule Profesor, dacă astea sunt lecțiile pe care d-ta le dai elevelor, în orele d-tale, atunci să-mi dai voie să-ți spun..., dă-mi voie să-ți spun... (*Se aude un șuierat de locomotivă și un zgomot de tren*).
ȘEFUL
(*Apărând o secundă în prag*): Personalul. Vine personalul.
PROFESORUL
(*Cu o tresărire de emoție*): Vine. (*Iese precipitat*).“

(Mihail Sebastian, *Steaua fără nume*)

b. „Ca întotdeauna, Moromete o încurcă cum putu cu legatul snopilor, dar când după câteva ceasuri soarele se urcă sus și începu să-i apese ceafa, el înfipse liniștit secera într-un snop și se alungă singur cu un glas de parcă s-ar fi pedepsit.“

(Marin Preda, *Moromeții*)

c. „Poate de mult s-a stins în drum
În depărtări albastre,
Iar raza ei abia acum
Luci vederii noastre.“

(Mihai Eminescu, *La steaua*)

d. „De prin văi ajungea până la noi un vuiet surd, nedeslușit și depărtat, asemenea vuietului plin de fiori ce prevestește apropierea unui cutremur de pământ.
Soarele căta cam dintr-o parte, când intrarăm din luminișurile largi ale plaiului în umbra deasă a codrilor ce îmbracă văile de jos ale Gemenei.

(Calistrat Hogaș, *Singur*)

2. Integrează în enunțuri formele verbale propuse.

- a asculta → modul indicativ, timpul viitor, pers. a III-a, nr. sg.
- a crea → modul indicativ, timpul perfect compus, pers. a III-a, nr. pl.
- a descrie → modul conjunctiv, timpul prezent, pers. I, nr. sg.
- a descoperi → modul condițional-optativ, timpul perfect, pers. a II-a, nr. pl.
- a experimenta → modul indicativ, timpul imperfect, pers. I, nr. pl.
- a se gândi → modul indicativ, timpul mai-mult-ca-perfect, pers. a III-a, nr. sg.
- a inventa → modul imperativ, forma negativă, pers. a II-a, nr. sg.
- a vedea → modul indicativ, timpul perfect simplu, pers. a II-a, nr. pl.
- a reuni → modul conjunctiv, timpul perfect, pers. I, nr. sg.
- a valorifica → modul imperativ, forma afirmativă, pers. a II-a, nr. pl.

3. Transformă verbele aflate la moduri personale, număr singular în verbe la numărul plural, intervenind și asupra celorlalte aspecte, pentru a păstra logica enunțurilor date. După rezolvarea exercițiului, discută cu colegul de bancă despre modificările suferite de fiecare enunț.

a. Își amintește de primul spectacol la care a participat.
b. Aș fi citit și două cărți pe zi, dacă aș fi avut mai mult timp.
c. Vino repede, începe prezentarea!
d. Văzu lucruri interesante, când a vizitat muzeul orașului.
e. Un elev ar vrea să participe la olimpiada de fizică.
f. Dacă vorbești în timpul spectacolului, deranjezi publicul.

DACĂ VREI SĂ ȘTII MAI MULT

Locuțiunile verbale sunt grupuri de cuvinte cu sens unitar, având valoarea unui verb.
Exemple: *a o lua la sănătoasa, a-și aduce aminte, a băga de seamă, a lua la rost, a da de veste, a-i părea rău, a avea voie.*

PORTOFOLIU

CONJUGAREA VERBELOR

• Folosește modelul de la verbul „a ști“ și conjugă, pe fișe separate, verbele: *a crea, a vrea, a voi, a plăcea, a merita, a cere, a hotărî.*

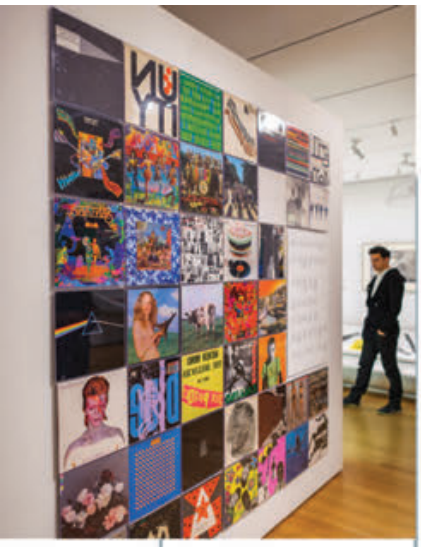

„Turul galeriei" este o tehnică de învățare prin colaborare.
Etape:
1. constituirea grupurilor de 4-5 membri și repartizarea materialelor (coli de flipchart și markere);
2. prezentarea sarcinilor de lucru și alegerea „ghidului" din fiecare grup;
3. realizarea sarcinii prin cooperare;
4. expunerea produselor (ca într-o galerie de artă);
5. „turul galeriei" – fiecare „ghid" rămâne lângă produsul expus de echipa sa, iar ceilalți membri se duc să vadă produsele celorlalte echipe, putând face propuneri, observații etc. celorlalte echipe (acestea se notează în subsolul foii de flipchart a fiecărei echipe).

4. ***Lucrați în perechi.***

a. Un turist care vizitează localitatea voastră se întâlnește cu un elev, care, răspunzând solicitărilor turistului, îi prezintă locurile mai importante care ar putea fi vizitate. Creați un dialog, format din 10-12 replici, între turist și elev, valorificând cât mai multe verbe, la modurile și timpurile cunoscute.
b. Prezentați dialogul în fața clasei, interpretând cele două roluri.
c. Ceilalți elevi vor nota verbele folosite, completând, în caiete, un tabel asemănător celui de mai jos.

Verbul	Modul	Timpul	Persoana	Numărul
...	...	...	...	...

5. ***Lucrați în grupe*** de câte patru elevi.

a. Realizați un poster în care să integrați, într-un mod creativ, toate verbele folosite în exercițiul anterior.
b. Expuneți posterul realizat și evaluați munca fiecărui grup, folosind turul galeriei.
c. Stabiliți, la nivelul întregii clase, trei criterii de evaluare a posterelor realizate. De exemplu: integrarea tuturor verbelor folosite în exercițiul anterior, originalitatea realizării posterului, corectitudinea exprimării etc.

UTILIZĂRI SINTACTICE ALE FORMELOR VERBALE NEPERSONALE: INFINITIVUL, GERUNZIUL, PARTICIPIUL, SUPINUL

CITIM

Este necesar **a ști** la ce oră sosește trenul.
Pe peron se văd oameni **așteptând**.
Călători **grăbiți** se îndreaptă către ieșirea din gară.
Ceilalți mai au **de așteptat** până la pornirea trenului.

OBSERVĂM

Activitate în perechi

Citiți cu atenție cele patru enunțuri, pentru a rezolva cerințele date.

1. Verificați dacă verbele subliniate își pot schimba forma după timp, număr și persoană.

2. Indicați verbul care exprimă:
a. scopul unei acțiuni;
b. o acțiune în desfășurare;
c. numele acțiunii;
d. o acțiune terminată.

3. Stabiliți funcția sintactică a celor patru verbe subliniate.

AFLĂM

Verbele aflate la **moduri nepersonale** sau **nepredicative** apar ca termeni dependenți în enunț/comunicare, prin urmare nu pot forma singure predicatul unei propoziții.

Modurile nepersonale sunt: **infinitiv, gerunziu, participiu** și **supin**.

NE AMINTIM

Modul infinitiv

- Indică **numele acțiunii**: *Îi place* **a *cânta***.
- Este forma verbală care apare în dicționar.

Numele acțiunii poate fi indicat în două forme temporale: prezent și perfect.

Formele verbale la modul infinitiv, timpul prezent:

prepoziția ***a*** + termenul care indică numele acțiunii

Atenție! În funcție de terminația (sufixul) verbelor la infinitiv, stabilim conjugarea:

-a = conjugarea I: *a alerga, a asculta*
-ea = conjugarea a II-a: *a plăcea, a ședea*
-e = conjugarea a III-a: *a scrie, a plânge*
-i, -î = conjugarea a IV-a: *a sfârși, a doborî*

Infinitivul prezent are și o formă lungă, folosită în limba veche (*învățare, vedere, mergere, citire, coborâre*).

În limba română actuală se folosește forma de infinitiv lung, cu valoare substantivală (de exemplu: *citire, citirea*):

Citirea este o plăcere.

Formele verbale la modul infinitiv, timpul perfect:

Infinitivul verbului ***a fi*** + participiul

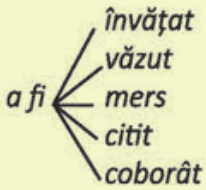

Modul gerunziu:

- Exprimă o **acțiune în desfășurare**, simultană cu acțiunea verbului determinat: ***Mergând*** *mai repede, vei ajunge la timp.*

Formele verbale la modul gerunziu:

Radicalul verbului de conjugat + sufixul ***-ând/-ind***

alerg-	***+***	***-ând = alergând***
cit-	***+***	***-ind = citind***

NE AMINTIM

Modul participiu

- Exprimă o **acțiune terminată**, suferită de o ființă sau de un lucru: *Mesajul **trimis** de tine mi-a plăcut. El a **trimis** un mesaj urgent.*

Formele verbale la modul participiu:

Radicalul verbului de conjugat + unul dintre sufixele: ***-at, -it/-ât, -ut, -s***

alerg + at
cit + it
cobor + ât
pierd + ut
mer + s

Participiul apare în timpurile compuse trecute:

- modul indicativ, timpul perfect compus: *a **alergat***;
- modul indicativ, timpul viitor anterior: *va fi **citit***;
- modul conjunctiv, timpul perfect: *să fi **coborât***;
- modul condițional-optativ, timpul perfect: *ar fi **pierdut***;
- modul infinitiv, timpul perfect: *a fi **mers***.

Atenție! Când determină un substantiv, participiul își modifică forma după gen și număr și devine adjectiv, având funcție sintactică de atribut:

*Cartea **citită** a fost interesantă.*
*Coperta cărții **citite** s-a deteriorat.*

Modul supin

- Exprimă **numele** acțiunii, **scopul** unei alte acțiuni sau **destinația** unui obiect:

*Mai are **de citit** câteva rânduri.*
*A fost în livadă **la cules** de mere.*
*A cumpărat o mașină **de tuns** iarba.*

Formele verbale la modul supin:

prepoziția ***de*** (sau *la, pentru, după, din*) + participiul verbului de conjugat (forma de masculin, singular)

de alergat
de citit
de coborât
de pierdut
de mers

Verbele la moduri nepersonale/nepredicative pot avea următoarele funcții sintactice:

Funcția sintactică	Verbe la modul			
	infinitiv	gerunziu	participiu (devenit adjectiv)	supin
subiect	*Laurei îi place **a scrie** versuri.*	*Se aude **tunând**.*	-	*E ușor **de cumpărat** lucruri utile.*
nume predicativ	*Bucuria mea este **de a revedea** marea.*	-	*Pomii sunt **înfloriți**.*	*Fructele sunt **de mâncat**.*
atribut	*Dorința **de a călători** este puternică.*	*Văd o lumină **arzând**.*	*Filmul **văzut** aseară a fost interesant.*	*Am achiziționat o altă mașină **de spălat**.*
complement direct	*Învață **a citi** corect enunțul.*	*Am văzut **fulgerând**.*	-	*Termin **de scris** teza.*
complement prepozițional	*M-am săturat **de a aștepta** în zadar.*	-	-	*Elevul se pregătește **de scris**.*
circumstanțial	*A promis **fără a se gândi** la consecințe.*	***Privind** spectacolul, m-am distrat.*	-	*Au venit **la cules** de mere.*

EXERSĂM

1. Identifică, în enunțurile de mai jos, verbe la moduri nepersonale. Completează, în caiet, un tabel asemenea celui de mai jos, continuând exemplul dat.

Textul	Verbul	Modul	Funcția sintactică
a.	*de remarcat*	supin	nume predicativ

Când verbul la modul infinitiv urmează după verbele *a putea, a ști*, dispare prepoziția ***a***.

a. Este de remarcat modul exemplar în care ai răspuns.
b. El a răspuns zâmbind, fără a omite nimic.
c. Cine poate spune numele câștigătorului?
d. Rătăciți pe munte, cei doi drumeți nu găseau drumul de întors la cabană.
e. Nu mai pot vedea nimic, e întuneric.
f. Venind la timp, decizi tu calea de urmat.
g. Ai făcut tot ce era de făcut.

2. Completează rubricile, după transcrierea în caiet a tabelului, cu formele verbale care lipsesc.

Infinitiv	Gerunziu	Participiu	Supin
a cânta			
			de plăcut
	scriind		
		fugit	
a doborî			

3. Formulează enunțuri cu formele verbale de participiu, gerunziu și supin ale verbului *a descoperi*. Indică funcția sintactică a fiecărei forme verbale folosite.

4. Integrează în enunțuri potrivite formele verbale date, respectând funcțiile sintactice indicate.

a. ***de învățat*** – atribut; complement prepozițional;
b. ***a descoperi*** – subiect; atribut;
c. ***desenând*** – complement direct; circumstanțial de mod.

5. Alcătuiește o compunere de 80-100 de cuvinte, în care să folosești cel puțin opt verbe la moduri nepersonale.

REȚINEM

VALORIFICĂM

1. Analizează verbele aflate la moduri personale și nepersonale din textele de mai jos, urmând modelul dat.

Verbul	Modul	Timpul	Persoana	Numărul	Funcția sintactică
bate	indicativ	prezent	a III-a	singular	predicat verbal

a. *„Telegraful bate. Șeful urmărește panglica hârtiei. Prin fereastră se vede trecând pe peron, dinspre stânga, dra Cucu.*

ȘEFUL

(*Bătând în geam*): Săru'mâna, dră Cucu.

Dra CUCU

Bună ziua, domnu' Ispas. (*Trece prin fața ușii spre dreapta, continuându-și plimbarea pe peron*)."

(Mihail Sebastian, *Steaua fără nume*)

b. „Șușteru nu înțelese pe dată ce i se spune, parcă îi luase mințile, și când se dezmetici, celălalt era departe, se pierdea pe sub arcadele podului vopsit în roșu, dispărea ca o nălucă, în fulgerările apei morților. Șezu o clipă, căutând cu privirile înfrigurate în susul albiei, pe linia malului, și i se păru că-l lovește în față răcoarea apelor pornite de la munte."

(Fănuș Neagu, *Dincolo de nisipuri*)

2. Întocmește o listă cu activități zilnice. Folosește forme verbale la moduri nepersonale.

Fănuș Neagu
(1932-2011)

ALTE VERBE COPULATIVE (*A DEVENI, A AJUNGE, A IEȘI, A SE FACE, A PĂREA, A RĂMÂNE, A ÎNSEMNA*). POSIBILITĂȚI COMBINATORII ALE VERBULUI

NE AMINTIM

Verbul *a fi* este copulativ – face legătura între subiect și numele predicativ – atunci când nu poate fi înlocuit cu ***a exista, a se afla, a se petrece, a costa*** etc.

De exemplu: Actorul ***este*** talentat.

Predicatul nominal este partea principală de propoziție care **arată cine este, ce este sau cum este** subiectul. Acesta răspunde la întrebările: ***cine este?; ce este?; cum este?*** puse subiectului.

Predicatul nominal este compus din:

verbul copulativ *a fi* **la moduri personale**	**+**	**nume predicativ**

Verbele nepredicative nu pot forma singure predicate.

Pot fi:

- **verbe copulative** – care formează predicate nominale cu nume predicative (***este*** *cuminte*, ***iese*** *inginer* etc.);
- **verbe auxiliare** – ajută la formarea unor moduri și timpuri (***am*** *asculta*, ***voi*** *merge*, ***aș*** *vedea* etc.).

CITIM

Ioana <u>**va ajunge**</u> la timp la spectacol.

După ce va absolvi facultatea, Mihai <u>**va ajunge**</u> programator.

După ce va absolvi facultatea, el <u>**va deveni**</u> programator.

OBSERVĂM

1. Descoperă semnificația verbului ***va ajunge*** din cele două enunțuri.

2. Stabilește funcția sintactică a celor două verbe.

AFLĂM

Verbul copulativ formează, împreună cu numele predicativ, predicatul nominal al unui enunț-propoziție.

Verbul copulativ este **nepredicativ**, nu poate forma singur predicatul unei propoziții.

Verbul ***a deveni*** este doar verb copulativ.

Verbele ***a ajunge***, ***a ieși***, ***a se face***, ***a părea***, ***a rămâne***, ***a însemna*** pot fi, în contexte diferite, verbe predicative sau nepredicative, copulative. Sunt verbe copulative (nepredicative) când au sensul de ***„a deveni"/ „a fi"***.

EXERSĂM ŞI VALORIFICĂM

1. Identifică enunţurile în care apar verbe copulative. Analizează verbele copulative identificate, indicând modul, timpul, persoana şi numărul.

a. Noi rămânem sănătoşi.
b. În zilele noastre sunt variate surse de informare.
c. Nu a ajuns la niciun rezultat.
d. Fiţi mândri de rezultatele obţinute!
e. Însemnaţi evenimentele importante în agendă.
f. Ea părea distrată, nu urmărea explicaţiile date.
g. Bucuria noastră este fără margini.

2. Alcătuieşte câte două enunţuri în care verbele ***a ajunge***, ***a ieşi***, ***a rămâne***, ***a se face*** să fie predicative, respectiv copulative.

3. Integrează în enunţuri potrivite formele verbale date, respectând părţile de vorbire indicate.

a. ***este*** – verb predicativ;
b. ***a rămas*** – verb copulativ;
c. ***va însemna*** – verb predicativ;
d. ***vor însemna*** – verb copulativ;
e. ***ajungea*** – verb copulativ;
f. ***nu ajunge*** – verb predicativ.

4. Extrage predicatele verbale şi predicatele nominale din textele date. În cazul predicatelor verbale, indică modul, timpul, persoana şi numărul verbelor analizate. În cazul predicatelor nominale, stabileşte verbul copulativ şi partea de vorbire a numelui predicativ.

Calistrat Hogaş
(1847-1917)

Calistrat Hogaş este un reprezentant de seamă al literaturii de călătorie. Volumul *Pe drumuri de munte* demonstrează talentul său de povestitor şi de fin observator al peisajului natural al spaţiului românesc.

a. „De la o vreme, însuşi vântul fu biruit de arşiţa covârşitoare a zilei, şi adierea lui răcoroasă se schimbă într-o răsuflare de flăcări ce părea că izvorăşte necurmat pe gâturile de văi largi ale munţilor învăpăiaţi. Tăiaserăm la dreapta prin huceaguri şi, la o cotitură mai largă, unde Bistriţa, obosită oarecum de iuţeala mersului ei şi adunată în genune, se odihneşte o clipă pe o aşezătură mai revărsată a patului său, intrarăm în apă."

(Calistrat Hogaş, *La Pângăraţi*)

b. „Viscolul alungase zăpada de pe crengile copacilor şi, în lumina slabă a asfinţitului, aceştia păreau a se uni unul cu celălalt, aplecându-şi trunchiurile, întunecate şi rău prevestitoare, către vecinii cei mai apropiaţi. Tăcerea stăpânea ţinutul nesfârşit, lipsit de viaţă, împietrit şi îngheţat, iar locurile păreau jalnice şi triste. Te cuprindea pofta de a râde, un râs născut din jale, precum cel al Sfinxului, rece ca gheaţa, simţindu-te lipsit de putere în faţa imensităţii şi a zăpezii eterne."

(Jack London, *Colţ Alb*)

c. „De treci codrii de aramă, de departe vezi albind
Ş-auzi mândra glăsuire a pădurii de argint,
Acolo, lângă isvoară, iarba pare de omăt,
Flori albastre tremur ude în văzduhul tămâiet."

(Mihai Eminescu, *Călin*)

d. „Buck nu citea ziarele, altminteri ar fi știut că necazul se zămislea și că asta nu-l privea doar pe el, ci pe orice câine voinic, cu mușchi tari și cu blană lungă și călduroasă, de la Puget Sound până la San Diego. Asta pentru că oamenii, scotocind prin întunericul arctic, găsiseră un metal galben și fiindcă vapoarele și companiile de transport profitau enorm de respectiva descoperire, cărând mii de indivizi care se repezeau spre ținuturile nordice. Tipii aceia voiau câini, iar animalele dorite de ei erau dulăi voinici, cu mușchi puternici, capabili de mari eforturi, cu blănuri care să-i apere de ger."

(Jack London, *Chemarea străbunilor*)

Jack London
(1876-1916)

Jack London (pseudonimul literar al lui John Griffith Chaney) a fost un scriitor și jurnalist american. În opera sa (*Chemarea străbunilor*, *Lupul de mare*, *Colț Alb* etc.) a surprins existența crudă, sălbatică, o lume în care eroii cu spirit de aventură luptă pentru supraviețuire.

5. Descoperă în textele ***b*** și ***d***, analizate anterior, verbele la moduri nepersonale. Completează, pe caiet, un tabel ca cel de mai jos, conform modelului dat.

Textul	Verbe la moduri nepersonale	Modul	Funcția sintactică
b.	înghețat	participiu cu valoare adjectivală	atribut

REȚINEM

VERBELE
a fi, a deveni, a ajunge, a se face, a ieși, a părea, a rămâne, a însemna (când au sensul de a deveni sau a fi)

=

VERBE COPULATIVE

+

substantive/adjective/pronume /numerale/adverbe

↓

PREDICATUL NOMINAL (al enunțului în care apar)

LECTURĂ TEXT NONLITERAR

PĂTRUNDEM ÎN LUMEA TEXTULUI

Activitate în perechi

1. Vă plac piesele de teatru?

2. Preferați să le vedeți sau să le citiți? Motivați răspunsul ales.

3. Cine sau ce vă poate influența alegerea citirii/vizionării unei piese de teatru?

A.

Monica Andronescu:

CRONICĂ DE TEATRU.
Când o stea se oprește o clipă din drum

13 aprilie 2015

„Steaua fără nume", de Mihail Sebastian, unul dintre cele mai frumoase texte din literatura noastră dramatică, a fost pus în scenă de Victor Ioan Frunză, la Centrul Cultural Pentru UNESCO „Nicolae Bălcescu" din Capitală, într-o variantă în care poezia și umorul realizează combinația perfectă.

Fără să caute să inoveze spațiul sau să modernizeze textul, montarea lui Victor Ioan Frunză propune o frumoasă și poetică viziune de secol XXI a piesei „Steaua fără nume", pe care, nu mă îndoiesc, Mihail Sebastian însuși ar adora-o. Pentru că închide în ea toate lumile posibile și toate Monele posibile care se abat într-o zi din drumul lor, pentru un moment cât o eternitate, și pentru că închide în ea acel sentiment unic și demonstrează pe cale „științifică", prin proba (în)contestabilă a evidenței trăite, că uneori Dumnezeu a făcut greșeli în formula după care a creat lumea.

În micuța sală de la Centrul „Nicolae Bălcescu", scenografa Adriana Grand a creat două spații cu amprentă la fel de puternică, pe de o parte biroul șefului de gară, de unde se văd liniile de cale ferată, iar, de partea cealaltă, interiorul camerei lui Miroiu.

Spectacolul de la Centrul „Nicolae Bălcescu" are, înainte de toate, mister. Și se simte în el, de la început și până la sfârșit, forța adevărată a căutării în echipă, care îi lipsește atât de mult teatrului românesc actual.

Mizând pe un comic excelent dozat, prima parte îl are în centru pe Adrian Nicolae, care creează un Șef de gară agil și corpolent, în același timp, lingușitor și bâgăcios, provincial și bârfitor ca o femeie, dar care păstrează încă undeva, într-un ungher de suflet, tristețea supremă: că nu toate trenurile opresc în gara lui. Ceasul din gara din „Steaua fără nume", mare și rotund, așezat pe perete, nu merge niciodată și așa e și farmecul. Îl potrivește cu mâna, din când în când, Șeful de gară sau Ichim, ajutorul lui.

Apariția profesorului Miroiu (Alexandru Pavel) în acest mic univers îi schimbă puțin coordonatele, mai ales atunci când, la lumina lămpii, începe să-și cerceteze cartea cea îndelung așteptată și plătită cu 22 de mii de lei, o sumă scandaloasă pentru acel orășel de provincie. [...]

https://adevarul.ro/cultura/teatru/cronica-teatru-stea-opresteo-clipa-drum-1_552bd37e448e03c0fd909b88/index.html

B.

CENTRUL CULTURAL pentru UNESCO „Nicolae Bălcescu"

Mihail Sebastian

STEAUA FĂRĂ NUME

- Comedie în trei acte -

Distribuția:

Șeful Gării: ADRIAN NICOLAE
Un Țăran: SORIN MIRON
Profesorul: ALEXANDRU PAVEL / ANDREI HUȚULEAC
Ichim: ANDREI HUȚULEAC / ALEXANDRU PAVEL
Domnișoara Cucu: LUMINIȚA ERGA
Eleva: MIHAELA VELICU
Pascu: ANDREI HUȚULEAC / ALEXANDRU PAVEL
Conductorul: GEORGE COSTIN
Necunoscuta: NICOLETA HÂNCU
Udrea: SORIN MIRON
Grig: GEORGE COSTIN

Decorul și costumele: ADRIANA GRAND
Direcția de scenă: VICTOR IOAN FRUNZĂ

Spectacolul durează 2h 30' (cu o pauză)

Primele reprezentații: luni, 24 noiembrie; marți, 25 noiembrie și miercuri, 26 noiembrie; de la ora 19.00

DISCUTĂM DESPRE TEXT

OBSERVĂM

1. Stabilește, folosind *Dicționarul explicativ al limbii române*, sensul cuvintelor necunoscute din textul **A**.

2. Transcrie fragmentul următor, din textul **A**, înlocuind cuvintele subliniate cu sinonimele lor contextuale:

„Mizând pe un comic excelent dozat, prima parte îl are în centru pe Adrian Nicolae, care creează un Șef de gară agil și corpolent, în același timp, lingușitor și bâgăcios, provincial și bârfitor ca o femeie, dar care păstrează încă undeva, într-un ungher de suflet, tristețea supremă: că nu toate trenurile opresc în gara lui."

3. Formulează enunțuri cu antonimele contextuale ale cuvintelor (din textul **A**): *mă îndoiesc, posibile, eternitate, îndelung*.

4. Descoperă elementele comune din cele două texte (**A** și **B**).

EXPLORĂM ȘI ÎNVĂȚĂM

1. Stabilește tema celor două texte.

2. Indică ideile principale ale textului **A**.

3. ***Lucrați în perechi.*** Urmăriți cu atenție afișul (textul **B**).

a. Stabiliți care sunt aspectele urmărite pentru a trezi interesul publicului să urmărească piesa de teatru.

b. De ce credeți că afișul este simplu, fără nicio imagine?

Cronica de teatru este un articol, publicat într-o revistă sau on-line, care prezintă/ comentează spectacole de teatru/ evenimente din lumea teatrului.

INTERPRETĂM

- Realizează un jurnal cu dublă intrare, conform modelului următor, notând în prima coloană trei citate, preluate din textul **A**, iar în a doua coloană opiniile personale referitoare la citatele preluate.

Citate din cronica de teatru despre *Steaua fără nume* de Mihail Sebastian	**Opinii personale**
„«Steaua fără nume», de Mihail Sebastian, unul dintre cele mai frumoase texte din literatura noastră dramatică, a fost pus în scenă de Victor Ioan Frunză, la Centrul Cultural Pentru UNESCO «Nicolae Bălcescu» din Capitală, într-o variantă în care poezia și umorul realizează combinația perfectă."	...

IEȘIM DIN LUMEA TEXTULUI – REFLECTĂM

1. ***Lucrați în grupe de câte patru elevi.***

a. Valorificați cele trei texte de bază pentru a realiza un afiș potrivit piesei de teatru *Steaua fără nume*, de Mihail Sebastian. Folosiți-vă de text și imagine în realizarea afișului.

b. Gândiți-vă la modul în care ați putea împărți, între colegi, rolurile celor patru personaje cunoscute din fragmentele citite (Șeful, Domnișoara Cucu, Profesorul, Eleva), precum și responsabilitățile realizării piesei (decorul, costumele, regia).

c. Prezentați colegilor afișul realizat.

2. Exprimă-ți opinia, într-un text de 80-100 de cuvinte, despre rolul teatrului, așa cum îl înțelegi, după parcurgerea celor trei texte de bază și din experiența personală.

PROIECT DE ECHIPĂ
(3-4 membri)
„Cronică de teatru/Afiș"

- Alegeți una dintre interpretările colegilor de la proiectul „Viața ca un teatru",
- Folosind cunoștințele de la informatică, realizați fie o pagină de ziar în care să scrieți o cronică legată de interpretarea lor, fie un afiș.

ELEMENTE DE CONSTRUCȚIE A COMUNICĂRII

SUBSTANTIVUL (ACTUALIZARE)

CITIM ȘI NE AMINTIM

Substantivul este partea de vorbire flexibilă care denumește ***obiecte, ființe, lucruri, fenomene, stări sufletești*** etc.

Substantivul poate fi:

- **comun**: *actor, încurcă-lume, pomicultură, fericire* etc.;
- **propriu**: *Raluca, București, Munții Carpați, UNICEF* etc.

DACĂ VREI SĂ ȘTII MAI MULT

Locuțiunile substantivale sunt grupuri de cuvinte cu sens unitar, având valoarea unui substantiv. Exemple: ținere de minte, părere de rău, luare la rost, aducere-aminte, dare de mână, nebăgare de seamă, punct de vedere.

Substantivul are trei **genuri**:

- **masculin (un – doi)**: ***un*** *actor* – ***doi*** *actori*;
- **feminin (o – două)**: ***o*** *piesă* – ***două*** *piese*;
- **neutru (un – două)**: ***un*** *teatru* – ***două*** *teatre*.

Numărul substantivelor:

- **singular** – exprimă un singur obiect: *actor, piesă, teatru* etc.
- **plural** – exprimă mai multe obiecte: *actori, piese, teatre* etc.

Substantivul **colectiv** denumește grupuri: *brădet, stol, popor*.

Substantivele pot fi defective de → singular: *zori, ochelari* etc.
→ plural: *fier, sete* etc.

Determinarea → **cu articol hotărât**: *actorul/actorii, piesa/piesele, teatrul/teatrele*
→ **cu articol nehotărât**: ***un*** *actor/****nișteactori,*** ***o*** *piesă/****niște*** *piese,* ***un*** *teatru/****niște*** *teatre*

CAZURILE SUBSTANTIVULUI

NOMINATIV	ACUZATIV	GENITIV	DATIV	VOCATIV
De exemplu: elevul Maria tabloul	*De exemplu:* (pe) elevul (cu) Maria (despre) tabloul	*De exemplu:* (al, a, ai, ale) elevului Mariei tabloului	*De exemplu:* elevului Mariei tabloului	*De exemplu:* elevule! Maria/Mario!

Funcții sintactice ale substantivului:

- subiect: ***Actorul*** *interpretează un rol.*
- nume predicativ: *El este* ***actorul*** *meu preferat.*
- atribut: *Viața* ***de actor*** *este interesantă.*
- complement direct: *Văd* ***actorul*** *pe scenă.*
- complement indirect: ***Actorului*** i se dă un rol dificil.
- complement prepozițional: *Astăzi vom discuta* ***despre actori****.*
- circumstanțial: *Azi te comporți* ***ca un actor*** *pe scenă.*

EXERSĂM ȘI VALORIFICĂM

1. Identifică substantivele din textele de mai jos. Completează rubricile tabelului transcris în caiet, conform modelului dat.

Substantivul	Felul	Genul	Numărul	Cazul	Determinarea	Funcția sintactică
bulevard	comun	neutru	singular	nominativ	nearticulat	subiect
...						
...						

a. „[...], singurul bulevard al orașului pornea din piața gării, străbătea grădina publică drept în două și se sfârșea în fața primăriei. Astăzi, bulevardul a fost prelungit. Capătul lui cel nou a crescut parcă din mijlocul grădinii publice, ca tija unei zambile liliachii dintr-un ghiveci de pământ smălțuit cu verde. Privită pe planul orașului, din clopotnița cu ceasornic a bisericii Sfântul Nicolae sau din aeroplan, grădina publică îți pare azi un om tras în țeapă, un pui de găină la frigare sau o enormă măslină de Vollo înfiptă într-o scobitoare."

(Ion Minulescu, *Corigent la limba română*)

b. „Viața unui artist sentimental, pasionat, și care mai ales a trăit așa cum am trăit eu, e adesea tot atât de pasionantă ca și opera lui. Uneori chiar o întrece în interes, dacă artistul rămâne sincer, și dacă scrie, nu ca să satisfacă curiozitatea bolnavă a cititorului sătul și blazat, ci ca să se vadă până unde a fost legat de omenești slăbiciuni ale vieții, cât a luptat cu ele, cum a învins sau a fost învins."

(Panait Istrati, *Trecut și viitor*)

c. „Fidget Spinnerele sunt jucării mici, realizate de obicei din plastic sau metal, care se învârt în jurul unui rulment cu bile. Se spune că jocul cu acestea te poate ajuta să fii mai atent la școală, să te concentrezi mai bine asupra lucrurilor pe care le ai de făcut sau să-ți depășești stările de anxietate. Sunt considerate foarte utile pentru copiii cu ADHD (tulburare hiperkinetică cu deficit de atenție) sau cu autism."

(*Fii cel mai bun la Fidget Spinner. Trucuri și provocări*)

Ion Minulescu
(1881-1944)

Ion Minulescu, poet și prozator, este un reprezentant al simbolismului românesc. A scris și piese de teatru, jucate cu succes pe scenele românești, este cunoscut și ca autor de cronici de teatru.

2. Realizează, în caiet, corespondența dintre cele două coloane, descoperind, în coloana **B**, funcțiile sintactice ale substantivelor subliniate în coloana **A**.

A	B
I-am făcut un cadou <u>fratelui</u> meu.	subiect
Se zăreau din depărtare luciri <u>de stele</u>.	nume predicativ
Maria seamănă <u>cu sora</u> sa.	nume predicativ
<u>Razele</u> soarelui răzbat dintre nori.	atribut
Ea vine <u>dinspre București</u>.	atribut
Andreea va deveni <u>artistă</u>.	complement direct
Am primit <u>rezultatul</u> concursului.	complement direct
S-a plimbat pe malul <u>mării</u>.	complement indirect
Am trimis <u>un mesaj</u> de mulțumire.	complement prepozițional
Ana este <u>sora</u> lui Tudor.	circumstanțial

Panait Istrati
(1884-1935)

Panait Istrati, născut Gherasim Istrati, a fost un scriitor român de limbă română și franceză, ale cărui opere au fost traduse în peste 30 de limbi.

3. Alcătuiește enunțuri potrivite cu câte trei substantive defective de singular, respectiv, defective de plural, altele decât cele din exemplele date. Stabilește cazul substantivelor din enunțurile formulate.

4. Construiește enunțuri în care trei substantive colective să aibă funcții sintactice diferite.

Frances Eliza Hodgson Burnett (1849-1924)

5. Integrează în enunțuri potrivite substantivele date, respectând indicațiile.

a. ***Mirela*** – cazul nominativ, nume predicativ;
b. ***pauză*** – cazul genitiv, numărul plural, articulat, atribut;
c. ***dar*** – cazul acuzativ, numărul plural, articulat, complement direct;
d. ***teatru*** – cazul acuzativ, numărul singular, nearticulat, complement prepozițional;
e. ***doamnă*** – cazul vocativ, numărul plural;
f. ***clădire*** – cazul acuzativ, numărul singular, complement circumstanțial;
g. ***izvor*** – cazul nominativ, numărul plural, articulat, subiect.

6. Citește cu atenție textul pentru a rezolva cerințele.

„Într-o zi posomorâtă de iarnă, când ceața gălbuie era atât de deasă pe străzile Londrei încât lămpile erau aprinse și vitrinele magazinelor iluminate ca noaptea, într-o trăsură ce străbătea la pas domol marile bulevarde se afla o fetiță cu o înfățișare neobișnuită. Stătea cu picioarele strânse sub ea, rezemată de tatăl său, care o ținea în brațe, și privea pe geam la trecători, cu o atenție neobișnuită, de om matur, în ochii ei mari."

(Frances Hodgson Burnett, *O mică prințesă*)

a. Indică funcțiile sintactice ale substantivelor în cazul acuzativ, numărul singular.
b. Transcrie din text câte un substantiv la numărul plural, cu funcția sintactică de complement direct, circumstanțial de loc, circumstanțial de mod.
c. Stabilește funcția sintactică a substantivelor în cazul genitiv.
d. Formulează patru enunțuri, în care substantivele în cazul nominativ să aibă altă funcție sintactică față de cea din text.

ELEMENTE DE INTERCULTURALITATE

ELEMENTE DE MITOLOGIE ROMÂNEASCĂ ȘI UNIVERSALĂ. OBICEIURI ROMÂNEȘTI

- **Citește următoarele texte și rezolvă cerințele.**

A. Prometeu aduce oamenilor focul

„Numai că Prometeu ceruse, în repetate rânduri, focul, să-l dea și oamenilor săi. Zeus îl amâna cu vorba de azi, pe mâine și poimâine.

Acum, după-ntâmplarea asta, s-a dus la el încă o dată, și l-a rugat:

– Oamenii trăiesc greu. Îndură frig, îndură beznă. Sălășluiesc numai în peșteri. Sunt doar pescari și vânători. Mănâncă fructe din copaci. Eu vreau să-i văd meșteșugari, și pentru asta au nevoie de focul tău, ce se găsește, zăvorât bine, în Olimp...

Dar Zeus, mânios pentru ocara îndurată, l-a luat pe Prometeu la goană.

– Tu ce gândești? Că Zeus e-atât de prost să le dea oamenilor focul? Tu i-ai făcut asemeni nouă, și dacă or avea și focul, ar fi în stare să se scoale cu armele să mă lovească și să-mi pierd tronul...

– Eu una știu, mărețe Zeus, că oamenii, până la urmă, tot or să capete acest foc...

– Te-nșeli când crezi că mă înduplecI! a răcnit Zeus, spumegând. Focul acesta e ceresc. Oamenii-n vale pot să piară, și focul tot n-am să ți-l dau. Eu nu-l trimit jos, pe pământ, decât când vreau să pedepsesc fărturile-ți nesuferite, însă atunci sub chip de trăsnet. Deci du-te, du-te, Prometeu, până n-apuc să te lovesc pe tine, cel dintâi, acum, fiindcă m-ai îndârjit destul...

Altul, de spaimă, ar fi cerut grăbit iertare, căutând, cumva, să-l îmblânzească pe zeul cel atotputernic. Dar Prometeu, prea îndrăzneț, nu era unul dintr-aceștia.

Și-așa, precum spune legenda, în toiul nopții următoare, titanul a pornit la drum. S-a furișat în fierăria unde lucra Hefaistos fulgere lucii orbitoare, pentru stăpânul din Olimp.

În fierărie, pe-un pat moale, Hefaistos sforăia dus... Focul ardea domol pe vatră, cu pâlpâiri albastre, roșii, aruncând umbre viorii pe fața zeului înnegrită de fum, cenușă și scântei, scăldată toată în sudori.

Deodată, auzind un zgomot, Hefaistos s-a întors pe-o parte, cu trupul greu și obosit, și-a îngăimat ceva prin somn. Prometeu s-a oprit puțin. Avea cu el, în mâna stângă, tulpina unei plante verzi – plantă de soc, pe cât se spune – scobită însă înlăuntru. Luase tulpina asta verde, ca să ascundă în ea focul și totuși să nu se aprindă.

A stat și-a așteptat o vreme, până ce a văzut că zeul a adormit ca mai-nainte și, repede, a luat din vatră un bob de jar și l-a ascuns în tulpinița verde. Apoi s-a repezit afară...

Noaptea era adâncă, neagră. Prometeu a fugit prin noapte. A tot fugit neobosit, până ce-a ajuns în văi. Acolo s-a oprit din fugă. A chemat oamenii la el. Cu bobul roșu a aprins o grămăjoară de surcele. Surcelele au pâlpâit, și-o flacără strălucitoare s-a-nălțat veselă-n văzduh. Din grămăjoara asta mică, alte mormane s-au aprins. Și-acum, în peșteri, pe de-a rândul, focul ardea vioi, în timp ce oamenii se încălzeau și-i mulțumeau, cu negrăită bucurie, celui ce-i ocrotise iar.

Dar cum s-a văzut arzând focul, pe câmp, pe munte, prin păduri, Hermes l-a și vestit pe Zeus:

– Stăpâne, focul din Olimp a fost răpit de Prometeu și dăruit celor de jos. Privește-i cum își moaie-n flăcări arama și o ciocănesc, își fac unelte, arme, roate, corăbii, case, tot ce vor... Sunt învățați de Prometeu, titanul care ne-a trădat...

– Cum? Focul meu a fost furat? a răcnit Zeus, în Olimp, așa de tare, că pământul s-a zguduit până-n străfund. Cum? Tot titanul Prometeu?... O! Blestematul! A sosit clipa când ne vom răfui. Întâi vreau să-i lovesc pe oameni, să vadă el cum i-am lovit. Pe urmă vine rândul său..."

(Alexandru Mitru, *Legendele Olimpului*, vol. I/*Zeii*)

Alexandru Mitru
(1914-1989)

Alexandru Mitru este un prozator român, cunoscut mai ales pentru operele sale dedicate copiilor și tinerilor: *Legendele Olimpului*, *Povești cu tâlc*, *Călătoriile lui Făt-Frumos* etc.

PORTOFOLIU

MITOLOGIA GREACĂ ȘI ROMANĂ

- Împarte o coală A4 în trei coloane.
- Scrie, pe o coloană laterală, numele zeilor din mitologia greacă, iar, pe cealaltă coloană laterală, numele corespunzătoare ale zeilor din mitologia romană.
- În coloana din mijloc scrie ai cui zei erau (ai artelor, ai războiului etc.).

CITEȘTE *LEGENDELE OLIMPULUI* INTEGRAL!

B. „Focul lui Sumedru sau Focul de Sâmedru este o tradiție românească, veche de două mii de ani. În fiecare an, în noaptea de 25 spre 26 octombrie, dinaintea sărbătorii Sfântului Dumitru, apărătorul păstorilor, se aprind focuri și oamenii se adună în jurul acestora. Obiceiul se mai păstrează în ziua de azi în unele sate, iar sărbătoarea este asociată cu sosirea frigului și a iernii.

În preajma unui imens rug, aprins de tineri într-un loc înalt al satului, se adună localnicii. În formele vechi ale sărbătorii, în mijlocul grămezii de lemne și al cetinii de brad se punea, pentru a fi incinerată, tulpina unui arbore tăiat din pădure, substitut al zeului care moare și renaște anual.

În jurul focului se strigă în cor „Hai la Focul lui Sumedru!", iar despre cei care sar peste foc se spune că vor fi sănătoși tot anul. La final, femeile împart covrigi, nuci, țuică sau fructe.

Momentul cel mai așteptat al sărbătorii este prăbușirea bradului incinerat, care indică renașterea simbolică a zeului mort. Direcția în care cade „trupul divin" (jarul sau tăciunii aprinși) prevestește care dintre tineri urmează să se căsătorească în noul an.

Sumedru, personaj al Panteonului românesc, este incinerat simbolic la Focul lui Sumedru, patron al iernii pastorale, care a preluat numele și data de celebrare a Sfântului Mare Mucenic Dumitru de la Tesalonic, la data de 26 octombrie din calendarul ortodox.

În legendele, credințele și basmele din creația populară, Sumedru este un bărbat obișnuit, păstor sau crescător de animale sau fecior, care se metamorfozează pe timpul nopții în porc, străvechi simbol zoomorf pentru spiritul grâului. În ceremonialul nocturn numit Focul lui Sumedru, eroul capătă înfățișarea unui brad care e tăiat din pădure și incinerat în timpul unui ospăț nocturn, amintind de un străvechi început de anotimp.

În trecut, sărbătoarea era preferată de Ajun, când se aprindeau Focurile lui Sumedru, și de Moșii lui Sumedru, când se împărțeau abundente ofrande pentru morți. Fiind stâlp de înnoire a timpului sezonal sau anual, Sumedru concentra numeroase acte rituale de purificare, de fertilitate, de divinație, practici de pomenire și de îmbunare a sufletelor morților, care părăseau, la acea dată, mormintele, de tundere rituală a coamei cailor, pronosticuri pentru iarna deschisă de Sumedru, precum și activități social-economice.

Pe vremuri, focurile se făceau pe dealuri pentru a fi observate de la distanță. În timpul ceremoniei, după aprinderea focului, pe coastele dealurilor se rostogoleau roți de car în flăcări, pe care se înfășurau, în prealabil, paie și se striga: „Hai la Focul lui Sumedru!" Local, chemarea era făcută de flăcăi, care colindau din casă în casă în ziua de 25 octombrie cu strigătura de mai sus. Seara târziu, în jurul Focului lui Sumedru, întreținut cu lemne și paie uscate și cu resturile de la melițatul cânepei, se mânca, se bea, se petrecea și, din când în când, se repeta strigătura consacrată momentului."

(Sursa: https://ziarulunirea.ro/focul-lui-sumedru-traditie-veche-de-peste-2000-de-ani-in-ajun-de-sfantul-dumitru-flacari-uriase-si-ritualuri-de-purificare-la-sate-446406/)

ÎNȚELEGEM TEXTELE

1. Realizează, în scris, planul de idei al textului **A**.

2. Răspunde oral la următoarele întrebări care vizează textul **B**:

a. Ce sărbătoare este amintită în text?
b. Unde are loc întâlnirea tinerilor?
c. Ce se servește în jurul focului?
d. Ce se întâmpla, pe vremuri, după aprinderea focului?
e. Cum interpretează azi tinerii această sărbătoare?

INTERPRETĂM TEXTELE

1. Realizează o fișă de identitate pentru personajul Prometeu din textul **A**. Notează cât mai multe trăsături ale acestuia, apoi realizează un desen care să-l reprezinte.

2. Recitește textele și, utilizând o diagramă conform celei alăturate, găsește asemănări și deosebiri între acestea. Poți avea în vedere următoarele întrebări.

- Ce fel de texte sunt?
- Care este sursa din care provin?
- Ce întâmplări sunt relatate?
- Cine povestește?
- Care sunt reperele temporale și spațiale prezente în text?
- Care sunt obiceiurile descrise?
- Care este rolul dialogului în cele două texte?

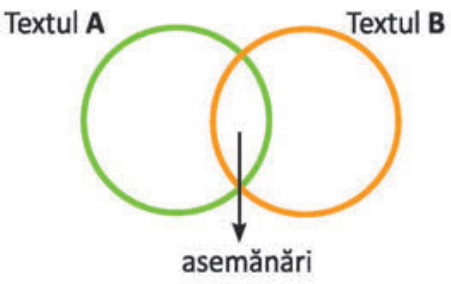

DINCOLO DE TEXT

1. ***Lucrați în echipe*** de 4-5 elevi și descoperiți alte semnificații ale focului în literatură, mitologie sau în tradițiile altor popoare. Realizați un poster sau afiș pe care să-l expuneți în clasă.

2. Imaginează-ți o lume fără foc. Ce urmări ar avea acest fapt? Redactează un text, de 120-150 de cuvinte, în care să prezinți, într-un mod original și creativ, aceste urmări.

3. Realizează un proiect cu tema *Oameni și obiceiuri,* făcând referire la obiceiurile și tradițiile populare din zona în care locuiești și din anotimpul în care ne aflăm.

- Valorifică obiceiurile și tradițiile minorităților naționale, mai ales dacă trăiești într-o zonă multietnică.
- Dă-i o formă cât mai atractivă și pregătește o prezentare originală în fața colegilor, folosind, la nevoie, fie mijloacele digitale (pentru o prezentare PowerPoint, de exemplu), fie capacitatea ta de interpretare în fața unui public.
- În realizarea proiectului, poți folosi informația oferită de cele două texte parcurse sau de schema alăturată.

4. Elaborați, în perechi, structura unei pagini web despre obiceiurile de Crăciun și An Nou din zona în care trăiți, comparându-le cu obiceiurile altor popoare.

OBICEIURI ROMÂNEȘTI

OBICEIURI DE TOAMNĂ
Focul lui Sâmedru;
Filipii de toamnă;
Sântandrei;
Sânnicoară etc.

OBICEIURI DE IARNĂ
Colindatul;
Masca – anul care moare și renaște;
Strigatul peste sat;
Îngropatul Crăciunului;
Îngropatul Anului vechi;
Boboteaza etc.

OBICEIURI DE PRIMĂVARĂ
Aprinderea focurilor rituale;
Junii brașoveni;
Alungarea spiritului iernii;
Dragobetele;
Zilele Babei Dochia;
Mărțișorul; Măcinicii;
Aprinderea focului viu (focul de Sângiorz); Armindenul sau pomul de mai etc.

OBICEIURI DE VARĂ
Sânzienele; Drăgaica;
Sânpetru;
Rusaliile; Călușarii,
Paparudele;
Ielele; Caloianul etc.

RECAPITULARE

- **Citește textul și rezolvă cerințele.**

PE URMELE ISTORIEI TEATRULUI NAȚIONAL IAȘI

Astăzi ne-am propus să pătrundem în lumea mirifică a teatrului, mai exact, pe urmele istoriei Teatrului Național „Vasile Alecsandri" din Iași. [...]

Ne începem incursiunea în interiorul teatrului, intrând în foaier, de unde două scări impetuoase duc în foaierele lojelor, foaiere secundare care, la rândul lor, pot adăposti diverse evenimente. De aici mergem în Sala Mare, care este destinată în special spectacolelor clasice pentru că și ambianța o cere, aceasta deoarece impresionează prin rafinamentul și somptuozitatea ornamentelor, fie că este vorba despre reprezentările sculpturale sau picturale. Bucuria noastră este și mai mare când îi găsim pe actorii teatrului repetând pentru un spectacol. Avem privilegiul să vedem o frântură din următorul spectacol și suntem fermecați și emoționați de profesionalismul și pasiunea cu care se dăruiesc teatrului. În cea mai mare liniște posibilă, încercăm să nu deranjăm și continuăm turul sălii pentru a afla cât mai multe lucruri posibile.

Sala Mare are 750 de locuri, fiind organizată în stal, loje și balcon. Cortina principală este pictată de maestrul vienez Lenz și terminată de unul dintre discipolii săi, cuprinde în centru o alegorie a vieții, cu cele trei vârste în plan central, iar în dreapta, alegoria Unirii Principatelor Române. Partea stângă este pictată de un ucenic al lui Lenz și este diferită de restul picturii prin stil și culoare.

Plafonul și cortina de fier au fost pictate de Alexander Goltz. Cortina de fier prezintă motive ornamentale dispuse simetric, iar plafonul are ca tematică „Povestea", reprezentată figurativ prin alegorii paradiziace, nimfe și îngeri încadrați de o stucatură rococo. Tot pe plafon, deasupra fosei orchestrei, se află stema celor patru provincii reunite, cu însemnele heraldice ale fiecăreia, iar din stema regală aflată într-un plan paralel, cel mai vizibil este sceptrul, însemnele regale fiind îndepărtate la venirea comuniștilor la putere.

Cele 1418 lămpi electrice și candelabrul din cristal de Veneția cu 109 becuri luminează teatrul și îi oferă o personalitate arhitectonică unică.

În Sala Mare se joacă în prezent patru spectacole: „Visul unei nopți de vară" în regia lui Radu Afrim, „Hollywood Mirage" în regia Ion Sapdaru, „Pălăria florentină" în regia lui Silviu Purcărete și „Iașii în carnaval" în regia lui Alexandru Dabija.

Pe lângă această sală, Teatrul Național din Iași mai are încă trei săli: Sala Studio „Teofil Vâlcu" și Sala Uzina cu Teatru și Sala Teatru (Teatru la Cub) care, la rândul lor, adăpostesc o serie de spectacole din dramaturgia clasică și universală, urmărind în aceeași măsură și promovarea noii dramaturgii românești.

Teatrul Național „Vasile Alecsandri" din Iași ocupă, așadar, un loc aparte în cultura Iașiului. Este considerat a fi cel mai vechi și cel mai frumos lăcaș de acest gen din țară, adăpostind adevărate monumente de artă.

Toate acestea pun în valoare importanța teatrului și vă invit cu drag să mergeți la teatru, pentru că este hrană pentru sufletul fiecăruia din noi: *„Sufletul nostru este ca un tezaur, dacă îl golești imediat, ești ruinat"* (Balzac).

Acum că știi atât de multe lucruri despre Teatrul Național „Vasile Alecsandri" din Iași, ce te mai oprește, cetățene, din a-ți încânta simțurile, ba chiar și sufletul cu o piesă de teatru? Pentru toți cei interesați, teatrul se află vizavi de Mitropolie, la aproximativ 150 m de Primărie și 400 m de Consiliul Județean, iar biletele pot fi procurate atât de la Agenția Teatrală, cât și on-line. Elevii, studenții și pensionarii beneficiază de reduceri.

(după Victoria Epurean; sursa: www.vinlaiasi.ro, 28.03.2013, preluare de pe site-ul https://www.teatrulnationaliasi.ro/noutati/pe-urmele-istoriei-teatrului-national-iasi--33.html)

Vasile Alecsandri (1821-1890)

Vasile Alecsandri rămâne în cultura noastră un deschizător de drumuri: poet (creator al pastelului), dramaturg, folclorist (publică primul volum de poezii populare românești, inclusiv *Miorița*), creator al teatrului românesc, membru fondator al *Academiei Române*.

ÎNȚELEGEREA TEXTULUI

1. Caută în *Dicționarul explicativ al limbii române* semnificația cuvintelor necunoscute.

2. Alcătuiește enunțuri potrivite pentru a demonstra sensul propriu și cel figurat al cuvintelor: *incursiune*, *frântură*, *fermecat*, *paralel*, *lăcaș*, *suflet*.

3. Indică substantivele care aparțin câmpului lexical al *teatrului*.

4. Descoperă, în al doilea paragraf al textului, verbele la moduri nepersonale.

ANALIZA TEXTULUI

1. Stabilește tema textului.

2. Indică elementele care fac din Teatrul Național „Vasile Alecsandri" *un loc aparte în cultura Iașiului*.

3. Descoperă, pe site-ul Teatrului Național „Vasile Alecsandri" din Iași, imagini care prezintă Sala Mare. Compară imaginea/imaginile cu descrierea realizată în text, prezentând în 4-5 enunțuri concluziile tale.

4. Citește cu atenție ultimul paragraf. Explică semnificația acestuia, pornind de la rolul adresării directe, la persoana a II-a.

5. Discutați, ***în perechi***, de ce poate fi inclus acest text în unitatea de învățare *Oameni și obiceiuri*. Prezentați oral, în fața clasei, argumentele voastre.

VALORIFICAREA TEXTULUI

- Continuă, într-un text de 80-100 de cuvinte, îndemnul „Vă invit cu drag să mergeți la teatru, pentru că este hrană pentru sufletul fiecăruia din noi". Găsește un titlu potrivit textului redactat.

DACĂ VREI SĂ ȘTII MAI MULT

Teatrul Național „Vasile Alecsandri" din Iași este cel mai vechi lăcaș de acest gen din țară. Înființat în 1840, sub direcțiunea lui Costache Negruzzi, Vasile Alecsandri și Mihail Kogălniceanu, a fost reconstruit între 1894 și 1896, în urma unui incendiu care a distrus prima clădire (1888).

Odată cu teatrul, a fost inaugurată și uzina electrică a acestuia, marcându-se astfel începutul iluminatului electric la Iași (1896).

EVALUARE

• **Citește cu atenție textele, pentru a răspunde cerințelor.**

A. (OAMENI)

NECUNOSCUTA
Mâine-dimineață? Nu aștept până mâine-dimineață. Aici, în câmp.
ȘEFUL
(*Jignit*): Cum în câmp, doamnă? Cum în câmp? Dați-mi voie? Sunteți într-un oraș.
NECUNOSCUTA
Ce oraș?
ȘEFUL
Îmi pare rău. Comună urbană. Judecătorie, spital...
PROFESORUL
Liceu...
ȘEFUL
8.000 de locuitori.
PROFESORUL
(*Cu puțină amărăciune*): 8.245 la ultimul recensământ.
ȘEFUL
Și încă pe mine nu mă numărase, că eram la București după treburi în ziua aia.
NECUNOSCUTA
8.245 de locuitori. (*Către Șef*): Cu d-ta 8.246. (*Gânditoare*): Dacă rămân aici în noaptea asta, vom fi 8.247. (*După o clipă*): E un hotel?
ȘEFUL
Se poate să nu fie? Hotelul Monopol, în centru.
NECUNOSCUTA
Dar n-am bani.
PROFESORUL
Asta n-ar fi nimic. Îl plătim mâine, dar n-aveți acte.
ȘEFUL
Adevărat. Și fără acte nu se poate. (*Către Profesor*): Ce-ar fi s-o ducem la spital? Zicem că a avut un accident.
NECUNOSCUTA
La spital? Nu merg la spital.
ȘEFUL
Atunci la poliție... Fără acte, numai la poliție vă primește.
PROFESORUL
Nu-l ascultați, doamnă. Nu știe ce vorbește.
ȘEFUL
N-oi fi știind, dar fără acte, unde vrei s-o ducem? (*Necunoscutei*): De ce n-oți fi vrând, zău așa, să spuneți cum vă cheamă?
NECUNOSCUTA
Mă plictisești. Mai e mult până la 11,35? Aș vrea să se termine.
PROFESORUL
(Îngrijorat din nou): Doamnă...
NECUNOSCUTA
(*Din nou exasperată*): Mă plictisești, mă plictisiți. Mi-e frig, mi-e somn, mi-e foame.

ȘEFUL
Să vă dăm ceva de mâncare.
NECUNOSCUTA
(*Cu dezgust*): Unde? Ce?
ȘEFUL
Mare lucru n-avem. Dar e niște rață pe varză, rămasă de la prânz. O minune! A călcat-o ieri acceleratul.
MECUNOSCUTA
Nu mănânc rațe călcate de accelerat.
ȘEFUL
Ce are a face? E o minune. Numai că nu știu cum să facem, să nu ne vadă nevastă-mea, că-mi aprind paie în cap, n-o cunoașteți pe nevastă-mea.
NECUNOSCUTA
(*Agitată*): Ce noapte! Ce coșmar! N-are să se mai termine niciodată? N-are să se mai facă niciodată zi?
PROFESORUL
Ba da, doamnă. Dar trebuie calm, răbdare.

(Mihail Sebastian, *Steaua fără nume*, Actul I, scena XIV)

B. (OBICEIURI)

Colinde și obiceiuri de iarnă [...]

Dintre obiceiurile calendaristice cele mai răspândite și mai spectaculoase, cu originea în credințe și mituri străvechi, sunt, de bună seamă, ciclurile legate de sărbătoarea Nașterii lui Iisus și schimbarea anului. Crăciunul este polul în jurul căruia gravitează o multitudine de colinde, urări și tradiții specifice, care trimit spre vremuri demult apuse, dar ce se regăsesc, surprinzător, în contemporaneitate. În folclorul românesc, Colindatul de Crăciun este cel mai important ciclu sărbătoresc popular tradițional, cel mai bogat și colorat prilej de manifestări folclorice.

Deprinderea de a colinda, de a saluta cu mare bucurie Nașterea Domnului, de a-L întâmpina cu urări, daruri, petreceri, cântece și jocuri este străveche. Colindatul deschide amplul ciclu al sărbătorilor de iarnă. Repertoriul tradițional al obiceiurilor românești desfășurate cu ocazia Anului Nou, dar și a Crăciunului cuprinde: colinde de copii, colinde de ceată (colindele propriu-zise), cântecele de stea, vicleimul, plugușorul, sorcova, vasilca, jocuri cu măști, dansuri, teatru popular și religios etc. Cele mai bogate, mai variate și mai strălucitoare din punct de vedere artistic sunt, alături de plugușoare, colindele de ceată.

Caracterul esențial al sărbătorii este bucuria și încrederea cu care omul întâmpină trecerea de la anul vechi la anul nou, începutul unei noi perioade de vegetație, al unei noi etape în viața lui și a sătenilor săi, a colectivității în care trăiește.

Obiceiurile de iarnă se respectă în satele ialomițene cu sfințenie. Cetele de colindători cutreieră ulițele satelor și gospodăriile țărănești, făcând tradiționalele urări.

Farmecul melodiilor și textelor poetice ale colindelor este inegalabil. Tinerei generații îi revine sacrul rol de a duce mai departe acest inestimabil tezaur popular.

(http://www.traditieialomita.ro/obiceiuri/cu-data-fixa/colinde-si-obiceiuri-de-iarna/)

1. Stabilește felul celor două texte, indicând câte o caracteristică a fiecăruia.

2. Formulează răspunsuri pentru următoarele cerințe, cu referire la textul **A**.

a. Indică numele personajelor, în ordinea apariției lor.
b. Stabilește principalul mod de expunere folosit.
c. Precizează o secvență din text care provoacă râsul.
d. Explică rolul indicațiilor scenice, prezentând două situații concrete.
e. Formulează patru idei principale, adecvate textului.

3. Precizează dacă următoarele enunțuri, care vizează textul **B**, sunt adevărate (A) sau false (F).

a. Colindatul de Crăciun este o manifestare folclorică.
b. Plugușoarele și colindele de ceată sunt cele mai bogate, mai variate și mai strălucitoare obiceiuri din punct de vedere artistic.
c. Colindatul deschide ciclul sărbătorilor de iarnă.
d. Obiceiurile de iarnă sunt respectate cu sfințenie în întreaga țară.
e. Tinerii trebuie să respecte și să ducă mai departe tezaurul popular.

4. Transcrie pe caiet, completând următoarele enunțuri.

a. Cuvântul *sunteți* din enunțul *„Sunteți într-un oraș."* (din textul **A**) are valoarea morfologică de ... și funcția sintactică de ... .
b. Substantivul *(fără) acte* din enunțul *„Fără acte, numai la poliție vă primește."* (din textul **A**) este la cazul ... .
c. În textul **B**, două substantive în cazul acuzativ, cu funcția sintactică de atribut sunt ... și ... .
d. În textul **B**, verbul (*de*) *a colinda* este la modul ... și are funcția sintactică de ... .
e. În textul **B**, locuțiunea verbală *(de) a duce mai departe* are funcția sintactică de..., iar verbul la gerunziu... are funcția sintactică de... .

5. Valorifică textele despre obiceiuri din această unitate de învățare! Redactează un text dialogat, format din 12-14 replici, despre obiceiurile populare și necesitatea păstrării și promovării lor.

În redactarea textului, vei ține seama de următoarele criterii:

- respectarea părților unei compuneri;
- adecvare la tema propusă;
- valorificarea informațiilor din textele parcurse;
- valorificarea experienței personale;
- originalitate în tratarea temei;
- corectitudine;
- încadrarea textului în limitele date.

Punctaj acordat:

1. **10 puncte** (2 × 5 puncte, formate din 3 puncte pentru indicarea tipului de text, 2 puncte pentru caracteristica indicată)
2. **20 de puncte** (3 + 2 + 3 + 4 + 8 puncte)
3. **20 de puncte** (5 × 4 puncte)
4. **20 de puncte** (10 × 2 puncte)
5. **20 de puncte** (3 + 2 + 4 + 4 + 2 + 3 + 2)

Se acordă **10 puncte** din oficiu. Pentru a afla nota finală, împarte suma obținută la 10.

Autoevaluare/Răspunsuri

1. Textul **A** – text literar, dramatic; caracteristici: de exemplu, folosirea dialogului, a indicațiilor scenice etc.; textul **B** – text nonliterar; caracteristici: urmărește informarea cititorului, folosește termeni dintr-un anume domeniu de specialitate (aici, folclorul) etc.
2. a. personaje: Necunoscuta, Șeful, Profesorul; b. dialogul; c. de exemplu, secvența cu invitarea Necunoscutei să mănânce friptură de rață; d. de exemplu, indicația scenică *„jignit"* arată modul în care va trebui să răspundă personajul (Șeful); *Necunoscutei* – face referire la personajul căruia trebuie să i se adreseze Șeful; e. de exemplu: Necunoscuta se interesează unde se află. Șeful și Profesorul îi prezintă localitatea. Șeful și Profesorul sunt indecișI unde poate fi găzduită Necunoscuta. Necunoscuta refuză friptura de rață.
3. a. F; b. A; c. A; d. F; e. A
4. a. *sunteți* – verb predicativ; *este* – verb copulativ; b. *fără acte* – cazul acuzativ; c. de exemplu, în *credințe*, *de Crăciun*; d. (*de*) *a colinda* – modul infinitiv, atribut; e. *(de) a duce mai departe* – atribut; *făcând* – circumstanțial de mod.

CĂLĂTORIA DE INIȚIERE

Unitatea IV

CONȚINUTURI

Comunicare orală

- Principii de interacţiune: negocierea semnificaţiei (cantitatea, calitatea, relevanţa şi maniera transmiterii informaţiei) şi negocierea relaţiei cu interlocutorul (politeţea)

Lectură

- Strategii de comprehensiune: reflecţii asupra limbajului şi a structurii textelor de tip epic
- Dialogul în textul nonliterar (interviul)

Redactare

- Structuri textuale: secvenţe de tip narativ, „Întrebările jurnalistului"

Elemente de construcţie a comunicării

- Pronumele personal şi pronumele reflexiv (actualizare)
- Pronumele posesiv şi adjectivul pronominal posesiv
- Pronumele demonstrativ şi adjectivul pronominal demonstrativ
- Folosirea corectă a pronumelor şi a adjectivelor pronominale: interogativ, relativ şi nehotărât, a adjectivului pronominal de întărire. Pronumele şi adjectivul pronominal negativ şi negaţia în propoziţie
- Posibilităţi combinatorii ale pronumelor şi ale adjectivelor pronominale

Elemente de interculturalitate

- Contacte culturale

La finalul acestei unități,

A. vei ști:

- ✓ tiparele textuale de structurare a ideilor;
- ✓ pronumele și adjectivul pronominal posesiv;
- ✓ pronumele și adjectivul pronominal demonstrativ;
- ✓ formele corecte ale celorlalte tipuri de pronume și adjective pronominale.

B. vei fi capabil:

- ✓ să prezinți informații, idei, sentimente, puncte de vedere în diverse texte orale și scrise;
- ✓ să respecți principii de interacțiune, cum sunt negocierea informației și a relației cu interlocutorul;
- ✓ să reflectezi asupra limbajului și a structurii textelor epice;
- ✓ să redactezi texte și secvențe narative, apelând la „întrebările jurnalistului" (cine? ce? când? unde? de ce?)
- ✓ să faci observații cu privire la rolul dialogului în texte nonliterare;
- ✓ să recunoști tipurile de pronume și adjective pronominale;
- ✓ să utilizezi noile tipuri de pronume și adjective pronominale în texte proprii;
- ✓ să sesizezi greșelile de limbă care vizează pronumele și adjectivele pronominale.

C. vei manifesta:

- ✓ interesul de a prezenta răspunsuri personale, creative și critice pe marginea textelor citite sau ascultate;
- ✓ un comportament politicos în cadrul interacțiunilor orale;
- ✓ dorința de a investiga obiceiuri și valori culturale specifice altor țări.

105

COMUNICARE ORALĂ

PRINCIPII DE INTERACȚIUNE – NEGOCIEREA SEMNIFICAȚIEI; NEGOCIEREA RELAȚIEI CU INTERLOCUTORUL

OBSERVĂM ȘI DISCUTĂM

Privește imaginile cu atenție și spune:

- ce înfățișează acestea;
- cum sunt/par locurile surprinse;
- dacă ai vizitat sau ai dori să vizitezi acele locuri;
- ce crezi că l-ar determina pe un străin să le viziteze, dacă ar vedea imaginile.

ASCULTĂM ȘI DESCOPERIM

În continuare, vei asculta un interviu acordat de un elev unui reporter, care dorește să afle care sunt recomandările de vacanță ale elevilor.

1. Formulează răspunsuri orale pentru următoarele întrebări care vizează textul ascultat.

a. În ce localitate se află Castelul Peleș?
b. Unde este construit Castelul Bran?
c. Când a fost ridicat Castelul Bran?
d. Din dorința cui a fost construit Castelul Peleș?
e. Care dintre încăperile Castelului Peleș i-au atras atenția elevului?
f. Ce părere ai cu privire la întrebările reporterului? Au fost acestea clare, necesare, utile? De ce?
g. Consideri că informațiile oferite de elev sunt suficiente, importante, relevante? Argumentează-ți răspunsul.

2. Ascultă din nou interviul, acordând atenție sporită răspunsurilor elevului. Joacă rolul acestuia și realizează în fața clasei o prezentare orală a unuia dintre cele două castele. Colegii se vor asigura dacă ai făcut referire la toate informațiile oferite de elev.

PROIECT DE ECHIPĂ
(3-4 membri)
„Castele celebre"

- Alegeți un castel din țara noastră sau din țările vecine.
- Notați câteva date relevante despre acesta (când a fost construit, în ce zonă geografică se află, cui a aparținut ș.a.m.d.).
- Prezentați-l colegilor într-o formă cât mai atractivă.

CREĂM ȘI NE JUCĂM

- Imaginează-ți că ești reporter, alege un coleg sau o colegă de clasă și realizați un interviu asemenea celui ascultat. Înregistrați interviul cu telefonul mobil sau cu tableta și prezentați-l colegilor de clasă.
- Aceștia vor fi atenți și vor completa, în caiete, grila de evaluare dată.

Aspectele avute în vedere	Foarte bine	Bine	Slab
Tonul utilizat este adecvat.			
Întrebările respectă tema interviului.			
Răspunsurile oferite sunt relevante.			
Întrebările și răspunsurile sunt suficiente.			
Mimica și gestica sunt în concordanță cu mesajul transmis.			

LECTURĂ REFLECȚII ASUPRA LIMBAJULUI ȘI A STRUCTURII TEXTELOR DE TIP EPIC

PĂTRUNDEM ÎN LUMEA TEXTULUI

1. ***Lucrați în grupe*** de câte trei și gândiți-vă la cât mai multe opere citite, auzite sau vizionate, în care personajul sau personajele întreprind călătorii. Completați, în acest sens, un tabel asemenea celui de mai jos.

Opera literară	Personajul/ personajele	Destinația	Scopul călătoriei
Harry Potter, literatură fantastică	Harry Potter, Ron Weasley, Hermion Granger	Hogwarts, Școala de Magie, Farmece și Vrăjitorii	înfrângerea lui Voldemort
...			

2. Un personaj fabulos des întâlnit în basme este balaurul. Realizează un desen cu un balaur, așa cum îți imaginezi că arată sau cum îți aduci aminte că este descris în basmele citite. Pe marginea desenului realizat, notează și trăsături morale ale balaurului, așa cum reies ele din lecturile în care apare.

AVENTURILE LUI PÂLPÂILĂ

de Adina Popescu

Adina Popescu
(n. 1978)

Odată, nu chiar demult, mai degrabă în zilele noastre, în Țara Balaurilor, ce se află dincolo de Munții Urieșilor, pe Tărâmul Celălalt, s-a născut un pui de balaur care era altfel decât cei din neamul său. Părinții, un balaur solzos și puternic și o bălăuriță cochetă, cu vreo șapte capete coafate și cochete, și-au dat seama de asta încă de pe vremea când balaurul era în fașă, dar n-au spus nimănui, ca nu cumva să se facă de râs. Bebelușul-balaur râdea în fiecare dimineață la soare, un fapt neobișnuit, căci se știe că, de când lumea, balaurii preferă întunecimile nopților fără lună. Nu-i plăcea să i se

Adina Popescu este o regizoare de film și scriitoare română. Prima ei carte pentru copii, *Doar un zbor în jurul lumii*, a apărut în 1999. Interesată în primul rând de literatura pentru copii, a mai publicat *Miriapodul hoinar și alte povești* și *Mari povești românești pe înțelesul celor mici.*

facă baie în jar încins şi nici să doarmă încolăcit pe vreo comoară, aşa cum făceau toţi balaurii respectabili.

Când a crescut ceva mai mare, puiul de balaur a început să se comporte din ce în ce mai ciudat: iubea florile, iarba cea verde, cântul păsărelelor. Îşi petrecea serile privind melancolic cerul înstelat. Se apucase chiar să scrie versuri. Toate acestea şi multe altele îi îngrijorau până peste poate pe părinţii săi, mai ales că, precum se ştie, balaurii sunt nişte făpturi urâcioase şi lipsite de sensibilitate.

Toţi ceilalţi pui de balaur îşi băteau joc de puiul nostru şi-l credeau un soi de papă-lapte. Într-o zi l-au provocat la un concurs de scos flăcări pe nări, talent pe care balaurii îl au de obicei din născare. Puii obişnuiţi şi-au demonstrat din plin această calitate: deşi nu erau mai înalţi decât o casă cu un singur nivel, dacă se concentrau, reuşeau să sece un iaz, să incendieze o pădure de puieţi de brazi şi să aprindă un hambar cu fân cu flăcările lor. Scuipau foc aşa cum anumiţi oameni prost-crescuţi scuipă coji de seminţe.

Veni şi rândul puiului cel gingaş să arate de ce este în stare. Se concentră până când simţi cum îi plesneşte capul (căci nu avea decât unul) şi scoase pe nări... trei firişoare firave de fum. Tot de-acolo răsări o flăcăruică albastră, care pâlpâi puţin, apoi se stinse.

Ceilalţi pui râdeau în hohote de neputinţa sa.

– Asta-i tot?! zise cu înfumurare un pui cu nouă capete din care ieşeau scântei. Halal balaur!

– Doar o flacără pâlpâitoare, care n-ar putea să aprindă nici măcar o mână de vreascuri! zise dispreţuitor altul. De acum încolo, Pâlpâilă o să-ţi rămână numele!

Puiul de balaur se ruşină şi începu să intre la griji. „Cum voi putea să mă lupt cu Făt-Frumos şi cu alţi voinici dacă focul dinăuntrul meu e stins? Cum voi putea să apăr comoara ce-mi va fi hărăzită?", se întreba el, deşi, fie vorba între noi, n-avea niciun chef să se lupte cu nimeni, căci era împotriva violenţei, şi nici să apere vreo comoară. Mai degrabă ar fi împărţit-o cu alţii, deoarece nu era un balaur lacom. Văzând că nu se simte bine printre ai săi, Pâlpâilă hotărî să-şi ia lumea în cap.

– Poate voi învăţa pe alte meleaguri cum să scuip foc şi fum! zise el în timp ce se îndrepta spre tărâmul oamenilor.

Merse ce merse şi, pe când traversa Munţii Urieşilor, văzu un vulcan. Din craterul învăluit de un nor gros de fum se scurgeau râuri de lavă fierbinte. Lui Pâlpâilă îi veni

o idee: „Mă voi stabili o vreme în craterul vulcanului şi voi înghiţi toată lava din el. Cine ştie, poate va începe să-mi funcţioneze sobiţa din burtă!“ (conform unei vechi credinţe balaureşti, fiecare balaur are în burtă câte un cuptor uriaş, responsabil cu focul şi pucioasa).

Zis şi făcut! Se căţără pe munte şi se încovrigă, cât de mare era, căci de când plecase mai crescuse puţin, în craterul care semăna cu o căldare gigantică. Nu-i plăcea acolo, pentru că era foarte cald şi transpira tot timpul. Totuşi îşi văzu de treabă şi se apucă să înghită lava, care pentru el era un soi de supă fierbinte. Nu prea-i plăcea gustul şi se strâmba, aşa cum fac unii copii când sunt forţaţi să mănânce griş cu lapte. Pâlpâilă stătu în crater o lună, poate chiar un an. Habar n-avea că de când locuia el aici oamenii de la poalele muntelui erau cât se poate de bucuroşi, căci nicio erupţie nu le mai distrusese casele şi păşunile. După ce Pâlpâilă secă tot izvorul de lavă din măruntaiele muntelui şi făcu, fără voia sa, un mare bine muntenilor, se gândi să-şi încerce din nou forţele. Se concentră până când simţi o căldură puternică în capul pieptului şi zise: „Gata! De-acum voi scuipa foc!“. Da’ de unde! Apăru iar fuiorul de fum alb, înecăcios, apoi flăcăruica asemenea celei dintr-o brichetă rămasă fără gaz, care se stinse ca şi cum nici n-ar fi fost! Dezamăgit, Pâlpâilă hotărî că, pentru a deveni balaur în toată puterea cuvântului, a venit momentul să înghită foc adevărat. Tocmai atunci văzu nişte ciobani care frigeau pe jar o oaie. Se apropie tiptil şi, dintr-o înghiţitură, înfulecă focul cu buşteni cu tot...

– Un balaur! ţipară ciobanii, fugind speriaţi.

Singurul care rămăsese să-l înfrunte pe Pâlpâilă a fost un băieţel, care, cu o bâtă în mână, era gata de luptă.

– Păzea! strigă el. Până aici ţi-a fost, balaure!

Pâlpâilă îl privi cu luare-aminte pe fiul de păstor.

– Dacă vrei, o să plec! zise el. N-am niciun chef să mă lupt cu tine... Mai bine mi-ai cânta puţin din fluierul ăla pe care văd că îl ai la tine...

Uimit, băieţelul lăsă bâta şi începu să cânte din fluier, în timp ce balaurul se făcu covrig şi adormi fericit, sforăind uşor. Din acea zi, băieţelul şi Pâlpâilă deveniră cei mai buni prieteni. Copilul îi cânta din fluier, iar balaurul îi povestea despre ţara lui şi despre necazul său cu focul. Într-o noapte, când se plimbau prin pădure, văzură o pălălaie de foc la răsărit. Cerul era roşu şi se auzeau strigăte de oameni îngroziţi.

– Arde satul! îl lămuri băiatul. A mai ars unul acum vreo doi ani, pentru că nimeni n-a reuşit să-l stingă. Scrum s-a făcut!

– Acolo e de mine! strigă voios Pâlpâilă, sperând că dacă va înghiţi un foc atât de mare îşi va rezolva problema.

Se repezi spre foc şi îl stinse în câteva minute. Avu grijă să nu înghită casele în întregime, ci doar părţile lor aprinse, aşa că nu pricinui mari stricăciuni. Când oamenii din sat veniră să-i mulţumească, balaurul se făcu nevăzut, căci era cam timid. Se întoarse la băieţel, gata să-şi pună la încercare talentele.

– Dacă nici acum nu voi sufla flăcări pe nări, înseamnă că totul e zadarnic!

Se concentră atât de tare, încât din ochi îi ieşiră puzderie de scântei; suflă cât putu de tare! Mai întâi apăru un nor de fum, apoi o flacără mică-mică, ce pâlpâi şi dispăru ca şi cum nici n-ar fi fost.

Pâlpâilă începu să plângă:

– N-o să devin niciodată un balaur adevărat... hi, hi, hi!

INTERDISCIPLINAR

Vulcanul este o formaţiune geologică de formă conică, formată prin ridicarea scoarţei terestre, sub presiunea gazelor şi a magmei (roci topite). Materia incandescentă iese la suprafaţă printr-un crater. Erupţia este însoţită de cutremur de pământ, erupţie de gaze, cenuşă şi lavă. Cunoscuţi îndeosebi pentru efectele lor devastatoare, vulcanii au şi câteva efecte pozitive: solul fertil din jurul lor datorat mineralelor din adâncul Pământului, naşterea unor noi forme de relief pe fundul mărilor şi dezvăluirea unor informaţii importante despre interiorul planetei noastre.

Băieţelul începu să-l mângâie şi-i spuse:

– Tu n-ai cum să fii ca fraţii tăi, Pâlpâilă! Tu eşti bun. Îţi plac florile, cântecul de fluier, frumuseţile munţilor. Nu poţi pârjoli totul în cale, îţi place să-i ajuţi pe oameni... Nu ai un suflet negru, ca ceilalţi balauri...

Pâlpâilă se opri din plâns, căci băiatul avea dreptate. Din clipa aceea simţi cum i se ia o piatră de pe inimă. Într-adevăr, îi plăcea să fie bun şi să îi ajute pe oameni. De aceea se hotârî să se facă pompier.

Cu ajutorul prietenului său, îşi construi o casă pe cel mai înalt pisc de munte şi de acolo veghea asupra văilor. Cum vedea un incendiu, alerga iute să înghită focul, iar oamenii îi erau recunoscători şi-l slăveau în cântecele lor. Pâlpâilă era fericit, dar tot spera ca într-o bună zi flăcăruica să devină o pălălaie care să ardă cu scântei. Doar aşa, din orgoliu balauresc! Şi se gândea că, dacă se va întâmpla vreodată o aşa minune, va organiza focuri de artificii cu care să-i distreze pe prietenii săi, oamenii.

DISCUTĂM DESPRE TEXT

OBSERVĂM

1. Scrie sinonime contextuale pentru următoarele cuvinte preluate din primele trei paragrafe ale textului: *cochetă, râdea, ciudat, cerul, se ştie, făpturi, nivel, reuşeau, prost-crescuţi.*

2. Notează sensul următoarelor locuţiuni din text: *a-şi da seama, a-şi bate joc, din plin, a-şi lua lumea în cap, a i se lua o piatră de pe inimă.*

3. Explică modul de formare a următoarelor cuvinte: *degrabă, bălăuriță, firișor, papă-lapte, Făt-Frumos, bucuros, muntean, băiețel, nevăzut, de pe, vreodată.*

NE AMINTIM

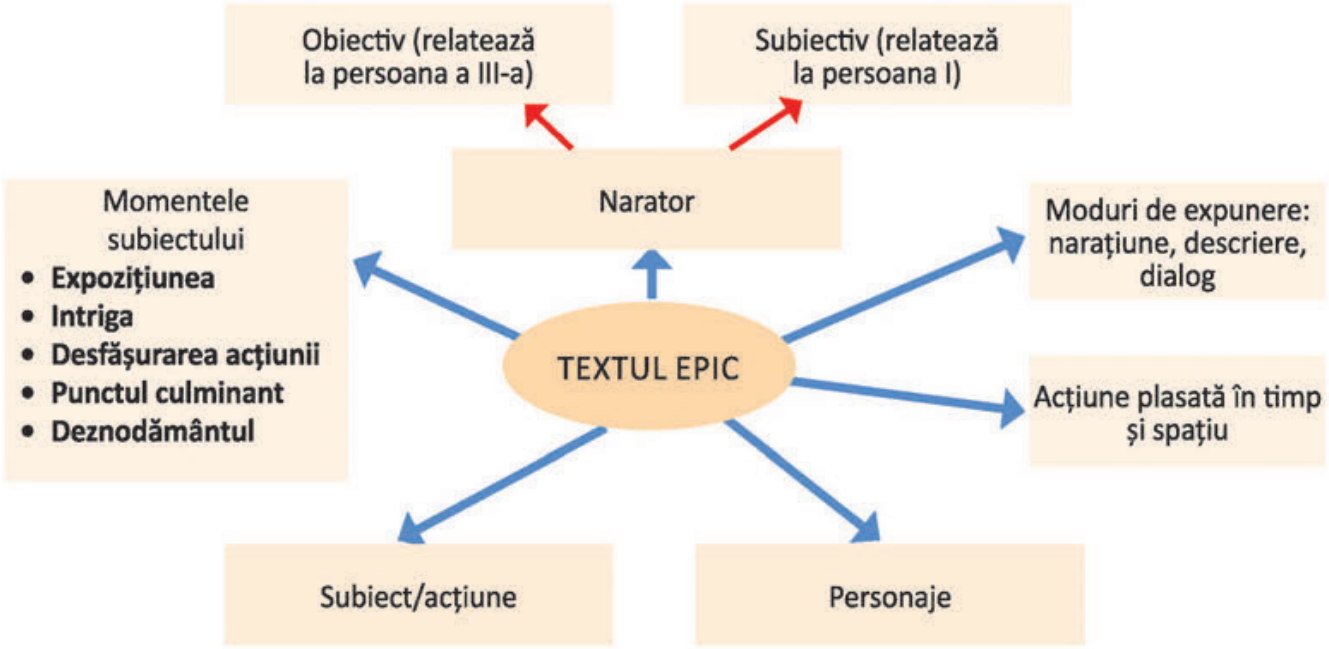

EXERSĂM

1. Realizează harta textului citat, conform modelului de mai jos.

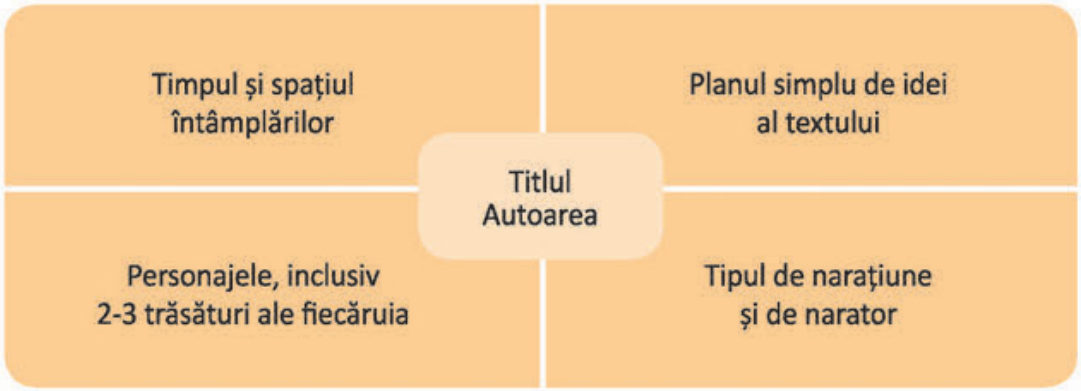

INTERPRETĂM

1. Explică, într-un text de 60-70 de cuvinte, motivele pentru care Pâlpâilă decide să plece de acasă și să se îndrepte spre tărâmul oamenilor.

2. Realizează o comparație între cele două lumi la care se face referire în textul dat. Transcrie pe caiet, completând un tabel asemenea celui de mai jos.

Criteriu	Țara Balaurilor	Tărâmul oamenilor
localizare		
comportamentul locuitorilor		
îndeletnicirile locuitorilor		

3. O călătorie este considerată a fi de inițiere atunci când persoana care o întreprinde învață lucruri noi din aceasta, descoperă aspecte inedite ale existenței sau are parte de anumite revelații. Consideri că aventura lui Pâlpâilă este o călătorie inițiatică? Argumentează-ți răspunsul într-un text de minimum 100 de cuvinte.

4. Ce părere ai despre dorința lui Pâlpâilă din final, și anume de a scoate totuși flăcări pe nas? Formulează un răspuns oral.

IEȘIM DIN LUMEA TEXTULUI – REFLECTĂM

1. Imaginează-ți cum arată Țara Balaurilor din povestea citită și realizează o descriere mai detaliată a acesteia. Schițează și o hartă a țării, apelând la cunoștințele tale despre hărți, dobândite în cadrul orelor de geografie.

2. ***Formați perechi.*** Citiți *Povestea micuței poete Vasiliska*, din opera literară *Enciclopedia zmeilor* (partea a II-a, *Poveștile*), de Mircea Cărtărescu. Stabiliți asemănările și deosebirile dintre balaurul Pâlpâilă și zmeoaica Vasiliska. Puteți prezenta rezultatul muncii voastre sub orice formă doriți: tabel, schemă, text etc.

REDACTARE

STRUCTURI TEXTUALE: SECVENȚE DE TIP NARATIV, „ÎNTREBĂRILE JURNALISTULUI“

• **Citește textul următor cu atenție.**

„Seara, după ce-și termina castronul cu supă lungă de varză, Charlie mergea întotdeauna în dormitorul bunicilor, pentru a le asculta poveștile și a le spune apoi noapte bună.

Fiecare dintre acești patru bătrâni trecuse de nouăzeci de ani. Erau smochiniți ca prunele uscate, numai piele și os, iar ziua și-o petreceau stând ghemuiți în patul acela mare, doi la un capăt și doi la celălalt, cu scufiile pe cap – căci le era frig altminteri –, moțăind ca să le treacă timpul.

Dar când auzeau ușa deschizându-se și salutul voios al lui Charlie: „Bună seara, Bunicule Joe! Bună seara, Bunică Josephine! Bună seara, Bunicule George! Bună seara, Bunică Georgina!“, toți cei patru bătrânei se ridicau în capul oaselor, fețele smochinite se luminau de bucurie și sporovăiala începea.

Bunicii îl adorau pe Charlie. Era lumina vieții lor, iar momentele pe care băiatul le petrecea cu ei seara erau partea cea mai frumoasă a întregii zile. Adeseori, și părinții lui Charlie veneau la ușă să asculte poveștile celor patru bătrâni, astfel că, timp de o jumătate de oră, în fiecare seară, camera aceea devenea un loc în care domnea fericirea și întreaga familie uita de foame și de sărăcie.“

(Roald Dahl, *Charlie și fabrica de ciocolată*)

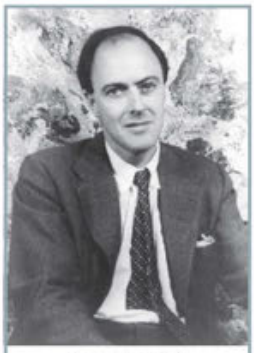

Roald Dahl
(1916-1990)

Roald Dahl a fost un scriitor britanic, autor al mai multor volume de proză scurtă (*Matilda*, *James și piersica uriașă*, *Charlie și fabrica de ciocolată*, *Vrăjitoarele*, *Marele Uriaș Prietenos* ș.a.), poezii, scenarii pentru filme, dar și pilot de avion de vânătoare. Povestirile sale sunt caracterizate de umor negru și finaluri neașteptate. Multe dintre cărțile sale au fost ecranizate.

a. Scrie cât mai multe întrebări cu privire la textul citit, care încep cu cele cinci cuvinte date în schema de mai sus.
b. Fă schimb de caiete cu un coleg din clasă și răspunde la întrebările pe care acesta le-a formulat.
c. Citește răspunsurile date de colegul tău. Dacă este cazul, fă observații sau corecturi pe marginea lor.
d. Stabiliți împreună tipul de text.

NE AMINTIM

Secvențele de tip narativ constau în relatarea de evenimente, fapte, întâmplări.
Sugestii pentru redactarea unei secvențe de tip narativ/unui text narativ:

Etapa	Sugestii
Situația inițială (introducere)	stabilirea reperelor spațio-temporale și a personajelor
Procesul – acțiunea (cuprins)	prezentarea întâmplărilor în ordine cronologică, gradată
Situația finală (încheiere)	rezolvarea tuturor conflictelor, depășirea momentelor de tensiune

1. Reascultă interviul de la secțiunea *Comunicare orală*. Pornind de la acesta, scrie un text de 140-150 de cuvinte, în care să relatezi o întâmplare petrecută într-unul dintre locurile evocate.

Pentru a redacta un text cât mai reușit, apelează în timp ce scrii și la următoarele întrebări: *cine? ce? când? unde? de ce?*

Fă schimb de compuneri cu un coleg. Fiecare va citi compunerea celuilalt și va realiza o evaluare a acesteia, utilizând grila de mai jos.

Criteriu	Respectă	Respectă parțial	Nu respectă
Textul are introducere, cuprins și încheiere.			
Textul a fost scris pornindu-se de la interviul ascultat.			
În momentul lecturii, se poate răspunde la întrebările: *cine? ce? când? unde? de ce?*			
Textul este scris fără greșeli de ortografie sau de punctuație.			
Textul se încadrează în limita de cuvinte indicată.			

ELEMENTE DE CONSTRUCȚIE A COMUNICĂRII

PRONUMELE PERSONAL. PRONUMELE REFLEXIV (ACTUALIZARE)

CITIM ȘI NE AMINTIM

a. Pronumele personal

- **Pronumele personal** este partea de vorbire flexibilă care ține locul unui substantiv, indicând persoanele care participă la actul comunicării.
- **Pronumele personal** își schimbă forma în funcție de **persoană, număr, gen** (doar la persoana a III-a) și **caz**.

Cazul	Persoana I		Persoana a II-a		Persoana a III-a			
	singular	plural	singular	plural	singular		plural	
					masc.	fem.	masc.	fem.
nominativ	eu	noi	tu	voi	el	ea	ei	ele
acuzativ	(pe) mine* mă/-mă, m-	(pe) noi ne/ne-/-ne	(pe) tine te/te-/-te	(pe) voi vă/-vă, v-	(pe) el îl, -l/l-	(pe) ea o/-o	(pe) ei îi, -i/i-	(pe) ele le/-le/le-
genitiv	-	-	-	-	lui	ei	lor	
dativ	mie îmi, mi/-mi/ mi-	nouă ne/-ne/ne-, ni	ție îți, ți/-ți/ți-	vouă vă/-vă, vi, v-	lui îi, i/- i/i-	ei îi, i/- i/i-	lor le/-le/le-, li	
vocativ	-	-	tu!	voi!	-	-	-	-

* forme accentuate ** forme neaccentuate

Funcții sintactice ale pronumelui personal:
- ◊ **subiect**: ***El*** interpretează un rol.
- ◊ **nume predicativ**: Fratele meu este ***el***.
- ◊ **atribut**: Vestea ***de la voi*** este interesantă.
- ◊ **complement direct**: ***Îi*** văd ***pe ei*** în fiecare zi.
- ◊ **complement indirect**: ***Mie mi*** se dă un rol dificil.
- ◊ **complement prepozițional**: Astăzi vom discuta ***cu ele***.
- ◊ **circumstanțial**: Se comportă ***ca noi***.

b. Pronumele reflexiv

- **Pronumele reflexiv** exprimă identitatea dintre subiectul/obiectul asupra căruia se exercită, direct sau indirect, acțiunea verbului și subiectului verbului.
- **Pronumele reflexiv** are forme proprii doar la **persoana a III-a,** pentru **cazurile acuzativ și dativ.**

Cazul	Forme accentuate	Forme neaccentuate
acuzativ	(pe) sine	se/-se, s-
dativ	sie, sieși	își, -și/și-

- Pentru persoanele I și a II-a, pronumele reflexiv împrumută formele neaccentuate ale pronumelui personal, în cazurile acuzativ și dativ, diferența dintre acestea făcându-se astfel:

Eu — mă plimb prin parc.
pers. I, sg. — pers. I, sg. mă = pronume reflexiv

El — mă invită în parc.
pers. a III-a, sg. — pers. I, sg. mă = pronume personal

Așadar, vorbim de **pronume reflexiv** atunci când persoana și numărul subiectului asupra căruia se exercită (direct sau indirect) acțiunea verbului coincid cu persoana și numărul subiectului verbului.

Funcții sintactice ale pronumelui reflexiv:
- **atribut**: Lauda ***de sine*** nu este apreciată.
- **complement direct**: Copilul ***se*** protejează de soare.
- **complement indirect**: ***Îmi*** fac loc pe canapea.
- **complement prepozițional**: Astăzi a vorbit ***despre sine***.

Observație: În unele cazuri, pronumele reflexiv nu îndeplinește singur funcție sintactică.
exemplu: Se gândește la filmul de ieri.

EXERSĂM

1. Identifică pronumele personale și pronumele reflexive din următoarele texte, grupându-le pe două coloane.

a. „Ea lăsa fusul, râdea, îmi desfăcea părul cârlionţat în două şi mă săruta în creştetul capului.

Câte-o frunză se desprindea din ramuri şi cădea legănându-se. Eu mă luam cu ochii după ea şi ziceam:

– Spune, bunico, spune.

– Şi aşa, îi părea grozav de rău că nu avea copii. Şi... nu mai putea de părere de rău că nu are copii... Într-o zi veni la el un moş bătrân, bătrân, că-şi târa barba pe jos de bătrân şi de cocoşat ce era. Şi era mic, mic de tot...“

(Barbu Ştefănescu Delavrancea, *Bunica)*

b. „Şi apoi crescură paltinii, crescură cum alţi paltini nu cresc: în fiecare zi un an, în fiecare noapte alt an, iară în crepetul zorilor, când se strâng stelele pe cer, trei ani într-o clipită. Când se împliniră trei zile şi trei nopţi, cei doi paltini erau mândri şi nalţi, ridicându-se cu crengile lor până la fereastra împăratului. Şi apoi, când adia vântul şi se mişcau frunzele, împăratul asculta, asculta zile întregi la şoptirea lor. Îi părea că aude un suspin neîncetat, ca o plângere pusă în vorbe neînţelese, pe care numai sufletul lui o simţea ca o simţire ascunsă şi nepricepută, care ziua nu-i lăsa odihnă şi care noaptea îl ţinea treaz. Îl cuprindeau fiorii în auzul acestei şoptiri şi totuşi îi părea că n-ar putea să fie fără de ea.“

(Ioan Slavici, *Doi feţi cu stea în frunte*)

Barbu Ştefănescu Delavrancea (1858-1918)

Barbu Ştefănescu Delavrancea a fost un scriitor, orator şi avocat român, membru al Academiei Române. Întreaga activitate literară a lui Delavrancea este caracterizată de preţuirea pe care acesta o arată faţă de valoarea umană a omului simplu, a cărui viaţă o zugrăveşte în mod realist. Delavrancea rămâne una dintre cele mai puternice prezenţe literare de la sfârşitul secolului al XIX-lea şi începutul secolului al XX-lea.

2. Precizează dacă pronumele care apar în următoarele enunţuri sunt personale sau reflexive.

a. Mama ne cheamă la masă în fiecare seară.
b. Nu am reuşit să te înscriem la acel concurs.
c. Te-ai urcat în podul casei ieri?
d. Mi-am dat seama de adevărata lui faţă.
e. Ne întrebam ce se va întâmpla în acea situaţie.
f. Andrei nu mi-a zis ce temă avem pentru mâine.
g. Fata s-a împiedicat de pragul uşii.

Ioan Slavici (1848-1925)

3. Scrie enunţuri în care următoarele forme neaccentuate să fie, pe rând, pronume personale şi reflexive: *vă, mă, îmi, îţi*.

4. Analizează pronumele personale şi pronumele reflexive din următoarele texte, completând, în caiet, un tabel asemenea celui dat.

Pronumele	Felul	Persoana	Numărul	Genul (dacă e cazul)	Cazul	Funcţie sintactică
el	personal	a III-a	singular	masculin	nominativ	subiect

Johanna Spyri
(1827-1901)

a. „Ionescu are și el o slăbiciune, și el e om! ține la mine și nu e în stare să mă refuze. Repede mă arunc într-o birje și alerg la Ionescu, profesorul de latinește.

– Dragă Costică, viu la tine sigur că n-ai să mă refuzi; știu cât pot conta pe amiciția ta și nu-mi permit a mă-ndoi un moment că în cazul de față, fiind vorba, mă-nțelegi, de o chestiune care mă interesează în așa grad, încât dacă n-aș fi pe deplin convins că tu, care mi-ai dovedit totdeauna, fără să dezminți niciodată o afecțiune, ce pot zice că la rândul meu... în fine..."

(Ion Luca Caragiale, *Lanțul slăbiciunilor*)

b. „Chiar gândul de a merge în vizită la cineva era ceva foarte nou pentru Heidi. Încă de a doua zi, Heidi începu să-și bată la cap bunicul să meargă să le facă o vizită lui Peter și bunicii sale. Bunicul îi tăie elanul. După patru zile însă, nimic n-o mai putu opri pe fetiță. Era foarte hotărâtă și nici chiar bunicul nu mai găsi vreo cale s-o refuze. Luă sania, își urcă cu grijă copila în poală și sania străbătu iute zăpada groasă și ajunseră la coliba lui Peter. O lăsă pe fată acolo și, înainte de a pleca, îi spuse lui Heidi:

– Acum, du-te, dar ai grijă să te întorci înainte să se întunece."

(Johanna Spyri, *Heidi*)

5. Rescrie enunțurile date, alegând varianta corectă.

a. Vorbește mereu despre ei/iei.
b. Vede-ți-vă /Vedeți-vă de treabă și nu mă mai deranjați!
c. V-ați/V-a-ți cumpărat bilete de avion?
d. Înțele-su-m-a-ți/Înțelesu-m-a-ți/Înțelesu-m-ați, domnilor?
e. Am aflat ieri ce-l/cel supără.

6. Scrie un text cu tema *călătoria*, în care să integrezi următoarele ortograme: *cei, ce-i, sau, s-au, iau, i-au*.

PRONUMELE ȘI ADJECTIVUL PRONOMINAL POSESIV

CITIM

– **Ai mei** vor pleca într-o călătorie prin Europa. **Ai tăi** ce planuri au?

– Cred că părinții **mei** vor vizita mai multe obiective turistice din țara **noastră**.

OBSERVĂM

Discutați, ***în perechi***, despre cuvintele scrise îngroșat în schimbul de replici de mai sus.

Ce arată acestea?

Ce cuvinte înlocuiesc ele?

AFLĂM

- **Pronumele posesiv** înlocuiește atât **numele obiectului posedat**, cât și **numele posesorului.**

obiect posedat ← penarul băiatului → posesor

↓

al său

- **Formele pronumelui posesiv sunt următoarele:**

Posesor / Obiect posedat		Un singur posesor			Mai mulți posesori		
		pers. I	pers. a II-a	pers. a III-a	pers. I	pers. a II-a	pers. a III-a
Un singur obiect posedat	masc.	al meu*	al tău	al său	al nostru	al vostru	-
	fem.	a mea	a ta	a sa	a noastră	a voastră	-
Mai multe obiecte posedate	masc.	ai mei alor mei**	ai tăi alor tăi	ai săi alor săi	ai noștri alor noștri	ai voștri alor voștri	-
	fem.	ale mele alor mele	ale tale alor tale	ale sale alor sale	ale noastre alor noastre	ale voastre alor voastre	-

*forme de nominativ și acuzativ; în acuzativ precedate de prepoziții

Ai săi au mers la cinema. S-a întâlnit cu ale voastre.

**forme de genitiv și dativ

Ideea alor mei este genială. Le-am dat alor săi vestea cea bună.

- **Funcții sintactice** ale pronumelui posesiv:
  - ◊ **subiect**: ***Ai mei*** sosesc mâine în țară.
  - ◊ **nume predicativ**: Pălăriile sunt ***ale voastre***.
  - ◊ **atribut**: Mașina ***alor tăi*** este cea verde?
  - ◊ **complement direct**: Îi caut ***pe ai noștri*** de două ore.
  - ◊ **complement indirect**: Le-am cerut ***alor săi*** un sfat.
  - ◊ **complement prepozițional**: M-am întâlnit ieri ***cu ale sale***.
  - ◊ **circumstanțial**: Am mers ***la ai mei***.
- Atunci când determină un substantiv, cu care se acordă în gen, număr și caz, pronumele posesiv devine **adjectiv pronominal posesiv.**

Geaca verde nu este **a mea.** → pronume posesiv

Geaca **mea/A mea** geacă este albastră.

↓

adjectiv pronominal posesiv, se acordă cu substantivul *geaca/geacă*
(gen feminin, număr singular, caz nominativ)

➲ Adjectivul pronominal posesiv înlocuiește doar numele posesorului, substantivul determinat de acesta denumind obiectul posedat.

➲ Adjectivul pronominal posesiv poate fi așezat înaintea substantivului determinat sau după acesta. Atunci când este plasat după substantivul determinat, articolul posesiv *al/a/ai/ale* dispare.

al său *penar* sau *penarul* ***său***

➲ Adjectivul pronominal posesiv îndeplinește funcția sintactică de atribut.

PAUZA DE ORTOGRAFIE

1. Pronumele și adjectivele pronominale **posesive** *noștri, voștri* se scriu totdeauna cu **un** singur **-i** (*ai noștri* tineri, *tinerii noștri*), pentru că nu primesc articol.

2. În construcția cu prepoziția ***de*** (care și-a pierdut sensul partitiv[1], dobândind sensul „de felul") + pronume **posesiv**, norma actuală admite atât **pluralul**, cât și **singularul**: *un prieten de-ai mei/de-al meu, o prietenă de-ale mele/de-a mea.*

[1]*partitiv* – care exprimă ideea de parte dintr-un întreg

EXERSĂM

1. Scrie un pronume posesiv corespunzător fiecărei propoziții, conform modelului dat.

Model: Eu am un stilou. → *al meu*

a. Silvia are o casă.
b. Voi aveți un bloc de desen.
c. Tu ai niște caiete îngrijite.
d. Noi avem mai multe opțiuni.
e. Eu dețin o colecție considerabilă.
f. Pilotul a obținut mai multe certificate.
g. Voi colecționați timbre.

2. Formulează enunțuri în care pronumele posesive obținute la exercițiul anterior să devină adjective pronominale posesive. Subliniază substantivul determinat în fiecare caz.

Model: al meu → Am decis să cer sfatul <u>prietenului</u> *meu*.

3. Construiește propoziții în care următoarele cuvinte să fie, pe rând, pronume posesive și adjective pronominale posesive: *ai voștri, ale mele, ai săi, a ta*.

4. Identifică adjectivele pronominale posesive din următoarele texte, menționând genul, numărul și cazul acestora.

a. „Amu cică împăratul acela, aproape de bătrânețe, căzând la zăcare, a scris către frăține-său craiului, să-i trimită grabnic pe cel mai vrednic dintre nepoți, ca să-l lase împărat în locul său după moartea sa. Craiul, primind cartea, îndată chemă tustrei feciorii și le zise:

– Iaca ce-mi scrie frate-meu și moșul vostru. Care dintre voi se simte destoinic a împărăți peste o țară așa de mare și bogată, ca aceea, are voie din partea mea să se ducă, ca să împlinească voința cea mai de pe urmă a moșului vostru."

(Ion Creangă, *Povestea lui Harap-Alb*)

b. „– Ticălosul minte cu neruşinare! Banii aceştia sunt ai mei şi vreau să-i iau, exclamă Emil.

– Chiar dacă ar fi adevărat, tinere, zise casierul, lucrurile nu sunt aşa de simple pe cât crezi tu. Cum poţi dovedi că sunt banii tăi? Este scris numele tău pe ei? Sau ai notat numărul hârtiilor?

– Bineînţeles că nu! zise Emil. Cine se gândeşte că o să fie furat? Dar, cu toate astea, sunt banii mei. Auziţi? Mi i-a dat mama ca să-i aduc bunicii, care locuieşte aici, în strada Schumann nr. 15."

(Erich Kästner, *Emil şi detectivii*)

c. „Mama mea era cea mai grozavă dintre pisici. În fiecare dimineață ne spăla pe noi, pisoii, peste tot, iar din când în când, în cursul zilei, ne spăla din nou, pe bucățele,

OBSERVAȚIE

Atenție! Cuvintele ***lui, ei, lor*** nu sunt forme ale pronumelui posesiv, ci formele de genitiv ale pronumelui personal.

cum ar fi o ureche, sau o lăbuță, sau un vârf de coadă, și se preocupa foarte mult de educația noastră. Mi-e teamă că i-am dat mult de furcă, fiindcă eram mai degrabă îndesată și greoaie și nu executam cu prea multă râvnă sau grație exercițiile pe care ea le considera utile pentru noi."

(Edith Nesbit, *Un prieten puternic*)

5. Rescrie următoarele enunțuri, corectând greșelile.

a. Am admirat minute în șir colecția s-a de tablouri.
b. A-i săi petrec weekendul în Mamaia.
c. S-a bucurat mult când s-a întâlnit cu colegii voștrii.
d. Prestația mia a încântat pe toată lumea.
e. Ai noștrii părinți ne-au impus reguli noi.

VALORIFICĂM

Alege unul dintre textele de la exercițiul 4 și scrie o continuare a acestuia (70-80 de cuvinte), integrând cel puțin șapte pronume și adjective pronominale posesive.

Fă schimb de texte cu unul dintre colegii de clasă. Fiecare va identifica și va sublinia pronumele și adjectivele pronominale posesive utilizate.

REȚINEM

Pronumele posesiv

- Înlocuiește numele posesorului și al obiectului posedat.
- Nu are forme la persoana a III-a pentru mai mulți posesori.

Adjectivul pronominal posesiv

- Înlocuiește doar numele posesorului.
- Se acordă în gen, număr și caz cu substantivul determinat.
- Poate fi așezat înainte de sau după substantivul determinat.

PRONUMELE ȘI ADJECTIVUL PRONOMINAL DEMONSTRATIV

CITIM

Băiețelul a vorbit despre vacanța de vară. **Acesta** era foarte entuziasmat.

Florile din grădina bunicii mi-au plăcut foarte mult. Cred că **acelea** erau panseluțe.

Domnul Georgescu a ales servieta albastră. **Aceeași** a fost și alegerea soției sale.

Cristian și Mihai nu au spart paharul. **Ceilalți** din cameră au făcut-o.

OBSERVĂM

Analizează cuvintele scrise îngroșat în enunțurile de mai sus și menționează care sunt substantivele pe care acestea le înlocuiesc în fiecare caz. Apoi așază-le lângă substantivele identificate. Ce observi?

INTERDISCIPLINAR

Pisicile sunt cele mai comune animale de companie, alături de câini.

Se pare că femelele sunt mai sociabile decât motanii. Luptele dintre ele pot fi o joacă inofensivă, prin care își demonstrează abilitățile, sau pot fi un mod de stabilire a ierarhiei dintr-un grup. Nu este recomandat ca stăpânul să intervină fizic într-o astfel de luptă, deoarece poate fi zgâriat și mușcat foarte grav. Zgâriatul este pentru pisici o modalitate de curățare și ascuțire a ghearelor, iar întinsul îi folosește la exersarea mușchilor, a încheieturilor și a tendoanelor.

AFLĂM

- **Pronumele demonstrativ** înlocuiește numele unui obiect, arătând apropierea sau depărtarea lui în timp sau spațiu, respectiv identitatea sau diferențierea față de alte obiecte.

  Am găsit o hartă interesantă. **Aceasta** este pe birou.

- **Formele pronumelui demonstrativ** sunt următoarele:

a. Pronumele demonstrativ de apropiere

Caz	Masculin		Feminin	
	singular	plural	singular	plural
nominativ acuzativ	acesta	aceștia	aceasta	acestea
genitiv dativ	acestuia	acestora	acesteia	acestora

Forme populare: ăsta, ăștia, asta, ăstea etc.

b. Pronumele demonstrativ de depărtare

Caz	Masculin		Feminin	
	singular	plural	singular	plural
nominativ acuzativ	acela	aceia	aceea	acelea
genitiv dativ	aceluia	acelora	aceleia	acelora

Forme populare: ăla, ăia, aia, ălea etc.

c. Pronumele demonstrativ de identitate

Caz	Masculin		Feminin	
	singular	plural	singular	plural
nominativ acuzativ	același	aceiași	aceeași	aceleași
genitiv dativ	aceluiași	acelorași	aceleiași	acelorași

d. Pronumele demonstrativ de diferențiere

Caz	Masculin		Feminin	
	singular	plural	singular	plural
nominativ acuzativ	celălalt	ceilalți	cealaltă	celelalte
genitiv dativ	celuilalt	celorlalți	celeilalte	celorlalte

- **Funcții sintactice** ale pronumelui demonstrativ:
  - ◊ **subiect**: A sunat ***acela*** în urmă cu două ore.
  - ◊ **nume predicativ**: Penarul meu este ***celălalt***.
  - ◊ **atribut**: Articolul ***despre acelea*** este bine scris.
  - ◊ **complement direct**: Îi văd ***pe aceiași*** în fiecare zi.
  - ◊ **complement indirect**: Le-am oferit ***acelora*** ghidul meu turistic.
  - ◊ **complement prepoziţional**: Mă tem ***de acesta***.
  - ◊ **circumstanţial**: Ne îndreptăm cu paşi repezi ***către celelalte***.

- Atunci când determină un substantiv, cu care se acordă în gen, număr şi caz, pronumele demonstrativ devine **adjectiv pronominal demonstrativ.**

Geamantanul meu este **acela.** ⟶ pronume demonstrativ de depărtare

Am venit cu geamantanul **acela/acel** geamantan.
↓
adjectiv pronominal demonstrativ,
se acordă cu substantivul *geamantan(ul)*
(gen neutru, număr singular, caz acuzativ)

➲ Adjectivul pronominal demonstrativ nu mai înlocuieşte substantivul, ci îl determină, acordându-se cu acesta.

➲ Cu excepţia adjectivului pronominal demonstrativ de identitate, care poate fi plasat doar înaintea substantivului determinat (***acelaşi** ideal)*, toate celelalte adjective pronominale demonstrative pot fi aşezate înaintea substantivului sau după acesta.

acel** episod* sau *episodul **acela
celălalt** episod* sau *episodul **celălalt

➲ Adjectivul pronominal demonstrativ îndeplineşte funcţia sintactică de atribut.

PAUZA DE ORTOGRAFIE

1. Pronumele şi adjectivele pronominale demonstrative **de depărtare** şi **de identitate** se scriu la feminin, singular *aceea, aceeaşi*, iar la masculin, plural *aceia, aceiaşi* (cartea *aceea, aceeaşi* carte; copiii *aceia, aceiaşi* copii).

2. Se scriu **într-un cuvânt** toate formele pronumelor şi adjectivelor pronominale demonstrative **sudate**, compuse la **origine** şi devenite în parte **neanalizabile**: seriile lui *acelaşi, celălalt*.

EXERSĂM

1. Înlocuieşte substantivele subliniate în enunţurile date cu pronumele demonstrative de apropiere şi de depărtare potrivite, conform modelului dat.

Model: S-au întâlnit cu <u>profesoara</u> în curtea şcolii. → *aceasta/aceea*

a. I-au oferit <u>angajatului</u> condiţii optime de muncă.
b. <u>Copacii</u> de pe marginea drumului au fost tăiaţi.
c. Antrenamentele <u>sportivelor</u> au fost programate de luna trecută.
d. <u>Umbrelele</u> au fost cumpărate de părinţi.
e. Am vrut să scriu cu <u>stiloul</u> primit de la bunicul.
f. Blana <u>cățelului</u> a fost spălată de ploaie.

2. Construieşte enunţuri în care următoarele cuvinte să fie, pe rând, pronume demonstrative şi adjective pronominale demonstrative: *aceasta, acela, aceeaşi, cealaltă, ceilalţi, acelaşi, acelora, celuilalt.*

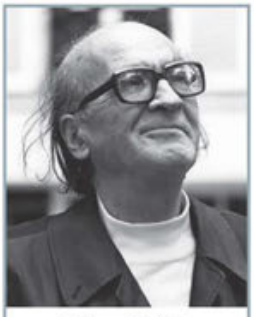

Mircea Eliade
(1907-1986)

Mircea Eliade a fost istoric al religiilor, scriitor de ficțiune, filosof și profesor român la Universitatea din Chicago. Este autor a 30 de volume științifice, opere literare și eseuri filosofice traduse în 18 limbi și a circa 1.200 de articole și recenzii cu o tematică variată. Opera completă a lui Mircea Eliade ar ocupa peste 80 de volume, fără a lua în calcul jurnalele sale intime și manuscrisele inedite.

3. Identifică pronumele și adjectivele pronominale demonstrative din textele date, menționând felul acestora și funcția sintactică.

a. „El își puse nădejdea în întâmplarea aceasta și își zise: «Îmi voi încerca norocul. De voi izbuti să înduplec pe împăratul a ierta pe acești oameni de la moarte, mă voi încumeta să mă însărcinez și cu cealaltă treabă; iară de nu, sănătate bună! Mă voi duce de unde am venit. Asta să fie în norocul meu; niciodată nu strică cineva să facă o încercare.»

Și astfel, poftorindu[1]-și unele ca acestea, aide, aide, ajunge la curtea împărătească."

(*Greuceanu*, text cules de Petre Ispirescu)

b. „Descoperirea aceasta a însemnat o adevărată catastrofă. Tata a hotărât că nu trebuie să-mi mai obosesc ochii cu alte cărți în afară de cele de școală. Nu mai aveam voie deci să citesc în timpul liber. De altfel, sursa lecturilor extrașcolare îmi fusese secată. Tata nu mai deschidea biblioteca cu geamuri și nu mă mai lăsa să răsfoiesc volumele legate. Mai târziu, mi-am dat seama că anii aceia au fost pierduți. Setea mea de lectură o potoleam la întâmplare. Citeam ce-mi cădea în mână, romane în fascicole, *Sherlock Holmes*, *Psaltirea*, *Cheia visurilor* și citeam pe ascuns, în fundul grădinii, în pod, în pivniță (ca la București după 1914)."

(Mircea Eliade, *Primele amintiri*)

4. Transcrie pe caiet, completând enunțurile de mai jos cu adjectivele pronominale demonstrative potrivite din următoarea listă: *aceleași, aceeași, același, aceiași*.

a. În parcare am recunoscut ... mașini.
b. Au cumpărat amândouă ... carte.
c. De când o cunosc, poartă ... cercei.
d. Nu știu dacă are ... hobby.

5. Rescrie enunțurile, alegând varianta corectă.

a. Ea și cealantă/cealaltă colegă a ei sunt originare din Galați.
b. Directorul a fost informat că a lipsit același/acelaș angajat.
c. Aceleea/Aceleia i s-a stricat din nou mașina.
d. Elevelor acestea/acestora li s-a oferit un premiu.
e. Am observat că aceiași/aceeași elevi întârzie la antrenamente.
f. Cartea aceia/aceea mi-a plăcut cel mai mult.
g. Povestea vânătorului aceluia/acela a fost captivantă.

VALORIFICĂM

Scrie un text pe o temă la alegere, în care să folosești cât mai multe pronume demonstrative, de diverse tipuri, pe care le vei sublinia.

Fă schimb de texte cu un coleg de clasă. Acesta va transforma pronumele în adjective pronominale, făcând toate modificările ce se impun.

[1] **a poftori** = a repeta, a reaminti (înv.)

REȚINEM

Pronumele și adjectivul pronominal demonstrativ

- de apropiere: *acesta, aceștia, aceasta, acestea ...*
- de depărtare: *acela, aceia, aceea, acelea ...*
- de identitate: *același, aceiași, aceeași, aceleași ...*
- de diferențiere: *celălalt, ceilalți, cealaltă, celelalte ...*

LECTURĂ DIALOGUL ÎN TEXTUL NONLITERAR

PĂTRUNDEM ÎN LUMEA TEXTULUI

Discutați în clasă despre activitatea sportivilor pe care îi cunoașteți.
De ce considerați că aceștia se pregătesc pentru a participa la competiții?
Cum credeți că se simte un sportiv care a câștigat un premiu sau o medalie?

DE CE MERGE TIBI UȘERIU PENTRU A TREIA OARĂ LA ARCTIC ULTRA: PENTRU MINE URMEAZĂ CEVA MĂREȚ

– interviu realizat de Cristiana Sabău –

A câștigat de două ori 6633 Arctic Ultra, cel mai greu maraton din lume, dar, cu toate acestea, Tibi Uşeriu îşi încearcă pentru a treia oară norocul la Cercul Polar. E doar un antrenament pentru un an pe care Tibi vrea să-l trăiască la înălțime, respirând cel mai curat aer de pe pământ.

Tibi, ce s-a întâmplat de mergi din nou la Arctic Ultra?

Nu s-a întâmplat nimic. Am primit o invitație şi mi-am adus aminte că, în urmă cu trei ani, m-am chinuit să ajung acolo. Şi mi-am zis: de ce să nu profit de invitația asta? Mai ales că e un bun antrenament pentru mine şi e şi o provocare, fiindcă traseul s-a schimbat aproape în totalitate. O să fie 300 km de Ice Road. Organizatorii promit că va fi mai greu decât până acum. Deci e o provocare. În plus, e o competiție care mie îmi place foarte mult, mă regăsesc în ea şi cred că ar fi fost păcat să nu accept, mai ales că e şi o perioadă moartă din punct de vedere competițional. Apoi e o pregătire foarte bună pentru mine pentru ceea ce urmează să fac în continuare anul acesta.

În textele nonliterare, dialogul constă în schimbul de replici dintre două sau mai multe persoane. Un exemplu de text nonliterar în care apare dialogul este interviul.

Să înțeleg că nu te-ai pregătit special pentru Arctic Ultra 2018?

Nu m-am pregătit special pentru această competiție, ci pentru Himalaya, pentru că o să plec la Ultramaratonul Everestului. Pe lângă asta, mi-am luat și un vârf. Acum, în funcție de cât de bine mă aclimatizez, voi face un vârf cât de mare. Voi sta trei săptămâni în prima bază a Everestului, la 5.400 de metri altitudine, iar, în funcție de cum mă aclimatizez, eu sper să urc un vârf de cel puțin 7.000 de metri altitudine. Apoi am competiția. Pe 20 mai e Ultramaratonul Everestului. Deci seamănă foarte mult cu ceea ce e la Arctic. Tot la frig mă duc, doar că în Himalaya va fi lipsa de oxigen. Încă nu știu cum va reacționa corpul meu. Asta văd când ajung, pe data de 2 mai, în Nepal.

PROIECT DE ECHIPĂ
(3-4 membri)
„Modele de urmat"

- Documentați-vă despre o personalitate (din lumea științifică, artistică sau a sportului) care s-a străduit să își depășească limitele, chiar dacă a atins culmile succesului.
- Prezentați colegilor câteva date relevante despre persoana respectivă, care să demonstreze eforturile acesteia.

Așadar, Arctic Ultra 2018 e un antrenament. Nu te duci să câștigi?

Cum să nu? Fac atâtea mii de kilometri să nu câștig? Nu! Eu sunt o fire competitivă. Nu, clar. Mă duc acolo ca să câștig. Sunt trei care au declarat deja că vor să câștige. Eu sper să pot duce la capăt competiția asta și să câștige care e mai bun. La Arctic [este] egal cine câștigă, nu contează că e irlandez, român sau american. Eu îmi pun pălăria jos în fața câștigătorului. Foarte mulți nu știu în ce se bagă. Își dau seama doar după 400 km, la fel cum mi-am dat și eu seama la participare. Acum, după 500 km își vor da seama, traseul fiind schimbat.

Fiind la a treia participare, știi mai bine acum ce să faci?

Nu știi niciodată pentru că ciclonul de frig se învârte tot timpul acolo. De exemplu, a fost o competiție care a debutat din tabăra noastră de bază și a ajuns undeva unde noi vom face un stop înainte să ajungem la Cercul Arctic. A fost o noapte în care au abandonat 14 concurenți și a terminat unul singur. Într-o asemenea competiție nu poți ști. Poți fi cât vrei de pregătit. Sunt momente în care te întrebi: de ce fac asta, de ce am ajuns aici? Atunci trebuie să treci peste momentele astea. Nu pot să zic acum că am să câștig competiția asta. Bineînțeles că mă duc să câștig și îmi doresc foarte mult. Acum, jumătate din traseu nu știu pe unde e. Ei zic că va fi și mai dificil. Ice Road pe mine m-a scos din toate mințile. Nu mi-a plăcut pentru că mergi pe gheață și acolo te mănâncă de viu frigul ăla. Va fi o provocare pentru toți, mai ales că peste 50% dintre participanții de anul acesta au mai concurat la această competiție. Se întoarce și câștigătorul din 2008, singurul care a terminat atunci. E un irlandez, un soldat care pregătește trupe de comando prin Africa. Cred că o să-mi creeze probleme, dar și românii, cel puțin pe primii 50 de kilometri.

Nu ți-e teamă de eșec? Lumea își pierde ușor idolii.

Hai să fim serioși, acum. Eu cred că și acum, dacă o să câștig a treia oară, vor apărea unii care vor zice: *Bă, dar mă lași? Ne-ai plictisit cu chestia asta!* Eu nu mă duc acolo să mulțumesc lumea. Cred că prea puțin contează. Mă duc să-mi satisfac mie plăcerile, să mă depășesc, să mă provoc pe mine. Aproape că mi-e indiferent ce zice

lumea. Îmi plac persoanele negative pentru că mă provoacă, din ele mă hrănesc. Îmi place să demonstrez contrariul. De mulţumit, nu am să mulţumesc pe toată lumea. Nici nu vreau. Ar fi păcat să-mi consum energia pe aşa ceva.

Adevărata provocare pentru tine în 2018 e Himalaya, nu?

Clar. E ceva nou pentru mine. Eu am urcat câteva mușuroaie față de ce va fi acolo. Bistriciorul, Făgăraș sunt mușuroaie față de ce mă așteaptă acolo. Gândește-te că eu nu am trecut niciodată de 3.000 de metri altitudine, iar acolo voi sta la peste 5.000. Peste 3.000 am trecut doar la Turul Giganților, care mi-a pus capăt de atâtea ori. Nu știu ce mă așteaptă. De-asta am zis că Arctic Ultra e un antrenament foarte bun pentru ceea ce urmează. Acolo va trebui să mă aclimatizez la altitudine. Provocarea pentru mine, anul acesta, e Himalaya, clar.

E tot o competiţie de rezistenţă?

Traseul e destul de scurt, de doar 60 km, doar că se desfășoară la o altitudine enorm de mare, unde oxigenul este scăzut. În ultimii 14 ani, competiția e dominată de nepalezi. Deși nu știu cum va reacționa corpul meu la așa ceva, acolo mă duc cu gândul să termin competiția. Pentru mine va fi o provocare enorm de mare Himalaya, dar și o experiență. Să fim serioși, în urmă cu 10 ani, eu nu credeam că mai pot să mă plimb, darămite să ajung în Himalaya. Pentru mine e ceva măreț.

Când pleci la Arctic Ultra 2018?

Competiția începe în 9 martie, eu plec mai repede pentru că trebuie să ajung în tabăra de bază, chiar dacă nu voi mai fi trecut prin testele concursului. Trebuie să ajung înainte cu câteva zile pentru că două zile mergem până la start, după care două zile țin pregătirile. Voi pleca în 3 martie. [...]

Să ai succes și să te întorci sănătos!

Mulțumesc. Sincer, eu nu mă prea gândesc la chestia asta cu întors sănătos. Știu că așa mă voi întoarce. Iubesc atât de mult viața, încât știu că nu am să îmi fac rău niciodată.

(Sursa:https://www.timponline.ro/merge-tibi-useriu-treia-oara-arctic-ultra-mine-urmeaza-ceva-maret-interviu/, 15 februarie 2018)

INTERDISCIPLINAR

Munții Himalaya, din Asia Centrală, sunt cel mai tânăr și cel mai înalt lanț muntos de pe Terra. Aici se află vârfuri de peste 8.000 de metri înălțime (cel mai cunoscut fiind Everest, cu 8.848 m). De aici izvorăsc Yangtze și Fluviul Galben, cele mai lungi ape curgătoare din China. Lanțul muntos străbate mai multe țări: Nepal, Bhutan, provincia chineză Tibet, India și Pakistan.

DISCUTĂM DESPRE TEXT

OBSERVĂM

1. Scrie sinonime contextuale pentru următoarele cuvinte preluate din textul dat: *greu, altitudine, corpul, traseul, competiție, măreț.*

2. Integrează în enunțuri proprii antonimele potrivite ale următoarelor cuvinte din text: *curat, acolo, moartă, prima, schimbat.*

3. Alcătuiește familia lexicală a cuvântului *munte*.

INTERDISCIPLINAR

În Munții Făgăraș, din Carpații Meridionali, se află cel mai înalt vârf muntos din România – Moldoveanu, 2.544 de metri –, alături de multe alte vârfuri de peste 2.500 de metri. Vârfurile fiind separate de șei adânci, masivul a căpătat denumirea de „Alpii Transilvaniei", dată de un savant francez. Munții Făgăraș sunt traversați de unul dintre cele mai apreciate drumuri montane, Transfăgărășanul.

EXPLORĂM ȘI ÎNVĂȚĂM

1. Formulează răspunsuri scrise la următoarele întrebări care vizează textul dat.

a. De câte ori a participat Tibi Uşeriu la 6633 Arctic Ultra?

b. La ce altitudine este situată prima bază a Everestului?

c. Unde va ajunge sportivul în data de 2 mai?

d. În ce constă etapa de Ice Road a maratonului?

e. Cine a câștigat competiția în anul 2008?

f. În ce dată debutează competiția de la Cercul Polar?

2. Enumeră motivele pentru care sportivul Tibi Uşeriu a decis să participe la *6633 Arctic Ultra*, cel mai greu maraton din lume.

INTERPRETĂM

1. Menționează care este atitudinea lui Tibi Uşeriu cu privire la părerea oamenilor despre activitatea sa. Ești de acord cu acesta? Redactează, în acest sens, un text de minimum 80 de cuvinte, pentru a argumenta răspunsul.

2. Scrie ce înțelegi din următorul pasaj: *„Eu am urcat câteva muşuroaie faţă de ce va fi acolo. Bistriciorul, Făgăraş sunt muşuroaie faţă de ce mă aşteaptă acolo."* Citiți răspunsurile în fața clasei și discutați despre acestea.

IEȘIM DIN LUMEA TEXTULUI – REFLECTĂM

Activitate în perechi

1. În cadrul interviului, sportivul Tibi Uşeriu menționează că va ajunge în Nepal în data de 2 mai. Căutați cât mai multe informații despre această țară: relief, date istorice, capitală, populație, tradiții etc.

2. Imaginați-vă că, la sosirea în Nepal, Tibi Uşeriu vorbește cu un nepalez pentru a afla mai multe informații despre țara în care a ajuns. Creați, în acest sens, un dialog între cei doi și interpretați-l în fața clasei. Puteți folosi informațiile descoperite la exercițiul anterior.

ELEMENTE DE CONSTRUCȚIE A COMUNICĂRII

ALTE PRONUME ȘI ADJECTIVE PRONOMINALE – FORME CORECTE

CITIM

– **Cine** a lipsit de la petrecerea Ioanei?

– **Nimeni** nu a lipsit. Au venit **toți**. Diriginta **însăși** a acceptat invitația.

OBSERVĂM

- Discutați, ***în perechi***, despre ce exprimă cuvintele scrise îngroșat în enunțurile de mai sus.

AFLĂM

A. PRONUMELE ȘI ADJECTIVUL PRONOMINAL INTEROGATIV

- **Pronumele interogativ** se utilizează în propoziții interogative, ținând locul substantivului așteptat ca răspuns.
- **Forme:** ***care?, cine?, ce?, câți?, câte?***

Ce ai cumpărat?

Am cumpărat **un cadou**.

- Cu excepția lui *cine?*, pronumele interogative devin **adjective pronominale interogative** atunci când determină substantive cu care se acordă în gen, număr și caz.

Câte flori au fost aduse de invitați?

OBSERVAȚIE!

Formele de genitiv ale pronumelui interogativ **cine** sunt **al cui, a cui, ai cui, ale cui**, articolul posesiv acordându-se cu substantivul determinat

Ai cui **pantofi** sunt aceștia? — masculin, pl.

A cui **compunere** a fost aleasă? — feminin, sg.

B. PRONUMELE ȘI ADJECTIVUL PRONOMINAL RELATIV

- **Pronumele relativ** face legătura între propoziții la nivelul frazei.
- **Forme:** ***care, cine, ce, ceea ce, câți, câte***

Am aflat/**cine** a adus tortul. /

propoziția 1 — propoziția 2

- Cu excepția formelor *cine* și *ceea ce*, pronumele relative devin **adjective pronominale relative** atunci când determină substantive cu care se acordă în gen, număr și caz.

Nu se știe/**care** *tort* a fost preferat de invitați. /

propoziția 1 — propoziția 2

OBSERVAȚII

1. **Prepoziția *pe*** la acuzativul pronumelui relativ ***care*** cu rol de complement direct este **obligatorie** (*Omul **pe** care l-am văzut*, nu *Omul care l-am văzut*).

2. Un acord gramatical dificil este acela în care articolul posesiv (**al, a, ai, ale**) însoțește formele de genitiv ale pronumelui relativ **care**. Dublul acord cu substantivele învecinate se face astfel:

Nu știu de ce discutăm despre o excursie **al** cărei **preț** nu se știe încă.

feminin, sg. — neutru, sg.

3. Formele de genitiv ale pronumelui relativ **cine** sunt **al cui, a cui, ai cui, ale cui**, articolul posesiv acordându-se cu substantivul determinat.

Am aflat **ale** cui **cărți** sunt acestea. — feminin, pl.

A întrebat **al** cui **tată** era acel bărbat. — masculin, sg.

C. PRONUMELE ŞI ADJECTIVUL PRONOMINAL NEHOTĂRÂT

- **Pronumele nehotărât** înlocuieşte un substantiv fără a da o indicaţie precisă asupra obiectului sau a persoanei denumite de acesta.
- **Forme:** - **simple:** ***unul, altul, toţi, toate, mulţi, multe, puţini, puţine, atâţia, atâtea*** **etc.**
  - **compuse:** ***oricare, oricine, ceva, careva, fiecare, altcineva, altceva*** **etc.**

A dansat cu **altul** la petrecere.

- Unele pronume nehotărâte devin **adjective pronominale nehotărâte** atunci când determină substantive cu care se acordă în gen, număr şi caz.

A dansat cu **alt** invitat la petrecere.

OBSERVAŢIE

Se scriu **într-un cuvânt** toate formele pronumelor şi adjectivelor pronominale nehotărâte **sudate**, compuse la **origine** şi devenite în parte **neanalizabile.** Este vorba de compusele cu:

✓ **elementele iniţiale *alt-, fie(şi)-, fi(e)ste-, fite-, oare(şi)-, ori(şi)-, vre-***: *altceva, fie(şi)care, fi(e)ştecine, fitecine, oare(şi)care, ori(şi)care, vreun, vreunul* etc.;

✓ **elementul final *-va***: *ceva, niscaiva* etc.;

D. PRONUMELE ŞI ADJECTIVUL PRONOMINAL NEGATIV

- **Pronumele negativ** înlocuieşte un substantiv a cărui prezenţă o neagă. Acesta apare în propoziţii negative.
- **Forme:** ***nimeni, nimic, niciunul, niciuna, niciunii, niciunele***

Nu m-am întâlnit cu **nimeni.**

- Pronumele negative *niciunul, niciuna* devin **adjective pronominale negative (*niciun, nicio*),** atunci când determină substantive cu care se acordă în gen, număr şi caz.

Nu m-am întâlnit cu **nicio** profesoară.

E. ADJECTIVUL PRONOMINAL DE ÎNTĂRIRE

- **Adjectivul pronominal de întărire** are rolul de a scoate în evidenţă persoana sau obiectul la care se face referire prin intermediul substantivului/pronumelui determinat de acesta.
- **Formele** adjectivului pronominal de întărire sunt următoarele:

Persoana	Singular		Plural	
	masculin	feminin	masculin	feminin
I	însumi	însămi însemi (genitiv-dativ)	înşine	însene
a II-a	însuţi	însăţi înseţi (genitiv-dativ)	înşivă	însevă
a III-a	însuşi	însăşi înseşi (genitiv-dativ)	înşişi	înseşi/însele

Maria **însăşi** mi-a adus invitaţia. Am discutat cu ei **înşişi.**

OBSERVAȚII

Adjectivul pronominal de întărire ridică cele mai multe probleme în privința acordului:

- ✓ La **masculin, singular**, pentru toate persoanele, se folosește forma invariabilă **însu-**, iar la **plural**, forma invariabilă **înși-**.
- ✓ La **feminin, singular**, pentru toate persoanele, se folosește forma invariabilă **însă-** (**înse-** pentru genitiv-dativ), iar la **plural**, forma invariabilă **înse-**.

EXERSĂM

1. Identifică pronumele și adjectivele pronominale din următoarele texte, precizând felul acestora.

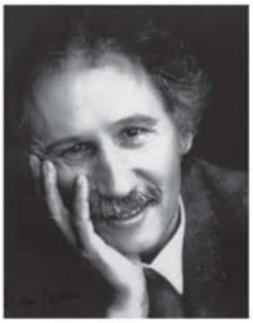

Marin Sorescu
(1936-1996)

a. „Nu vedeți că toate au sprâncenele și penele care mai de care mai frumos colorate? Unele și le vopsesc cu verdeață de alge din fluviul Gange, altele cu untură de crocodil din Nil sau mai știu eu cu ce boia din Africa. După aceea își lustruiesc penele cu un pluș și își fac ciocul cu ruj. Bineînțeles, la sfârșitul sezonului, pasărea cea mai frumoasă primește premiu o broască-țestoasă."

(Marin Sorescu, *De-a Delta Dunării*)

Rui Zink
(n. 1961)

b. „Cărți? O expediție maritimă transportă cărți? În fine, o fi vreun capriciu de-al căpitanului – deși nu-l văzusem niciodată citind, ceea ce de asemenea nu era de mirare, fiindcă cea mai mare parte din timp stătea închis în cabină. Iar când îl vedeam, ținea în mână o hartă înfășurată ca o vergea. Din curiozitate, m-am dus să cercetez ceilalți saci. Nu-i puteam desface pe toți, dar mi-am dat osteneală să pipăi vreo cinci, șase: toți păreau să fie plini cu cărți, doar dacă nu cumva cartofii încetaseră să fie rotunzi! Mi s-a părut foarte ciudat și am continuat să pipăi până ce am dat în fine de sacul pe care mă trimiseseră să-l caut."

(Rui Zink, *Cititorul din peșteră*)

Michael Ende
(1929-1995)

c. „Sub scena năpădită de ierburi a ruinei teatrului se găseau câteva camere pe jumătate dărâmate unde se putea intra printr-o spărtură a zidului exterior. Aici amenajase Momo o locuință. Într-o zi, pe la amiază, sosiră la ea câțiva bărbați și femei din vecinătate încercând să afle ce-i cu ea. Momo stătea în fața lor privindu-i cu teamă, căci îi era frică să n-o gonească oamenii. Își dădu însă curând seama că erau prietenoși. Ei înșiși erau săraci și știau ce-i viața."

(Michael Ende, *Momo*)

2. Transcrie pe caiet, completând spațiile libere cu formele de genitiv ale pronumelui interogativ *cine*.

a. ... sunt aceste tablouri?
b. ... sunt aceste cărți?
c. ... este acest drapel?
d. ... este această fetiță?
e. ... este această fermă?
f. ... sunt acești pantaloni?
g. ... a fost tortul?
h. ... erau papagalii vorbitori?

PROIECT DE ECHIPĂ
(3-4 membri)
„Formele pronumelui"

- Realizați, pe o planșă mare, o prezentare a tuturor formelor pronominale învățate.
- Expuneți planșele în clasă.

3. Transcrie pe caiet, completând enunțurile cu pronumele relativ *care* în cazul genitiv, precedat de articolul posesiv genitival.

a. Casa ... tavan s-a prăbușit este a bunicului meu.

b. Am vorbit cu elevii ... lucrări sunt cele mai slabe.

c. Cartea ... coperte erau rupte a fost recondiționată.

d. Și-a comandat meniul ... preț era cel mai scăzut.

e. Florile ... miros se răspândește în cameră au fost culese de dimineață.

f. Copilul .... soră plecase a început să plângă.

4. Alcătuiește enunțuri în care să folosești următoarele cuvinte și grupuri de cuvinte:

- oricare/ori care;
- careva/care va/care v-a;
- ceva/ce va/ce v-a;
- orice/ori ce.

5. Stabilește oral corespondența între cele două coloane, astfel încât să realizezi acordul adjectivului pronominal de întărire cu pronumele determinat.

însăși	Ele ... și-au stabilit programul.
înșivă	Mie ... mi se pare un test foarte greu.
însuți	Voi ... ați rezolvat exercițiul?
însele	Ție ... îți vor acorda un premiu special.
însemi	Ea ... și-a pregătit ghiozdanul.

6. Transcrie pe caiet, completând cu formele potrivite ale adjectivului pronominal de întărire.

a. Cu siguranță că eu (fem.) ... m-aș fi descurcat mai bine decât voi!

b. Angajaților (masc.) ... li s-a făcut o propunere importantă.

c. Voi (fem.) ... v-ați întrebat pe ce drum să o apucați?

d. Se pare că noi (fem.) ... am ajuns în acest impas.

e. ... verișoarele mele urmăreau acel film de animație.

7. Scrie enunțurile în caiet, alegând varianta corectă.

a. Orașul a cărui/ale cărui monumente istorice au fost restaurate este oaza copilăriei mele.

b. Nici un/Niciun coechipier nu și-a recunoscut greșeala.

c. Deși nu era corect, a trebuit să țină seama de opțiunile tuturor/tuturora.

d. Aceasta este cartea care/pe care o caut de săptămâni întregi.

e. Oare care/Oarecare dintre elevi participă la activitate?

f. N-au înțeles cea ce/ceea ce le-a cerut să facă.

g. Persoana căreia/la care i-a spus secretul a trădat-o.

VALORIFICĂM

JOC!

Scrieți pe bucățele de hârtie cât mai multe enunțuri în care să apară pronume și adjective pronominale învățate. Împăturiți și amestecați bucățelele de hârtie. Fiecare dintre voi va extrage câte trei bilețele și va preciza felul pronumelui sau al adjectivului pronominal care apare în fiecare enunț.

La final, veți lipi bilețelele pe coli A4, corespunzătoare fiecărui tip de pronume și adjectiv pronominal învățat.

PORTOFOLIU

INTERCULTURAL sau MULTICULTURAL

• *Documentează-te și notează asemănările și deosebirile dintre cele două noțiuni.*

REȚINEM

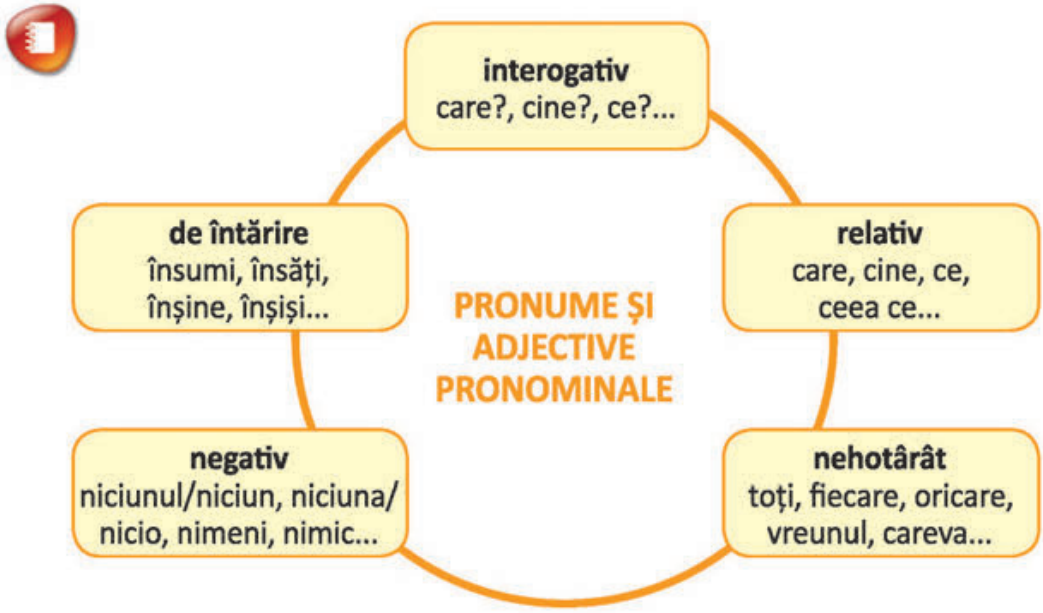

ELEMENTE DE INTERCULTURALITATE

CONTACTE CULTURALE

• **Citește următorul text și rezolvă cerințele.**

Evora, orașul bijuterie albă al Portugaliei, este o așezare magnifică situată la circa 140 de kilometri est de capitala Lisabona, în inima provinciei Alentejo. Ascunsă între dealuri blânde acoperite de plantații de viță-de-vie, Evora pare la prima vedere o „bază" excelentă pentru a explora una dintre cele mai renumite regiuni viticole portugheze. De fapt, Evora are mult mai multe de oferit! Pe lângă recunoașterea mondială ca destinație viticolă de renume, Evora este o atracție turistică în adevăratul sens al expresiei. Cu o bogată moștenire istorică și arhitecturală, precum și cu un aspect modern de invidiat, localitatea a fost

recent desemnată sit UNESCO de importanță mondială. Monumentele sale istorice, gastronomia regională, evenimentele muzical-culturale de aici și, nu în ultimul rând, viața de noapte sunt motive suficiente pentru o călătorie în Evora.

Evora este unul dintre puținele orașe din lume cu statut de muzeu. Își are originea în perioada romană și și-a atins vârsta de aur în secolul al XV-lea, când a devenit reședința favorită a regilor portughezi. Străzile sale unice și pline de viață și culoare, mărginite de zidurile orbitor de albe ale caselor decorarate cu „azuleos" și ornate cu balcoane forjate, nu pot fi uitate de oricine a ajuns să străbată la pas orașul.

De altfel, monumentele și arhitectura sa au influențat puternic arhitectura portugheză a orașelor vechi din Brazilia, precum Salvador de Bahia. Evora a fost reconstruită magistral din temelii, după cutremurul devastator din anul 1755. Este astăzi capitala administrativ-culturală a provinciei Alentejo și una dintre cele mai importante destinații turistice din sudul Portugaliei.

În ciuda populației aflate în creștere continuă, situație care a dus la ridicarea de noi cartiere în vestul, estul și sudul orașului, aspectul său original și-a păstrat șarmul tradițional înăuntrul zidului în stil Vuaban construit în secolul al XVII-lea după planurile arhitectului francez Nicolas de Langres. În plus, zona nordică a orașului și împrejurimile acestuia au rămas practic neschimbate.

La origine o mică așezare a celtiberilor, Evora a devenit un orășel roman numit Liberalitas Julia, astăzi păstrându-se ruinele templului roman închinat zeiței Diana. În timpul perioadei dominate de vizigoți, zidul de apărare ridicat de romani a fost refăcut. Odată cu cucerirea maură, musulmanii au ridicat multe alte sisteme de apărare. După Reconquista creștină, din prezența musulmană a mai rămas doar cartierul La Mouraria din nord-estul orașului. Unul dintre cele mai importante obiective turistice de aici este uriașa catedrală construită în anul 1186, dar terminată în secolul al XIV-lea. [...]

Cum atâția stimuli vizuali și spirituali duc în cele din urmă la instalarea senzației de foame, iată o ocazie excelentă de a descoperi gastronomia locală. Regiunea Alentejo este de altfel renumită pentru rețetele sale culinare excelente și în Evora sunt zeci de restaurante unde poate fi probat acest lucru.

Regiunea este celebră și pentru tradiția creșterii porcilor, deci fiecare restaurant oferă zeci de rețete cu fripturi, mâncăruri la cuptor și mezeluri pe bază de carne de porc. Rețetele cu carne de miel sunt iarăși foarte interesante, la fel și degustarea specialităților locale de brânzeturi, între care se remarcă brânza Serpa.

De asemenea, portughezii din Evora au dezvoltat o adevărată pasiune pentru dulciuri și produse de desert. Viața de noapte este marcată de prezența tinerilor, căci Evora este și un important centru universitar portughez. Există nenumărare baruri și cluburi, iar în cea mai mare parte a anului, oamenii dansează și petrec pe străzi.

Calendarul anual, care abundă în numeroase evenimente culturale, festivaluri de muzică, teatru și film, este parcă o invitație în plus pentru un popas în Evora în orice perioadă a anului.

(Sursa: *Evora: perla necunoscută a Portugaliei*, http://travel.descopera.ro)

ÎNȚELEGEM TEXTUL

1. Formulează răspunsuri la următoarele întrebări care vizează textul dat.

a. Unde este situat orașul Evora?

b. Când a devenit orașul Evora reședința favorită a regilor portughezi?

c. Ce a condus la construirea de noi cartiere în orașul prezentat?

d. Care era numele orașului în timpul dominației romane?

e. Cu ce este asociat cartierul La Mouraria?

f. Care este cea mai cunoscută specialitate de brânză din regiune?

2. ***Formați perechi*** și căutați informații pentru a putea răspunde la următoarele întrebări:

a. La ce se referă noțiunea de „azulejos"?

b. Care este explicația faptului că arhitectura portugheză apare și în orașele vechi din Brazilia?

INTERPRETĂM TEXTUL

1. Recitește textul și selectează un fragment care ți se pare semnificativ, care te-a impresionat sau care te-a făcut să te gândești la o experiență personală. Apoi transcrie-l pe caiet, completând un tabel asemenea celui de mai jos.

Fragmentul selectat	Interpretarea acestuia*
...	...

* Interpretarea fragmentului se face având în vedere întrebările de mai jos.

- De ce ai ales acest fragment?
- Cum te-ai simțit când l-ai citit?
- La ce te-ai gândit când l-ai citit?
- Ce întrebări ai în legătură cu fragmentul ales?

2. Orașul prezentat în articolul dat are o istorie îndelungată. Realizează o cronologie a evoluției acestuia, având în vedere informațiile oferite.

DINCOLO DE TEXT

1. Scrie un text narativ, de minumum 120 de cuvinte, în care să relatezi o întâmplare imaginară petrecută în timpul unei călătorii în orașul Evora.

2. ***Lucrați în grupe*** de câte trei elevi și realizați un proiect interdisciplinar cu privire la un sit UNESCO pe care v-ar plăcea să-l vizitați. Puteți da orice formă proiectului vostru, ca de exemplu: prezentare PowerPoint, broșură, revistă, machetă, material video etc.

PROIECT DE ECHIPĂ
(3-4 membri)
UNESCO

- Documentați-vă și prezentați următoarele date despre UNESCO:
  - ce este;
  - când s-a înființat;
  - ce state fac parte din această organizație;
  - ce misiune are.
- Realizați prezentarea într-o formă cât mai atractivă.

RECAPITULARE

• Se dă textul de mai jos.

Cea de-a şasea planetă era o planetă de zece ori mai mare. Trăia pe ea un Domn bătrân care scria nişte cărţi uriaşe.

– Ia te uită! Vine un explorator! strigă el când îl zări pe micul prinţ. Micul prinţ se aşeză pe masă, ca să mai răsufle puţin. Călătorise până acum atât de mult!

– Dincotro vii? îl întrebă Domnul cel bătrân.

– Ce-i cartea asta groasă? zise micul prinţ. Ce faceţi dumneavoastră aici?

– Sunt geograf, zise Domnul cel bătrân.

– Ce este un geograf?

– E un savant care ştie unde se află mările, fluviile, oraşele, munţii şi pustiurile.

– Foarte interesant, zise micul prinţ. În sfârşit, o meserie adevărată! Şi aruncă o privire de jur împrejur pe planeta geografului. Nu mai văzuse niciodată o planetă atât de măreaţă.

– Este tare frumoasă planeta dumneavoastră. Se găsesc şi oceane pe aici?

– Nu am cum să ştiu, a răspuns geograful.

– Oh! (Micul prinţ era dezamăgit). Dar munţi?

– N-aş putea să ştiu, zise geograful.

– Dar oraşe, şi fluvii, şi pustiuri?

– Nici asta n-aş putea să-ţi spun, zise geograful.

– Dar dumneavoastră sunteţi geograf!

– Întocmai, zise geograful, numai că <u>eu</u> nu sunt explorator. Duc mare lipsă de exploratori. Nu geograful e <u>acela</u> care face numărătoarea oraşelor, a fluviilor, a mărilor, a oceanelor şi a pustiurilor. Geograful e un om prea important ca să hoinărească. El nu-şi părăseşte biroul, ci vin exploratorii la el. <u>Le</u> pune întrebări şi <u>îşi</u> face însemnări după amintirile <u>lor</u>. Iar dacă amintirile vreunuia i se par demne de luat în seamă, geograful pune să se facă cercetări cu privire la moralitatea exploratorului.

– Şi de ce, mă rog?

– Pentru că dacă un explorator ar minţi, în cărţile de geografie s-ar produce catastrofe. La fel şi în cazul unui explorator care ar bea prea mult.

– Cum aşa? întrebă micul prinţ.

– Pentru că beţivii văd dublu. Geograful, atunci, ar însemna doi munţi, acolo unde de fapt nu se află decât unul singur.

Antoine de Saint-Exupéry
(1900-1944)

– Ştiu pe cineva, zise micul prinţ, care ar fi un prost explorator.

– Se poate. Cum ziceam, dacă moralitatea exploratorului pare mulţumitoare, se trece la cercetări în legătură cu descoperirea lui.

– Se duce cineva acolo, ca să vadă?

– Nu. E prea multă bătaie de cap. I se cere însă exploratorului să aducă probe. Dacă, de pildă, e vorba despre descoperirea unui munte, i se cere să aducă nişte pietre mari.

Deodată, geograful se tulbură:

– Ei, dar tu vii de departe! Tu eşti explorator! Fă-mi o descriere a planetei tale!

Şi geograful, după ce-şi deschise registrul, îşi ascuţi creionul. Povestirile exploratorilor sunt însemnate mai întâi cu creionul. Ca să fie însemnate cu cerneală, se aşteaptă până când exploratorul vine cu probele.

(Antoine de Saint-Exupéry, *Micul prinţ*)

Antoine de Saint-Exupéry a fost romancier, eseist şi reporter francez, aviator căzut pe frontul antifascist. S-a făcut cunoscut unui cerc larg de cititori în special datorită povestirii *Le Petit Prince* (*Micul Prinţ*, 1943), una dintre cele mai răspândite cărţi din lume, tradusă în circa 110 limbi. Notiţele sale, făcute cu ocazia misiunilor de luptă din timpul războiului, au fost reunite şi publicate postum sub titlul *La Citadelle* (*Citadela*, 1948).

Identifică în textul citit:

- un pronume personal de persoana a III-a, singular;
- un pronume reflexiv de persoana a III-a, singular;
- un pronume personal de persoana a II-a, formă neaccentuată;
- un pronume demonstrativ;
- un adjectiv pronominal posesiv;
- un pronume relativ.

Compară activitatea geografului cu cea a exploratorului, scriind, în acest sens, un text de 50-60 de cuvinte.

Analizează pronumele subliniate, completând un tabel asemenea celui dat:

Pronumele	Felul	Cazul	Funcţie sintactică
îl	pronume personal	acuzativ (formă neaccentuată)	complement direct

Asociază o întâmplare pe care ai trăit-o cu ora de geografie şi scrie un text narativ, de 140-150 de cuvinte, în care să relatezi ce s-a petrecut. În redactarea textului, vei avea în vedere:

- să prezinţi corect şi coerent întâmplarea;
- să respecţi regulile de redactare a unui text narativ;
- să dai un titlu sugestiv şi adecvat textului scris;
- să respecţi cerinţele legate de calitatea redactării – ortografie, punctuaţie;
- să te încadrezi în limita de cuvinte indicată.

Aplică ce ai învăţat!

Geograful îi cere micului prinţ să facă o descriere a planetei sale. Intră în pielea personajului şi realizează o scurtă descriere imaginară a planetei, integrând în aceasta: două pronume sau adjective pronominale posesive, trei pronume sau adjective pronominale demonstrative şi un pronume negativ.

Explică-le colegilor de clasă de ce este nevoie, după părerea geografului, să se facă cercetări cu privire la moralitatea exploratorului.

• **Citește textul și rezolvă cerințele.**

Iară Greuceanu și frate-său merseră cale lungă, și mai lungă, până ce li se făcu calea cruci; aici se opriră, se așezară pe iarbă și făcură o gustărică din merindele ce mai aveau, și apoi se despărțiră, după ce se îmbrățișară, și plânseră ca niște copii.

Mai nainte d-a se despărți, își împărțiră câte o basma și se înțeleseră zicând: „Atunci când basmalele vor fi rupte pe margini, să mai tragă nădejde unul de altul că se vor mai întâlni; iară când basmalele vor fi rupte în mijloc, să se știe că unul din ei este pierit". Mai înfipse și un cuțit în pământ și ziseră: „Acela din noi care s-ar întoarce mai întâi și va găsi cuțitul ruginit să nu mai aștepte pe celălalt, fiindcă aceasta însemnează că a murit". Apoi Greuceanu apucă la dreapta și frate-său la stânga.

Fratele Greuceanului, umblând mai multă vreme în sec, se întoarse la locul de despărțire și, găsind cuțitul curat, se puse a-l aștepta acolo cu bucurie, că văzuse soarele și luna la locul lor pe cer.

Iară Greuceanu se duse, se duse pe o potecă care-l scoase tocmai la casele zmeilor, așezate unde-și înțărcase dracul copiii. Dacă ajunse aici, Greuceanu se dete de trei ori peste cap și se făcu un porumbel. Vezi că el ascultase năzdrăvăniile ce-l învățase Faurul-pământului. Făcându-se porumbel, Greuceanu zbură și se puse pe un pom care era tocmai în fața caselor.

Atunci, ieșind fata de zmeu cea mare și, uitându-se, se întoarse repede și chemă pe mumă-sa și pe soră-sa cea mică, ca să vină să vază minunea.

Fata cea mică zise:

– Măiculiță și surioară, pasărea asta gingașă nu mi se pare ogurlie[1] pentru casa noastră. Ochii ei nu seamănă a de pasăre, ci mai mult seamănă a fi ochii lui Greuceanu cel de aur. Până acuma ne-a fost și nouă! D-aici înainte numai Dumnezeu să-și facă milă de noi și d-ai noștri.

[1] **ogurliu** = (înv.) care aduce noroc, de bun augur

Petre Ispirescu (1830-1887)

Petre Ispirescu a fost un editor, folclorist, povestitor, scriitor și tipograf român, el fiind cunoscut mai ales datorită activității sale de culegător de basme populare românești, pe care le-a repovestit cu un har remarcabil. În 1882, la îndemnul lui Vasile Alecsandri, Petre Ispirescu reunește toate basmele și legendele culese în volumul *Legendele sau basmele românilor.*

Pasămite aveau zmeii cunoștință de vitejia lui Greuceanu.

Apoi intrară câteștrele zmeoaicele în casă și se puseră la sfat.

Greuceanu numaidecât se dete iarăși de trei ori preste cap și se făcu o muscă și intră în cămara zmeilor. Acolo se ascunse într-o crăpătură de grindă de la tavanul casei și ascultă la sfatul lor. După ce luă în cap tot ce auzi, ieși afară și se duse pe drumul ce ducea la Codru Verde și acolo se ascunse subt un pod.

(*Greuceanu*, text cules de Petre Ispirescu)

1. Precizează dacă următoarele enunțuri care vizează textul dat sunt adevărate sau false.

a. Textul dat este unul descriptiv.

b. Fratele lui Greuceanu se înveselește când găsește cuțitul curat.

c. Fata cea mică de zmeu le cheamă pe celelalte zmeoaice să vadă porumbelul.

d. Personajul Greuceanu are puteri supranaturale.

e. Naratorul din acest text este unul subiectiv.

2. Stabilește corespondența între elementele coloanelor date.

se	pronume demonstrativ
acela	pronume posesiv
el	pronume reflexiv
ai noștri	pronume relativ
care	pronume nehotărât
	pronume personal

3. Transcrie pe caiet, completând următoarele enunțuri.

a. Cuvântul *său* din structura *frate-său* este ca parte de vorbire ... .

b. Pronumele *altul* este ... .

c. Cuvântul *aceasta* este un pronume demonstrativ de ... .

d. Pronumele personal *lor* din structura *sfatul lor* este în cazul ... .

e. Pronumele reflexiv *-și* din structura *să-și facă milă* este în cazul ... .

4. Formulează răspunsuri scrise pentru următoarele cerințe care vizează textul dat.

a. Identifică un reper temporal și unul spațial din textul dat.

b. Numește personajele care apar în textul dat.

c. Menționează tipul de narațiune din text.

d. Precizează în ce ființe se transformă Greuceanu.

e. Transcrie enunțul în care este menționat aspectul care le face pe zmeoaice să creadă că porumbelul e de fapt Greuceanu.

DACĂ VREI SĂ ȘTII MAI MULT

Basmul este un text epic în care sunt relatate întâmplări fabuloase, la care iau parte personaje înzestrate cu puteri supranaturale, reprezentante ale binelui și ale răului, cele două categorii aflându-se într-un conflict, din care binele iese întotdeauna biruitor.

INTERDISCIPLINAR

Cultura populară s-a transmis îndeosebi pe cale orală, înainte ca oameni de cultură să înceapă să culeagă textele din folclor și să le dea o formă scrisă.

Unul dintre momentele în care țăranii români transmiteau de la o generație la alta poveștile, cântecele din folclor era șezătoarea.

Șezătorile se desfășurau iarna, după încheierea muncilor agricole, ciclul începând înainte de postul Crăciunului și terminându-se înainte de postul Paștelui. În timpul acestora, oamenii lucrau, cântau, povesteau și se informau despre viața satului.

5. Scrie un text narativ, de 140-150 de cuvinte, în care să-ţi imaginezi o întâmplare prin care a trecut fratele lui Greuceanu înainte de a se întoarce la locul de întâlnire. În redactarea textului, vei avea în vedere:

- să prezinţi corect şi coerent întâmplarea;
- să respecţi regulile de redactare a unui text narativ;
- să faci referinţă la cadrul în care a avut loc întâmplarea;
- să respecţi cerinţele legate de calitatea redactării – ortografie, punctuaţie;
- să te încadrezi în limita de cuvinte indicată.

Punctaj acordat:

1. **10 puncte** (5 × 2 puncte)
2. **10 puncte** (5 × 2 puncte)
3. **20 de puncte** (5 × 4 puncte)
4. **20 de puncte** (5 × 4 puncte)
5. **30 de puncte** (15; 5; 5; 3; 2 puncte)

Se acordă **10 puncte** din oficiu. Pentru a afla nota finală, împarte suma obţinută la 10.

Autoevaluare/Răspunsuri

1. a. – F; b. – A; c. – F; d. – A; e. – F.
2. a. – 3; b. – 1; c. – 6; d. – 2; e. – 4.
3. a. – *adjectiv pronominal posesiv*; b. – *nehotărât;* c. – *apropiere*; d. – *genitiv*; e. – *dativ*.
4. a. – de exemplu: temporal – *Mai nainte d-a se despărţi,* spaţial – *la casele zmeilor*; b. *Greuceanu, fratele acestuia, zmeoaicele*; c. *narațiune la persoana a III-a*; d. *Greuceanu se transformă în porumbel și în muscă*; e. *Ochii ei nu seamănă a de pasăre, ci mai mult seamănă a fi ochii lui Greuceanu cel de aur.*

TAINELE LUMII

Unitatea V

CONȚINUTURI

Comunicare orală

- Strategii de concepere și de comprehensiune a textului oral: clasificare, reformulare, repetare, conectori pragmatici; distincția dintre fapt și opinie
- Structuri textuale: secvențe de tip descriptiv

Lectură

- Strategii de interpretare: interpretarea limbajului figurat (metafora), discuții privind semnificațiile textelor citite
- Strategii de comprehensiune: reflecții asupra limbajului și a structurii textelor de tip epic și liric
- Monitorizarea propriei lecturi

Redactare

- Structuri textuale: secvențe de tip descriptiv
- Stil: naturalețe, eufonie, varietate, originalitate, concizie

Elemente de construcție a comunicării

- Adjectivul – actualizare. Topica adjectivului. Adjectivul participial. Posibilități combinatorii ale adjectivului
- Numeralul – actualizare. Posibilități combinatorii ale numeralului
- Adverbul – actualizare
- Interjecția. Onomatopeele. Interjecția predicativă

La finalul acestei unități,

A. vei ști:

- ✓ care sunt semnificațiile și structura textelor epice și lirice;
- ✓ cum să monitorizezi propria lectură;
- ✓ cum să realizezi o descriere;
- ✓ despre adjectiv, numeral, adverb, interjecție

B. vei fi capabil:

- ✓ să aplici principiile ascultării active în manifestarea unui comportament adecvat;
- ✓ să recunoști modul de organizare a textului epic și a procedeelor de expresivitate în textul liric;
- ✓ să identifici și să interpretezi procedee de expresivitate artistică;
- ✓ să înlănțui clar și corect ideile într-un text descriptiv;
- ✓ să folosești modalități variate pentru realizarea expresivității textului;
- ✓ să folosești adecvat în comunicare adjectivul, numeralul, adverbul și interjecțiile.

C. vei manifesta:

- ✓ interesul de a prezenta răspunsuri personale, creative și critice pe marginea textelor citite sau ascultate;
- ✓ preocuparea de a înțelege și interpreta semnificația diverselor tipuri de texte citite sau ascultate.

139

COMUNICARE ORALĂ STRATEGII DE CONCEPERE ȘI COMPREHENSIUNE A TEXTULUI ORAL

OBSERVĂM ȘI DISCUTĂM

Priviți cu atenție imaginea și ***discutați în perechi***:

- despre locul din imagine;
- despre biblioteca școlii;
- despre locuri asemănătoare pe care le-ați văzut/vizitat;
- despre importanța bibliotecilor.

ASCULTĂM ȘI DESCOPERIM

1. Ascultă cu atenție textul de mai jos în lectura profesorului și răspunde la întrebări.

„O bibliotecă nu e pur și simplu un loc de depozitare a câtorva mii de volume, ci și un lucru viu, cald și familiar. [...] Nu te simți niciodată singur printre cărți. Nu există prezențe mai prietenoase, lucruri mai în stare să-ți țină tovărășie, și nu un ceas de călătorie, ci o întreagă viață. Nu ne pretind în schimb decât să ne facem, la rândul nostru, timp pentru ele. Există încăperi care, deși conțin numeroase cărți, rămân neprimitoare. Intrând în ele, simți o ostilitate surdă. E limpede că nimeni n-a mai petrecut acolo o oră de reculegere. Cârpa de praf a gospodinei și-a făcut datoria, periodic, și atât. Cotoarele colorate și-au pierdut strălucirea. Cărțile au ochii stinși.“

(Nicolae Manolescu, *Cărțile au suflet*)

a. Ce se prezintă în textul audiat?
b. Numește trei elemente specifice unei biblioteci, așa cum reies din textul audiat.
c. Ce înseamnă pentru tine o bibliotecă?
d. Cum te simți printre cărți?

2. Recunoaște tipul de text de la exercițiul anterior și realizează, împreună cu colegul de bancă, o schemă recapitulativă. Vei avea în vedere două trăsături, structura, elemente definitorii etc.

INTERDISCIPLINAR

Cea mai cunoscută bibliotecă din Antichitate a fost Biblioteca din Alexandria (Egiptul Antic). Aceasta conținea peste 900 de mii de pergamente. Biblioteca a fost distrusă (istoricii nu au stabilit cauzele), dar în prezent există o nouă și modernă bibliotecă în Alexandria.

CREĂM ȘI NE JUCĂM

1. ***Lucrați în grupe*** de câte patru elevi și realizați câte un text narativ, descriptiv, nonliterar. Prezentați textele în fața clasei pentru ca celelalte grupe să recunoască tipul fiecărui text și acordați emoticoane celor mai reușite.

2. Alege una dintre următoarele situații, apoi prezint-o în fața colegilor.

a. Imaginează-ți că ai fost în excursie la Vatra Dornei, cu *trenul de lectură*. Împărtășește oral emoțiile pe care le-ai trăit atunci.

b. Imaginează-ți că te afli în fața părinților și încerci să-i convingi să te lase la o plimbare cu prietenii, deși nu ți-ai făcut temele pentru ziua următoare. (5-10 enunțuri)

c. Imaginează-ți că ești, pe rând, un fruct și un sandvici. Prezintă-ți calitățile de aliment sănătos în fața colegilor, aducând, de fiecare dată, câte trei argumente. Încadrează-te în maximum 10 enunțuri.

Vei fi evaluat de colegi conform grilei de mai jos:

	DA	NU	Parțial
A respectat cerința.			
A respectat structura textului oral.			
A prezentat convingător tema.			
A folosit corect limba română, s-a exprimat limpede și natural.			
A folosit gesturile, mimica, privirea, ținuta corpului, intonația adecvate pentru a transmite informațiile.			

3. Exprimă-ți opinia despre drumul cărții de la autor la bibliotecă și apoi la cititor, plecând de la afirmația lui Nicolae Manolescu, *„Cărțile au ochii stinși".*

4. ***Lucrați în grupuri*** de câte trei elevi. Sunteți arheologi și plecați într-o călătorie pentru a cerceta un sit recent descoperit. Aveți voie să luați cu voi, pe lângă trusa arheologului, încă patru obiecte, dar nu mai mult. Alegeți obiectele din lista următoare: busolă, o broșură cu informații turistice despre zonă, harta zonei, o oglindă, o carte cu informații despre civilizația care a trăit în acea zonă în perioada din care datează situl arheologic, tabletă, lanternă, butelie cu gaz. Timp de două minute, negociați obiectele, apoi un reprezentant al fiecărei grupe va prezenta celorlalți, într-un minut, alegerile făcute, cu argumente.

Obiectele de care aveți cu adevărat nevoie sunt: busola și harta zonei (pentru orientarea în spațiu), broșura cu informații turistice despre zonă și cartea cu informații despre civilizația care a trăit în acea zonă în perioada din care datează situl arheologic (pentru a putea stabili conexiunile dintre informațiile noi și datele cunoscute).

DACĂ VREI SĂ ȘTII MAI MULT

Rezumarea înseamnă prezentarea pe scurt a informațiilor dintr-o comunicare.

Parafrazarea este expunerea prin cuvinte proprii a ideilor dintr-un text (prezentarea unei comunicări într-o formulă personală).

Informațiile pot fi transmise:

a. explicit – formulate direct;

b. implicit – deduse din context, presupuneri pe baza informațiilor oferite.

LECTURĂ

REFLECȚII ASUPRA LIMBAJULUI ȘI A STRUCTURII TEXTELOR DE TIP LIRIC

PĂTRUNDEM ÎN LUMEA TEXTULUI

1. Amintește-ți de casa bunicilor și de clipele petrecute acolo. Povestește colegilor despre atmosfera, întâmplările și casa bunicilor tăi.

2. Realizează, într-un text, portretul unuia dintre bunici, apoi schimbă caietul cu colegul de bancă pentru a cunoaște și alți bunici.

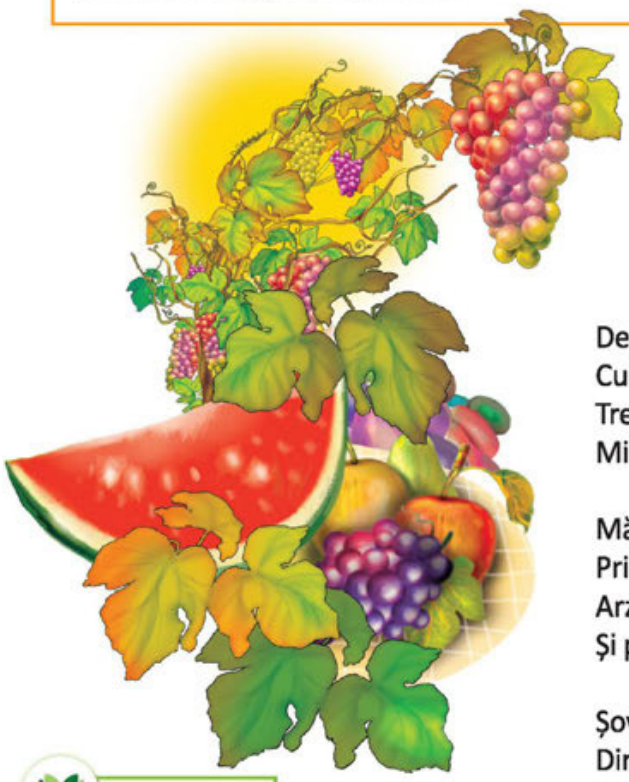

CITEȘTE ȘI ALTE POEZII DE ION PILLAT!

Ion Pillat
(1891-1945)

CĂMARA DE FRUCTE

de Ion Pillat

Deschid cu teamă ușa cămării de-altădată
Cu cheia ruginie a raiului oprit,
Trezind în taina mare a poamelor, smerit,
Mireasma, și răcoarea, și umbra lor uitată.

Mă prinde amintirea în vânătul ei fum,
Prin care cresc pe poliți și rafturi, ca pe ruguri,
Arzând în umbră, piersici de jar, și-albaștri struguri
Și pere de-aur roșu cu flăcări de parfum.

Șovăitor ca robul, ce calcă o comoară
Din basmul cu o mie și-una de nopți, mă-nchin:
Văd pepeni verzi – smaragde cu miezul de rubin –
Și tămâioșii galbeni ca soarele de vară.

Se-aprind fantasmagoric caise și gutui:
Trandafirii lampioane și lămpi de aur verde...
Dar părăsind cămara ce mințile îmi pierde,
Tot rodul vrăjitoarei cu lacăt îl încui.

DISCUTĂM DESPRE TEXT

OBSERVĂM

1. Găsește sinonime pentru cuvintele următoare din text: *teamă, altădată, taina, poamelor, mireasma, robul, tămâioșii.*

2. Alege trei cuvinte de la exercițiul anterior și găsește pentru fiecare un antonim.

3. Alcătuiește câte două enunțuri cu omonimele cuvintelor *care* și *mare*. Notează în dreptul fiecărui enunț ce parte de vorbire este cuvântul utilizat.

4. Extrage din text cuvinte care fac parte din câmpul lexical al *fructelor*.

EXPLORĂM ȘI ÎNVĂȚĂM

1. Formulează răspunsuri pentru întrebările de mai jos.

a. Din câte strofe este alcătuit textul citat?
b. Ce cuvinte rimează în poezie?
c. Care este măsura versului în prima strofă a poeziei? Explică și colegilor cum ai procedat pentru a afla.
d. Care este obiectul cu care autorul deschide ușa imaginației?
e. Ce sensuri are cuvântul *ruginie?* Te poți folosi la nevoie de un dicționar.

2. Menționează tema textului, ilustrând-o cu secvențe din text.
3. Transcrie din text trei cuvinte/structuri care ilustrează prezența eului liric.
4. Identifică cuvântul-cheie al textului și motivează alegerea.
5. Recitește textul și organizează-l într-o schemă în funcție de cuvântul-cheie.
6. Ce crezi că reprezintă *ușa* pentru eul liric? Scrie, în 30-50 de cuvinte, ce ar putea însemna pentru tine o ușă imaginară.

Poetul *Ion Pillat* a fost un apărător al tradiției, al clasicismului și al folclorului ca sursă regeneratoare a specificului românesc. S-a născut la București, fiind fiul lui Ion N. Pillat, descendent al unei vechi familii boierești, și al Mariei (n. Brătianu). Dintre volumele sale, amintim „Pe Argeș în sus" (1923), „Satul meu" (1923), „Biserică de altă dată" (1926), „Limpezimi" (1928). În anul 1936, Ion Pillat este distins cu Premiul național pentru literatură și ales membru corespondent al Academiei Române.

CITIM ȘI NE AMINTIM

Într-un **text liric** sunt exprimate gânduri, stări, sentimente ale autorului prin intermediul eului liric și al limbajului expresiv.

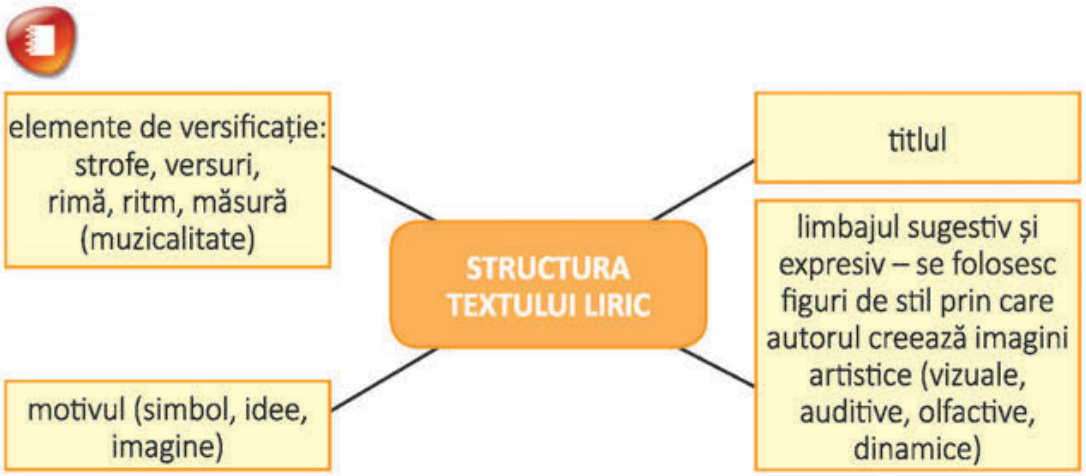

REȚINEM

Metafora este figura de stil prin care se trece de la sensul obișnuit al unui cuvânt la un alt sens, figurat, prin intermediul unei comparații subînțelese. Se produce un transfer de sensuri: cuvântul-obiect (termenul cu sens propriu – T1) al comparației este înlocuit cu un cuvânt-imagine (termenul cu sens figurat – T2), renunțându-se la cuvântul de legătură (*ca, asemeni cu, precum*).

Exemplu:	comparația	metafora
	*luna **ca** o regină*	*regina nopții*
	T1	T2

PROIECT DE ECHIPĂ
(3-4 membri)
„Copilăria în literatură"

- Căutați în biblioteca personală sau în cea de la școală volume/texte în care sunt redate povești despre copilărie.
- Realizați o scurtă prezentare a acestora (autor, titlu, ce anume este evocat – casa bunicilor, întâmplări etc.).
- Prezentați lista voastră în fața colegilor.

PORTOFOLIU

VITAMINELE PREFERATE

- Realizează o hartă conceptuală care să aibă în centru fructele tale preferate, desenate de tine.
- De jur împrejur, trasează săgeți și scrie: ce vitamine conțin, ce beneficii au pentru sănătate, când este recomandat să le consumi ș.a.
- Poți dezvolta această hartă pe măsură ce afli și alte lucruri interesante despre fructele preferate.

INTERPRETĂM

1. Explică, într-un text de 30-50 de cuvinte, semnificația titlului poeziei.

2. Extrage din text patru figuri de stil. Numește-le și explică în câte un enunț ce exprimă fiecare.

3. Precizează ce sentimente trăiește eul liric în această operă literară și explică alegerea lor.

4. Descrie atmosfera sugerată de eul liric.

5. Indică fragmente din poezie care, după părerea ta, creează impresia de specific românesc.

6. Selectează din text trei termeni care denumesc fructe. Identifică, pentru fiecare, un epitet potrivit. Transformă epitetul în comparație, apoi în metaforă.

Exemplu: piersici *catifelate*; piersici *ca o catifea*; piersica – o *catifea fructată*.

7. *Lucrați în perechi.*

a. Transcrie pe caiet, completând spațiile libere pentru a obține comparații cu sens cât mai expresiv. Apoi, fă schimb cu colegul de bancă și discutați despre exemplele realizate.

ropot prelung asemeni ...
descrește sub flăcări de soare ca ...
lună, tu, ca ...
vântul suflă precum ...
ploaia trosnește ca ...

b. Subliniază cu o culoare termenul cu sens propriu și cu o altă culoare termenul cu sens figurat din comparațiile realizate.

c. Transformă comparațiile obținute de colegul tău în metafore.

IEȘIM DIN LUMEA TEXTULUI – REFLECTĂM

1. Prezintă într-un text, de minimum 70 de cuvinte, atmosfera din casa bunicilor tăi.

2. Realizează un desen în care să reprezinți spațiul descris în limbaj poetic de Ion Pillat.

3. Formulează o definiție proprie a poeziei, având ca motto afirmația lui Nichita Stănescu, conform căreia poezia este *„un organism viu".*

4. Vrei să comanzi unui pictor un tablou care reprezintă un peisaj/o încăpere și acesta are nevoie de o descriere detaliată a spațiului respectiv. Realizează această descriere într-un text de 70-80 de cuvinte.

REȚINEM

- **Fișa de lectură** este un instrument care poate contribui la dezvoltarea abilităților de a lucra cu texte. Poate fi utilă pentru rezumate, prezentări, alte lucrări sau doar pentru reamintire. Ea te ajută la monitorizarea propriei lecturi.

- Poți realiza pentru poezia *Cămara de fructe*, de Ion Pillat, propria fișă de lectură. Folosește sugestiile de mai jos.

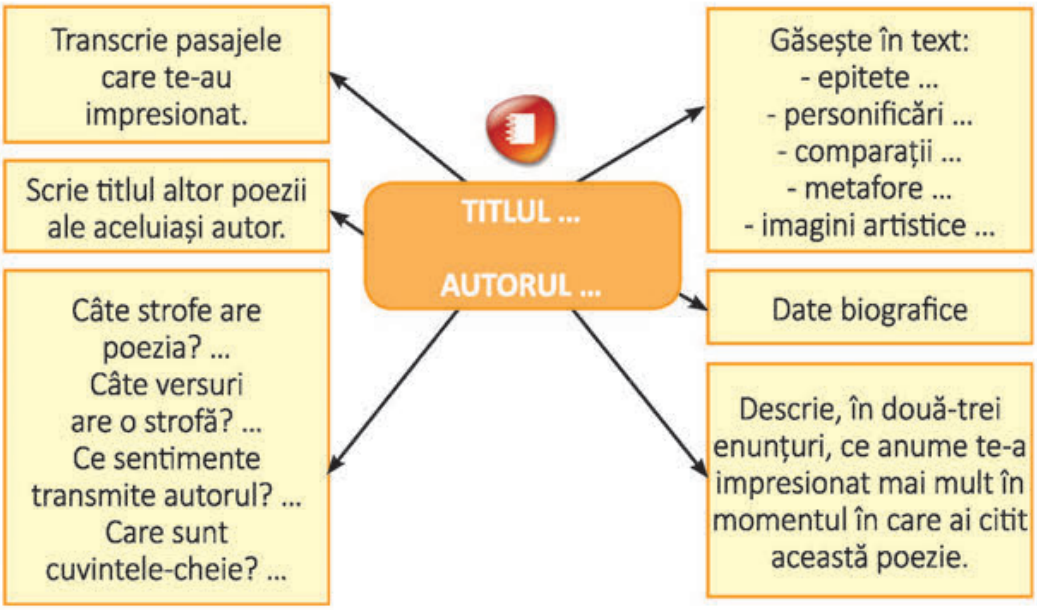

DACĂ VREI SĂ ȘTII MAI MULT

CATALOGAREA FIȘELOR DE LECTURĂ

Pentru a găsi mai ușor fișele de lectură realizate, poți folosi diferite modalități de organizare a lor.

Dacă scrii fișele de mână, poți folosi o agendă cu marcaje laterale pe care notezi literele alfabetului în ordine. Astfel vei identifica ușor autorii, apoi operele pentru care ai realizat fișa.

O altă modalitate este să folosești o cutie compartimentată sau un sertar. Separă fișele, tot după ordinea alfabetică a autorilor, folosind cartoane colorate.

Dacă optezi pentru scrierea fișelor în computer/laptop, îți poți crea un folder mare cu titlul FIȘE DE LECTURĂ, în care să creezi apoi sub-foldere fie pe litere, fie chiar denumite cu numele autorului. În varianta digitală a manualului, vei găsi indicații pentru realizarea acestora.

INTERDISCIPLINAR

Multe informații pot fi stocate cu ajutorul dispozitivelor moderne. Telefonul mobil salvează automat fișierele în locuri prestabilite, în funcție de formatul primelor. În PC/laptop însă îți poți organiza spațiul de stocare, astfel încât acesta să fie eficient.

REFLECȚII ASUPRA LIMBAJULUI ȘI A STRUCTURII TEXTELOR DE TIP EPIC

PĂTRUNDEM ÎN LUMEA TEXTULUI

1. Întotdeauna, oamenii au nevoie de modele pe care să le urmeze în viață. Caută în jurul tău și prezintă o persoană pe care o consideri un model.

2. ***Lucru în echipă***. Formați echipe de cinci elevi și realizați o poveste despre o lume imaginară, pe care o veți prezenta prin bandă desenată.

Victoria Schwab
(n. 1987)

Victoria Elizabeth (V.E.) Schwab este o autoare americană de literatură fantasy pentru copii și adolescenți. A devenit cunoscută cu nuvela *Vicious*, caracterziată de „The Guardian" ca „o explorare strălucitoare a mitului supereroului, construită pe drama răzbunării". În limba română au fost traduse mai multe titluri – *Partea întunecată a magiei, Adunarea umbrelor* (publicate sub V.E. Schwab) și *Orașul fantomelor, Acest cântec neîmblânzit, Duetul nostru întunecat* (apărute sub numele Victoria Schwab).

STRUCTURA TEXTULUI NARATIV

- Narator
- Acțiune
- Timp și spațiu
- Personaje
- Moduri de expunere: narațiune, descriere, dialog

ORAȘUL FANTOMELOR

de Victoria Schwab

Capitolul unu

Lumea crede că fantomele ies la vedere numai noaptea sau de Halloween, atunci când lumea se întunecă și pereții se subțiază. Dar adevărul e că fantomele sunt peste tot. În raionul de pâine de la băcănie, în mijlocul grădinii bunicii tale, pe scaunul din față al autobuzului tău.

Doar pentru că nu le vezi tu, nu înseamnă că nu sunt acolo. [...]

Ceva dansează la marginea orizontului meu vizual: o perdea subțire și gri prinsă de un abur continuu. Altceva decât greaua cortină roșie a scenei. Pe asta, nimeni altcineva n-o poate vedea.

Vălul.

Granița dintre lumea asta și altundeva, dintre viață și moarte. Asta căutam.

Jacob își schimbă greutatea de pe un picior pe celălalt.

– Hai să-i dăm drumul odată!

Sunt din nou în picioare.

– Ține palma, spun eu, pentru noroc. Ține palma e ca un fel de *bate palma* pentru prietenii care nu se pot atinge.

În principiu, doar eu ridic mâna și el se preface că a lovit-o, amândoi murmurând un fel de „poc" ca sunet de contact.

– Ooof, zice Jacob, retrăgându-și mâna repede, lovești prea tare.

Râd. Câteodată e așa de amuzant! Dar râsul mă destinde, alungându-mi teama și starea de nervozitate când ajung la Văl.

Am văzut oameni la televizor – „tălmăcitorii de fantome" – vorbind despre cum se trece dincolo, cuplându-te cu cealaltă parte ca și când ai apăsa un întrerupător sau ai deschide o ușă. Dar pentru mine e așa – a găsi acea parte de perdea, a prinde materialul și a trage.

Uneori, când nu e nimic de găsit, Vălul abia e acolo, mai mult fum decât țesătură, și e greu de prins și ținut. Dar, când un loc e bântuit – bântuit *pe bune* –, materialul se înfășoară în jurul meu, practic luându-mă pe sus.

Chiar aici, chiar acum, îmi dansează printre degete, așteptând să fie prins.

Apuc voalul, respir adânc și trag. [...]

Capitolul treisprezece

O rupem la fugă prin labirintul de alei subterane. Pot să simt fantomele în spatele nostru, le aud venind, dar nu privesc în urmă, picioarele mă poartă pe piatra brută, prin uși, camere și galerii.

În sfârșit, observ o rampă cu scări.

Sus. Doar la asta mă pot gândi. Sus. Fiecare pas ne duce mai departe de Mary King's Close, și de adunătura fantomatică, și de oribilul val de senzații.

La jumătatea drumului, Vălul slăbește destul pentru mine ca să pot găsi și prinde cortina – care este, în fine, țesătură din nou – și s-o dau deoparte. Ne rostogolim prin el, în afara Vălului și înapoi într-o lume cu lumină difuză și aer proaspăt.

Gâfâi de la răcoarea din plămânii mei, senzația de urcare din apele adânci. Greutatea mâinii lui Jacob a dispărut, dar el este încă lângă mine. Lumina soarelui se filtrează prin el, în timp ce-și sprijină spatele de peretele aleii.

Mă uit în jur, pierdută.

Nu, nu *pierdută* – e greu să fii pierdută când auzi zgomotul de la Royal Mile, undeva, la distanță. În plus, pământul se înclină sub mine, așadar, în *sus* ajung într-un anumit loc, iar în *jos* într-un altul. Nu sunt pierdută – dar nici nu știu unde mă aflu.

Fusesem atât de concentrată să ies din Mary King's Close, să ies din Văl, că nu prea acordasem atenție direcției. Trebuie că o luasem pe alte scări, pentru că Jacob și cu mine stăm în picioare pe o stradă îngustă pe care n-am mai văzut-o niciodată. Aici, e trei sferturi piatră cenușie la un sfert cer cenușiu. Aici nu e agitație, nu e vreun zgomot.

Mă proptesc din nou de zid și mă scurg jos, până când ajung să stau pe pământ, ceea ce probabil că nu e prea sănătos, dar nu-mi pasă. Pielea mea încă se simte de parcă e acoperită de pânze de păianjen și, de fiecare dată când clipesc, văd fantomele. Felul în care se uitau la mine, cu dorința, cu mânia și cu teama lor.

Am fost într-o grămadă de locuri bântuite, dar niciodată n-am ajuns într-un spațiu unde Vălul să fie mai puternic decât mine. Mai puternic ca *Jacob*. Stă în picioare în

INTERDISCIPLINAR

Mary King's Close este o aglomerare de străduțe aflată sub clădirile de pe Royal Mile din istoricul Old Town, Edinburgh, Scoția. Și-a luat numele de la un oarecare negustor, Mary King, care a locuit acolo în secolul al XVII-lea. Zona a fost parțial demolată și îngropată în secolul al XVIII-lea, pentru a face loc construcției clădirii Royal Exchange. Mai târziu a fost închisă publicului pentru mulți ani. Zona a fost învăluită în mister, accentuat de mituri și legende urbane, povești despre fantome și crime.

fața mea, cu brațele încrucișate, și aș vrea ca măcar pentru o singură dată să-i pot citi mintea, pentru că nu pot citi nimic pe fața lui.

– Trebuie să fi plecat la o plimbare în oraș, zic în cele din urmă.

Aprobă din cap și se așază cu picioarele strânse sub el, lângă mine.

– Te face să-ți lipsească elevii înfiorători din sălile de festivități în flăcări, așa-i?

Încerc să zâmbesc. Stăm pentru o clipă, în liniște, doar cu țipetele pescărușilor deasupra și îndepărtatul sunet al cimpoaielor.

– Ești OK? întreabă Jacob, și îi mulțumesc pentru asta. Știe că nu sunt OK, dar totuși întreabă și știu că, dacă îl mint, nu mă va mai întreba despre asta. Ne vom preface – ceea ce e normal – că el nu este o fantomă cititoare de gânduri, că eu nu sunt... ceea ce oi fi. Că eu nu sunt atrasă spre locuri pline de moarte precum o piatră care se rostogolește de pe un deal. Constantă ca gravitația.

Ce e în neregulă la mine?

– De unde să încep? mă tachinează.

Îl îmbrâncesc, simțind o ciupitură rece când brațul meu trece direct prin mâneca lui.

– Asta gâdilă, zice el, ridicându-se. Îmi întinde mâna și mi-aș dori să i-o pot prinde. În loc de asta, mă împing în perete. Sunt pe jumătate ridicată în picioare, când Jacob își fixează ochii în dreapta lui și zice:

– Nu se poate!

Îi urmăresc privirea și văd o fată traversând drumul.

O recunosc instantaneu. Pielea închisă la culoare, părul negru, tras pe spate, prins cu o panglică. Fata din Lane's End.

Lara Jayne Chowdhury.

– Ce face? se întreabă Jacob, în timp ce Lara alunecă după un colț.

– N-am idee, zic, îndreptându-mă. Dar vreau să aflu.

O urmărim, cotind după colț exact la timp să observăm că Lara s-a oprit, aruncă ocheade în stânga și dreapta și apoi *dispare*.

De-a dreptul de pe stradă – și către nimic.

Ceea ce nu-i posibil.

– Doar dacă..., începe Jacob.

Termin fraza pentru el. *Doar dacă nu e ca mine*.

Îmi amintesc sentimentul de recunoaștere. Felul în care Lara m-a privit și cum părea că-l aude pe Jacob când râdea.

Tu crezi în fantome? m-a întrebat ea.

Trec spre zona unde a dispărut și simt unda de pe cortină acolo unde s-a fixat înapoi la locul ei.

Lara nu a pășit în nimic.

Ea a pășit în *Văl*.

Și deja îl caut și eu, când Jacob îmi taie calea.

– Nu, zice el. Ai uitat ceea ce abia s-a întâmplat? Ai uitat partea în care am fost *blocați*?

– Sigur că nu, răspund cu amintirea proaspătă a apariției fantomelor. Dar nu am întâlnit niciodată pe cineva ca mine. Trebuie să văd. Trebuie să știu. Prind bine cortina și o trag într-o parte.

– Tu poți sta aici, îi zic lui Jacob și, pentru o secundă, chiar mă gândesc că va face asta ca și când nu mi-ar putea auzi gândurile care-mi bat alături de puls.

Tu poți să stai, dar nu vreau asta.

Jacob se enervează.

– Regula numărul nouă, bombăne, urmându-mă dincolo.

Vălul e mai subțire aici, tranziția mai ușoară. Răceala din plămânii mei e abia ca o respirație, un tremur și apoi dispare.

CITEȘTE VOLUMUL INTEGRAL!

DISCUTĂM DESPRE TEXT

OBSERVĂM

1. Găsește sinonime pentru cuvintele următoare și alcătuiește enunțuri cu trei dintre ele: *orizontul, vălul, granița, teama, tălmăcitorii, labirintul, a dispărut, direcției.*

2. Alcătuiește două enunțuri cu omonimul *cer*.

3. Alege din text două cuvinte și alcătuiește cu fiecare câte două enunțuri, prin care să ilustrezi sensul propriu și sensul figurat.

4. Menționează cum s-au format cuvintele: *altcineva, greutatea, întrerupător, țesătură, de la, niciodată.*

5. Realizează familia lexicală a cuvântului *grădină* și câmpul lexical al mijloacelor de transport, scriind cât mai multe cuvinte.

EXPLORĂM ȘI ÎNVĂȚĂM

1. Naratorul

a. Identifică naratorul și persoana la care se face relatarea.

b. Arată care este raportul dintre narator și faptele narate.

c. Comentează atitudinea naratorului față de personajul principal.

2. Acțiunea

a. Realizează planul simplu de idei al textului.

b. Indică ce momente ale subiectului se regăsesc în acest fragment, prin raportare la ideile principale.

c. Menționează la ce mod și timp sunt verbele din text.

d. Precizează ce rol au timpurile prezent și imperfect în povestire.

e. Numește modurile de expunere din text și explică în ce constă fiecare.

3. Timpul și spațiul

a. Identifică cuvintele prin care se precizează timpul și spațiul acțiunii.

b. Prezintă, folosind la nevoie diagrama Venn, lumea reală și lumea imaginară așa cum se desprind din text.

INTERDISCIPLINAR

Un labirint celebru din mitologia greacă este cel în care se ascundea Minotaurul. Când Tezeu a venit să se lupte cu el, Ariadna (fiica regelui Minos) i-a dat acestuia un ghem de aţă ca să îl ajute să scape din complicatul labirint.

4. Personajele

a. Numeşte personajele care participă la acţiune şi precizează felul lor după clasificările ştiute.

b. Scrie patru trăsături ale unuia dintre personaje; transcrie pentru fiecare trăsătură câte un citat.

c. Menţionează două modalităţi de caracterizare a personajului ales la exerciţiul anterior şi explică în ce constau aceastea.

d. Precizează două elemente imaginare care se referă la fantome.

e. Prezintă, în 30-50 de cuvinte, fantomele şi realizează un desen pentru a ilustra prezentarea.

5. Exprimarea unui punct de vedere

a. Ce părere ai despre copiii din textul citat?

b. Care crezi că este semnificaţia cuvintelor scrise italic în text?

c. ***Activitate în perechi***. Informaţi-vă şi prezentaţi colegilor, într-un mod cât mai creativ, ce reprezintă un labirint. Puteţi veni cu ilustraţii din enciclopedii sau alte surse consultate.

d. Imaginează-ţi o lume nouă/proprie de care te desparte un văl. Prezintă această lume într-un text de minimum 80 de cuvinte.

e. Ce legături găseşti între text şi ceea ce ţi-ai imaginat?

INTERPRETĂM

1. Numeşte sentimentele trăite de copii la gândul că sunt urmăriţi de fantome.

2. Unde crezi că dispare Lara în finalul textului? Argumentează răspunsul într-un text de 50-70 de cuvinte.

3. Transcrie din text trei figuri de stil pe care să le numeşti şi explică semnificaţia lor.

4. Explică semnificaţia următorului fragment din text:

„Nu, nu *pierdută* – e greu să fii pierdută când auzi zgomotul de la Royal Mile, undeva, la distanţă. În plus, pământul se înclină sub mine, aşadar, în *sus* ajung într-un anumit loc, iar în *jos* într-un altul. Nu sunt pierdută – dar nici nu ştiu unde mă aflu."

5. Prezintă modul în care crezi că s-au salvat eroii.

IEŞIM DIN LUMEA TEXTULUI – REFLECTĂM

1. ***Lucraţi în echipe*** de patru-cinci elevi pentru a prezenta o parte din text sub formă de scenetă.

2. Realizează fişa de lectură a unui text narativ citit, având-o ca model pe cea de pe pagina următoare.

FIȘĂ DE LECTURĂ

TITLUL CĂRȚII: ...

AUTORUL: ...

VOLUMUL: ... EDITURA: ...

CUVINTE NOI: ...

SUBIECTUL: Scrie trei-patru enunțuri despre partea preferată din carte sau realizează rezumatul.

PERSONAJELE:

- Care sunt?
- Cine este personajul principal?
- Cum este?
- Cu care personaj ți-ar plăcea să semeni? De ce?

Are această carte o morală? Ai învățat ceva din ea?

Notează ce ți-a plăcut din text:

- O întâmplare
- Un personaj
- O expresie
- O idee
- Coperta/imaginile

Scrie trei motive pentru care recomanzi această carte unui prieten.

Realizează un desen inspirat din cartea citită sau transcrie un citat ce te-a marcat.

PROIECT DE ECHIPĂ
(3-4 membri)
„Citește și tu!"

- Realizați o prezentare inedită a volumului *Orașul fantomelor*, de Victoria Schwab, pentru a vă convinge colegii să citească integral volumul.
- Folosiți și sugestiile din fișa de lectură alăturată.

ELEMENTE DE CONSTRUCȚIE A COMUNICĂRII

VARIAȚIE STILISTICĂ – ÎN LIMBA VORBITĂ ȘI ÎN LIMBA SCRISĂ. TERMENI ȘTIINȚIFICI; LIMBAJ POPULAR; VARIAȚIE REGIONALĂ A LIMBII

NE AMINTIM

Limba standard reprezintă limba corectă în condiții obișnuite de comunicare. A vorbi și a scrie corect înseamnă a respecta normele (regulile) limbii. Dacă un cuvânt este scris sau rostit greșit, se constată o abatere de la limba standard. Limba standard este reper pentru toți vorbitorii unei limbi; are stabilitate în timp; se folosește în situații oficiale de comunicare, în școală, în mass-media etc.

Limbile cunosc două forme de comunicare: **limba vorbită** și **limba scrisă**.

- **Limba vorbită** se folosește în relațiile obișnuite dintre membrii unei comunități; este mai afectivă și se adresează unui receptor prezent; se bazează pe articularea însoțită de gestică, mimică, intonație, a sunetelor care compun cuvintele (îmbină mijloacele de expresie verbală cu cele nonverbale).
- **Limba scrisă** folosește semne grafice pentru redarea cuvintelor, fiind mai elaborată, impersonală, adresată unui receptor absent.

OBSERVĂM

• **Citește cu atenție textele.**

A. Demult, pe timpul domniei lui Ştefan cel Mare, pe când Ţara Românească nu era unită încă şi ţinuturile Munteniei şi Moldovei aveau fiecare domnii lor, a fost o luptă mare între plăieşii lui Ştefăniţă şi armia turcească, care năpădise ca frunza şi iarba pe pământul Moldovei.

Bătălia a fost aprigă şi, din cauza numărului prea mare de duşmani, faţă de oastea lui Ştefan, moldovenii au căzut biruiţi.

Voievodul, amărât în suflet de această pierdere, fugise din faţa puhoiului vrăjmaş, ca să nu fie prins şi, rătăcind singur prin munţi, a ajuns pe valea Putnei.

Pe atunci, în Vrancea nu erau sate cu lume multă, ca în vremea de astăzi, şi nici locuri goale şi dealuri chelbaşe, cum se văd acum. Codrii stăpâneau mai peste tot şi abia unde şi unde câte un pâlc de case se găseau înşiruite şi ascunse pe la poalele pădurilor, lăturiş cu scurgerea apelor, iar oamenii erau mai toţi ciobani, care-şi păşunau oile prin golurile şi poienile munţilor.

După atâta umblătură prin codri, nimeri prin asfinţitul soarelui la o casă de pe dumbrava Bârseştilor.

Aici, o babă bătrână torcea dintr-un fuior de cânepă pe prispa casei.

– Bună ziua, bătrânico, zise voievodul, descălecând şi legând calul de ţâţâna porţii.

– Bună să-ţi fie inima, voinice, răspunse blând bătrâna care, uitând să mai tragă fir din caier, privea mirată pe viteaz, căci nu-l cunoştea cine este.

– Fă bine, mătuşică, de-mi dă ceva de mâncare şi lasă-mă să mă odihnesc puţin, că tare am ostenit de când umblu pe coclaurile astea.

Baba, fără să mai facă vorbă multă, puse masa şi îi dete străinului să îmbuce lapte cu mămăligă şi brânză de oi, repezindu-se apoi la coşar de aşeză armăsarul la iesle.

Când se înapoie în casă, găsi pe străin culcat. Se aşezase pe o laviţă, aşa îmbrăcat cu sarica cum se afla şi aţipise, căci, după cum se cunoştea pe trăsăturile feţei, era tare obosit.

Îl privea acum nedumerită baba şi nu înţelegea cine să fie străinul acesta cu părul bălai şi cu faţa rumenă şi frumoasă, de a rătăcit tocmai prin inima codrilor aceştia, unde doar mocanii de aici sălăşluiau în voie cu oile lor, fără să le tulbure cineva liniştea.

(Sursa: https://basm.scoala-online.eu/legende/despre-locuri-toponimice/povestea-vrancei/)

B.

Cascada Bigăr sau Cascada Coronini

Poți înainta, pe jos, circa 10 minute pentru a vedea de unde izvorăște apa – Peștera Bigăr. Izvorul Bigăr sau Izbucul Bigăr, cum i se mai spune, este unul puternic a cărui apă provine din subteran și trece prin peștera ce îi poartă numele din Munții Aninei. Cascada Bigăr mai este cunoscută și sub denumirea de Cascada Coronini.

Apa este bogată în calcar și se varsă în râul Miniș de pe un prag stâncos de circa 8 metri înălțime, acoperit cu mușchi, formând celebra noastră cascadă. Apa iese de sub o stâncă ce are o înălțime de peste 50 de metri. Iarna, țurțurii de gheață ai cascadei formează un adevărat Palat de Cleștar.

Legenda Cascadei Bigăr – Povestea celor doi îndrăgostiți

O familie de țărani de pe Valea Almajului ce nu au putut să aibă urmași au aflat de la o vrăjitoare, în vis, că dacă femeia va bea apa de la izvorul dintre cele două lumi, de sub stâncă, va avea un copil. Vrăjitoarea le-a spus că dacă vor avea o fată să nu o lase să se îndrăgostească că își va găsi moartea. Femeia a născut o fată care s-a îndrăgostit de un băiat pe nume Bigăr. Tatăl ei a închis-o în grota de pe munte pentru a o ține departe de blestem.

Suferințele fetei au înduplecat-o pe vrăjitoarea ce trăia în Tărâmul Regăsirii Dorului să viziteze fata în grotă și să îi transforme părul într-o cascadă pe care au început că cadă lacrimile ei. Tânărul Bigăr s-a aruncat în apă, iar tânăra a murit odată cu acesta. Cei doi s-au reîntâlnit pe cealaltă lume, acolo unde și-au putut împlini povestea lor de dragoste.

Legenda mai spune că cei îndrăgostiți care vor să aibă parte de iubire veșnică să bea apă din Cascada Bigăr.

(Sursa: după https://www.libertateapentrufemei.ro/articol/cascada-bigar-din-romania-unde-se-afla-si-cum-ajungem-112764)

INTERDISCIPLINAR

Cascada Bigăr se formează la aproximativ 200 de metri de unde izvorăște apa cu același nume, aproape de paralela 45. Site-ul *The World Geography* a situat pe primul loc această cascadă în topul celor mai impresionante cascade din lume.

Lucrați în perechi

a. Extrageți din textele de mai sus cuvintele necunoscute și explicați-le, ajutându-vă de *Dicționarul explicativ al limbii române*.

b. Încercați să recreați atmosfera prezentată în textul **A**, folosind limba standard.

c. Faceți observații asupra textelor **A** și **B** cu privire la limba scrisă, limba vorbită și limba standard.

AFLĂM

Limba literară reprezintă aspectul cel mai îngrijit al unei limbi, respectând strict regulile de întrebuințare corectă a limbii (normele academice). Limba literară are un aspect scris și unul vorbit. Scriitorii pot folosi în textele literare și elemente ale limbii vorbite sau pot recurge chiar la regionalisme.

Limba populară reprezintă aspectul neelaborat al unei limbi, fiind cunoscut pe întregul teritoriu, fără a fi literar.

Exemplu: *mândru* „persoana iubită"

Regionalismele sunt forme lingvistice specifice vorbirii dintr-o anumită zonă geografică.

Exemple:
- *chiatră* „piatră", *fișior* „fecior", *ciubotă* „cizmă", *curechi* „varză", *dugheană* „prăvălie", *oleacă* „puțin" – în Moldova
- *geparce* „departe" – în Banat
- *gheparche* „departe", *făgădău* „han, cârciumă", *lepedeu* „cearșaf", *cucuruz* „porumb", *bolund* „nebun" – în Transilvania
- *orătanie* „pasăre de curte", *pă* „pe", *dăulat* „istovit", *buduroi* „putină, butoi", *căiță* „bonetă" – în Muntenia

Limbajul științific conține cuvinte și expresii folosite în diferite domenii ale științei (lingvistică, biologie, fizică, chimie, matematică etc): *adjectiv, aparat locomotor, electron, fotosinteză.*

EXERSĂM

1. Precizează în ce categorie (limba populară sau limba literară) se încadrează textele și scrie trei argumente pentru a susține afirmația.

a. „– Ce spui, cumnată! Dacă l-aș ucide din bătaie, când aș afla că el a prins pupăza s-o chinuiască. De-amu' bine că mi-ai spus, las pe mine că ți-l ieu eu la depănat."

(I. Creangă)

b. „Cunoașterea și cultivarea limbii creează o sensibilitate mai acută față de puterea cuvântului, față de procesul de rafinare a stilurilor limbii literare."

(Gh. Bulgăr)

2. Identifică, în textul de mai jos, trei elemente lingvistice care argumentează apartenența acestuia la limba vorbită.

„Căci era boboc de trandafir în luna lui maiu. [...] Sau cum s-ar mai zice la noi în țărănește, era frumoasă de mama focului: la soare te puteai uita, iar la dânsa ba. Și de aceea Harap-Alb o prăpădea din ochi de dragă ce-i era."

(I. Creangă, *Povestea lui Harap-Alb*)

3. Transcrie pe caiet termenii științifici din textul dat.

Pancreasul este o glandă anexă situată în partea stângă a cavității abdominale, înapoia stomacului. Secretă sucul pancreatic care se varsă în duoden, dar și unii hormoni.

(Manual de biologie pentru clasa a VI-a)

4. Întocmește o listă cu regionalisme din zona/regiunea în care locuiești, explicând semnificația fiecărui termen.

5. ***Activitate în grupe de patru-cinci elevi***. Realizați un glosar, reunind listele membrilor grupului.

Glosarul este o listă de cuvinte puțin cunoscute (regionale, învechite, rare etc.), însoțite de explicația lor.

VALORIFICĂM

1. Realizează un interviu, pentru revista școlii, cu o persoană dintr-un domeniu diferit de cel al școlii. Remarcă termenii științifici care definesc domeniul ales.

2. Alege un membru din familia ta și discută cu acesta despre locurile/regiunea din care provine. Scrie apoi un articol din care să reiasă diferența dintre limbajul îngrijit, literar și cel popular, regional.

REDACTARE

STRUCTURI TEXTUALE: SECVENȚE DE TIP DESCRIPTIV
STIL: NATURALEȚE, EUFONIE, VARIETATE, ORIGINALITATE, CONCIZIE

• **Citește cu atenție textul pentru a face observații.**

„Nemaiputând să-și stăpânească neastâmpărul, Thalassa se sculă și dete de perete obloanele. Luna, ce împărățea în culmea cerului, curse deodată în odaie o sleială de argint. Schimbarea priveliștei fu de necrezut; poleită de seninătatea spectrală, albeața pereților se însufleți. Spaimele întunericului se năpustiră către colțuri, pitindu-se pe sub paturi cu o învălmășeală de oaste în dezastrul înfrângerii. Scândurile, masa, rogojinile apărură ninse. Umbrele înaltelor ierburi, pe care vântul le culca și le ridica, strecurară înăuntru mișcarea lor, ce alerga pe pereți ușoară și grațioasă. Thalassa, la fereastră, își lipea fruntea de geamurile reci. Privirile lui, cucerite de vraja nopții, rătăceau peste insulă. Iarba, sfârcuită de zăpada selenară, se ducea până în marginile stâncii ca o largă revărsare de ape."

(Alexandru Macedonski, *Thalassa*)

Alexandru Macedonski
(1854-1920)

Lucrați în grupe pentru a rezolva cerințele următoare:

a. Precizați tema acestui text, exemplificând cu citate.
b. Transcrieți două structuri care fixează spațiul descris.
c. Indicați patru cuvinte/structuri reprezentând elemente ale cadrului natural prezentat.
d. Scrieți patru substantive însoțite de adjective care fac referire la tabloul natural descris.
e. Formulați observații referitoare la cromatica decorului natural conturat.
f. Extrageți din text cinci figuri de stil și numește-le.
g. Menționați ce stări sufletești îți provoacă acest tablou.

REȚINEM

În redactarea unui **text descriptiv**, vei respecta structura în trei părți: introducere, cuprins, încheiere:

INTRODUCERE
- face referire la obiectul descrierii;
- ce sau cine se descrie;

CUPRINS

TABLOU
- elementele cadrului descris;
- cum se descrie (expresivitate redată de mijloacele artistice folosite);
- unde? când? în ce împrejurări? (elementele cadrului descris);

PORTRET
- trăsăturile fizice și morale ale persoanei;
- sentimentele trăite de cel care descrie, determinate de persoană.

ÎNCHEIERE
- impresia produsă de obiectul descris (cadru natural sau persoană).

ATENȚIE! În redactarea unui text, vei urmări mai mulți pași.

ideea → planul → ciorna → revizuirea

varianta finală

Stilul, felul personal de exprimare al fiecărei persoane și de folosire a resurselor limbii în diverse domenii de activitate, presupune: **naturalețe** (exprimare firească, lipsită de afectare); **eufonie** (sonoritate armonioasă redată în textul liric prin elemente de versificație, iar în cel epic, prin evitarea greșelilor de exprimare); **varietate** (trecerea de la un registru la altul al limbii); **originalitate** (personalizarea textului; varietatea formulărilor, ponderea figurilor de stil, a imaginilor artistice, a cuvintelor cu sens figurat); **concizie** (structura textului; fraze scurte, care exprimă o singură idee, respectând principiul economiei în exprimare).

EXPLORĂM ȘI VALORIFICĂM

1. Redactează un text descriptiv, de 100-200 de cuvinte, în care să surprinzi o grădină cu flori. În compunerea ta, vei avea în vedere:
- să respecți structura specifică tipului de text;
- să utilizezi două mijloace artistice diferite în descrierea acesteia;
- să găsești un titlu potrivit;
- să fii original și să utilizezi diferite registre ale limbii;
- să respecți normele de ortografie și punctuație.

planetă (cf. DEX) = corp ceresc fără lumină proprie, satelit al Soarelui, care se vede pe cer ca un punct luminos, datorită reflectării luminii solare

2. Scrie o compunere, de 100-150 de cuvinte, în care să descrii o planetă imaginară. În compunerea ta, trebuie:

- să utilizezi mijloace artistice;
- să foloseşti ca mod de expunere descrierea;
- să ai conţinutul şi stilul adecvate cerinţei formulate;
- să ai o viziune originală asupra temei propuse;
- să utilizezi registre diferite ale limbii (literare, populare, regionale);
- să te încadrezi în limita de spaţiu indicată.

3. Într-un text de 150-200 de cuvinte, realizează portretul unui personaj dintr-o carte citită, pe care ai vrea să îl ai prieten. Motivează alegerea.

În compunerea ta, vei avea în vedere:

- să menţionezi câte patru trăsături fizice şi morale ale personajului ales;
- să utilizezi mijloace artistice în prezentarea portretului;
- să dai un titlu potrivit;
- să ai conţinutul şi stilul adecvate cerinţei formulate;
- să respecţi normele de ortografie şi punctuaţie.

ELEMENTE DE CONSTRUCŢIE A COMUNICĂRII

ADJECTIVUL (ACTUALIZARE)

CITIM ŞI NE AMINTIM

Adjectivul este partea de vorbire flexibilă care arată o însuşire a unui obiect (lucru, fiinţă, fenomen al naturii etc.), determinând un substantiv.

Adjectivul se acordă în **gen, număr** şi **caz** cu substantivul determinat.

GRADELE DE COMPARAŢIE ALE ADJECTIVELOR

Pozitiv: carte *interesantă*

Comparativ

- de superioritate: carte *mai interesantă*
- de inferioritate: carte *mai puţin interesantă*
- de egalitate: carte *la fel de interesantă*, carte *tot atât/aşa de interesantă*

Superlativ

a. Relativ:
- de superioritate: cartea *cea mai interesantă*
- de inferioritate: cartea *cea mai puţin interesantă*

b. Absolut:
- de superioritate: carte *foarte interesantă*, carte *grozav de interesantă*, carte *interesantă, interesantă*
- de inferioritate: carte *foarte puţin interesantă*

Unele adjective nu au grade de comparaţie: *superior, inferior, anterior, posterior, optim, complet, unic, principal, viu, mort, cosmic, constănţean, minunat, suprem* etc.

FUNCŢII SINTACTICE

Atribut: Am văzut un tablou *impresionant*.

Nume predicativ: Tabloul bunicului este *impresionant*.

PORTOFOLIU

ADJECTIVE FĂRĂ GRADE DE COMPARAŢIE

• Continuă lista de adjective care nu pot avea grade de comparaţie.

• Completează această listă de fiecare dată când întâlneşti un astfel de adjectiv.

EXERSĂM ȘI VALORIFICĂM

1. Citește cu atenție textul următor, pentru a rezolva cerințele.

„În locul zilelor mari și frumoase au venit zile mici și posomorâte, a început să cadă brumă și să se rărească frunza lăstarului. Pe înserate se vedeau rândunici întârziate zburând în rasul pământului, ori pâlcuri de alte păsări călătoare, iar în tăcerea nopților friguroase se auzeau strigătele cocorilor, mergând toate în aceeași parte, către miazăzi."

(Ioan Al. Brătescu-Voinești, *Puiul*)

a. Identifică adjectivele din text.
b. Menționează substantivele determinate de fiecare adjectiv și cazul acestora.
c. Precizează care este genul, numărul și cazul adjectivelor identificate în text.
d. Alege un adjectiv și trece-l la toate gradele de comparație.
e. Scrie funcția sintactică a primelor două adjective din textul citat.

2. Realizează acordul adjectivelor notate în paranteză cu substantivele determinate.

„Pornim, malurile (drept) și (uscat) fug îndărăt. O pulbere (mărunt) de aur plutește sub cerul (albastru) în zarișteа (-necat) de soare. Din stânga, despicând malul (plecat) și (gol), intră (liniștit), (bogat) Siret, mănunchiul (puternic) în care se împreună toate apele (curgător) ale Moldovei."

(Alexandru Vlahuță, *România pitorească*)

3. Alcătuiește enunțuri în care adjectivul *atent* să fie la toate cazurile învățate.

4. Găsește adjective care sunt antonime ale următoarelor cuvinte: *liniștit, bucuros, harnic, drept, acru, lung, tare, cinstit, nou*.

5. Scrie, pe caiet, adjective potrivite următoarelor substantive și alcătuiește cu trei dintre ele enunțuri:

a. cer *albastru*; ...; ...; ...; b. faptă ...; ...; ...; c. dimineață ...; ...; ... .

Ioan Alexandru Brătescu-Voinești (1868-1946)

Pe 1 ianuarie se naște, la Târgoviște, *Ioan Alexandru Brătescu-Voinești* – prozator român, cunoscut în special pentru povestirile destinate copiilor. Copilăria o petrece în orașul natal și la moșia de la Brătești, îndrăgind natura și devenind un pasionat al pescuitului. Ioan Alexandru Brătescu-Voinești a fost director al Teatrului Național și membru al Academiei Române. Rămâne în literatura română și ca un admirabil nuvelist și autor de schițe pentru copii: *Puiul, Privighetoarea, Bietul Tric, Niculăiță Minciună* numărându-se printre cele mai cunoscute scrieri ale sale.

CLASIFICARE. TOPICĂ. POSIBILITĂȚI COMBINATORII ALE ADJECTIVULUI

CITIM

„Carte frumoasă, cinste cui te-a scris." (T. Arghezi, *Ex libris*)

Câinele vecinilor este blând.

Odaia scundă i-a rămas în minte scriitorului.

Ar trebui să consumăm mâncare sănătoasă, să avem mese alcătuite din produse netratate chimic.

OBSERVĂM

Lucrați în grupe de patru-cinci elevi pentru a rezolva cerințele de mai jos.

a. Menționați adjectivele din enunțurile date.
b. Precizați funcția sintactică a adjectivelor din textele date.
c. Arătați ce parte de vorbire determină adjectivele.
d. Precizați, pentru fiecare adjectiv, genul, numărul și cazul.
e. Identificați, în textele de mai sus, enunțul în care după adjectiv urmează un complement prepozițional.

AFLĂM

CLASIFICAREA ADJECTIVELOR:

I. După flexiune:

a. Variabile, când își modifică forma în vorbire. Pot avea:

- patru forme flexionare: *frumos/frumoasă/frumoși/frumoase*
- trei forme flexionare: *mic/mică/mici*
- două forme flexionare: *iute/iuți*

b. Invariabile, când nu își modifică forma în vorbire: *mov, roz, bej, cumsecade, eficace* etc.

II. După proveniență:

a. **propriu-zise:** *mare, harnic, deștept, atent*
b. **participiale/provenite din verb la participiu**: (pomi) *înfloriți*, (cărți) *citite*, (lecții) *învățate*, (exerciții) *scrise*
c. **adjective pronominale**: *acest* (băiat), (colegul) *meu, fiecare* (coleg), *niciun* (stilou), (fata) *însăși*

POSIBILITĂȚI COMBINATORII ALE ADJECTIVULUI

A. SUBSTANTIV – ADJECTIV

Adjectivul se acordă în gen, număr și caz cu substantivul determinat, schimbându-și forma în funcție de acesta.

fată frumoasă/ fete frumoase/ unei fete frumoase

Topica adjectivului

- De obicei, adjectivul stă după substantivul determinat, dar poate sta și în fața acestuia.
- Atunci când se află înaintea substantivului, preia articolul hotărât al acestuia.
  omul *sănătos* –*sănătosul* om
- Când substantivul determinat este articulat hotărât, adjectivul poate fi legat de acesta prin articolul demonstrativ.
  Fata *cea* frumoasă este admirată de toată lumea.

Funcție sintactică de:

➲ Atribut: Am răzbit prin pădurea deasă.
substantiv adjectiv

B. VERB COPULATIV – ADJECTIV

În cadrul predicatului nominal, adjectivul ocupă funcția de nume predicativ când precizează caracteristica subiectului de care se leagă prin verb copulativ. Numele predicativ se acordă în gen, număr și caz cu subiectul.

Funcție sintactică de:

➲ Nume predicativ: Această carte este foarte interesantă.
subiect verb copulativ adjectiv

C. PREPOZIȚIE – ADJECTIV

În unele cazuri, adjectivul este însoțit de prepoziție, atunci când arată cauza, modalitatea, timpul.

De emoționată nu putea vorbi.
De mic cunosc aceste scamatorii.

D. NUMERAL – ADJECTIV

Adjectivul însoțește numeralul atunci când acesta substituie un substantiv.

Cele două **verzi** sunt cumpărate.

EXERSĂM

1. Precizează funcția sintactică pe care o au adjectivele din enunțurile de mai jos.

a. Ochelarii fumurii îi veneau foarte bine.
b. Primăvara, ghioceii sunt fragili.
c. Dealurile înverzite îmi creează impresia de libertate.
d. S-a întâlnit cu propriii copii.
e. Norii erau cenușii.

2. Construiește enunțuri în care să folosești corect următoarele adjective paronime:

destins – distins eminent – iminent original – original
literar – literal familial – familiar

3. Completează oral textul de mai jos cu următoarele adjective cu valoare de epitet: *negru, nepotolit, iute, nedesluşit, mare, uşor, surd*. Realizează acordul cu substantivul determinat.

„Numai şuvoaiele apelor ... încă îşi mai trimeteau de prin văi, până-n depărtare, vuietul lor ... şi ... . Fiori ... de vânturi ... însufleţeau, în răstimpuri, neclintirea frunzişului ... şi picături de apă ... cădeau grele pe pământ."

(C. Hogaş, *Pe drumuri de munte*)

4. Rescrie textul de la exercițiul anterior, punând adjectivele în fața substantivelor. Explică ortografia a două dintre ele.

5. Alătură substantivului dat, în spațiile libere, forma potrivită a fiecăruia dintre adjectivele: *zglobiu, durduliu, grijuliu, hazliu*.

copil ...	... copil	unor copii ...
... copii	copiii ...	copiilor ...
copii ...	copilului ...	

6. Analizează adjectivele din textele de mai jos după modelul dat.

isteţe – adjectiv propriu-zis, variabil cu patru forme flexionare, se acordă în gen, număr şi caz cu substantivul **slugi**, feminin, plural, nominativ, grad de comparaţie pozitiv, funcția sintactică de atribut

a. „Era-ntr-a patra zi de vânătoare...
Istețe slugi stârneau vânaturi noi
și cerbii-ngenuncheau pe frunze moi
și vulturii se prăvăleau din soare.

Iar el, dibaci și sprinten în săgeată,
tânăr curtean cu chip strălucitor,
când culegea văzduhul frânt din zbor,
când străpungea pădurea-n beregată."

(Radu Gyr, *Balada păsării măiestre*)

b. „Este o plăcere, pe care și-ar dori-o toți elevii, să treci dimineața, mai ales primăvara și toamna, pe aleile înflorite ca prin farmec, peste noapte, cu alte flori în fiecare

DACĂ VREI SĂ ȘTII MAI MULT

Locuțiunile adjectivale sunt grupuri de cuvinte cu sens unitar, având valoarea unui adjectiv.
Exemple:
de treabă, cu dare de mână, de geniu, cu nasul pe sus, într-o ureche, bătător la ochi, cu capul în nori.

Radu Gyr
(1905-1975)

Radu Gyr a fost un poet, dramaturg, eseist și ziarist român. O perioadă a fost asistent universitar la catedra de estetică a profesorului Mihail Dragomirescu, apoi conferențiar la Facultatea de Litere și Filosofie din București.

Grigore Băjenaru (1907-1986)

Grigore Popescu-Băjenaru a fost un scriitor român. A fost fiul profesorului și autorului de manuale Ion Popescu-Băjenaru. După absolvirea liceului „Gheorghe Lazăr", a studiat literatura și filosofia la Universitatea București.

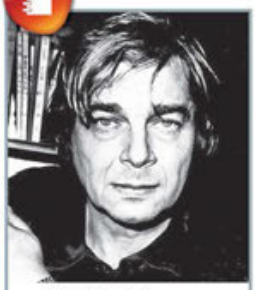

Nichita Stănescu (1933-1983)

Nichita Stănescu, pe numele său complet Nichita Hristea Stănescu, a fost considerat atât de critica literară, cât și de publicul larg drept unul dintre cei mai de seamă scriitori pe care i-a avut literatura română. A fost un poet de o amplitudine, profunzime și intensitate remarcabile, făcând parte din categoria foarte rară a creatorilor lingvistici și poetici. Poetul considera limba română „Dumnezeiesc de frumoasă".

zi, sau cu frunze pale, de nuanțe variate la infinit, frunze din basmele cu păduri de aramă, de argint și de aur.

Intri în clasă cu pieptul săgetat de bucurie, dar și străbătut de o justificată mâhnire că nu te poți bucura din plin de frumusețile dăruite acestui pământ din belșug și aruncate cu nemiluita în Cișmigiu!"

(Grigore Băjenaru, *Cișmigiu & Comp.*)

c. „Nea Budulea, înainte de toate, avea un picior mai scurt decât celălalt și era un om scurt, gros, rotund la față și zâmbea mereu când vorbeai cu el. Fără de dânsul nu se putea niciun fel de veselie în sat la noi, fiindcă el cânta mai bine decât toți și din vioară, și din cimpoi, și din fluier, iară pe Huțu îl ducea întotdeauna cu sine, deoarece Buduleasa fugise cu un scriitor al satului și nu putea să-l lase pe copil singur acasă."

(Ioan Slavici, *Budulea Taichii*)

VALORIFICĂM

Redactează o compunere, de 70-100 de cuvinte, în care să descrii animalul de companie pe care îl ai sau pe care ți-l dorești.

În redactarea compunerii, vei avea în vedere:

- să prezinți cel puțin două trăsături ale animalului descris;
- să folosești cel puțin patru adjective;
- să respecți normele de ortografie și punctuație.

REȚINEM

NUMERALUL (ACTUALIZARE). POSIBILITĂȚI COMBINATORII

CITIM

„Noi știm că **unu** ori **unu** fac **unu**,
dar un inorog ori o pară
nu știm cât face.
Știm că **cinci** fără **patru** fac **unu**,
dar un nor fără o corabie
nu știm cât face.

Știm, noi știm că **opt**
împărțit la **opt** fac **unu**,
dar un munte împărțit la o capră
nu știm cât face.
Știm că **unu** plus **unu** fac **doi**,
dar eu și cu tine,
nu știm, vai, nu știm cât facem. [...]"

(Nichita Stănescu, *Altă matematică*)

OBSERVĂM

Observă cuvintele scrise îngroşat în textul citat şi menţionează ce exprimă ele. Transformă aceste cuvinte astfel încât să indice ordinea obiectelor, apoi alcătuieşte cu ele enunţuri.

NE AMINTIM

Numeralul este partea de vorbire flexibilă care exprimă un număr sau ordinea obiectelor prin numărare.

Felul:

a. numeralul cardinal: – simplu: zero, unu, doi, ..., zece, sută, mie, milion;
– compus: unsprezece, douăzeci, patru sute.

b. numeralul ordinal: **al** trei**lea**, **al** treisprezece**lea**, **a** patra, **a** șasea

AFLĂM

Numeralul poate avea:

- **valoare substantivală**, doar cele cardinale, în textele de matematică (*doi ori cinci fac zece*) şi în tiparul substantiv + numeral (*kilometrul 8, sectorul 5, etajul 3, autobuzul 34, măsura 36*);
- **valoare pronominală**, atunci când numeralul este un substitut al substantivului (înlocuieşte substantivul): *Cinci* au rezolvat corect problema.
  Numai *două* dintre cele trei mere sunt roşii. *Al treilea* dintre câştigători este Costel.
- **valoare adjectivală**, atunci când însoţeşte un substantiv, acordându-se în gen şi caz cu acesta: Are de rezolvat *trei* exerciţii. *Al doilea* concurent are o penalizare.

Posibilităţi combinatorii ale numeralului

A. NUMERAL – SUBSTANTIV

De la 1 la 19, numeralul se subordonează substantivului: *treisprezece* cutii, *cinci* flori.

De la 20 înainte, substantivul este însoţit de prepoziţia de: *douăzeci* de animale, *cinci sute patruzeci* de pagini.

Numeralele cardinale compuse cu 1 şi 2 (12, 21, 22...) se acordă în gen cu substantivele la care se referă: *doisprezece* copaci, *douăsprezece* cărţi; *douăzeci şi unu* de copii, *douăzeci şi una* de flori.

Când însoţesc un substantiv, numeralele *unu* şi *una* îşi modifică forma: **un, o.** Nu trebuie confundate cu articolele nehotărâte: *Am văzut o carte nouă.* (articol) *Azi am cumpărat o gumă de şters şi două creioane.* (numeral)

DACĂ VREI SĂ ŞTII MAI MULT

În lucrările de gramatică tradiţională regăsim alte tipuri de numerale:

- **numeralul colectiv** (exprimă însoţirea): *amândoi, amândouă, ambii, ambele, toţi trei, toţi patru, tustrei, câteşitrei.* *Amândoi* au venit. *Amândoi* copiii au venit.
- **numeralul multiplicativ** (arată în ce proporţie creşte cantitatea): *îndoit, întreit, înzecit, însutit.* Cu efort *înzecit* depăşeşti obstacolele. El munceşte *îndoit.*
- **numeralul distributiv** (exprimă repartizarea şi gruparea numerică): *câte unul, câte una, câte doi, câte trei.* Se grupează *câte doi.* Le-am dat *câte trei* creioane.
- **numeralul adverbial** (arată de câte ori se îndeplineşte o acţiune): *o dată, de două ori, de trei ori.* A strigat *de două ori.* M-a chemat *a doua oară.*
- **numeralul fracţionar** (exprimă o parte dintr-un întreg – o fracţie): *o jumătate, un sfert, o treime, o cincime.* *O treime* din spaţiu este acoperită cu mobilier.

OBSERVAȚIE

***Numeralul adverbial* o dată** se poate confunda cu substantivul **o dată** și adverbul de timp **odată**. Contextul ne ajută să le distingem:

O dată am citit, iar de două ori am povestit. (numeral adverbial)

Am notat o dată memorabilă în carnet. (substantiv)

Ți-am povestit odată acea întâmplare. (adverb de timp)

B. NUMERAL – PREPOZIȚIE

Prepoziția **de** + substantiv: Am citit trei cărți: *una* **de** poezie, *două* **de** proză.

Prepoziția **din/dintre** + substantiv: *Una* **din** străzi, *două* **dintre** ele

C. NUMERAL – ADJECTIV

Atunci când numeralul are valoare substantivală, poate fi determinat de un adjectiv:

În grădină au înflorit pomii: doi *roz*, patru *albi*.

D. NUMERAL – ARTICOL DEMONSTRATIV

Articolul demonstrativ poate însoți numeralul (cardinal și ordinal): *cei* doi, *cele* două, *celui* de-al doilea, *celei* de-a patra.

Funcții sintactice ale numeralului cu valoare substantivală:

- **Subiect:** *Cei doi* sunt în clasă.
- **Nume predicativ:** Noi suntem *patru*.
- **Atribut:** Propunerea *celui de-al doilea* a fost aprobată.
- **Complement direct:** Îi aștept pe *cei doi*.
- **Complement indirect:** M-am adresat *celor trei*.
- **Complement prepozițional:** Am vorbit *cu doi*.
- **Circumstanțial de mod**: Scriu ca *cei doi*.
- **Circumstanțial de loc:** Am parcat mașina lângă *cea de-a doua*.

OBSERVAȚIE: Funcția sintactică a numeralului cu valoare adjectivală este de atribut:

Am cumpărat *trei* cărți.

Cel de-al doilea concurent a întârziat la start.

EXERSĂM

1. Analizează numeralele din textele de mai jos după modelul dat.

Numeralul	Felul	Valoarea	Se acordă cu (dacă este cazul)/Funcția sintactică
cei trei	cardinal	adjectivală	substantivul „copii", gen masculin, caz acuzativ, funcție de atribut

Halta este o stație feroviară mică, fără personal permanent și cu minime dotări. Trenurile de mare viteză nu opresc în halte.

a. „Omul de la haltă, pe care nu-l mai văzusem în viaţa noastră, ne primise ca pe copiii lui, oferindu-ne drept adăpost singura odăiţă pe care o avea şi-o împărţea cu nevasta şi cu cei trei copii. Cu vreun ceas înainte de sosirea noastră, trecuseră pe la haltă doi bătăuşi vestiţi prin părţile acelea şi strigaseră la bietul om: «Unde-s cei doi, că spre haltă au luat-o?»

Acum, omul de la haltă se temea pentru noi şi era gata să ne apere cu preţul vieţii. Era un om ca la vreo cincizeci de ani, mic de statură, ghemuit în el, tăcut şi cuviincios. Nu l-am mai văzut de atunci.

Îndată ce s-au ivit zorile, au mai venit doi tineri căsătoriţi, frumos îmbrăcaţi, dar trişti şi flămânzi. Două ceasuri s-au plimbat prin faţa hălţii, ţinându-se de degete...

Mi-a părut rău de bilete. Nu trebuia să le rupă, erau valabile şi pentru a doua zi, şi pentru a treia zi."

(Nicolae Ţic, *Ploaia*)

b. „– Acum să stăm aici, în ceea ce te priveşte pe dumneata, şi să luăm pe istalalt la rând. Ţii minte câte bucăţi de pâne ar fi avut tovarăşul d-tale?

– Nouă bucăţi, domnule judecător.

– Şi câte a mâncat el de toate?

– Cinci bucăţi, ca şi mine, domnule judecător.

– Dar de întrecut, câte i-au mai rămas?

– Patru bucăţi, domnule judecător.

– Bun! Ia, acuş avem să ne înţelegem cât se poate de bine! Vra să zică, dumneata ai avut numai o bucată de întrecut, iar tovarăşul dumitale, patru bucăţi. Acum, o bucată de pâne rămasă de la dumneata şi patru bucăţi de la istalalt fac la un loc cinci bucăţi?"

(Ion Creangă, *Cinci pâni*)

c. „Numărul 7 a meditat şi el, în acea noapte cam răcoroasă de septembrie, la pledoaria sa: «Trei conduce de atâta amar de vreme treburile Ţării Numerelor – spune el – şi n-a făcut mare scofală. Peste tot, lipsuri, dezordine, haos... E bătrân şi depăşit de vremuri. Nu înţelege şi nu se poate adapta la orizontul mileniului al treilea. Ţara are nevoie de schimbare. Schimbarea benefică o pot oferi doar eu, Şapte.»"

(Eliza Roman, *Arina în Ţara Numerelor*)

PROIECT DE ECHIPĂ
(3-4 membri)

- Căutaţi informaţii despre semnificaţia numerelor în basmele românilor.
- Prezentaţi informaţiile într-o formă inedită.

2. Alege forma corectă:

- Andreea a cumpărat douăzeci şi două/douăzeci şi doi de cărţi.
- Pentru excursie au fost rezervate doisprezece/douăsprezece autocare.
- S-a prezentat al o sutelea/al o sutălea.
- A plătit o sută mii lei/de mii de lei.
- A sosit al cincilea /al cincelea.
- Vecinul meu este proprietar al/a unei maşini.
- Cele/cei două sute de mii de lei s-au cheltuit raţional.
- Am corectat optsprezece/optisprezece caiete.

3. Stabileşte ce parte de vorbire este cuvântul *un* din cele două propoziţii.

a. **Un** strigăt de bucurie se auzi din ograda bunicului.

b. **Un** ţap şi două capre slabe şi râioase erau toată averea Irinucăi.

4. Scrie în caiet litera corespunzătoare răspunsului corect.

- În exemplul *Sunt elev în clasa a cincea,* numeralul ordinal are valoare:
  a. substantivală; b. adjectivală; c. substantivală şi adjectivală.
- În enunţul *Când doi se bat, al treilea câştigă,* numeralele sunt:
  a. cardinale; b. ordinale; c. cardinal şi ordinal.

- Cuvântul *un* din enunțul *Am un măr și trei piersici* este:
  a. articol nehotărât; b. numeral cardinal; c. prepoziție.
- Se scrie corect:
  a. al optulea; b. al optălea; c. al optelea.
- Se scrie corect:
  a. optsprezece; b. optâsprezece; c. optusprezece.
- În propoziția *I-am dat primului din clasă alune,* numeralul este în cazul:
  a. genitiv; b. dativ; c. acuzativ.

6. Alcătuiește enunțuri în care numeralul *al treilea* să îndeplinească următoarele funcții sintactice, precizând cazul pentru fiecare: nume predicativ, complement indirect, subiect, atribut și complement direct.

VALORIFICĂM

1. Compune, în minimum 60 de cuvinte, o scrisoare adresată verișorului tău/ verișoarei tale, în care să-i relatezi cum ți-ai petrecut vacanța de vară.

În scrisoare trebuie:

- să folosești formule de adresare și de încheiere adaptate tipului de destinatar;
- să folosești un conținut adecvat situației imaginate;
- să folosești patru numerale pe care să le subliniezi;
- să respecți normele de exprimare, de ortografie și de punctuație.

2. Scrie un anunț publicitar, ce poate fi publicat pe un site sau într-un ziar, în care să anunți că ai de vânzare un telefon. Vei folosi numerale pentru a fi mai convingător.

REȚINEM

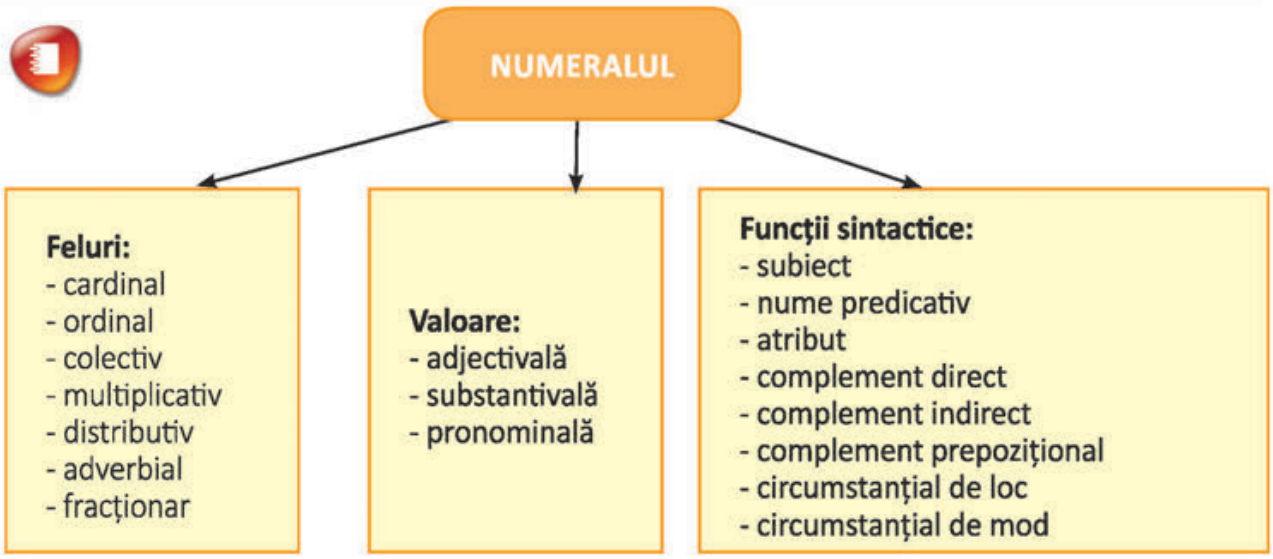

LECTURĂ

TEXT NONLITERAR
MONITORIZAREA PROPRIEI LECTURI

PĂTRUNDEM ÎN LUMEA TEXTULUI

Lucrați în echipe de patru-cinci elevi și scrieți o listă cu ultimele cărți citite. Apoi prezentați cartea propusă membrilor echipei, menționând trei argumente pentru care recomandați cartea. Alegeți un membru care să prezinte într-un mod original, cât mai atractiv și convingător una dintre cărțile discutate în echipă.

RECENZIE *HOȚUL DE CĂRȚI*, DE MARKUS ZUSAK

Am ales să citesc *Hoțul de cărți* în urma recomandării primite de la un prieten despre care știam că are gusturi bune atunci când vine vorba de cărți. Mai mult decât atât, o vedeam mereu pe primele pagini ale librăriilor on-line, fiind una dintre cele mai vândute cărți. Toate acestea m-au influențat să o comand și eu atunci când am prins o reducere.

Eu consider că este o carte de care trebuie să te bucuri atunci când o citești. Markus Zusak este un australian care, la vârsta de 30 de ani, era considerat „unul dintre cei mai inovatori și poetici romancieri ai zilelor noastre". După publicarea romanului *Hoțul de cărți,* acesta a devenit un „fenomen literar".

Pe scurt, *Hoțul de cărți* este o carte a cărei acțiune se petrece în Germania nazistă, în timpul celui de-al Doilea Război Mondial, iar personajul principal este o fetiță care, prin intermediul cărților, reușește să evadeze din lumea plină de conflicte și de durere într-o lume nouă, doar a sa, în care predomină liniștea și pacea.

Eu o consider o carte genială, deoarece mi-a plăcut totul la ea, începând de la titlu și copertă și terminând cu fiecare pagină scrisă. Un lucru care mi-a plăcut foarte mult este modul în care este structurată. Mai exact, cartea este împărțită într-un prolog, un epilog și nouă părți care, la rândul lor, sunt împărțite în mai mult capitole cu titluri sugestive. Totuși ceea ce îmi place mult este că la începutul fiecărei părți autorul anunță acțiunea ce urmează să se petreacă.

„în rolurile principale: domino și întuneric – imaginea lui Rudy dezbrăcat – pedeapsă – soția unui om de cuvânt – un colector – mâncătorii de pâine – o lumânare în copaci – o carte de schițe ascunsă – și colecția de costume a anarhistului"

Acțiunea începe cu povestitorul care comunică direct cu cititorul. [...] Ne spune să fim calmi, [că] nu e violentă și nu e răzbunătoare. Ei bine, acesta este un alt lucru care mi-a plăcut la *Hoțul de cărți*: povestitorul este chiar moartea. Cu toate că la început este puțin cam ciudat, pe parcurs mi s-au părut geniale intervențiile morții.

Partea I începe cu moartea care prezintă trenul unde se află și personajul principal, Liesel, care se află în drum spre noua sa familie adoptivă, alături de mama sa și fratele

INTERDISCIPLINAR

Germania nazistă (cunoscută și ca Germania național-socialistă, Germania hitleristă sau al Treilea Reich) se referă la statul german din perioada 1933-1945, condus de partidul totalitarist nazist prin regimul dictatorial al führerului (conducătorului) Adolf Hitler (1889-1945).

DACĂ VREI SĂ ȘTII MAI MULT

Recenzia este o prezentare succintă a unei opere literare (ori ştiinţifice), recent apărute, care, pe lângă consemnarea principalelor probleme şi idei, conţine sumare comentarii şi aprecieri critice. Recenzia ar trebui să răspundă la următoarele întrebări.

- Ţi-a plăcut sau nu cartea?
- De ce merită citită? Care este elementul-cheie care conferă valoare lecturii?
- Dacă ai critici, ce argumente aduci în sprijinul lor?

său. În drumul spre noua casă începe şi povestea sa ca hoţ de cărţi, deoarece acum fură prima sa carte, un manual negru al groparilor.

„Hans Hubermann o ţinea de mână. În cealaltă avea gentuţa. Îngropată sub stratul răsucit de haine era o carte mică, neagră, pe care probabil o tot căuta, în ultimele ore, un gropar în vârstă de paisprezece ani dintr-un orăşel fără nume. [...] Hoţul de cărţi dăduse lovitura pentru prima dată, era începutul unei ilustre cariere."

După cum bine a zis moartea, abia acum începea cariera hoţului de cărţi. Aceasta începe să fure şi mâncare alături de prietenul său, Rudy. Totuşi acest tip de infracţiune nu o atrăgea pe Liesel decât atunci când stomacul i-o cerea. Ei îi plăcea să fure cărţi, deoarece satisfacţia era mult mai mare. Acestea le fura din biblioteca soţiei primarului în care era mereu bine-venită, însă, pentru a se răzbuna pe aceasta, alege să le fure şi să le citească alături de noul său tată, Hans.

Pe mine, cartea m-a impresionat profund. Descrierile din timpul bombardamentelor, precum şi tensiunea la care era supus evreul găzduit de către familia hoţului de cărţi, Max, nu au cum să nu te sensibilizeze măcar puţin.

„După aproximativ zece minute, cel mai vizibil în beci era un fel de nemişcare. Corpurile lor parcă erau sudate laolaltă şi numai picioarele îşi mai schimbau poziţia. Împietrirea le era încătuşată de chipuri. Se priveau reciproc şi aşteptau."

M-am ataşat mult de acest personaj. Inocenţa sa aflată în antiteză cu viaţa care o pune mereu la încercări face din Liesel un personaj complex care, cu toate că este supusă unor tratamente destul de dure din partea celor din jur din cauza faptului că este considerată comunistă, reuşeşte să treacă peste cu ajutorul cărţilor.

(Sursa:http://blogdecarti.ro/recenzie-hotul-de-carti-markus-zusak/)

DISCUTĂM DESPRE TEXT

OBSERVĂM

1. Explică, cu ajutorul *Dicţionarului explicativ al limbii române*, semnificaţia cuvintelor necunoscute din text.

2. Scrie câte un sinonim potrivit contextului pentru următoarele cuvinte: *recomandare, gusturi, au influenţat, să evadeze, liniştea, genială, a impresionat.*

3. Alcătuieşte enunţuri cu sensul propriu şi sensul figurat al cuvintelor: *hoţ, carte*.

EXPLORĂM ŞI ÎNVĂŢĂM

1. Precizează sursa textului dat.

2. Prezintă două caracteristici care să arate că textul propus este nonliterar.

3. Indică la ce persoană se face relatarea şi ce calitate are cel care relatează.

4. Realizează un poster pentru a face reclamă cărţii prezentate în textul propus. Vei avea în vedere informaţiile oferite în text.

INTERPRETĂM

1. ***Lucrează în pereche*** cu colegul de bancă şi explicaţi semnificaţia următorului fragment din textul nonliterar.

„După cum bine a zis moartea, abia acum începea cariera hoţului de cărţi. Aceasta începe să fure şi mâncare alături de prietenul său Rudy. Totuşi acest tip de

infracțiune nu o atrăgea pe Liesel decât atunci când stomacul i-o cerea. Ei îi plăcea să fure cărți, deoarece satisfacția era mult mai mare. Acestea le fura din biblioteca soției primarului în care era mereu bine-venită, însă, pentru a se răzbuna pe aceasta, alege să le fure și să le citească alături de noul său tată, Hans."

2. Împărtășește ideile de mai jos cu colegii de clasă.

a. Stabilește trei motive pentru care citești.
b. Prezintă cum îți alegi o carte pe care să o citești. Scrie cel puțin trei criterii.
c. Întocmește o listă de cărți pe care le-ai recomanda colegilor.

IEȘIM DIN LUMEA TEXTULUI – REFLECTĂM

1. Imaginează-ți că ești redactor la revista școlii. Pe baza modelului oferit de text, realizează o recenzie a unei cărți care ți-a atras atenția.

2. ***Formați echipe*** de patru elevi și discutați despre titlul cărții propuse spre lectură în recenzie, „Hoțul de cărți", dar și despre perioada la care face referire. Realizați un poster în care să prezentați și informații din cadrul orelor de istorie despre perioada la care se face referire în cartea propusă.

DACĂ VREI SĂ ȘTII MAI MULT

Pași în realizarea unei recenzii:

- descrierea bibliografică completă a operei (autor, titlu, loc de apariție, editor, anul apariției, volume, numărul de pagini, ilustrații, format, preț);
- introducere, care cuprinde aportul științific și literar al lucrării, importanța, actualitatea și interesul pentru temă (prin ce se remarcă lucrarea);
- conținutul (rezumatul, idei);
- judecata de valoare asupra calităților ei (conținut, organizarea lucrării, dispunerea părților, metoda urmată, prezentarea grafică, citate);
- observații personale, sugestii pentru cititori.

ELEMENTE DE CONSTRUCȚIE A COMUNICĂRII

ADVERBUL (ACTUALIZARE)

CITIM ȘI NE AMINTIM

Adverbul este partea de vorbire neflexibilă care determină un verb și arată circumstanțele desfășurării unei acțiuni.

După sens, adverbele pot fi:

- **de mod**: *așa, asemenea, bine, agale, domol*
- **de loc**: *aici, acolo, departe, sus*
- **de timp**: *acum, atunci, niciodată, mâine*

Gradele de comparație ale adverbului (aceleași cu ale adjectivului):

- **pozitiv**: citește *atent*
- **comparativ**:
  - ➲ **de superioritate**: citește *mai atent*
  - ➲ **de inferioritate**: citește *mai puțin atent*
  - ➲ **de egalitate**: citește *tot atât de atent*, citește *la fel de atent*
- **superlativ**:
  - ➲ **relativ**: **de inferioritate**: citește *cel mai puțin atent*
    de superioritate: citește *cel mai atent*
  - ➲ **absolut**: **de superioritate:** citește *foarte atent*
    de inferioritate: citește *foarte puțin atent*

Adverbul poate avea **funcție sintactică** de:

- **circumstanțial de mod**: Copiii atenți scriu *frumos.*
- **circumstanțial de loc**: Copiii vin *afară*.
- **circumstanțial de timp**: *Ieri* am terminat de citit o carte.
- **atribut**: Casa *de acolo* este a fratelui meu.

Mihail Sadoveanu
(1880-1961)

EXERSĂM ȘI VALORIFICĂM

1. Grupează, după înțeles (de mod, de timp, de loc), următoarele adverbe și alcătuiește cu patru dintre ele enunțuri: *atunci, afară, altminteri, azi, aproape, mâine, nicăieri, bine, mereu, undeva, niciodată, agale, iar, înainte, încolo, zilnic, românește, deasupra, negreșit, astfel.*

2. Analizează adverbele din textele următoare, completând, în caiete, un tabel asemănător celui de mai jos.

Adverbul	Felul	Cuvântul determinat	Funcția sintactică
tare	de mod	vorbea	circumstanțial de mod

a. „Când ne învăța cum să spunem poezii eroice, vorbea tare și înălța în sus brațul drept; când cântam în cor, lovea diapazonul de colțul catedrei, îl ducea repede la urechea dreaptă și, încruntând puțin din sprâncene, dădea ușor tonul: laaa! – iar băieții răspundeau într-un murmur subțire, și așteptau cu ochii ațintiți la mâna lui, care dintr-odată se înălța."

(Mihail Sadoveanu, *Domnul Trandafir*)

b. „În zilele de lucru, bunica-i în casă, bunica-i afară, bunica-i pretutindeni. Ce-a făcut ieri și alaltăieri face azi, va face mâne și poimâne, până ce vor afla-o odată, în vrun ungher, că nu mai suflă..."

(Ion Agârbiceanu, *Bunica)*

c. „Într-o zi încercă o pornire lăuntrică: ieși de supt umbra răcoroasă și dădu buzna afară, în ploaia de lumină. Atunci rămase pe loc, orbit de atâta strălucire. Încetul cu încetul, îi veni inima la loc, și îndrăzni: deschise ochișorii mai mult, mai tare, mai mari, îi deschise în sfârșit bine-bine și privi în sus. Se făcuse parcă mai mititel decât fusese. Cu câtă strălucire, ce adânc și albastru se dezvelea cerul!"

(Emil Gârleanu, *Gândăcelul*)

3. Selectează de la exercițiul anterior cinci adverbe și menționează la ce grad de comparație sunt.

4. Alcătuiește enunțuri în care cuvintele *repede, domol, ușor* să fie, pe rând, adverbe și adjective.

5. Scrie enunțuri în care să integrezi formele:

odată/o dată; demult/de mult; întruna/într-una; altădată /altă dată; deloc/de loc.

6. Găsește câte un sinonim următoarelor locuțiuni (grupuri de cuvinte): *de-a curmezișul, din ce în ce, când și când, cine știe cum, din vreme în vreme.*

Alcătuiește enunțuri cu două dintre ele.

7. ***Lucrați în perechi.*** Discută cu colegul de bancă despre un film. Folosiți adverbe care să indice locul, timpul, modul acțiunii exprimate de verbe.

Scrieți, fiecare pe caietul lui, adverbele folosite.

DACĂ VREI SĂ ȘTII MAI MULT

Locuțiunea adverbială este grupul de cuvinte cu sens unitar, având caracteristicile gramaticale ale unui adverb.

Exemple:
de jur împrejur, cu noaptea-n cap, nu știu unde, încolo și-ncoace etc.

Emil Gârleanu
(1878-1914)

INTERJECȚIA
ONOMATOPEEA. INTERJECȚIA PREDICATIVĂ

CITIM

A, uite-o: harnica ogrăzii!
De! Dacă nu ești cuminte!
„Duminicile bâzâiam la strană și **hârști**! câte-un colac!"
(I. Creangă, *Amintiri din copilărie*)
Uf! Vino mai repede!
Primăvara ne încântă cu un sunet cald, **cip-cirip**!

OBSERVĂM

Observă structurile scrise îngroșat.

- Precizează ce exprimă fiecare dintre ele.
- Explică punctuația folosită după cuvintele îngroșate.
- Menționează care dintre ele ar putea fi înlocuite cu un verb.

DACĂ VREI SĂ ȘTII MAI MULT

Locuțiuni interjecționale (grupuri de cuvinte): *ei bine!, nu zău!, Doamne ferește!, da' de unde!, ia te uită!, păcatele mele!*

AFLĂM

Interjecția este partea de vorbire neflexibilă care exprimă senzații, stări sufletești, îndemnuri sau imită sunete și zgomote din natură.

Interjecția se clasifică:

1. **După structură:** a. **simple**: *au, hei, vai, of, măi, miau*
   b. **compuse**: *tic-tac, ding-dong, hodoronc-tronc*
2. **După înțeles:** a. care exprimă stări sufletești: *of, au, brr, vai, o*
   b. care exprimă îndemnul: *hai, uite, ia, na, pa, zât*
   c. **onomatopee** (interjecții care imită sunete și zgomote din natură): *pleosc, pitpalac, oac, mor-mor, fâș*
   d. interjecții de adresare: *măi, mă, fă, bă, bre*

Unele interjecții au valoare **predicativă**, au funcție sintactică de predicat, atunci când pot fi înlocuite cu un verb predicativ:

Hai [poate fi înlocuit cu *vino*] *la mare! Broasca țop!* [poate fi înlocuit cu *sare*] *în lac.*

Punctuația: În comunicarea scrisă, după interjecție se pot folosi virgula și semnul exclamării. Atunci când semnul exclamării marchează o interjecție, după acesta se poate continua enunțul cu literă mică.

Funcții sintactice:

- Predicat: *Iată ce am hotărât.*
- Nume predicativ: *Este vai de el!*
- Atribut: *Halal exemplu!*
- Complement direct: *Am auzit la ușă: cioc-cioc!*
- Circumstanțial de mod: *Mergea lipa-lipa!*

OBSERVAȚIE: Cele mai multe interjecții nu îndeplinesc funcție sintactică.

EXERSĂM

1. Selectează din textele de mai jos interjecțiile și grupează-le în tabelul următor, pe care îl vei transcrie pe caiet.

Interjecția	Felul	Ce exprimă
U!	simplă	dezaprobarea

PROIECT DE ECHIPĂ
(3-4 membri)
„Interjecții împrumutate"

• Selectați, din cărți, reviste sau din filme, interjecții folosite în alte limbi (engleză, franceză, germană, spaniolă etc.).

• Explicați ce semnificații au aceste interjecții și găsiți un corespondent în limba română.

a. „– Neghiobi ca tine mai sunt acolo-n sat?

– U! hu!... este badea Mușat, badea Stan, Neagu, Voicu, Florea, Soare, badea Bran, Coman și alții.

– Ho! mă, destul! Dar cine este mai mare decât toți la voi în sat?

– Cine-i mai mare? Badea Chițu; el este mai nalt decât toți; e atât de lung, încât mai n-ajungi cu mâna la umărul său.

– Bre!... proastă lighioaie mai ești! Nu te-ntreb așa."

(Ion Creangă, *Păcală)*

b. „A, da, îmi amintesc! Hihi! Pufnește în râs de unul singur. Se așază la masă și mușcă dintr-o bucată de pâine. Ho-ho-ho! Era unsă cu ardei iute!

– Și nu s-a supărat?

– Aș, se poate?

Vine Nițu al meu și se așază la masă. Ho-ho-ho! Cum se așază pe scaun – țârr! – soneria."

(Mircea Sântimbreanu, *Cel mai bun prieten*)

c. „Doamne, cumătră, Doamne! Oi face și eu ca prostul... oare nu cumva nenea Martin a dat raită pe la dumneata pe acasă?"

(Ion Creangă, *Capra cu trei iezi*)

d. „E vai de capul tău, voinicule, căci unde-ți este capul, îți vor sta și picioarele."

(Petre Ispirescu, *Prâslea cel voinic și merele de aur*)

e. „– la te uită, frățioare, făcu unu cu mirare, ce-o mai fi și asta?"

(Frații Grimm)

2. Scrie patru onomatopee care redau sunete emise de animale și trei care exprimă zgomote din natură.

3. Alcătuiește enunțuri în care cuvântul ***o*** să fie pe rând: pronume personal, articol nehotărât, numeral, interjecție.

4. Transcrie următorul text în caiet, punând semnele de punctuație potrivite. Explică utilizarea fiecăruia.

„Alelei fecior de om viclean ce te găsești tocmai de ceea ce te-ai păzit n-ai scăpat Ei că bine mi te-am căptușit."

(Ion Creangă, *Povestea lui Harap-Alb*)

5. Asociază fiecărei imagini din rândul A interjecția potrivită din rândul B, rostind-o.

A

B

tic-tac!	Bâzzzz!	Au!	Eeeee!	Oh!	Oau!	Cip-cirip!

6. Indică funcția sintactică a interjecțiilor din propozițiile următoare.

- Pisica pășește pâș-pâș prin casă.
- E vai de animalele pădurii!
- S-a auzit buf! în fața ușii.
- Copilul a cântat la! și s-a oprit.
- Atunci eu pleosc! una peste ochi.
- La ușă s-a auzit sunetul țârrr!
- Tu auzi hăi, hăi! și nu vezi pe nimeni.

VALORIFICĂM

• ***Lucrați în grupe*** de patru-cinci elevi. Scrieți pe o foaie A3 o poveste amuzantă sub formă de bandă desenată (vezi modelul de mai jos), utilizând interjecții. În realizarea acestui proiect, veți ține cont de următoarele:

- Într-o bandă desenată, imaginea este suportul, iar autorul oferă informații suplimentare în bule de vorbe/gânduri.
- Emoțiile sunt sugerate prin intermediul interjecțiilor sau prin semnul exclamării/ întrebării.
- Zgomotele sunt reproduse prin onomatopee.

Model

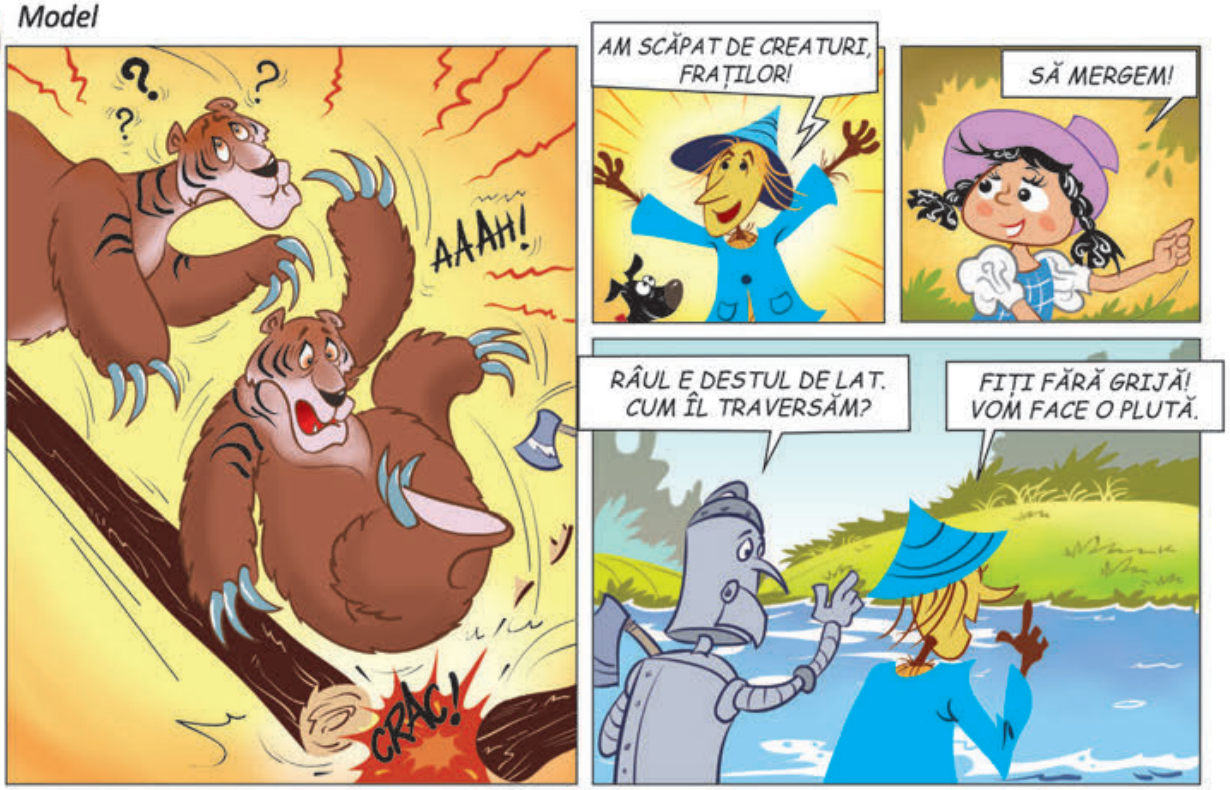

REȚINEM

INTERJECȚIA

Feluri:
- simple
- compuse

Exprimă:
- stări sufletești
- un îndemn
- o adresare
- sunete din natură, onomatopee

Unele au **funcție sintactică** de:
- nume predicativ
- atribut
- complement direct
- circumstanțiale
- predicat – interjecțiile predicative

RECAPITULARE

• **Se dă textul de mai jos.**

„A fost odată un bărbat ciudat și mic. A decis trei detalii importante despre viața lui: Își va face cărare în păr în partea cealaltă, altfel decât toată lumea. Își va găsi o mustață mică și ciudată. Într-o zi va conduce lumea.

Tânărul s-a plimbat ceva vreme, gândindu-se, plănuind și calculând exact cum va face ca lumea să fie a lui. Apoi, într-o zi, l-a găsit – planul perfect. Văzuse o mamă mergând cu copilul ei. Ea l-a mustrat cu severitate pe băiat. Până când, într-un final, el a început să plângă. Câteva minute, i-a vorbit foarte blând, după care el s-a liniștit și chiar a zâmbit. Tânărul s-a apropiat grăbit de femeie și a îmbrățișat-o.

– Cuvinte! a rânjit el.

– Poftim?

Dar el nu i-a răspuns. Plecase deja.

Da, Führerul a decis că va conduce lumea prin cuvinte. [...] Primul lui plan a fost să planteze cuvintele în cât mai multe regiuni din țara sa natală. Le-a plantat zi și noapte și le-a cultivat. Le-a privit crescând până când, în cele din urmă, păduri mărețe de cuvinte s-au ridicat prin toată Germania... Era o națiune de gânduri sădite.

În timp ce cuvintele creșteau, tânărul Führer a plantat și semințe pentru a crea simboluri, iar acestea erau și ele pe cale să înflorească. Acum, venise timpul. Führerul era gata. Și-a invitat oamenii spre inima lui glorioasă, îndemnându-i cu cele mai măiestrite și mai urâte cuvinte ale sale, culese chiar de el de prin păduri. Iar oamenii au venit. [...]

În curând, cererea pentru cuvinte și simboluri a crescut atât de mult, încât, pe măsură ce pădurile s-au extins, tot mai mulți oameni au trebuit să se ocupe de întreținerea lor. Unii au fost angajați să se urce în copaci și să arunce cuvintele către cei de jos. [...]

Cei mai buni scuturători de cuvinte erau aceia care înțelegeau adevărata putere a cuvintelor. Puteau mereu să se urce cel mai sus. Un astfel de scuturător de cuvinte era o fată mică, slăbuță. Era cunoscută a fi cea mai bună din regiune, pentru că știa cât de neputincioasă poate să fie o persoană FĂRĂ ele. Avea dorința. Era înfometată de cuvinte.

Într-o zi însă, a întâlnit un om disprețuit de țara ei natală, deși se născuse în ea. Au devenit buni prieteni și, când bărbatul a fost bolnav, scuturătoarea de cuvinte a lăsat o singură lacrimă să curgă pe fața lui. Lacrima era făcută din prietenie – un singur cuvânt – s-a uscat și a devenit o sămânță. Când fata a fost data următoare în pădure, a plantat acea sămânță printre ceilalți copaci. A udat-o înainte și după fiecare tură în care lucra.

La început nu a fost nimic, dar, într-o dimineață, când a verificat-o după o zi de scuturat cuvinte, un mic lăstar crescuse repede. L-a privit lung, pentru multă vreme."

(Markus Zusak, *Scuturătoarea de cuvinte,* din volumul *Hoțul de cărți*)

Markus Zusak
(n. 1975)

ÎNȚELEGEREA TEXTULUI

1. Caută în *Dicționarul explicativ al limbii române* semnificația cuvintelor necunoscute.
2. Indică sinonime contextuale ale următoarelor cuvinte: *ciudat, a mustrat, blând, măreț, s-au extins.*
3. Menționează cu ce sens este folosit în text cuvântul *a plantat* și alcătuiește un enunț în care să fie folosit cu alt sens.
4. Alege din text trei cuvinte și scrie, pentru fiecare dintre ele, câte un antonim.

ANALIZA TEXTULUI

1. Precizează la ce persoană se relatează întâmplările și care este tipul de narator.
2. Menționează câte o structură care constituie un indice de timp și unul de spațiu.
3. Indică personajele prezente în text.
4. Rezumă textul citit.
5. Explică titlul capitolului din care a fost extras fragmentul, *Scuturătoarea de cuvinte*, și găsește un alt titlu potrivit fragmentului citat.
6. Transcrie două figuri de stil din textul citat și explică semnificația lor.

VALORIFICAREA TEXTULUI

1. Menționează partea de vorbire și funcția sintactică pentru cuvintele subliniate în text.
2. Alcătuiește enunțuri cu formele *odată* și *o dată; altfel* și *alt fel*.
3. Formulează enunțuri care să conțină:
a. un adjectiv în cazul acuzativ;
b. un numeral ordinal la genul feminin, cu funcție sintactică de nume predicativ;
c. un adverb de loc;
d. o interjecție predicativă.
4. Precizează ce este ca parte de vorbire cuvântul *tânărul* din secvența ***Tânărul** s-a plimbat ceva vreme* și alcătuiește un enunț în care să fie altă parte de vorbire, pe care o vei preciza.
5. Indică la ce grad de comparație este folosit adverbul *foarte blând*. Alcătuiește apoi enunțuri în care același cuvânt cu valoare de adjectiv să fie folosit la alte trei grade de comparație, pe care le vei numi.

DINCOLO DE TEXT

1. Realizează un text de minimum 200 de cuvinte, prin care să continui textul citat. Pentru realizarea lui, va trebui:
- să păstrezi persoana la care se relatează;
- să introduci un nou personaj;
- să realizezi descrierea locului, așa cum îți imaginezi tu;
- să respecți regulile de punctuație și ortografie.

2. Scrie un dialog de 10-14 replici cu titlul *Scuturătoarea de cuvinte.*
3. ***Lucrați în echipă.*** Realizați un proiect care să cuprindă cele enumerate mai jos.
- Un desen inspirat din titlul cărții sau al capitolului din care a fost extras fragmentul.
- O definiție proprie a cărții, pornind de la textul citat.
- Un poster care să ilustreze prezumții pentru conținutul cărții, pornind de la titlul acesteia.
- O reclamă pentru o lansare de carte.
- Interfața unui site (în cadrul orei de informatică) cu titlul *Bun de citit,* care să cuprindă recenzii, fișe de lectură, informații, citate etc. ale cărților citite. Poți da altă denumire site-ului creat.

Markus Frank Zusak este un scriitor australian. El este cel mai bine cunoscut pentru *The Book Thief (Hoțul de cărți)* și *Messenger* (titlul american: *I Am the Messenger*), două romane pentru adolescenți foarte apreciate la nivel internațional. Zusak a câștigat premiul „Margaret A. Edwards", în 2014, pentru contribuțiile sale la literatura pentru tineri.

EVALUARE

• Citește cu atenție textele propuse pentru a răspunde cerințelor.

Alexandru Philippide (1900-1979)

Alexandru A. Philippide a fost un poet, scriitor, traducător, membru titular al Academiei Române, președintele Secției Literare a Academiei, laureat al Premiului Herder. Este fiul lingvistului și filologului Alexandru Philippide și al Lucreției.

A.

„Înfășurată în văzduhul moale
Lumina cu picioarele pe cer
Pășește-agale.
Copacii rătăciți pe câmpuri cer
Cu crengi flămânde muguri de pomană.
Când stă s-apună, soarele e-o rană
Din care curge-amurgul din belșug.
Pe-aicea vremea se destramă-n vânt.
Și, iată, tot văzduhul se stinge ca un rug,
Când noaptea-ngenunchează pe pământ.
Apusul fâlfâie din zdrențele umede.
Țărâna-mprăștie miresme crude.
Miros străpezitor[1] de paie arse
Plutește peste brazdele întoarse,
Și brazdele lăsate să se zvânte
Sunt buzele pământului răsfrânte,
Care cer
Sărutul rodnic de la cer!"

(Alexandru Philippide, *Câmp*)

[1] Săgetător.

B.

Marte este, pornind dinspre Soare, a patra planetă a Sistemului [nostru] Solar, a cărei denumire provine de la Marte, zeul roman al războiului. Uneori mai este numită și „planeta roșie" datorită înfățișării sale văzute de pe Pământ. Culoarea roșiatică se explică prin prezența pe suprafața sa a oxidului de fier.

Marte este o planetă telurică (de tip terestru), cu o atmosferă subțire; printre caracteristicile suprafeței se numără și craterele de impact ce amintesc de Lună, dar și vulcani, văi, deșerturi și calote glaciare polare ce amintesc de Pământ. Pe Marte se găsește cel mai înalt munte cunoscut al Sistemului Solar, Olympus Mons (26.000 m alt.), precum și cel mai mare canion, numit Valles Marineris.

Marte are anotimpuri ce se aseamănă celor de pe Pământ. Totuși ele sunt de două ori mai lungi, iar distanța mai mare față de Soare face ca anul marțian să fie de aproape de două ori mai mare ca al planetei noastre. Temperaturile variază între –140°C (–220°F) și 20°C (68°F). De asemenea, Marte are cele mai puternice furtuni de nisip din Sistemul Solar. Acestea pot varia între furtuni pe areale mici și furtuni ce acoperă întreaga planetă.

Simbolul planetei, un cerc cu o săgeată cu vârful în sus, folosit în astronomie, este o reprezentare stilizată a scutului și a suliței, folosită de romani. Marte, în mitologia romană, era zeul războiului și patronul luptătorilor. De asemenea, simbolul mai este folosit în biologie, reprezentând sexul masculin.

(Sursa: Wikipedia.ro)

INTERDISCIPLINAR

În august 2012, Curiosity Rover a ajuns pe Marte. Roboțelul, de mărimea unui automobil, a parcurs 15 kilometri pe planeta roșie, transmițând o serie de informații despre aceasta. În cinstea lui, NASA a realizat un videoclip.

1. Formulează răspunsuri scrise pentru următoarele cerințe care vizează textul **A**.

a. Scrie ce tip de text este fragmentul citat (literar/nonliterar; narativ/liric) și precizează două trăsături ale acestuia.

b. Menționează momentul zilei la care face referire textul și transcrie două citate din text care să-l ilustreze.

c. Identifică în text o metaforă și un epitet.

d. Menționează cuvintele care rimează și măsura primelor patru versuri din strofa a doua.

e. Explică, în 30-50 de cuvinte, semnificația versurilor: *„Apusul fâlfâie din zdrențele umede./Țărâna-mprăștie miresme crude.“*

2. Precizează dacă următoarele enunțuri care vizează textul **B** sunt adevărate (A) sau false (F).

a. Denumirea planetei Marte provine de la zeul roman al războiului.

b. Culoarea roșie a planetei se explică prin prezența pe suprafața sa a apei de culoare roșie.

c. Pe Marte se găsește cel mai înalt munte din Sistemul Solar.

d. Textul citat este un text narativ nonliterar.

e. Modul de expunere folosit este descrierea nonliterară.

3. Transcrie pe caiet, completând următoarele enunțuri:

a. Cuvântul *agale* din textul **A** are funcție sintactică de ... și este ca parte de vorbire ... .

b. Cuvântul *rătăciți* din textul **A** se acordă cu cuvântul ... și este adjectiv ... .

c. Structura *cel mai înalt munte*, din textul **B**, cuprinde un adjectiv la gradul ... .

d. Structura care conține numerale este ... .

e. Cuvântul *sus* din structura *un cerc cu o săgeată cu vârful în sus* are funcție sintactică de ... .

4. Recitește cu atenție textele de mai sus și rezolvă cerințele.

a. Extrage din fiecare text câte un adverb și menționează felul lui.

b. Alcătuiește enunțuri în care adjectivul *roman* să îndeplinească funcția de atribut și nume predicativ.

c. Trece adverbul *sus* la trei grade de comparație diferite, menționându-le.

d. Formulează câte un enunț cu o interjecție predicativă și o onomatopee.

e. Scrie două enunțuri în care cuvântul *iar* să fie, pe rând, conjuncție și adverb.

5. Valorificând experiența ta de lectură și propria viziune asupra artei, scrie o compunere de 150-200 de cuvinte, cu titlul *Tainele lumii*.

Pentru realizarea compunerii, vei avea în vedere:

– să folosești narațiunea și descrierea;

– să utilizezi patru figuri de stil;

– să ai un conținut adecvat cerinței;

– să respecți normele ortografice și de punctuație.

Punctaj acordat:

1. **24 de puncte** (a. 6 puncte; b. 4 puncte; c. 4 puncte; d. 4 puncte; e. 6 puncte)
2. **10 puncte** (5 × 2 puncte)
3. **16 puncte** (a. 4 puncte; b. 4 puncte; c. 3 puncte; d. 2 puncte; e. 3 puncte)
4. **20 de puncte** (5 × 4 puncte)
5. **20 de puncte**

Se acordă **10 puncte** din oficiu. Pentru a afla nota finală, împarte suma obținută la 10.

Autoevaluare/Răspunsuri

1. a. Text liric; autorul își exprimă sentimente, idei, gânduri în mod direct; expresivitatea este dată de figurile de stil folosite. b. Apusul; „tot văzduhul se stinge ca un rug"; „Apusul fâlfâie din zdrențele umede.". c. metaforă: „Și brazdele lăsate să se zvânte/ Sunt buzele pământului răsfrânte"; epitet: „văzduhul moale". d. umede-crude; arse-întoarse – rima împerecheată; măsura: 13, 11,11,11 silabe.
2. a. A; b. F; c. A; d. F; e. A
3. a. *agale* – circumstanțial de mod; adverb de mod; b. *rătăciți* – substantivul *copacii*; adjectiv participial; c. *cel mai înalt* – superlativ relativ de superioritate; d.„–140°C (–220°F) și 20°C (68°F)"; e. *sus*– atribut
4. a. text **A** – agale, adverb de mod; text **B** – uneori, adverb de timp; b. Poporul *roman* a avut o cultură vastă. (atribut); Acest popor este *roman*. (nume predicativ); c. mai sus – comparativ de superioritate; la fel de sus – comparativ de egalitate; cel mai sus – superlativ, relativ, de superioritate; d. exemple: *Hai* odată, că vom întârzia! (interjecție predicativă); Din pădure se aude *cip-cirip*. (onomatopee); e. exemple: Mara scrie, *iar* colegul său ascultă. (conjuncție); *Iar* am ratat campionatul de tenis. (adverb)

VALORILE MELE, VALORILE CELORLALȚI

Unitatea VI

CONȚINUTURI

Comunicare orală

- Structuri textuale: secvențe de tip explicativ

Lectură

- Strategii de interpretare: semnificația textelor citite

Redactare

- Tipare textuale de structurare a ideilor: definiție, clasificare, exemplificare. Structuri textuale: secvențe de tip explicativ
- Prezentarea textului: elemente grafice specifice diverselor tipuri de texte – organizarea unui text în funcție de situația de comunicare. Integrarea părților

Elemente de construcție a comunicării

- Atributul (realizări prin adjectiv, substantiv, pronume, numeral, adverb)
- Complementul – actualizare
- Circumstanțialul de cauză. Topica în propoziție. Norme de punctuație
- Circumstanțialul de scop. Topica în propoziție. Norme de punctuație

Elemente de interculturalitate

- Valorile culturale ale spațiului/comunității
- Despre limba și cultura țărilor din vecinătatea României

La finalul acestei unități,

A. vei ști:

- ✓ cum se sintetizează informațiile, intențiile de comunicare și atitudinile comunicative;
- ✓ care sunt elementele grafice specifice diverselor tipuri de texte;
- ✓ structurile textuale;
- ✓ despre atribut;
- ✓ despre circumstanțialul de cauză și circumstanțialul de scop;
- ✓ rolul valorilor culturale ale spațiului/comunității.

B. vei fi capabil:

- ✓ să prezinți informații, idei și puncte de vedere în fața unui public cunoscut;
- ✓ să recunoști modurile în care sunt organizate informațiile din texte literare și nonliterare, continue, discontinue și multimodale;
- ✓ să redactezi texte complexe, respectând etapele procesului de scriere și aspectele legate de organizarea textului;
- ✓ să evaluezi comportamente și atitudini eficiente sau adecvate de redactare;
- ✓ să folosești normele de punctuație și topica în propoziție;
- ✓ să valorifici competența lingvistică în procesul de învățare pe tot parcursul vieții.

C. vei manifesta:

- ✓ atitudini și practici de lectură adecvate scopului lecturii;
- ✓ preocuparea de a înțelege diverse tipuri de texte citite sau ascultate.

177

COMUNICARE ORALĂ

STRUCTURI TEXTUALE: SECVENȚE DE TIP EXPLICATIV

OBSERVĂM ȘI DISCUTĂM

Activitate în perechi

1. Priviți cu atenție imaginea și ***discutați în perechi***:
   - unde se află elevii;
   - ce face profesorul;
   - ce fel de oră au;
   - care este atitudinea elevilor.

ASCULTĂM ȘI DESCOPERIM

Vizionează, pe YouTube, sceneta *Castravetele*, interpretată de Florin Piersic.

Urmărește cu atenție schimbul de mesaje dintre profesor și elevul Ionescu, indicând secvențele explicative din textul oral audiat.

PROIECT DE ECHIPĂ
(3-4 membri)
„Florin Piersic – Mărgelatu'"

- Documentați-vă și realizați o prezentare a actorului Florin Piersic (date biografice, filme și piese de teatru în care a jucat, premii obținute de-a lungul carierei).
- Prezentați proiectul în fața clasei într-o formă inedită.

NE AMINTIM

Textul explicativ oferă informații pentru înțelegerea unui fenomen, a unei probleme.

Textul explicativ răspunde la întrebarea *de ce?/din ce cauză?* adresată de emițător receptorului.

Textul explicativ are următoarele caracteristici:

- este obiectiv;
- folosește persoana a III-a, verbul la timpul prezent;
- relația cauză-efect se indică prin termeni (conectori) cum ar fi: *pentru că, deoarece, fiindcă, așadar, deci* etc.

CREĂM ȘI NE JUCĂM

Lucrați în perechi. Creați un dialog, format din 8-10 replici, pe tema preferințelor voastre muzicale.

Folosiți, în dialogul creat, cel puțin două secvențe explicative.

În realizarea textelor explicative, țineți seama de criteriile următoare, care pot fi folosite, apoi, de colegi, în evaluarea prezentării voastre.

- Secvențe de tip explicativ regăsim atât în textele literare, cât și în cele nonliterare, fie orale, fie scrise.
- Textele explicative se întrepătrund cu textele informative sau descriptive.

Aspecte avute în vedere	Da	Nu	Parțial
Dialogul respectă tema dată.			
Textele explicative sunt realizate ca răspuns la o întrebare de tipul *de ce?/din ce cauză?*			
Se respectă caracteristicile textului explicativ.			
Se folosește limba română literară.			
Mimica, gestica și intonația sunt în concordanță cu mesajul transmis.			

Prezentați dialogul creat în fața clasei.

Urmăriți dialogurile create de colegi, evaluându-le conform criteriilor din tabelul prezentat anterior.

LECTURĂ STRATEGII DE INTERPRETARE: SEMNIFICAȚIA TEXTELOR CITITE (I)

PĂTRUNDEM ÎN LUMEA TEXTULUI

1. Alege, dintre următoarele modalități de comunicare, pe cea care te reprezintă cel mai bine:

- oral, folosind Messengerul și/sau alte modalități de comunicare orală on-line;
- oral, în convorbirile directe cu diferite persoane (colegi, membri ai familiei, profesori, cunoscuți etc.);
- în scris, folosind jurnalul;
- în scris, folosind site-urile de socializare.

2. Discutați, ***în perechi,*** despre modalitățile de comunicare reprezentative pentru voi, motivând alegerea făcută.

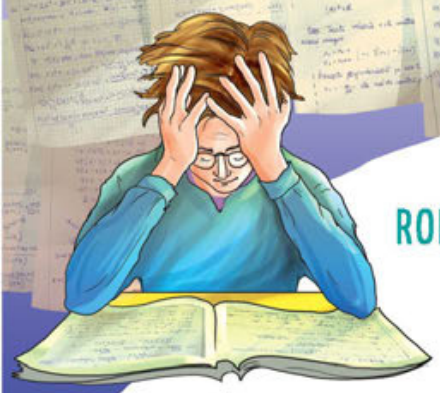

ROMANUL ADOLESCENTULUI MIOP

cap. X. *Jurnal de vară*

de Mircea Eliade

5 august

Am ajuns acasă.

Am ajuns puțin obosit, trist, ca întotdeauna după o noapte petrecută într-un tren aglomerat.

Am dat prea puține lămuriri. Am spus că mă întorc atât de devreme pentru că mi s-au sfârșit banii.

Apoi m-am urcat în mansardă și am dormit până seara. N-am visat nicio fecioară brună, ceea ce m-a întristat în somn și m-a bucurat la deșteptare, îmbrăcându-mă, fluieram și-mi șopteam că sunt foarte mulțumit de purtarea mea. Mă mințeam, ca întotdeauna, cu seninătate.

Nu puteam fi mulțumit, pentru că nu pricepeam nimic, dar *nimic*, din toate cele ce se întâmplau în suflet.

A doua zi am citit mult. Citeam câte două pagini pe ceas. Urmăream literele cu ochii, dar eram cu gândul în Dumbravă. Sau priveam plopul din față, silindu-mă să par trist. Cu toate că nu mă putea admira nimeni, căutam să iau atitudini „interesante". Îmi dădeam perfect de bine seama că sunt ridicol, dar ispita era mai puternică decât mine.

Au trecut. Astăzi m-am deșteptat cu mintea limpede, conștient, întărâtat, plin de voință. În dimineața aceasta m-am convins de reușita vieții mele. Sunt sigur că nu mă va putea înfrânge nimeni. Sunt o forță peste care nu se va putea trece. Profesorii vor fi nevoiți s-o recunoască, cum se va redeschide școala. Pentru că sunt hotărât să rabd toate plictiselile și să calc peste orice piedică; de la toamnă am să încep să învăț serios.

Mircea Eliade (1907-1986)

Romanul adolescentului miop este un volum al scriitorului român Mircea Eliade. Se bazează pe timpul în care Eliade era în liceu și spune povestea unui adolescent precoce cu ambiții literare. Cartea a fost scrisă în 1920, când Eliade era încă un adolescent. Aceasta a fost descoperită după moartea autorului și publicată în 1989.

PORTOFOLIU

CUM ÎNVĂȚ

- Ține un jurnal, timp de o săptămână, în care să notezi cum te pregătești pentru fiecare materie de studiu.
- Lipește fotografii în jurnal.
- Prezintă colegilor tăi tehnicile folosite de tine pentru a învăța.

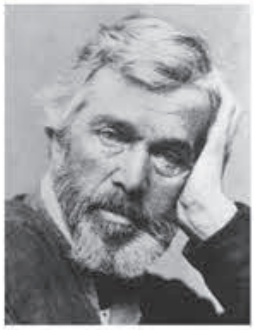

Thomas Carlyle
(1795-1881)

Remy de Gourmont
(1858-1915)

Albert Victor Samain
(1858-1900)

Aceasta numai ca un exercițiu de voință. Am să pregătesc, chiar, strălucit corigența și am să-l umilesc pe Vanciu. Și aceasta cât mai curând. Să se afle odată cine sunt.

8 august

M-am întristat citind ultima pagină. Au trecut trei zile și încă n-am deschis caietele de matematică. Aceasta dovedește pentru mine foarte mult. Dovedește...

Dar sunt zadarnice orice explicații. Eu știu că n-am voință. Eu știu că tot ce scriu, scriu numai ca să-mi ațâț voința, inexistentă.

Dar, poate, nu știu nimic. Mă simt atât de zăpăcit când mă trudesc să aflu ceva din sufletul meu. Ar trebui ca la toamnă să încep să studiez atent psihologia. Poate, dacă m-aș cunoaște, lucrurile s-ar petrece altfel. E foarte greu să mă cunosc pe mine însumi. Nu mă pot analiza serios, pentru că îmi trec alte gânduri prin minte tocmai când am nevoie de mai multă pătrundere. Apoi, nu știu de unde să încep. E foarte ușor să spui: „Cunoaște-te pe tine însuți!" Dar aș vrea să-l știu pe acela care a priceput ceva când a încercat să se cunoască pe sine. Eu nu pricep nimic. Nu pot distinge ceea ce e firesc în sufletul meu de ceea ce nu există decât prin imaginație. Nu mă recunosc în multe gânduri și nu pricep rostul multor sentimente. Nu pricep de ce sunt câteodată trist și de ce altă dată îmi place să umplu cu fleacuri glumețe și superficiale caietul acesta, care ar trebui să fie înțesat numai cu analize făcute pe îndelete și cu toată seriozitatea. Poate am să pricep la toamnă, când voi studia psihologia. [...]

20 august

Am fost la liceu și am citit o jumătate de coală, ștampilată oficial și iscălită de director, prin care se vestește că examenele de corigențe vor începe la 15 septembrie. Ceea ce înseamnă încă douăzeci și cinci de zile libere. M-am înțeles cu Dinu să amânăm pregătirea corigenței până la 1 septembrie.

22 august

Am descoperit pe Carlyle[1]. În caietul meu de însemnări critice am scris astăzi douăzeci și șapte de pagini asupra-i. *Eroii* i-am citit pentru a treia oară. La 1 septembrie mă apuc de matematică.

29 august

Știu că se apropie corigența și trebuie să-mi încui cărțile timp de două săptămâni. Ceea ce mă încurcă mult e faptul că Dinu mi-a adus trei volume din Gourmont[2], unul din Jack London și versurile lui Samain[3]. Cărțile nu sunt ale lui, și m-a rugat să le sfârșesc cât se poate de repede. Bineînțeles că n-am să pierd prilejul lecturii unor cărți pe care doream de mult să le cunosc. Dar când mă voi apuca de matematică, n-am să ies decât la trei zile o dată din casă!

4 septembrie

Parcă eu nu știu? Sunt cel mai desăvârșit leneș, măgar, neputincios, mincinos și laș din România Mare! [...]

[1] Thomas Carlyle (1795-1881) – autor satiric și istoric scoțian (n. n.)
[2] Remy de Gourmont (1858-1915) – scriitor și critic literar francez (n. n.)
[3] Albert Victor Samain (1858-1900) – poet și scriitor francez (n. n.)

10 septembrie

Trei capitole din algebră, cu explicațiile lui Bărbulescu Constantin, băiat înalt, promovat, pătat cu coșuri rozalbi și unsuros pe nas. Păcat că trece un tramvai prin fața casei. Mă distrează.

Altminteri, Bărbulescu explică pe înțelesul tuturor, cu glas de bas și cu un creion lung. [...]

13 septembrie

E imposibil să cunosc *bine* toată matematica. E preferabil să adâncesc anumite capitole, pe care să le știu perfect, și să frunzăresc numai prin celelalte.

Ceea ce m-am hotărât să fac.

14 septembrie

M-am gândit mult și am înțeles că am dreptate.

Dacă aș rămâne repetent? Nu ar fi evenimentul acesta scânteia care să aprindă toată pulberea sufletului meu? Nu e nevoie, oare, de o durere adâncă, de o schimbare care să mă ducă de-a dreptul în fața marii opere a vieții mele?

M-am închipuit trist, disprețuit de prieteni, batjocorit de rude și dușmani, și am înțeles că numai așa am să pot scrie *Romanul adolescentului miop,* care mă va face celebru într-o noapte, ca pe Selma Lagerlöf[4], și bogat, ca pe Blasco Ibañez[5].

De aceea m-am hotărât să nu mai învăț nimic pentru corigență. Vanciu, care nu poate să mă sufere, mă va lăsa repetent. Ceea ce aștept și eu.

Poate am să plec de acasă. Cum am să scriu eu toate romanele pe care le am în minte, dacă nu cunosc oamenii vii, în carne și oase, și, mai ales, anumiți oameni? Am să fug de acasă și am să mă duc la Constanța, în port. De acolo, după sfatul vagabondului de astă-vară, am să intru *tapeur*[6] pe un vas.

Dinu, când a aflat de hotărârea mea, s-a trudit să mi-o schimbe, dar totul a fost zadarnic. Eu știu că Dinu se bucură în ascuns că va avea un prieten cu o viață aventuroasă, care va scrie romane cu răsunet, și cu a cărui tovărășie s-ar putea mândri în saloane. Se simțea, totuși, nevoit să mă convingă de naivitatea planurilor mele de plecare.

...Ca să-mi bat joc de Vanciu și de întreaga matematică din lume – știință absurdă și îngâmfată –, am să citesc toată noaptea *Les Messieurs Golovleff* de Chtchédrine[7]. E un roman captivant, pe care l-am cumpărat alaltăieri de la anticar, numai cu douăzeci și cinci de lei.

15 septembrie

Teza.

Emoții, călduri, vorbe batjocoritoare ce sunau fals, tremurări discrete, dureri de cap, pentru că mă culcasem la două și jumătate, sfârșind pe Chtchédrine...

[4] Selma Ottilia Lovisa Lagerlöf (1858-1940) – scriitoare suedeză, prima femeie care a primit Premiul Nobel pentru Literatură (1909) (n. n.)

[5] Vicente Blasco Ibañez (1867-1928) – scriitor spaniol, a construit în Franța, la Menton, reședința sa, Fontana Rosa, cunoscută și sub numele de Casa Scriitorilor (dedicată lui Cervantes, Dickens și Shakespeare) (n. n.)

[6] *tapeur* = pianist de local (n.n.)

[7] Se citește Șcedrin – Mircea Eliade folosește grafia franceză, limba în care a citit opera lui Mihail Evgrafovici Saltîkov-Șcedrin (1826-1889), *Domnii Golovliov* (n. n.)

Selma Lagerlöf
(1858-1940)

Vicente Blasco Ibañez
(1867-1928)

Mihail Evgrafovici
Saltîkov-Șcedrin
(1826-1889)

PROIECT DE ECHIPĂ
(3-4 membri)
„Scriitori celebri"

- Alegeți unul dintre scriitorii menționați de Eliade în text.
- Documentați-vă și realizați o scurtă prezentare bio-bibliografică a acestuia.
- Prezentați informațiile în fața colegilor într-un mod inedit. Puteți vedea modelul oferit în varianta digitală a manualului.

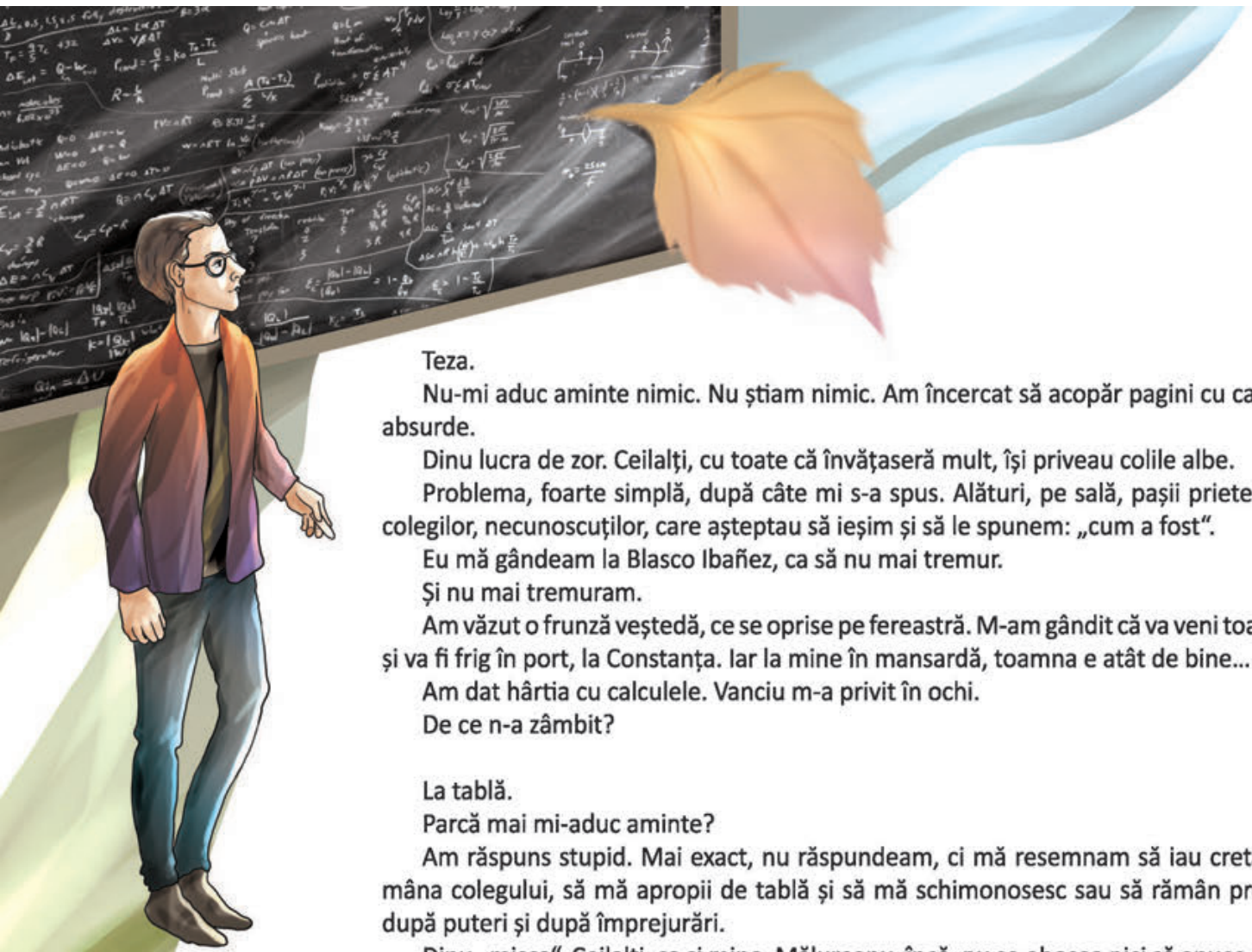

Teza.

Nu-mi aduc aminte nimic. Nu știam nimic. Am încercat să acopăr pagini cu calcule absurde.

Dinu lucra de zor. Ceilalți, cu toate că învățaseră mult, își priveau colile albe.

Problema, foarte simplă, după câte mi s-a spus. Alături, pe sală, pașii prietenilor, colegilor, necunoscuților, care așteptau să ieșim și să le spunem: „cum a fost".

Eu mă gândeam la Blasco Ibañez, ca să nu mai tremur.

Și nu mai tremuram.

Am văzut o frunză veștedă, ce se oprise pe fereastră. M-am gândit că va veni toamna și va fi frig în port, la Constanța. Iar la mine în mansardă, toamna e atât de bine...

Am dat hârtia cu calculele. Vanciu m-a privit în ochi.

De ce n-a zâmbit?

La tablă.

Parcă mai mi-aduc aminte?

Am răspuns stupid. Mai exact, nu răspundeam, ci mă resemnam să iau creta din mâna colegului, să mă apropii de tablă și să mă schimonosesc sau să rămân prostit, după puteri și după împrejurări.

Dinu „mișca". Ceilalți, ca și mine. Mălureanu, încă, nu se obosea nici să apuce creta în mână. Un băiat sincer.

Vanciu ne privea calm și scria pe o fițuică un semn după fiecare răspuns.

– La loc!

Acesta a fost oralul.

Acum am venit acasă și am scris în caiet. Să se știe.

Mie mi-e somn și mă simt zdruncinat.

18 septembrie

Vanciu e un Dumnezeu!

Ne-a pedepsit filozoficește: ne-a promovat pe toți. [...]

Mă bucur de un lucru: că îmi place matematica. Am observat astăzi că îmi place. Nu e grea: dimpotrivă, are foarte multe părți amuzante. Din toamnă mă apuc serios de matematică. Acum e lucru hotărât. Acum m-am convins că am voință. O voință de fier, imensă, nesfârșită.

Și tot acum am înțeles că n-am învățat la corigență, pentru că *nu am voit.* Dacă *voiam,* citeam cincisprezece ore pe zi numai matematică. Mă oprisem însă, la gândul de a fugi de acasă. Iar acum mi-am schimbat pur și simplu gândul. De aceea am să învăț la matematică.

Mă odihnesc încă două săptămâni și apoi mă adâncesc în matematică. Numai în matematică și germană.

Acum știu cine sunt.

CITEȘTE TEXTUL INTEGRAL!

DISCUTĂM DESPRE TEXT

OBSERVĂM

1. Transcrie, din text, câte două cuvinte monosilabice, bisilabice, trisilabice și cu mai mult de trei silabe.

2. Stabilește cum s-au format cuvintele: *devreme*, *a întrista*, *tovărășie*, *douăzeci și șapte*, *aventuroasă*.

3. Indică sinonimele contextuale ale cuvintelor subliniate în enunțurile preluate din text.

a. „Am dat prea puține lămuriri."
b. „Dar sunt zadarnice orice explicații."
c. „E preferabil să adâncesc anumite capitole, pe care să le știu perfect, și să frunzăresc numai prin celelalte."
d. „Mă odihnesc încă două săptămâni și apoi mă adâncesc în matematică."

4. Înlocuiește cuvintele subliniate cu antonimele potrivite:

„M-am închipuit trist, disprețuit de prieteni, batjocorit de rude și dușmani, și am înțeles că numai așa am să pot scrie *Romanul adolescentului miop*, care mă va face celebru într-o noapte [...] și bogat [...]."

EXPLORĂM ȘI ÎNVĂȚĂM

1. Indică tema textului citit.

2. Precizează persoana și numărul la care sunt relatate evenimentele.

3. Stabilește ideile principale ale celor unsprezece însemnări zilnice.

4. Identifică, în text, minimum două enunțuri care demonstrează plăcerea de a citi a personajului-narator.

5. Descrie stările sufletești contradictorii prin care trece personajul-narator înainte de a susține examenul de corigență.

6. Caracterizează, într-un text de 100-120 de cuvinte, personajul-narator.

PROIECT DE ECHIPĂ
(3-4 membri)
„Planificarea studiului"

- Folosind datele oferite de text, realizați un plan de studiu pentru personajul-narator, astfel încât să reușească să se pregătească temeinic pentru corigență.
- Faceți schimb de idei cu colegii din celelalte echipe.

INTERPRETĂM

Lucrați în perechi.

1. Explicați oral scrierea diferită (înclinată) a cuvintelor *nimic*, *Eroii*, *bine*, *Romanul adolescentului miop*, *nu am voit*, *voiam*.

2. Interpretați semnificația enunțurilor, încadrându-le în contextul însemnărilor din ziua indicată între paranteze.

a. „...de la toamnă am să încep să învăț serios. Aceasta numai ca un exercițiu de voință." (*5 august*)
b. „Păcat că trece un tramvai prin fața casei. Mă distrează." (*10 septembrie*)
c. „Acum e lucru hotărât. Acum m-am convins că am voință. O voință de fier, imensă, nesfârșită." (*18 septembrie*)

REDACTARE

TIPARE TEXTUALE DE STRUCTURARE A IDEILOR
STRUCTURI TEXTUALE: SECVENȚE DE TIP EXPLICATIV

OBSERVĂM

În cadrul activităților de comunicare orală, la începutul acestei unități de învățare, au fost prezentate caracteristicile textului explicativ.

Descoperă în textele următoare trăsături/particularități ale textului explicativ.

a. „Natura a înzestrat dealurile și munții din Curbura Carpaților cu minuni unice, iar Vulcanii Noroioși din județul Buzău sunt exemplul poate cel mai elocvent. Pe glob, sunt aproximativ o mie de astfel de fenomene, dar în Europa sunt foarte rare. România, prin rezervația naturală din Buzău, se poate lăuda cu singurii vulcani noroioși miniaturali din Europa.

În România, vulcani noroioși pot fi întâlniți și în alte locuri, precum Ocna Sibiului, la Homorod, la Bazna, pe dealurile Transilvaniei, dar și în anumite zone colinare din Moldova, unde micii vulcani sunt numiți «gloduri» sau «ochiuri de glod». Însă zona cea mai spectaculoasă în care se poate observa acest fenomen natural unic o reprezintă Vulcanii Noroioși de la Pâclele Mari și Pâclele Mici din județul Buzău. Oamenii de știință spun că impropriu sunt numiți vulcani, pentru că prin conuri nu erupe magmă fierbinte, ci un noroi sedimentar rece. Sunt situați în partea centrală a Subcarpaților de Curbură, în apropierea comunei Berca, județul Buzău."

(Iulian Bunilă, *Cum au apărut la Buzău singurii vulcani noroioși miniaturali din Europa. Povești înfricoșătoare culese din bătrâni*, , în https://adevarul.ro/locale/buzau/cum-aparut-buzau-singurii-vulcani-noroiosi-miniaturali-europa-povesti-infricosatoare-culese-batrani-1_574c39f65ab6550cb8761fb3/index.html)

DAR iată și partea bună: aceste jucării sunt foarte *cool* când vine vorba de trucurile pe care le poți face cu ele, iar din această carte vei învăța **o mulțime de noi trucuri și provocări** cu care să-ți impresionezi prietenii. Aici vei afla totul despre *spinnere*, de la noțiunile de bază la știința de a le manevra ca un profesionist. În plus, vei descoperi modalități noi de a te juca cu ele și de a-ți spori îndemânarea.

ÎNDEMÂNARE

EVALUEAZĂ-TE SINGUR: CAUTĂ CELE CINCI STELUȚE DIN DREPTUL FIECĂREI PROVOCĂRI ȘI COLOREAZĂ-LE ÎN FUNCȚIE DE NIVELUL DE ÎNDEMÂNARE PE CARE L-AI ATINS.

(*Fii cel mai bun la Fidget Spinner. Trucuri și provocări*)

NE AMINTIM

În textele literare și nonliterare, pot fi identificate diverse tipare de structurare a ideilor, numite și **secvențe textuale**.

a. secvența **narativă** – relatarea de întâmplări, evenimente;

b. secvența **descriptivă** – prezentarea de caracteristici, trăsături ale unui spațiu, ale unui personaj sau ale unei persoane;

c. secvența **dialogată** – redarea schimbului de replici dintre personaje sau persoane;

d. secvența **explicativă** – oferirea de explicații;

e. secvența **argumentativă** – susținerea unui punct de vedere, cu argumente și contraargumente.

VALORIFICĂM

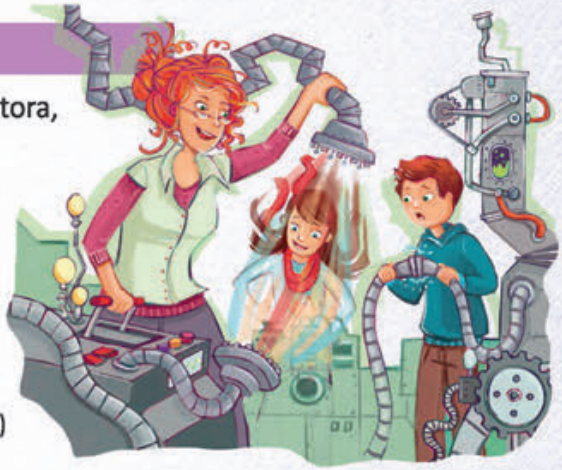

1. Citește următoarele secvențe textuale și menționează felul acestora, având în vedere clasificarea oferită.

a. „La sfârșitul anului școlar trecut, domnul Hastenteuffel ieșise la pensie, iar urmașa lui era Miss Edison. Despre ea se știa că venise din Anglia și că avea câteva ciudățenii. De exemplu, faptul că intra mereu la oră fix când începea aceasta; de obicei aștepta în fața ușii până ce secundarul trecea de fix. De aceea, era foarte neobișnuit ca la un minut după terminarea pauzei Miss Edison să nu-și facă apariția."

(Irene Zimmermann, *Miss Edison – profesoara noastră aiurită*)

Irene Zimmermann
(n. 1955)

Susan Niessen
(n. 1967)

Gabriel Liiceanu
(n. 1942)

b. „Profesorul nu-i dă atenție; în clipa următoare, zvâcnește așa de brusc din fotoliu, încât David și Clara tresar speriați. Merge spre un dulap de perete din cealaltă parte a încăperii, trage un sertar și scoate de acolo un obiect, care arată ca o batistă frumos împăturită. Apoi se așază din nou în fotoliu, pune batista în fața lui pe masă și începe s-o mototolească în toate felurile, până când... ține în mână un... rucsac."

(Susan Niessen, *Profesorul Miracol. Atelierul dorințelor secrete*)

c. „Splendoarea cărții este că ea nu se impune de la sine. Alături de foame, de frig și de somn, nu există nevoia irepresibilă de a citi. Cartea nu este «cea de toate zilele» – ca pâinea, ca apa, ca hainele. Nu citești așa cum resimți nevoia de a mânca atunci când îți este foame. Întâlnirea cu cartea nu are loc în virtutea unui instinct. În fapt, «se poate» și fără ea."

(Gabriel Liiceanu, *Dans cu o carte*)

d. „– Dragă Costică, să nu mă lași... Viu la tine sigur că n-ai să mă refuzi, știu cât pot conta pe amiciția ta și nu-mi permit a mă-ndoi un moment...
– Lasă, omule, fleacurile...
– Să-i dai nota 7, cum mi-ai promis...
– Cui, frate?
– Lui Mitică Dăscălescu.
– Mitică Dăscălescu!... Nu țiu minte să am vreun școlar cu așa nume."

(Ion Luca Caragiale, *Lanțul slăbiciunilor)*

e. „La o margine de drum înflori un trandafir. Și a fost o minune, căci floarea trandafirului era așa de gingașă, așa de albă, că parcă de la ea se înviorase dimineața ceea de primăvară. Și avea crengile lucii, rumene ca mărgeanul, frunzele verzi ca smaragdul. Iar mirosul florii se împrăștia îndată peste întreg cuprinsul câmpiei..."

(Emil Gârleanu, *Trandafirul*)

PREZENTAREA TEXTULUI: ELEMENTE GRAFICE SPECIFICE DIVERSELOR TIPURI DE TEXTE – ORGANIZAREA UNUI TEXT ÎN FUNCȚIE DE SITUAȚIA DE COMUNICARE. INTEGRAREA PĂRȚILOR

CITIM ȘI NE AMINTIM

Lucrați în perechi.

a. Recitiți cu atenție următoarele texte:
   - cronica de teatru și afișul din Unitatea de învățare nr. 3 – *Oameni și obiceiuri*;
   - interviul realizat cu Tibi Ușeriu, din Unitatea de învățare nr. 4 – *Călătoria de inițiere*;
   - banda desenată din Unitatea de învățare nr. 5 – *Tainele lumii*;
   - secvențele textuale din Unitatea de învățare nr. 6 – *Valorile mele, valorile celorlalți* (prezentate în lecția anterioară).

b. Completați, în caiet, un tabel asemenea celui de la pagina 187, cu observații despre textele citite.

Textul citit	Felul textului	Elemente grafice specifice diferitelor tipuri de texte				
		Așezarea în pagină	Textul este însoțit de imagini	Folosirea semnelor de punctuație	Evidențierea unor cuvinte	Alte mijloace folosite, în afară de text
...	...	...	...	...	...	...

c. Discutați cu întreaga clasă observațiile/constatările făcute.

REȚINEM

Textele se organizează în funcție de situația de comunicare.

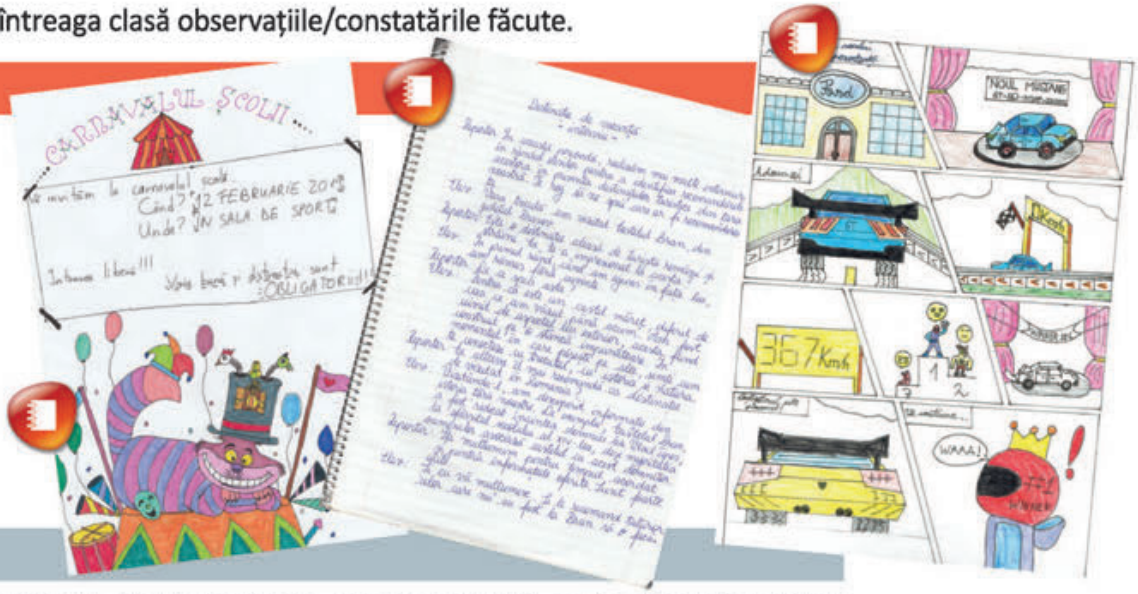

EXERSĂM

a. Redactează trei tipuri diferite de texte, cu aceeași temă, respectând elementele grafice specifice și organizarea lor în funcție de situația de comunicare. Textele vor fi realizate pe foi de hârtie A4, aranjate pe un poster, conform unor criterii stabilite de tine.

Alege pentru cele trei texte una dintre temele: *prietenia, natura, vacanța, pacea*.

În redactarea textelor, vei ține seama de:

Tipul de text ales	Folosirea caracteristicilor tipului de text ales
Corespondența cu tema propusă	Utilizarea unor cuvinte-cheie potrivite temei date; corespondență între conținutul textului, intenția celui care redactează textul și efectul pe care îl are asupra cititorului/auditoriului
Integrarea părților	Respectarea succesiunii părților unei compuneri: introducere, cuprins, încheiere
Proprietatea termenilor	Folosirea unui limbaj potrivit temei propuse, pentru exprimarea ideilor și a sentimentelor
Elemente grafice	Folosirea elementelor grafice specifice tipului de text ales
Originalitate	Prezentarea într-un mod particular a temei propuse

b. Expune în clasă posterul cu cele trei texte realizate.

c. Realizați, ***în perechi***, o grilă de evaluare a textelor redactate, ținând cont de sugestiile date pentru redactarea textului, conform modelului dat.

Criteriul	Măsura în care este îndeplinit		
	În foarte mare măsură	În măsură medie	În foarte mică măsură
S-au respectat caracteristicile tipurilor de texte alese.			
Textele au respectat tema aleasă.			
S-a folosit un limbaj potrivit temei propuse.			
S-au folosit elementele grafice specifice fiecărui tip de text.			
Tema a fost prezentată într-un mod original.			

ELEMENTE DE CONSTRUCȚIE A COMUNICĂRII

ATRIBUTUL ȘI REALIZĂRILE SALE (REALIZĂRI PRIN ADJECTIV, SUBSTANTIV, PRONUME, NUMERAL, ADVERB)

Atributul răspunde la întrebările: *care?; ce fel de?; al/a/ai/ale cui?; câți?/câte?; al câtelea?/a câta?* adresate unui substantiv sau substitut al acestuia.

CITIM ȘI NE AMINTIM

Atributul este partea secundară de propoziție care determină un substantiv sau un substitut al acestuia (pronume sau numeral cu valoare substantivală), atribuindu-i caracteristici prin care îl particularizează. Prin urmare, atributul se află în relație de subordonare/dependență față de un regent nominal.

Regentul atributului poate fi:

- un substantiv comun: Mircea Eliade este un ***scriitor*** *reprezentativ*.
- un substantiv propriu: M-am întâlnit cu ***Oana*** *cea frumoasă*.
- un pronume: Nu discutăm ***nimic*** *special*.
- un numeral: Am cumpărat mai multe pixuri: ***două*** *roșii*, ***trei*** *albastre* și ***două*** *negre*.

OBSERVĂM

Descoperă, în enunțurile următoare, atributul și indică partea de vorbire prin care este exprimat.

a. Caietul ei este pe bancă.
b. Mi-am notat un număr de telefon.
c. Se anunță o vreme rece.
d. Mi-a plăcut prezentarea celor doi.
e. Clădirea de acolo este impunătoare.

Adjectivul cu funcția sintactică de atribut se acordă în gen, număr și caz cu substantivul determinat.

AFLĂM

Atributul se realizează prin:

- **adjectiv:**
  - adjectiv propriu-zis: Afișul realizat are un aspect ***frumos***.
  - adjectiv pronominal – demonstrativ: Îți recomand cartea ***aceasta***.

  - posesiv: Pot să îți împrumut cartea ***mea***.
  - relativ: Am aflat ***care*** personaj ți-a plăcut.
  - interogativ: ***Care*** elev a șters tabla?
  - nehotărât: ***Unele*** întrebări au fost dificile.
  - de întărire: Maria ***însăși*** a confirmat reușita la olimpiadă.
  - negativ: Nu s-a mișcat ***nicio*** frunză.
- adjectiv participial: Pentru lucrarea ***realizată*** ai primit nota maximă.
- adjectiv provenit din verb la gerunziu acordat: Se vede în depărtare o lumină ***arzândă***.
- numeral cu valoare adjectivală: Romanul are ***opt*** capitole, ieri am citit ***al treilea*** capitol.

- **substantiv comun sau propriu**:
  - substantiv în cazul genitiv (precedat sau nu de prepoziție): Cartea ***Mariei*** este la Iulia. Înotul ***contra curentului*** este dificil. Șanțul ***dimprejurul castelului*** este adânc.
  - substantiv în cazul dativ (precedat sau nu de prepoziție): A fost lăudat pentru reușita ***grație perseverenței***. Ea este soră ***mamei*** mele.
  - substantiv în cazul acuzativ (precedat de prepoziție): Voi scrie un jurnal ***de vacanță***.
  - substantiv în cazul nominativ: Am citit despre elevul ***Dima***.
- **pronume**:
  - pronume personal: Vocea ***lui*** răsună în clasă.
  - pronume de politețe: Întâlnim mai rar oameni ***ca dumneavoastră***.
  - pronume posesiv: Sosirea ***alor noștri*** i-a surprins pe ceilalți.
  - pronume demonstrativ: Sfatul ***de la acesta*** este de apreciat.
  - pronume relativ: Am dus la reparat chitara ***ale cărei*** corzi s-au rupt.
  - pronume interogativ: De părerea ***cui*** vei ține cont?
  - pronume nehotărât: Contează ajutorul ***fiecăruia***.
  - pronume negativ: A întârziat, nu a reușit să asculte prezentarea ***nimănui***.
- **numeral**:
  - numeral cu valoare pronominală, în cazul genitiv: Răspunsul ***celor doi*** ne-a uimit.
  - numeral cu valoare pronominală, în cazul acuzativ: Cadourile ***de la cei doi*** sunt surprinzătoare.
- **adverb**:
  - adverb precedat de prepoziție: Pe raftul ***de sus*** este cartea căutată.
  - adverb fără prepoziție: Trezitul ***devreme*** este recomandat.
- **verb** (formă verbală nepersonală):
  - formă verbală de infinitiv: Se cunosc mai multe modalități ***de a comunica***.
  - formă verbală de gerunziu: Am văzut o fetiță ***alergând***.
  - formă verbală de supin: Se antrenează pe banda ***de alergat***.

EXERSĂM

1. Identifică atributele din textele următoare, indicând prin ce parte de vorbire sunt realizate.

a. „Dinu, când a aflat de hotărârea mea, s-a trudit să mi-o schimbe, dar totul a fost zadarnic. Eu știu că Dinu se bucură în ascuns că va avea un prieten cu o viață aventuroasă, care va scrie romane cu răsunet, și cu a cărui tovărășie s-ar putea mândri în saloane. Se simțea, totuși, nevoit să mă convingă de naivitatea planurilor mele de plecare."

(Mircea Eliade, *Romanul adolescentului miop*)

b. „În golul înalt de sub picioarele mele, se întindea spre răsărit noianul fără hotar al munților pitici, ce-și ridicau cu sfială parcă piscurile lor viorii și văpaia de aur a soarelui înflăcărat; aburi ușori și străvezii, ca o rețea alburie și subțire de ață de paingăn, împânzeau imensitatea nemărginirilor deșerte... Albastrul șters al văzduhului topit apăsa greu peste pământ, iar sub arșița covârșitoare a miezului zilei, vântul adormise obosit; frunza codrilor nu se clătina și tăcerea netulburată își întinse pretutindeni neţărmurita ei stăpânire...“

(Calistrat Hogaș, *În Munții Neamțului*)

2. Transcrie tabelul în caiet. Asociază atributele scrise îngroșat din coloana **A** cu partea de vorbire corespunzătoare din coloana **B**.

A	B
aceşti elevi	adjectiv participial
doi castani	pronume demonstrativ
fier **de călcat**	adjectiv pronominal demonstrativ
clipa **trăită**	substantiv propriu
casa **altcuiva**	numeral cardinal cu valoare adjectivală
cărțile **acestora**	adjectiv propriu-zis
orașul **Horezu**	formă verbală la supin
clasa **cea mai curată**	pronume nehotărât

3. Citește cu atenție textul următor.

a. Realizează acordul adjectivelor cu funcție sintactică de atribut cu substantivele determinate.

b. Identifică celelalte atribute, indicând prin ce parte de vorbire sunt realizate.

Marin Sorescu
(1936-1996)

Marin Sorescu a fost poet, dramaturg, prozator, eseist și traducător. Opera sa este cunoscută și în străinătate, fiind traduse peste 60 de cărți.

„Țin locul unei pietre de pavaj,
Am ajuns aici
Printr-o (*regretabil*) confuzie.

Au trecut peste mine
Mașini (*mic*),
Autocamioane,
Tancuri
Și tot felul de picioare. [...]

Norii mă apasă cu umbra lor,
De evenimente (*greu*)
Și (*important*).
Am făcut bătături.“

(Marin Sorescu, *Muntele*)

4. Analizează atributele din textele următoare, după modelul dat.

de vânt – atribut exprimat/realizat prin substantiv comun, genul neutru, numărul singular, caz acuzativ, nearticulat.

a. „O suflare de vânt răzleață și molatică, furișându-se din ascunzătoarea-i răcoroasă de frunziș întunecos, se abătu fără de veste peste întinderea înflorită din fața mea; iar sub mângâierea ușoară și trecătoare, florile își plecară spre

pământ fruntea lor drăgălașă, ca sub farmecul unei sărutări cu dor așteptate; și poate că ceea ce strălucea între foile albastre ale uneia din ele era o picătură de rouă sau... poate chiar o lacrimă de bucurie sau de durere... Oare Ziditorul a toată făptura n-a așezat câte-o scânteie de viață și de simțire în fiece lucru, de la om și până la firul de nisip?..."

(Calistrat Hogaș, *În Munții Neamțului*)

b. „Art. 4. (1) Olimpiadele școlare sunt competiții școlare de excelență bazate pe studierea uneia sau a mai multor discipline predate în sistemul formal de învățământ, adresându-se elevilor cu aptitudini și performanțe înalte în domeniul matematicii și al științelor, al limbii și literaturii române, al limbilor și al literaturilor materne și al limbilor moderne, al disciplinelor din ariile curriculare om și societate, arte, sport și educație fizică, tehnologii, lingvistică, astronomie și astrofizică și la care pot participa elevi din toate județele țării și municipiul București."

(*Metodologie-cadru de organizare și desfășurare a competițiilor școlare*)

5. Alcătuiește cinci enunțuri cu atribute exprimate prin substantive comune sau proprii. Înlocuiește, apoi, atributele exprimate prin substantive cu atribute exprimate prin pronume.

6. Caută, într-un dicționar enciclopedic, în format tipărit sau on-line, informații despre o personalitate din domeniul artei. Realizează apoi portretul acesteia, folosind atribute realizate prin diferite părți de vorbire. Poți folosi una dintre sugestiile din formatul digital al manualului.

REȚINEM

LECTURĂ STRATEGII DE INTERPRETARE: SEMNIFICAȚIA TEXTELOR CITITE (II). TEXT ALTERNATIV

PĂTRUNDEM ÎN LUMEA TEXTULUI

1. Discutați, ***în perechi***, despre activitățile pe care le desfășurați împreună cu prietenii, membrii familiei, colegii de clasă.

2. Exprimă-ți opinia! Consideri că activitățile pe care le desfășori împreună cu alții au un impact asupra dezvoltării tale personale?

PĂSTRĂTORII SECRETULUI

cap. *Timpul să-ți faci planuri. Timpul să visezi*

de Trenton Lee Stewart

Seara aceea era una dintre cele în care mama sa avea liber de la slujba de casieră în Ashton. Ca de obicei în asemenea ocazii, venea acasă de la piață cu un pachet cu pești, chiar dacă era sătulă până în gât de pește. Lui Reuben îi plăcea și ea primea o reducere de angajat.

Reuben cără pachetul în bucătărie, în timp ce mama sa își aruncă obosită geanta pe podea și își azvârli pantofii din picioare. Îi făcu semn să se întoarcă.

– Vino să-ți îmbrățișezi mama, copile, spuse ea cu o voce răgușită și pretins oficială.

Reuben râse. Hainele ei miroseau a pește, dar Reuben era obișnuit. Îi dădu o îmbrățișare prelungă. Ea era destul de înaltă și el destul de scund ca să-și sprijine bărbia pe vârful capului lui.

Îl scărpină pe spinare afectuos.

– Ai avut o zi bună?

– Desigur, murmură Reuben, închizând ochii.

Îi plăcea foarte mult să fie scărpinat pe spate.

– S-a întâmplat ceva special?

Reuben dădu din umeri. După ce se holbase toată după-amiaza la ceas și la cheie, le vedea până și acum, arzându-i ochiul interior. Le ascunsese în dulapul său cu doar câteva minute în urmă, în spatele unei vechi cutii de carton pentru jucării.

Mama sa îl sărută pe creștet și îi dădu drumul. Doar atunci îi observă vânătăile și zgârieturile. Reuben văzu cum o cuprinde neliniștea, ceea ce se întâmpla foarte rar. Mama lui avea trăsăturile unui spiriduș, cu o expresie poznașă și încrezătoare – în afară de momentele când își făcea griji pentru fiul ei.

– Reuben, gâfâi ea, ce naiba ai pățit?

– A! N-am nimic, spuse el pe un ton degajat. De fapt, brațele chiar îl dureau și îl furnicau, dar voia să îndepărteze pericolul cât mai repede. M-am împiedicat pe treptele de la bibliotecă. Am arătat ca un idiot, dar sunt în regulă. Nu doare așa de rău.

Mama sa se aplecă deasupra lui pentru a-l vedea mai bine.

– Ar trebui să ungem zgârieturile astea. Îi cercetă fața, ochii ei căprui îngustându-se de grijă. Te-ai făcut de râs?

– Ce? O, nu. De fapt, nu cred că m-a văzut cineva.

Lui Reuben îi păru rău că spusese că arătase ca un idiot. Ea era oricum îngrijorată că el nu avea prieteni.

– Oamenii mai cad uneori, Reuben. Asta nu îi face niște idioți.

Trenton Lee Stewart (n. 1970)

Trenton Lee Stewart (născut în 1970) este un scriitor american, care trăiește în Arkansas. Interesul său pentru scris a apărut încă din clasa a III-a. Operele publicate în limba română sunt *Misterioasa societate Benedict*, *Păstrătorii secretului*.

CITEȘTE TEXTUL INTEGRAL!

– Știu, spuse el, încuviințând din cap.

Însă se gândea. *„Dacă ai ști…“*

Când mama sa fu încredințată că totul era în regulă cu el, se duse să facă un duș și să-și schimbe hainele. Reuben se repezi la dulap, dorindu-și să se mai uite o dată la ceas. Dar nici nu apucă să-l despacheteze bine că o și auzi pe mama sa jeluindu-se cu voce tare și cu multe cuvinte – evident, tot nu era apă caldă. Țevile din pereți tăcură. Reuben ascunse din nou ceasul cu un oftat.

După ce puse masa, Reuben își adună picioarele sub scaun pentru a nu o împiedica pe mama sa în timp ce trebăluia prin mica bucătărie. Părul ei, încă strâns în coada de cal pe care și-o făcea la serviciu, se încreți din cauza căldurii. Stătea aplecată deasupra aragazului, cu o lingură în mână, rememorând vechea lor locuință.

– Vreau să spun, nu era totul perfect pus la virgulă, oftă ea, întorcând peștele de pe o parte pe alta în tigaie, dar cel puțin avea apă caldă. Iar aragazul avea arzătoare normale.

– Totul pus la virgulă?

Se uită la el peste umăr, prefăcându-se plictisită.

– Da, totul pus la virgulă. E o expresie.

Reuben se holbă la ea.

– Mamă, nu este.

– Sunt sigură că e. Ce știi tu? Ești doar un copil.

Își roti corpul într-o parte și-n alta, întinzându-și spatele.

Reuben scutură din cap. Mama sa îl lăsa fără replică. Alți oameni o considerau *îndrăzneață*, un termen care ei nu-i plăcea. *Îndrăzneți*, spunea ea, îi numeai pe oamenii care se purtau ca și cum erau mai importanți decât erau de fapt.

– Nu cred că ar trebui să judeci oamenii după măsura lor, îi spusese ea. Sau după calitatea lor, până la urmă.

Reuben o întrebase cum ai putea să judeci oamenii dacă nu după calitatea lor.

– După părul lor, îi răspunsese mama sa. Părul sau hainele. Asta e tot.

La cină, Reuben îndură întrebările obișnuite despre cum își petrecuse ziua, răspunzând cu poveștile obișnuite – reviste de benzi desenate la bibliotecă, câteva jocuri la centrul comunitar cu mingile de baschet dezumflate, câteva discuții cu copiii pe care îi știa de la școală. Ca de obicei, mama lui era bănuitoare în legătură cu „vorbitul cu alți copii“. Nu mai insista – își dăduse seama că îl făcea să se simtă prost, ca și cum a nu avea prieteni era vina ta, un defect al personalității tale –, dar vedea bine îndoiala și grija din ochii ei. Se simți așadar ușurat când se ridicară de la masă și conversația pe temele zilnice se încheie.

– Ei bine, spuse mama lui când toate vasele fură spălate și puse deoparte. Îl lovi jucăuș pe Reuben pe umăr cu cârpa de uscat. Casa de vis?

– Bineînțeles, zise el. Mă duc să iau hârtia de șapirograf[1].

– Eu iau creioanele.

Reuben se duse în dormitorul mamei sale și căută sub pat, de unde scoase un teanc de hârtii. Se uită peste câteva foi și strigă:

– Una veche sau una nouă?

– Cum vrei! îi răspunse mama sa.

[1] Aparat de multiplicat texte sau desene, format dintr-un cilindru acoperit cu o pastă specială, pe care se imprimă prin apăsare textul sau figura care trebuie să fie reproduse.

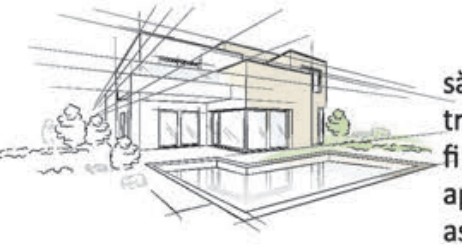

Întotdeauna făcea așa. Reuben întreba de fiecare dată, iar mama lui îl lăsa mereu să aleagă. În primele zile, dialogul fusese un fel de glumă neoficială. Apoi, după ce trecuseră săptămânile și lunile, căpătase aproape o funcție de ceremonial. Oricât ar fi părut de ciudat, era unul dintre lucrurile care îl făceau pe Reuben să se simtă mai apropiat de mama sa și era sigur că și ea simțea la fel, chiar dacă nu discutaseră despre asta. O discuție ar fi putut să strice tot efectul.

– Una nouă, murmură Reuben mulțumit. Cu siguranță una nouă azi.

Luă câteva foi albe de la baza topului și se întoarse la masa din bucătărie. Mama lui se așezase și ascuțea creioane cu o mică ascuțitoare de plastic. Și asta era parte a ritualului. Reuben făcea întotdeauna alegerea bună.

– Vreau ca aceasta să aibă un zid pentru cățărat, spuse el, așezându-se pe scaun.

– Drăguț. Mama sa îi dădu un creion. O să ai și un ham de siguranță?

– Nu e nevoie. O să fac zidul să iasă din piscină.

– O idee deșteaptă, spuse mama. Își ținguie buzele. Totuși... ai încercat vreodată o săritură pe burtă în apă, Reuben?

Reuben scutură din cap. Nu fusese niciodată într-o piscină.

– Eu da. E ca și cum te plesnește *o lume întreagă*.

Ea chicoti și se aplecă deasupra hârtiei.

– Voi încerca să mă feresc de salturile pe burtă. Și tu poți folosi hamul de siguranță. O să adaug unul.

– Mulțumesc. Își lovi creionul de dinți, gânditoare. Pariez că îl vom putea folosi și ca să mutăm lucrurile mai grele.

Să proiecteze și să deseneze case de vis era activitatea lor preferată împreună. Începuse în vechea lor locuință, când chiria crescuse și mama sa începuse să caute un apartament mai ieftin. Când Reuben întrebase dacă în noul apartament avea să aibă propria lui cameră, mama sa făcuse o scenă teatrală despre cât de răsfățat era, fiindcă, dintre toate lucrurile de pe lumea asta, nu-l interesa decât camera lui. Nu-și dădea seama că, dacă obținea ceea ce dorea, n-avea să se oprească niciodată din a dori mai mult? Mai întâi două camere, apoi un apartament întreg, după aceea o casă? Undeva pe parcursul pretinsei lor certe, Reuben declarase că dorea *într-adevăr* o casă întreagă – un conac, de fapt – și că se aștepta ca ea să i-l construiască.

– Bine! făcuse ea, ridicând mâinile și predându-se într-un mod exasperat. Arată-mi doar cum îl dorești, Măria Ta!

Astfel începuse totul. Ideea era că acel conac nu putea fi construit până când Reuben nu se hotăra asupra tuturor detaliilor – o misiune extrem de grea, având în vedere toate posibilitățile. Recunoscuse că putea dura ani. Între timp, își dăduse seama că mama lui petrecuse săptămâni întregi studiind ziarul și dând telefoane, încercând să găsească un apartament cu două camere pe care să și-l permită.

Reuben lucra în tăcere. El executa aproape tot desenul, mama sa făcând sugestii și comentarii pitorești. Aveau zeci de desene. Casele aveau mereu pasaje secrete, uși ascunse în spatele bibliotecilor, trape sub covoare, stâlpi între etaje. Când se aflau în climate mai calde, casele aveau piscine cu intrări subterane, trambuline înalte și tuneluri în spirală care coborau din dormitorul lui Reuben. Principiul esențial în proiectare era să nu respingi niciodată o sugestie, ci mai curând să te gândești cum să o aplici.

Întotdeauna există o altă cale, îi spunea mama când lui Reuben nu-i ieșea vreun desen mai complicat. De asemenea, ea insista să pună pe hârtie până și cele mai ciudate idei ale lui.

PORTOFOLIU

TIMP LIBER CU FAMILIA

- Descrie unul dintre momentele preferate pe care le petreci cu familia sau cu unii dintre membrii acesteia.
- Prezintă colegilor momentul descris.

DISCUTĂM DESPRE TEXT

OBSERVĂM

1. Indică sinonimele contextuale ale cuvintelor: *slujba*, *cără*, *prelungă*, *afectuos*, *neliniștea*, *poznașă*.

2. Descoperă în text cuvintele care fac parte din câmpul lexical al *casei*.

3. Stabilește antonimele contextuale ale cuvintelor: *sătulă*, *obosită*, *special*, *rar*, *îngrijorată*, *se încrețise*.

Ritual de servire a ceaiului în Japonia

EXPLORĂM ȘI ÎNVĂȚĂM

1. Indică tema textului citit.

2. Precizează persoana și numărul la care sunt relatate evenimentele.

3. Stabilește modurile de expunere folosite, exemplificându-le cu fragmente din text.

4. Formulează răspunsuri potrivite următoarelor întrebări:

a. Când și unde se petrece acțiunea?
b. Cum se salută Reuben și mama sa?
c. De ce este neliniștită mama lui Reuben?
d. Despre ce discută cei doi în timp ce mama pregătește cina?
e. Care este activitatea preferată a celor doi seara?

5. Realizează, într-un text de 120-140 de cuvinte, caracterizarea celor două personaje: Reuben și mama sa.

INTERPRETĂM

1. În serile în care mama lui Reuben este liberă, cei doi participă la un adevărat „ceremonial". Descrie activitățile devenite ritualuri.

2. Interpretează semnificația cuvintelor mamei: „Întotdeauna există o altă cale, îi spunea mama când lui Reuben nu-i ieșea vreun desen mai complicat. De asemenea, ea insista să pună pe hârtie până și cele mai ciudate idei ale lui".

IEȘIM DIN LUMEA TEXTULUI – REFLECTĂM

Activitate în perechi.

1. Comentați semnificația activității desfășurate de mamă și fiul ei, pornind de la citatul: „El executa aproape tot desenul, mama sa făcând sugestii și comentarii pitorești. Aveau zeci de desene. Casele aveau mereu pasaje secrete, uși ascunse în spatele bibliotecilor, trape sub covoare, stâlpi între etaje. Când se aflau în climate mai calde, casele aveau piscine cu intrări subterane, trambuline înalte și tuneluri în spirală care coborau din dormitorul lui Reuben. Principiul esențial în proiectare era să nu respingi niciodată o sugestie, ci mai curând să te gândești cum să o aplici".

2. Stabiliți care sunt valorile comune celor doi.

3. Prezentați colegilor părerile voastre.

PROIECT DE ECHIPĂ
(3-4 membri)
„Ritualuri în lume"

- Documentați-vă cu privire la un ritual specific zonei în care locuiți sau popoarelor învecinate.
- Realizați o scurtă descriere, însoțită de fotografii. Puteți folosi ca model videoclipul din varianta digitală a manualului.
- Prezentați proiectul colegilor.

COMPLEMENTUL. CIRCUMSTANȚIALUL (ACTUALIZARE)

CITIM ȘI NE AMINTIM

Complementul este partea secundară de propoziție care determină:

- un verb: ***Desenează*** *o casă*.
- o locuțiune verbală: ***Și-a dat seama*** *de greșeala* făcută.
- un adjectiv: Privirea mamei este ***plină*** *de dragoste*.
- un adverb: Azi nu te-am văzut *aproape* ***deloc***.
- o interjecție: ***Iată*** *imaginea*!

Clasificare:
- complement direct: Citește ***cartea***. / *Îl* vede ***pe Ion***.
- complement indirect: ***I***-am răspuns ***Mariei***.
- complement prepozițional: El este capabil ***de fapte*** mari.

Asemenea complementului, **circumstanțialul** determină verbe, locuțiuni verbale, adjective, adverbe sau interjecții. Circumstanțialele se diferențiază în funcție de semantica lor:
- circumstanțialul de loc: Suntem ***aici***.
- circumstanțialul de timp: ***Toamna*** se numără bobocii.
- circumstanțialul de mod: Ai procedat ***bine***.

EXERSĂM ȘI VALORIFICĂM

1. Completează, în caiet, un tabel asemănător celui de mai jos, identificând complementele și circumstanțialele din textele următoare.

Complementul/ Circumstanțialul	Felul	Realizat prin	Cuvânt determinat	Partea de vorbire a cuvântului determinat
încet	circumstanțial de mod	adverb de mod	coti	verb
...	...	...	...	...

a. „Șușteru coti încet după colțul gardului și coborî la râu. Se opri la șanțurile prin care altădată venea apă în grădina lui de zarzavat. Erau goale. Mâlul de pe fundul lor se uscase, crăpase. Albia râului se întindea în sus ca o omidă cenușie."

(Fănuș Neagu, *Dincolo de nisipuri*)

b. „Într-o seară de iunie, când livezile erau iar în floare, broaștele cântau așa de frumos prin mlaștinile de la capătul *Lacului cu Ape Scânteietoare* și aerul era înmiresmat de parfumul trifoiului de pe câmp și a pădurilor de brazi, Anne

stătea la fereastra cămăruței ei. Își învățase lecțiile, dar se făcuse prea întuneric pentru a mai putea citi, așa că ajunsese iar să viseze cu ochii deschiși, uitându-se dincolo de ramurile *Craiului Zăpezii,* care era din nou plin de flori."

(Lucy Maud Montgomery, *Anne de la Green Gables*, vol. II)

c. „Pe părintele Trandafir să-l țină Dumnezeu! Este om bun: a învățat multă carte și cântă mai frumos decât chiar răposatul tatăl său, Dumnezeu să-l ierte! Și totdeauna vorbește drept și cumpănit, ca și când ar citi din carte. Și harnic și grijitor om este părintele Trandafir. Adună din multe și face din nimic ceva. Strânge, drege și culege, ca să aibă pentru sine și pentru alții."

(Ioan Slavici, *Popa Tanda*)

Lucy Maud Montgomery
(1874-1942)

2. Transcrie tabelul în caiet. Asociază cuvintele din coloana **B**, scrise îngroșat, cu partea de vorbire din coloana **A** și cu funcția lor sintactică din coloana **C**.

A	B	C
substantiv propriu	Ne vom întâlni **poimâine**.	complement direct
pronume demonstrativ	Cântă **ca tine**.	complement indirect
adverb de timp	**Acolo** se vede mai bine urma.	complement prepozițional
adverb de loc	Nimeni nu zice **nimic**.	circumstanțial de loc
pronume personal	I-am dat dreptate **Mariei**.	circumstanțial de timp
pronume negativ	Vai **de ceilalți**!	circumstanțial de mod

3. Alcătuiește enunțuri în care substantivul *camera* și pronumele demonstrativ *acela* să îndeplinească, pe rând, funcția sintactică de complement direct, complement indirect, complement prepozițional.

4. Formulează câte două enunțuri în care circumstanțialele de loc, de mod și de timp să fie exprimate prin părți de vorbire diferite.

5. Redactează un text, de 100-120 de cuvinte, în care să integrezi complemente directe, indirecte, prepoziționale și circumstanțiale de loc, de timp și de mod. Găsește un titlu potrivit textului realizat.

CIRCUMSTANȚIALUL DE CAUZĂ. TOPICA ÎN PROPOZIȚIE. NORME DE PUNCTUAȚIE

CITIM

De foame, a mușcat cu poftă din măr.
Am venit mai devreme **din cauza ei**.
Neînțelegând enunțul, a rezolvat greșit exercițiul.

OBSERVĂM

Lucrați în perechi.

1. Stabiliți ce arată cuvintele scrise îngroșat.
2. Indicați, în fiecare enunț, ce parte de vorbire este cuvântul determinat.
3. Descoperiți locul pe care îl ocupă cuvintele subliniate față de cuvântul determinat.
4. Explicați rolul virgulei în două dintre cele trei enunțuri.

Prepoziții și locuțiuni prepoziționale care, asociate cu un substantiv, pronume sau numeral cu valoare substantivală, introduc circumstanțialul de cauză: *de, din, pentru, din cauză de, din pricină de, de dragul, din cauza, din pricina.*

DACĂ VREI SĂ ȘTII MAI MULT

Folosim prepoziția **datorită** în enunțuri care indică un efect favorabil și gruparea **din cauza** în enunțuri care indică un efect nefavorabil.

Sunt **corecte** formulările:
Am reușit ***datorită familiei***.
Am întârziat ***din cauza furtunii***.

Nu formulările:
Am reușit ***din cauza familiei***.
Am întârziat ***datorită furtunii***.

AFLĂM

Circumstanțialul de cauză oferă informații despre cauzele unei acțiuni, indică motivul care generează un proces.

Determină → un verb: ***Din cauza ploii***, *nu a ajuns* la timp.
→ un adjectiv propriu-zis: Fetița era *albă* ***de spaimă***.
→ un adjectiv participial: *Supărată* ***din cauza atitudinii*** colegilor, eleva nu a mai comunicat cu ceilalți.

Circumstanțialul de cauză se realizează prin:

a. substantiv precedat de prepoziție/locuțiune prepozițională:
Îi plâng **de milă**. Am alunecat **din cauza gheții**.
b. pronume precedat de prepoziție/locuțiune prepozițională:
De dragul acestora, ne-am schimbat programul.
c. numeral precedat de prepoziție/locuțiune prepozițională:
Am greșit **din cauza celor doi**.
d. formă verbală nepersonală (gerunziu, participiu sau supin):
Știind cum funcționează aparatul, nu a mai avut probleme.
Ironizat de colegi, și-a modificat atitudinea.
„...aveam grozavă ciudă pe dânsa: nu numaidecât **pentru pupat**..." *(I. Creangă)*
e. adjectiv precedat de prepoziție:
De frumos ce era, a fost lăudat de toți.

Circumstanțialul de cauză are o topică liberă: poate fi antepus sau postpus regentului (cuvântului determinat).

De bucurie a exclamat. A exclamat **de bucurie**.

În funcție de importanța pe care vorbitorul o acordă relației dintre regent și circumstanțialul de cauză, se poate folosi sau nu virgula.

Nu am ajuns la timp **din cauza ploii**. – legătură strânsă
Nu am ajuns la timp, **din cauza ploii**.

EXERSĂM ȘI VALORIFICĂM

1. Recunoaște circumstanțialele de cauză din enunțurile de mai jos și indică prin ce parte de vorbire sunt realizate.

a. Necunoscând locurile, s-a rătăcit.
b. Am răspuns solicitării doar din cauza lui.
c. În ciuda soarelui, ea tremura de frig.
d. A greșit adresa din pricina altcuiva.
e. Nu a ajuns la timp din cauza aglomerației.

2. Analizează circumstanțialele de cauză din textele următoare, conform modelului dat.

de groază – circumstanțial de cauză exprimat/realizat prin substantiv comun, genul feminin, numărul singular, cazul acuzativ, precedat de prepoziția simplă *de*

a. „De groază și durere, de muncă și bătaie,
În jaf și-n umilință,
Am tot strigat, dar glasul se-neacă și se taie
D-atâta suferință."

(B.P. Hasdeu, *Odă la ciocoi*)

b. „Și fiul craiului, nemaiputând struni calul și neîndrăznind a mai merge înainte, se întoarnă rușinat înapoi la tatu-său."

(Ion Creangă, *Povestea lui Harap-Alb*)

c. „Câinele moare de drum lung și prostul de grija altuia."

(Proverb românesc)

Bogdan Petriceicu Hasdeu (1838-1907)

3. Indică funcția sintactică a substantivelor precedate de prepoziția ***de*** din enunțurile următoare.

a. Programul de antrenament s-a terminat.
b. Lucrurile din curte s-au udat de ploaie.
c. Poarta este de lemn.
d. El este capabil de fapte mari.

4. Alcătuiește enunțuri în care circumstanțialul de cauză să fie exprimat prin:

a. pronume personal, persoana a III-a, genul feminin;
b. verb la gerunziu;
c. pronume demonstrativ;
d. substantiv propriu.

PORTOFOLIU

PROVERBE

- Adună și grupează pe tematici proverbe românești și din cultura altor popoare.
- Fă schimb de idei cu colegii.

CIRCUMSTANȚIALUL DE SCOP. TOPICA ÎN PROPOZIȚIE. NORME DE PUNCTUAȚIE

CITIM

Mama s-a dus **la cumpărături**.
Pentru a reuși a muncit mult.
A plecat **la cules** struguri.

OBSERVĂM

Lucrați în perechi.

1. Stabiliți ce arată cuvintele scrise îngroșat.
2. Indicați, în fiecare enunț, ce parte de vorbire este cuvântul determinat.
3. Descoperiți locul pe care îl ocupă cuvintele subliniate față de cuvântul determinat.

AFLĂM

Circumstanțialul de scop indică scopul unui proces.

Determină → un verb: *Învață **spre lauda** tuturor.*
→ uneori, o interjecție predicativă: *Hai **la cules** mere!*

Circumstanțialul de scop se realizează prin:

a. substantiv precedat de prepoziție/locuțiune prepozițională:
Se pregătește **pentru teză**.
Aleargă zilnic **în scopul participării** la maraton.

Prepoziții și locuțiuni prepoziționale care, asociate cu un substantiv, pronume, numeral cu valoare substantivală sau verb la infinitiv, introduc circumstanțialul de scop: *pentru, spre, întru, după, la, în vederea, în scopul, cu scopul.*

b. formă verbală nepersonală (infinitiv sau supin):
Se grăbește **cu scopul de a ajunge** înainte de începerea spectacolului.
Au plecat **la colindat**.

Circumstanțialul de scop are o topică liberă: poate fi antepus sau postpus regentului (cuvântului determinat).

Pentru a reuși a muncit mult. A muncit mult **pentru a reuși**.

În funcție de importanța pe care vorbitorul o acordă relației dintre regent și circumstanțialul de scop, se poate folosi sau nu virgula.

Se uită la un film **pentru a se relaxa**. – legătură strânsă
Se uită la un film, **pentru a se relaxa**.

Circumstanțialul de scop realizat prin verb la modul supin nu se desparte prin virgulă.

Du-te **la cules** de ciuperci!

EXERSĂM ȘI VALORIFICĂM

1. Recunoaște în fiecare dintre enunțurile de mai jos circumstanțialul de scop.
a. Citește cu atenție, în scopul finalizării textului.
b. Am lucrat împreună, spre a-i arăta cum să procedeze.
c. Aleargă pentru o medalie.
d. Am răspuns solicitării doar pentru a-l ajuta.
e. S-a pregătit zilnic pentru alergat.

2. Indică partea de vorbire prin care se realizează circumstanțialele de scop din exercițiul anterior.

Nicolae Bălcescu
(1819-1852)

3. Analizează circumstanțialele de scop din textele următoare și explică folosirea semnelor de punctuație între regent și circumstanțialul de scop identificat.
a. „Sinan văzând aceasta, spre a da curaj la ai săi, ia ofensiva și trece podul."
(Nicolae Bălcescu, *Românii supt Mihai-Voievod Viteazul*)
b. „Dumneavoastră, ca fiecare boier, numai ne-ați poruncit să aducem bolovanul, dar n-ați pus umărul împreună cu noi la adus, cum ne spuneați dinioarea că de-acum toți au să ia parte la sarcini: de la vlădică până la opincă."
(Ion Creangă, *Moș Ion Roată și Unirea*)
c. „Și Moromete iar se apuca de legat snopi și de făcut clăi."
(Marin Preda, *Moromeții*)

4. Indică funcția sintactică a cuvintelor subliniate din enunțurile următoare.
a. Va elabora răspunsul, pentru a cere părerea colegilor.
b. Cartea pentru colorat este pe masă.
c. Părinții au cumpărat pentru copii, la început de an școlar, rechizite.

5. Alcătuiește enunțuri în care circumstanțialul de scop să fie exprimat prin:
a. substantiv precedat de prepoziție;
b. verb la infinitiv;
c. verb la supin.

ELEMENTE DE INTERCULTURALITATE

VALORILE CULTURALE ALE SPAȚIULUI/COMUNITĂȚII

- **Citește cu atenție textul pentru a răspunde cerințelor.**

PERSONALITĂȚI CU CARE ROMÂNIA SE MÂNDREȘTE ORICÂND ȘI ORIUNDE

Fiecare națiie are marile sale valori, iar România are o mulțime de personalități cu care poate să se mândrească. Cu prilejul Zilei Naționale a României, www.yahoo.news.com ne propune să ne amintim de câteva personalități ale căror realizări au trecut granițele țării.

Henri Coandă (1886-1972)

Henri Coandă a fost unul dintre acei mari savanți ai lumii care nu se pot rezuma la o singură arie de activitate. A fost unul dintre primii aviatori care au zburat cu un avion cu reacție, a proiectat clădiri, a inventat instalații revoluționare de transport și de desalinizare a apei și a studiat cele mai pure ape de pe planetă. Fiu al unui fost premier al României (Constantin Coandă, tatăl savantului, a fost prim-ministru în anul Unirii, 1918), Coandă a fost omul care a construit, în Golful Persic, primul rezervor de beton subacvatic pentru depozitarea petrolului. Un efect din fizică poartă și astăzi numele marelui savant român. Atunci când a zburat cu avionul cu reacție, Coandă a observat că flăcările și gazul incandescent ieșite din reactoare tindeau a rămâne pe lângă fuzelaj. Abia după peste 20 de ani de studii ale lui și ale altor savanți inginerul român a formulat principiul din spatele așa-numitului efect Coandă, numit astfel de profesorul Albert Metral. Henri Coandă a murit în 1972, la vârsta de 86 de ani. [...]

Ecaterina Teodoroiu (1894-1917)

Ecaterina Teodoroiu (pe numele său adevărat Cătălina Toderiu), născută în 1894, a luptat în Primul Război Mondial, mai întâi ca soră medicală, iar, după moartea fratelui ei, ca soldat. S-a aflat în primele linii în lupta de la 10 octombrie 1916, când trupele comandate de generalul Ion Dragalina au respins o puternică ofensivă inamică, în prima bătălie de la Jiu. Ridicată la rangul de sublocotenent pentru priceperea în luptă și curajul său, a ajuns chiar să conducă un pluton de infanterie. A murit după ce a fost împușcată în piept, într-o luptă din august 1917, din Vrancea. Ultimele ei cuvinte au fost: „Înainte băieți, sunteți cu mine!"

Ana Aslan (1897-1988)

Ana Aslan este una dintre cele mai mari figuri feminine din istoria României. Medic român în gerontologie, Aslan a inventat mai întâi un produs Gerovital, „leac" antiîmbătrânire ce avea să fie folosit de personalități ca Tito, Charles de Gaulle, Hrusciov, J.F. Kennedy, Indira Gandhi, Marlene Dietrich, Konrad Adenauer, Charlie Chaplin, Kirk Douglas sau Salvador Dali. Produsul inventat în 1952 a fost brevetat în peste 30 de țări, iar Ana Aslan și-a continuat studiile și a lansat, în 1980, alături de farmacista Elena Polovrăgeanu, un nou remediu-minune, care îi și poartă numele: Aslavital. În ciuda reclamei pe care o făcea cercetării românești, Ana Aslan nu era printre preferatele regimului comunist. „Va fi greu pentru institut și pentru dumneata, după ce nu voi mai fi eu. Vor folosi cele mai diabolice metode, în numele partidului. [...] Pentru orice există o soluție, numai sistemul ăsta pare veșnic", spunea Aslan cu doar trei luni înainte de moarte, memorii publicate de medicul Mircea Dumitru, confident al Profesoarei, în cartea „Ana Aslan și timpul său: o luptă de idei". Ana Aslan a murit în 1988, la vârsta de 91 de ani.

Emil Racoviță (1868-1947)

Emil Racoviță este românul care a descoperit balena cu cioc, dar aceasta nu este nici pe departe cea mai mare realizare a carierei sale. La început fascinat de lumea oceanelor, Racoviță avea să renunțe la această pasiune pentru a se dedica în totalitate uneia care l-a fascinat mult mai mult: biospeologia. A studiat mii de organisme care își duceau viața în peșteri și a înființat, la Cluj, primul institut speologic din lume. Dacă, astăzi, mulți dintre cei mai buni cercetători români profesează în străinătate, în 1920, Racoviță reușea să aducă la institutul său clujean doi mari cercetători francezi și unul elvețian. Emil Racoviță a murit în 1947, la vârsta de 79 de ani.

Constantin Brâncuși (1876-1957)

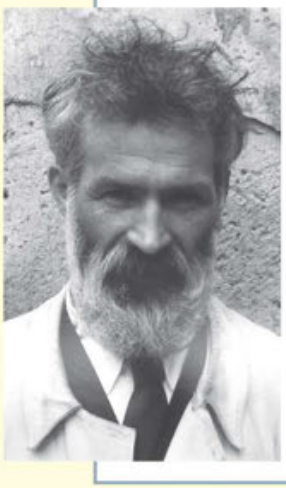

Fotografie realizată de Edward Steichen

Constantin Brâncuși este cu siguranță cel mai cunoscut sculptor român și unul dintre cei mai importanți din întreg secolul XX. Născut la Hobița, în Gorj, Brâncuși și-a desfășurat cea mai mare parte din perioada creativă a vieții sale în Franța. De aceea, iubitorii de artă de pe tot globul îl desemnează pe genialul artist român doar prin numele de familie, scris fără diacritice, Brancusi, și pronunțat după regulile limbii franceze. Muzeul Național de Artă Modernă din Paris (Centre Pompidou) are un număr important de lucrări ale lui Brâncuși, lăsate prin testament moștenire României. Aceste lucrări nu au ajuns în țara noastră deoarece România comunistă le-a refuzat, Brâncuși fiind socotit un reprezentant al burgheziei decadente. Totuși, în România, lucrări extrem de importante ale lui Brâncuși pot fi admirate la Târgu Jiu (Poarta Sărutului, Aleea Scaunelor, Masa Tăcerii, Coloana Infinitului).

George Enescu (1881-1955)

George Enescu, socotit cel mai mare muzician român, avea doar 12 ani atunci când entuziasma pretenţiosul public vienez cu modul său de a interpreta compoziţii de Johannes Brahms, Pablo de Sarasate, Henri Vieuxtemps sau Felix Mendelssohn-Bartholdy. După Conservatorul din Viena au urmat studii de vioară, contrapunct şi compoziţie la cel din Paris, iar apoi Enescu a ajuns în perioada matură a carierei sale. În 1898 debuta în calitate de compozitor în cadrul Concertelor Colonne din Paris cu Suita simfonică Poema Română. A fost şi anul în care şi-a început celebrele recitaluri de vioară, atât de îndrăgite de Regina Elisabeta a României, care îl invita extrem de des pe Enescu la Castelul Peleş. Cele mai cunoscute compoziţii ale sale au apărut în primul deceniu al secolului al XX-lea. A fost şi un apreciat pedagog, printre elevii săi numărându-se violoniştii Christian Ferras, Ivry Gitlis, Arthur Grumiaux şi Yehudi Menuhin. Acesta din urmă, virtuoz cu o profundă cultură umanistă, a păstrat un adevărat cult şi o profundă afecţiune pentru Enescu, considerându-l părintele său spiritual. „Pentru mine, Enescu va rămâne una din veritabilele minuni ale lumii. Rădăcinile puternice şi noblețea sufletului său sunt provenite din propria lui ţară, o ţară de inegalată frumusețe", spunea vestitul Menuhin.

George Emil Palade (1912-2008)

George Emil Palade este singurul român care a câştigat Premiul Nobel (1974). Conaţionalul nostru este considerat părintele biologiei celulare moderne. Fostul preşedinte american Ronald Reagan i-a acordat românului Medalia Naţională pentru Ştiinţă, în anul 1986. Marea reuşită a cercetărilor lui George Emil Palade a fost explicarea mecanismului celular al producţiei de proteine. Savantul român s-a stins din viaţă la vârsta de 96 de ani, în anul 2008.

Grigore Antipa (1867-1944)

Grigore Antipa, omul care dă numele Muzeului Naţional de Istorie Naturală, este unul dintre cei mai cunoscuţi biologi români. Crescut de mătuşi, după ce şi-a pierdut părinţii, Antipa, un copil sărac din Botoşani, a avut şansa de a avea un frate parazitolog, care i-a obţinut o bursă regală pentru a face universitatea în oraşul german Jena, sub coordonarea celebrului naturalist Ernst Haeckel, nimeni altul decât părintele ecologiei. Antipa a descoperit o nouă specie de meduză, dar adevărata recunoaştere internaţională a primit-o pentru studiile extraordinare în domeniul hidrobiologiei şi pentru modul în care a ales să organizeze muzeul din Bucureşti care acum îi poartă numele. Inovaţiile sale muzeologice (un simplu exemplu: muzeul condus de Antipa a fost primul din lume în care s-au folosit diorame biologice) au atras atenţia specialiştilor străini. Aceştia i-au solicitat o lucrare referitoare la organizarea muzeelor de istorie naturală. Lucrarea de specialitate a fost publicată în 1934, purtând titlul „Principes et moyens pour la réorganisation des musées d'histoire naturelle" („Principii şi mijloace pentru reorganizarea muzeelor de istorie naturală").

(https://www.timpromanesc.ro/personalitati-cu-care-romania-se-mandreste-oricand-si-oriunde/)

Lucrați în perechi.

- **IDENTIFICAȚI**, în textul citit, domeniile care s-au dezvoltat prin contribuția personalităților prezentate.
- **COMPARAȚI** activitatea Anei Aslan, a lui George Palade și a lui Emil Racoviță, indicând asemănările și deosebirile dintre preocupările lor științifice.
- **ANALIZAȚI** câte o parte de propoziție cunoscută, folosind textul de prezentare a lui Henri Coandă.
- **ASOCIAȚI** numele personalităților românești prezentate în text cu numele altor personalități, din același domeniu, la care se face referire (de exemplu, George Enescu cu Yehudi Menuhin). Indicați domeniul căruia îi aparțin personalitățile asociate, descriind activitatea fiecăreia. Pentru o bună informare, folosiți dicționare enciclopedice și surse de informare/motoare de căutare din mediul on-line.
- **APLICAȚI** cele învățate! Formulați opt enunțuri despre cele opt personalități în care să folosiți:
  a. un atribut realizat prin substantiv comun;
  b. un circumstanțial de scop realizat prin verb la infinitiv;
  c. un circumstanțial de cauză realizat prin substantiv cu prepoziție;
  d. un circumstanțial de loc realizat prin substantiv cu prepoziție;
  e. un atribut realizat prin verb la modul infinitiv;
  f. un circumstanțial de mod realizat prin adverb;
  g. un circumstanțial de cauză realizat prin verb la participiu;
  h. un circumstanțial de scop realizat prin substantiv cu prepoziție/locuțiune prepozițională.
- **EXPLICAȚI**, într-un text de 80-100 de cuvinte, de ce este necesar să ne cunoaștem limba și cultura.
  În redactarea textului, vei ține seama de:
  – respectarea structurii textului explicativ;
  – corespondența cu tema propusă;
  – folosirea unui limbaj potrivit temei propuse;
  – prezentarea într-un mod particular a temei propuse;
  – corectitudinea exprimării;
  – scrierea îngrijită.

DESPRE LIMBA ȘI CULTURA ȚĂRILOR DIN VECINĂTATEA ROMÂNIEI

Recitiți textul *Personalități cu care România se mândrește oricând și oriunde*.

Realizați, în ***grupe*** de câte patru elevi (câte două perechi), un proiect cu titlul ***Despre limba și cultura României și ale țărilor din vecinătatea ei*** care să ilustreze atitudinea voastră față de valorile culturii românești și ale culturii țărilor din vecinătatea României.

Proiectul poate fi elaborat ca o enciclopedie a limbilor care se vorbesc în România și în vecinătatea sa și a personalităților care au excelat într-un domeniu sau mai multe, devenind, prin rezultatele obținute, cunoscute în întreaga lume.

Pentru a realiza un proiect de succes:

- ✓ folosiți rezultatele muncii în perechi, valorificând răspunsurile voastre la activitatea desfășurată în lecția anterioară;

- ✓ căutați, folosind enciclopedii tipărite sau on-line, cât mai multe informații despre limba și cultura țărilor cu care se învecinează România;
- ✓ descoperiți domeniile științei, ale culturii și ale sportului în care România și țările din vecinătatea ei au contribuit la lărgirea patrimoniului universal;
- ✓ găsiți o modalitate de exprimare a ideilor, gândurilor și sentimentelor voastre, potrivită grupului din care faceți parte;
- ✓ folosiți, în enunțurile create, cât mai multe atribute și complemente;
- ✓ valorificați talentele voastre, capacitatea de a vă exprima prin cuvânt, imagine, sunet, mișcare etc.;
- ✓ prezentați în fața colegilor proiectul vostru, folosind o modalitate care se potrivește cel mai bine grupului vostru.

EVALUARE

- **Citește textul și rezolvă cerințele.**

Pentru noi, Eminescu nu e numai cel mai mare poet al nostru și cel mai strălucit geniu pe care l-a zămislit pământul, apele și cerul românesc. El este, într-un anumit fel, întruparea însăși a acestui cer și a acestui pământ, cu toate frumusețile, durerile și nădejdile crescute din ele. Noi, cei de aici, rupți de pământ și de neam regăsim în el tot ce-am lăsat în urmă, de la văzduhul munților noștri și de la melancolia mării noastre până la cerul nopții românești și teiul înflorit al copilăriilor noastre. Recitindu-l pe Eminescu, ne reîntoarcem, ca într-un dulce somn, la noi acasă. Întreg Universul nostru îl avem în aceste zeci de pagini, pe care o mână harnică le-a tipărit și le împarte astăzi în cele patru colțuri ale lumii peste tot unde ne-a împrăștiat pribegia. Păstrați-le bine; este tot ce ne-a rămas neîntinat din apele, din cerul și din pământul nostru românesc.

(Mircea Eliade, Paris, septembrie 1949,
Cuvânt înainte la Mihai Eminescu – Poesii – „ediție de pribegie" îngrijită de Mircea Eliade)

1. Precizează dacă următoarele enunțuri care vizează textul dat sunt adevărate (A) sau false (F).

a. Mihai Eminescu este cel mai mare poet al nostru.
b. El reprezintă cultura lumii.
c. Eminescu este o întrupare a țării pentru românii plecați peste hotare.
d. Recitirea poeziilor lui Eminescu reprezintă o întoarcere simbolică acasă.
e. Poeziile eminesciene nu au putut fi tipărite în străinătate.

2. Stabilește tipul textului și indică două caracteristici ale acestuia.

3. Asociază cuvintele din coloana **B**, preluate din text, cu partea de vorbire din coloana **A** și cu funcția lor sintactică din coloana **C**.

A	B	C
adverb de loc	*cel mai mare*	complement direct
substantiv comun	*pe Eminescu*	complement prepozițional
substantiv comun precedat de prepoziție	*acasă*	atribut
substantiv propriu precedat de prepoziție	*ale lumii*	complement indirect
adjectiv propriu-zis	*în zeci*	circumstanțial de loc
numeral cardinal		atribut

4. Transcrie pe caiet, completând următoarele enunțuri.

a. Cuvântul *recitindu-* din enunțul *„Recitindu-l pe Eminescu, ne reîntoarcem, ca într-un dulce somn, la noi acasă.“* are funcția sintactică de ... și se realizează prin ... .

b. În enunțul *„Recitindu-l pe Eminescu, ne reîntoarcem, ca într-un dulce somn, la noi acasă.“* , există ... complemente directe.

c. În enunțul *„El este, într-un anumit fel, întruparea însăși a acestui cer și a acestui pământ, cu toate frumusețile, durerile și nădejdile crescute din ele.“*, descoperim unsprezece atribute, dintre care ... realizate prin substantiv, ... prin adjectiv pronominal, ... prin adjectiv provenit din verb la participiu.

d. În enunțul *„Păstrați-le bine; este tot ce ne-a rămas neîntinat din apele, din cerul și din pământul nostru românesc.“*, cuvântul *bine* are funcția sintactică de ..., fiind realizat prin ..., iar cuvântul *ne-* are funcția sintactică de ..., fiind realizat prin ... .

5. Redactează, prin analogie cu textul despre Mihai Eminescu, un text format din 120-150 de cuvinte despre un scriitor/poet român pe care îl recomanzi colegilor tăi din alte țări.

În redactarea textului, vei ține seama de următoarele criterii:

- respectarea structurii tipului de text;
- prezentarea aspectelor relevante despre scriitorul/poetul ales;
- originalitate în tratarea temei;
- corectitudine;
- încadrarea textului în limitele date.

Punctaj acordat:

1. **10 puncte** (5 × 2 puncte)
2. **10 puncte** (formate din 4 puncte pentru indicarea tipului de text, câte 3 puncte pentru cele două caracteristici indicate)
3. **20 de puncte** (5 × 2 + 5 × 2 puncte)
4. **20 de puncte** (10 × 2 puncte)
5. **30 de puncte** (6 + 14 + 4 + 4 + 2)

Se acordă **10 puncte** din oficiu. Pentru a afla nota finală, împarte suma obținută la 10.

Autoevaluare/Răspunsuri

1. a. A; b. F; c. A; d. A; e. F.
2. Text explicativ, caracteristici, de exemplu: oferă explicații, folosește timpul prezent, conține o concluzie etc.
3. *cel mai mare* = adjectiv, atribut; *pe Eminescu* = prepoziție + substantiv propriu, complement direct; *acasă* = adverb, circumstanțial de loc; *ale lumii* = substantiv comun, atribut; în *zeci* = prepoziție + substantiv comun, complement prepozițional
4. a. *recitindu–* circumstanțial de timp, verb la gerunziu; b. două; c. cinci realizate prin substantiv, cinci prin adjectiv pronominal, unul prin adjectiv provenit din verb la participiu; d. *bine* = circumstanțial de mod, adverb; *ne-* = complement indirect, pronume personal.

- **Se dau textele de mai jos.**

A.

ACTUL I
Scena 10
Miza, Gena, Spirache

(S-a întunecat binișor, și de-aici până la sfârșit se va întuneca bine de tot.)

Spirache: Bună seara... (*E mulțumit și jenat totuși fiindcă are pălărie nouă.)*
Miza: Bună seara, tată... (*Iese.*)
Spirache: Dar ce are? Iar are amețeli? O văd schimbată la față!
Gena: Nu... E numai obosită... Aaaa! Dar ce văd? Ți-ai luat pălărie nouă?... S-o porți sănătos... (*E încântată că pălăria lui Spirache i-a dat un prilej să schimbe vorba.*)
Spirache: Îți place? (*I-o prezintă.*)
Gena: E foarte frumoasă... Cât ai dat pe ea?
Spirache: Mult... Mult, și m-am și păcălit...
Gena: Cum te-ai păcălit?
Spirache: Cum mă păcălesc eu totdeauna.... M-am dus la Măgeanu, de unde cumpăr eu de douăzeci de ani... Mă cunoaște, c-am luat cinci pălării în intervalul ăsta de la el... Mi-am făcut socoteala, prin urmare, c-o să mă servească bine... E? Cât crezi că mi-a luat pe ea?... (*Așteaptă un răspuns care nu vine.*) Patru sute de lei...
Gena: Phiuuu... Enorm!...
Spirache: Enorm, neenorm... Ce era să fac? Am luat-o... Ca să scap de gura voastră...
Gena: Eh! Nu e nimic... Să fii dumneata sănătos... (*Degajează stânga.*)
Spirache: Cum nu e nimic? Este! Fiindcă trei case mai sus, la Stănciulescu, am văzut una la fel, cu trei sute de lei... Să-mi vie nebunie, nu alta... Îndărăt nu mai puteam s-o duc, c-o ajustasem pe capul meu...
Gena: Te superi degeaba! Acu' ai luat-o, te-ai păcălit, gata!... (*Glumește ca să-l îmbuneze*:) Ești bun de cinste...
Spirache: Am făcut și cinste, dă-o-ncolo de cinste... ce, crezi c-am scăpat? Cum am trecut de Stănciulescu, amărât cum eram, hop! mă întâlnesc cu Tănăsescu de la Fisc și cu Savian de la Măsuri și greutăți... „Eeee... s-o porți sănătos nene Spirache... zice... trebuie s-o uzi imediat, că-i putrezește catifeaua." Ce are să fac? M-am dus cu ei la aperitive și-am dat o sută de lei în cap... Eu am mâncat numai o măslină... din toată afacerea... Dar ce mi-e mai necaz e că, în loc să mă încurajeze de pălărie, mai rău m-au descurajat...
Gena: Cum asta?
Spirache: M-au întrebat cât am dat pe ea... și eu ce m-am gândit? Dacă le spui că am dat patru sute la Măgeanu, când se găsește cu trei sute, la fel, la Stănciulescu, or să spună ăia că sunt prost... Și-atunci, ca să scap, le-am spus cam dat numai trei sute de lei...
Gena: Ei și?
Spirache: Și Tănăsescu a început numaidecât cu gura: „Tiii! Te-ai ars, nene Spirache... Te-a păcălit... De la cine ai luat-o?" „De la Stănciulescu", zic. „E! Păi vezi? Să mergi cu mine la Măgeanu, și dacă nu iei aceeași pălărie cu două sute de lei, să nu-mi zici mie Tănăsescule..."

(Tudor Mușatescu, *Titanic Vals*)

Tudor Mușatescu
(1903-1970)

Poet, prozator, dramaturg și umorist român, *Tudor Mușatescu* începe să scrie încă din vremea liceului. Scoate reviste proprii (*Ghiocelul, Zori de ziuă, Muguri*) și colaborează la *Revista copiilor și tineretului, România, Scena, Rampa, Cetatea literară* și *Adevărul literar.* Mușatescu a scris și versuri: *Vitrinele verii* (1926), romane: *Mica publicitate* (1935), schițe umoristice: *Nudul lui Gogu* (1928), dar cel mai mare succes l-a avut cu dramaturgia sa: *Panțarola* (1928), *Sosesc deseară* (1931), *Titanic Vals* (1932), ... *Escu* (1933) și *Visul unei nopți de iarnă* (1937).

B.

Titanic Vals, Metropolis. Hohote de râs, după o alegere surprinzătoare

Titanic Vals este o comedie pentru toate vârstele, care te va face să râzi de la începutul piesei și până când pășești în afara sălii de spectacol. Piesa jucată la teatrul Metropolis are câteva caracteristici unice.

Tema, un veritabil vis universal, îmbogățirea peste noapte, declanșează o adevărată revoluție a stilului de viață în familia Necșulescu. Inițial doar o familie modestă, ce se susține financiar doar din salariul capului familiei, ajunge să pășească în mediul aristocratic după primirea unei moșteniri îndelung așteptate din partea fratelui lui Spiridon Necșulescu.

Unchiul cel bogat moare înecat într-un accident naval pe Marea Neagră. Vestea cea mare este adusă cu maximum de bucurie de băiatul cel mare al familiei Necșulescu, Traian. Moartea rudei bogate aduce o nemăsurată bucurie în familia Necșulescu, singurul care este întristat de veste fiind chiar nea Spirache, susținut moral de Gena, fiica lui dintr-o căsnicie anterioară. Gena are handicap la picior și este Cenușăreasa casei, având mai degrabă statut de tolerată.

Soacra lui Spirache, interpretată magistral de Sorin Miron, devine, dintr-o bătrână antipatică, un veritabil izvor de sfaturi și de zicale adaptate după propriul interes, care stârnesc în fiecare minut hohote de râs în sală. Interpretarea se desfășoară de o manieră unică, replicile fiind dublate de nenumărate ori de gesturi neașteptate din partea bătrânei. Plusul acestei piese este dat în mod categoric de ineditul rolului soacrei jucat de un bărbat. O idee strălucită, cu un actor care a jucat magistral și care și-a primit răsplata la finalul piesei prin ropote de aplauze.

Răsturnări de situație, umor pentru toți

Înavuțirea familiei duce totul spre un arivism inspirat parcă din Caragiale. Dacia Necșulescu (Mirela Zeța), soția lui nea Spirache, preia frâiele familiei în totalitate și îl determină pe umilul său bărbat, singurul care rămâne cu capul pe umeri, să intre în politică, să facă diverse donații și chiar să nu o mai primească acasă pe Gena, care acceptă să poarte povara unui copil ce nu îi aparține, pentru salvarea surorii ei care a călcat pe bec. Mirela Zeța, cunoscută chiar și neinițiaților în teatru prin prisma unor diverse roluri la show-uri de televiziune, intră perfect în pielea personajului, reușind să nu dezamăgească fanii printr-o interpretare caragialiană a personajului lipsit de cultură, proaspăt îmbogățit care caută să epateze.

Piesa are de toate: răsturnări de situație, momente umoristice cât cuprinde, iar unicitatea interpretării la teatrul Metropolis nu te face să regreți în nicio clipă că ai ales să dedici timpul unui astfel de spectacol. Cele aproape trei ore trec pe nesimțite.

(Sursa: după https://www.dcnews.ro/titanic-vals-metropolis-hohote-de-ras-dupa-o-alegere-surprinzatoare_564860.html)

Identifică

- În textul **A**:
  - un cuvânt cu sens figurat;
  - o propoziție interogativă;
  - o interjecție;
  - un cuvânt care conține diftong și altul cu hiat;

- un adjectiv în cazul acuzativ;
- un complement direct și un atribut realizat prin adjectiv pronominal.

- În textul **B**:
  - un cuvânt derivat și unul compus;
  - un substantiv în cazul acuzativ;
  - un predicat nominal și unul verbal;
  - o conjuncție coordonatoare;
  - un pronume personal în cazul genitiv;
  - un adverb cu funcția sintactică de circumstanțial de mod.

Compară cele două texte citite, răspunzând în enunțuri la următoarele cerințe.

a. Ce fel de texte sunt cele două propuse? (literar, nonliterar, epic, liric, dramatic, narativ, descriptiv, dialogat)
b. Care este scopul fiecărui text?
c. Precizează câte două caracteristici ce se referă la structura textelor.
d. Scrie două asemănări și două deosebiri ale textelor propuse.
e. Crezi că efectul produs de textul **A** transmis radiofonic ar fi mai mare decât dacă te-ai afla în sala de spectacol? De ce? Te-a influențat în luarea deciziei textul **B**? De ce?

Analizează cuvintele subliniate în cele două texte, completând în caiet un tabel asemănător cu cel de mai jos.

Cuvântul subliniat	Cuvântul determinat	Parte de vorbire	Caz (acolo unde este posibil)	Parte de propoziție (funcția sintactică)
binișor	s-a întunecat	adverb de mod	-	circumstanțial de mod

Asociază cu textul citat la punctul **A** o întâmplare pe care ai trăit-o și în care ți-ai dat seama că ai fost înșelat. Scrie, în aces sens, un text narativ, de 150-250 de cuvinte, în care să introduci secvențe dialogate, respectiv secvențe descriptive. Vei avea în vedere:

- să prezinți corect și coerent întâmplarea;
- să folosești modurile de expunere: narațiunea, descrierea și dialogul, iar la nevoie să introduci și indicații suplimentare;
- să respecți regulile de redactare a unui text dialogat;
- să respecți normele ortografice și de punctuație în vigoare;
- să te încadrezi în limita de cuvinte indicată.

Aplică ce ai învățat!

Realizează un afiș potrivit pentru premiera piesei de teatru *Titanic vals*, de Tudor Mușatescu, utilizând informații din cele două texte.

Explică în ce ar consta efectele speciale care ar putea însoți textul **A** pentru a fi reprezentat pe scenă (decor, lumini, sunet, costume). ***Lucrează în echipă*** cu 5-6 colegi și puneți în scenă textul **A**. Prezentați sceneta în fața clasei.

• Citește cu atenție următoarele texte și rezolvă cerințele.

A.

Alexandru Mușina (1954-2013)

Alexandru Mușina a fost un antologist, editor, eseist, publicist și poet român. A absolvit Liceul „Andrei Șaguna" din Brașov, în 1973, și Facultatea de Limbă și Literatură Română a Universității din București, în 1978. A lucrat ca profesor de literatură la liceu, iar între 1984 și 1987 a cultivat flori. A fost, de asemenea, doctor în litere la Facultatea de Litere a Universității din București (din 1996) și profesor de scriere creativă, folclor, literatură comparată la Facultatea de Litere a Universității „Transilvania" din Brașov. A debutat în volumul colectiv de poezii *Cinci*, în 1982, iar individual, cu *Strada Castelului 104*, în 1984. A fost membru al *Cenaclului de Luni*.

„În fiecare vară
Poți **să vezi**
Prin grădini, prin livezi,
Pe marginea drumurilor de țară
Un bizar personaj:
E maestrul Melc Melcian,
Pictor și grafician,
Ieșit în natură, «la peisaj».

Fire greoaie, prudentă,
Dar și independentă,
Maestrul cară, săracul,
Tot timpul în spate
Un ditamai rucsacul
Cu de toate:

Trepied, pânze, rame, creioane ascuțite,
Paletă, pensule, guașe, tuburi de culoare,
Gumă, scotch, hârtie, cărbune, cuțite
Și, desigur, băutură multă și mâncare...
(Toate-aceste lucruri – știe-orice profan –
Îi sunt absolut necesare
Unui pictor și grafician
Pentru munca lui creatoare.)"

(Alexandru Mușina, *Maestrul*, din volumul *Și animalele sunt oameni*)

B.

„A fost odată ca niciodată, acum vreo câteva zile, un împărat și-o împărătească. Pe împărat îl chema Gică. El era mic, burtos, și de nimic nu-i era frică. Aveau ei tot ce își doreau. O împărăție mare, mare, ce se-ntindea din spatele blocului până în capătul locului, la marginea pământului. Creșteau în ea curcani, purcei, rățoi, iar prin grădini, pe fiecare floare, ședea câte-un broscoi. Și-n tufe dese de urzici se ascundeau familii de arici.

Împăratul Gică era un om calm și așezat: toată ziua stătea și se uita la meci, din fotoliu sau din pat.

Împărăteasa era mai tânără și mai frumoasă, dar nu știu cum se face că o găseai mereu nervoasă. Tot timpul îi cădea pe ochi diadema, dar nu era **asta** problema. Motivul supărării ei era copilul, fiul de-mpărat. Un pitic ciudat, ca toți copiii, din cale-afară de neastâmpărat. Am să-ncerc să vă explic ce era cu ăsta mic. Orice copil, în orișice țară, în sud unde-i cald, în nord unde-i ger, primește pe loc, și fără să ceară, atunci când se naște, un înger. Acesta-i trimis să-l ocrotească și de rele să-l păzească.

Dar acum fiți atenți pentru că am să vă spun un secret: dacă un copil e foarte rău, se molipsește de la el și îngerul **său.** Pe-un copil nu se prea vede, de te uiți la el, dacă-i cuminte ori rău. Însă Dumnezeu îi ia din puteri unui înger nătărău. În primul rând îi ia puterea de a fi invizibil. Generalul îngerilor, bătrânul Zahariel, suflă într-o trompetă, îl cheamă pe vinovat la el și-i zice:

– Se confiscă puterea de a fi invijibil, de a umbla nevăjuuut prin cer și pe pământ!

Și acei îngerași, astfel pedepsiți, devin un fel de copilași cu aripi și aureolă, în cămăși albe și lungi. De Crăciun unii sunt chiar imprimați pe pungi.

Dar haideți să ne întoarcem la împărăția lui Gică și a împărătesei Arbema (cea ocupată mereu cu diadema).

Pe-acest tărâm se fugăreau prin câte-o vale, pe câte-un deal, de dimineața și până seara, copii și îngeri, din aceia pedepsiți de general. Pe înserat veneau acasă obosiți și somnoroși, rupți în coate și jegoși cum n-ați mai văzut voi până acum. După o baie cu clăbuc și spumă fină și după un somn bun și adânc, o luau, în ziua următoare, de la capăt: alergau și behăiau **ca o turmă,** în timp ce hainele spălate li se uscau pe sârmă.

Dar oare ce se întâmpla în castelul împărătesc (între noi fie vorba, acesta semăna foarte tare cu un bloc)? Aici, oricât ai fi căutat, nici urmă de picior îngeresc. Poate mă veți întreba: Cum așa? Ai zis că împăratul Gică și împărăteasa Arbema aveau și ei un copil. Și unde este un copil este și un înger prin preajmă, umblând tiptil.

Ei bine, atât era de rău fiul de împărat și pe îngeraș atâta-l chinuise, încât acesta fugise. Făcu întâi o cerere la generalul Zahariel rugându-l să fie transferat în altă parte, iar bătrânul comandant al îngerilor, văzându-l pe amărât în ce hal era, zise:

– Se aprobă. [...]

Dacă-mi amintesc bine, pe micul prinț îl chema Michel. Părinții lui l-au pedepsit, l-au tuns și chel, dar fără niciun rezultat. Îngerul îi plecase și el era supărat doar pentru că nu mai avea cui să-i dea la oase.

Pe împăratul Gică nu-l prea frământaseră treburile casei și ale împărăției până acum, în aceste zile. Obișnuia să vadă meciuri la televizor pe vreo cinci canale și nu-l mai interesa nimic, nici măcar jocul de table cu vecinul, împăratul Sile. Deloc nu-l deranja că împărăteasa Arbema preluase comanda. Însă acum ăla mic era fără păzitor. I se urca în cap și chiar îi stricase telecomanda. Învățătoarea **de la școală** îl tot suna pe telefonul mobil ca să se plângă de copil.

Deci se-ngroșase gluma. Așa că zise către Michel:

– Băi, ce-i cu tine bă?!

– Babacule, ce să fie, tocmai ți-am băgat un ou în pălărie!"

(Adrian Lăcătuș, *Împărăția lui Borțun*)

Adrian Lăcătuș
(n. 1975)

Adrian Lăcătuș e născut în 1975, la Brașov. A studiat literele la Brașov și Cluj. Din 1998, predă literatura comparată la Universitatea Transilvania din Brașov. A publicat volume de studii literare (*Urmuz*, 2002; *Modernitatea conservatoare. Aspecte ale culturii Europei Centrale*, 2009; *Experimentul literar în proza românească postbelică și contemporană*, 2013) și literatură pentru copii (*Împărăția lui Borțun*, 2005 și *Povestea lui Grunz, șoarecele maestrului Johannes Kelpius din Sighișoara*, 2009).

1. Precizează dacă următoarele afirmații sunt adevărate (A) sau false (F).
   a. Cuvântul *marginea* conține un diftong.
   b. În structura *„Îi sunt absolut necesare/ Unui pictor și grafician"* există un predicat nominal.
   c. Mijlocul de formare a cuvântului *niciodată* este derivarea.
   d. În structura *din fotoliu sau din pat* cuvintele se află în raport de coordonare adversativă.
   e. Cuvântul *acasă* din structura *Pe înserat veneau acasă obosiți și somnoroși* este ca parte de vorbire adjectiv.

2. Transcrie pe caiet, completând următoarele enunțuri.

a. Verbul *a fi* din structura *A fost odată ca niciodată* are valoare ... .
b. În structura *să ne întoarcem la împărăția lui Gică și a împărătesei* cuvântul *lui* este ca parte de vorbire ... .
c. Verbul *făcu* este la timpul ... .
d. Substantivul *casei* din structura *nu-l prea frământaseră treburile casei și ale împărăției până acum* este în cazul ... .
e. Adjectivul *mai tânără* din structura *Împărăteasa era mai tânără* este la gradul de comparație ... și are funcție sintactică de ... .

3. Formulează răspunsuri scrise pentru cerințele care vizează textele date.

a. Transcrie din textul **A** o structură în care este prezent eul liric.
b. Menționează o structură prin care debutează narațiunea, prezentă în textul **B**.
c. Extrage din textul **A** o figură de stil învățată și menționeaz-o.
d. Numește personajele din textul **B**.
e. Transcrie din orice text un pasaj descriptiv.

4. Stabilește corespondența între elementele din coloana stângă, scrise îngroșat în text, și cele din dreapta.

a. să vezi	1. adjectiv pronominal posesiv, caz nominativ
b. asta	2. substantiv în cazul acuzativ
c. său	3. verb la modul conjunctiv
d. de la școală	4. substantiv, circumstanțial de mod
e. ca o turmă	5. pronume demonstrativ, nume predicativ
	6. substantiv în cazul nominativ

5. Imaginează-ți că ești maestrul și ai toate instrumentele la îndemână așa, cum îți sugerează textul **A**. Scrie un text narativ (basm), de 200-300 de cuvinte, ale cărui personaje să fie unele dintre instrumentele pictorului. Vei avea în vedere:

- să începi relatarea cu formula *A fost odată*;
- să ai personaje reale și fantastice;
- să introduci descrierea de tip tablou pentru a prezenta un altfel de tărâm, specific basmelor;
- să prezinți corect și coerent întâmplările;
- să găsești un titlu sugestiv și adecvat textului;
- să respecți normele de ortografie și punctuație în vigoare.

Punctaj acordat:

1. **10 puncte** (5 × 2 puncte)
2. **18 puncte** (6 × 3 puncte)
3. **20 puncte** (5 × 4 puncte)
4. **10 puncte** (5 × 2 puncte)
5. **32 puncte** (18 puncte pentru conținut; 14 puncte pentru redactare)

Se acordă **10 puncte** din oficiu. Pentru a afla nota finală, împarte suma obținută la 10.

Autoevaluare/Răspunsuri

1. a. A; b. A; c. F; d. F; e. A;
2. a. predicativă; b. articol hotărât; c. perfect simplu; d. genitiv; e. comparativ de superioritate, nume predicativ
3. a. de exemplu: „Poți să vezi"; b. „A fost odată ca niciodată"; c. de exemplu: „Un bizar personaj" – epitet; d. împăratul Gică, împărăteasa, copilul Michel, îngerul, generalul îngerilor; e. de exemplu: „El era mic, burtos, și de nimic nu-i era frică. Aveau ei tot ce își doreau. O împărăție mare, mare, ce se-ntindea din spatele blocului până în capătul locului, la marginea pământului. Creșteau în ea curcani, purcei, rățoi, iar prin grădini, pe fiecare floare, ședea câte-un broscoi. Și-n tufe dese de urzici se ascundeau familii de arici."
4. a. 3; b. 5; c. 1; d. 2; e. 4

TEHNICI DE ÎNVĂȚARE – STUDIU INDIVIDUAL

Harta mintală este o metodă grafică de organizare a informației, care te ajută să sintetizezi ideile principale.

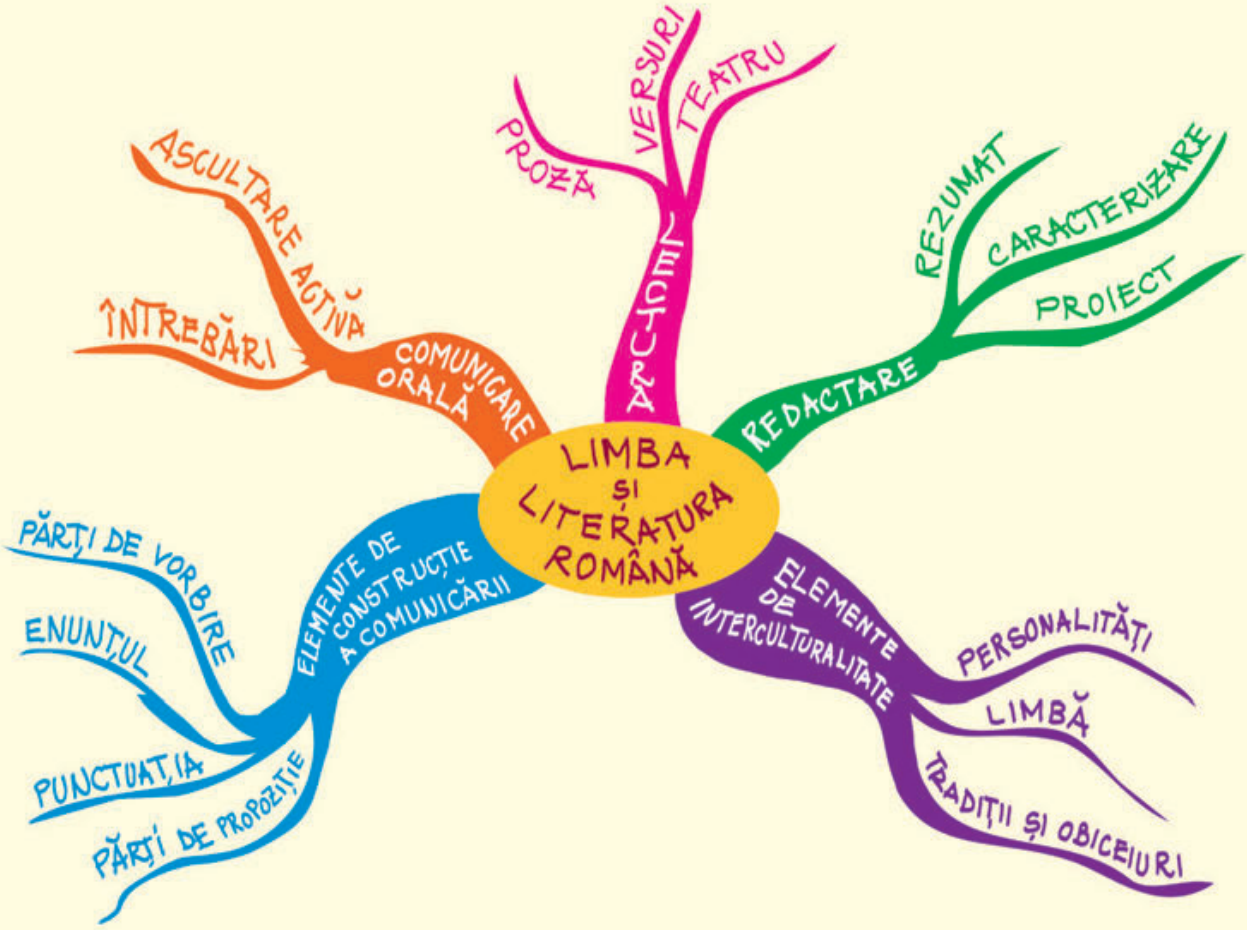

Testarea este o metodă care utilizează carduri (pe care tu îți notezi informațiile pe care le ai de învățat) și trei cutii/plicuri etichetate cu ȘTIU FOARTE BINE, ȘTIU AȘA ȘI AȘA, ȘTIU FOARTE PUȚIN. Pe măsură ce repeți de pe carduri și înveți, le muți din cutia/plicul cu ȘTIU FOARTE PUȚIN în cutia/plicul cu ȘTIU AȘA ȘI AȘA și apoi în cutia/plicul cu ȘTIU FOARTE BINE. Când toate cardurile sunt în ultima cutie/ultimul plic, deja știi foarte bine.

RECOMANDĂRI PENTRU LECTURA SUPLIMENTARĂ

Unitatea de învățare 1. Școala – primul orizont al cunoașterii

Ion Minulescu – *Corigent la limba română*
R.J. Palacio – *Minunea*
Tommy Greenwald – *Cum să faci să nu citești*
Louis Sachar – *Tabăra*
Lynda Mullaly Hunt – *Ca peștele în copac*

Unitatea de învățare 2. Emoțiile, poezia sufletului

Ana Blandiana – *Poezii*
Magda Isanos – *Poezii*
Șt. Aug. Doinaș – *Voluptatea literelor*
Ș. O. Iosif – *Cântec sfânt*
Vasile Alecsandri – *Poezii populare ale românilor*

Unitatea de învățare 3. Oameni și obiceiuri

Liviu Papadima (coord.) – *Cui i-e frică de computer?*
Adina Popescu – *Povestiri de pe Calea Moșilor*
J. R. R. Tolkien – *Hobbitul*
Alex Moldovan – *Olguța și un bunic de milioane*

Unitatea de învățare 4. Călătoria de inițiere

Marin Sorescu – *Unde fugim de-acasă?*
Daniel Defoe – *Robinson Crusoe*
Peter S. Beagle – *Ultima licornă*
Lucy și Stephen Hawking – *George și cheia secretă a universului*

Unitatea de învățare 5. Tainele lumii

R.J. Palacio – *Cartea lui Julian*
Iordan Chimet – *Cele 12 luni ale visului. O antologie a inocenței*
Khaled Hosseini – *Vânătorii de zmeie*
Florin Bican – *Tropice tâmpe*
Radu Paraschivescu – *Balul Fantomelor*
William Golding – *Împăratul muștelor*
Jack Henseleit – *Ceasul strigoilor. Cartea întâi. Cuțitul vampirilor*

Unitatea de învățare 6. Valorile mele, valorile celorlalți

Lucian Blaga – *Hronicul și cântecul vârstelor*
Anna Sewell – *Black Beauty*
Tudor Mușatescu – *Profesorul de franceză*
Frank Cottrell Boyce – *Milioane*
Trenton Lee Stewart – *Misterioasa Societate Benedict și călătoria primejdioasă*

BeatriceGloria_personal library